

ლევან ზ. ურუშაძე

როგორ არ უნდა იწერებოდეს
ისტორია

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2011

წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკის გელა სულაძის 2010 წელს გამოცემული წიგნის „ქართული ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და სპეცსამსახურები (1918-1953 წ.წ.)“ (გამომცემლობა „ეროვნული მწერლობა“, 623 გვ.) კრიტიკულ განხილვას. წარმოჩენილია აღნიშნული წიგნის ავტორის, სამეცნიერო რედაქტორისა და კონსულტანტების მეტად ტენდენციური მიდგომა ქართული ანტისაბჭოთა პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიისადმი. ნაჩვენებია, თუ როგორ არ უნდა იწერებოდეს ისტორია. განხილვა ეფუძნება შესაბამისი წყაროებისა და სამეცნიერო ლიტერატურის მონაცემებს და მათ საფუძველზე წარმოდგენილ არგუმენტაციას.

ნაშრომი განკუთვნილია ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის.

რედაქტორი: პროფესორი დოდონა კიზირია (აშშ)

რეცენზენტი: პროფესორი ბექან ხორავა (სოხუმის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

© ლ. ზ. ურუშაძე, 2011

გამომცემლობა „სინკადალი“, 2011

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 22 36 09, 8(99) 17 22 30
E-mail: universal@intertel.ge

ISBN 978-9941-17-251-9

რედაქტორის წინათქმა

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის ლევან ურუშაძის სახელი კარგად არის ცნობილი როგორც სამეცნიერო წრეებში, ასევე, ათასობით მკითხველისთვის, რომელნიც ინტერნეტში ეცნობიან მის მიერ სოციალურ ქსელში, - „ფეისბუქში“ და სხვადასხვა ვებ-გვერდებზე განთავსებულ ძნელად მოსაპოვებელ ინფორმაციას საქართველოს ისტორიისა და ქვეყნის დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი ადამიანების შესახებ; ინფორმაციას, რომელიც ათწლეულების მანძილზე იყო დაფარული ან სრულიად მერყენილი ე.წ. „საბჭოთა ისტორიოგრაფიის“ მიერ.

ბატონ ლევანის წინამდებარე ნაშრომი, - „როგორ არ უნდა იწერებოდეს ისტორია“ ღირსეული გაგრძელებაა მისი დაუღლე შრომისა, რომლის მიზანია საქართველოს ტრაგიკული ახალი და უახლესი ისტორიის ჭეშმარიტი სურათის აღდგენა. იგი წარმოადგენს კრიტიკულ ანალიზს 2010 წელს გამოცემული ერთი საგულისხმო წიგნისა, რომლის სათაურია: „ქართული ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და სპეცსამსახურები (საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენიდან „მეგრელ ნაციონალისტთა საქმემდე“. 1918-1953 წ.წ.)“. საგულისხმო ამ შემთხვევაში არის ის, რომ მისი ავტორი ამ სპეცსამსახურების (ყოფილი ს.უ.კ.-ის) ყოფილი ოფიცერი, უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკია. ერთი მხრივ, ადვილი წარმოსადგენია, რომ ასეთი ცენზის მქონე ადამიანს, მისი სამსახურებრივი მდგომარეობის წყალობით, ხელი მიუწვდებოდა უზარმაზარ ინფორმაციაზე, რომლის არსებობაც კი წარმოუდგენელი იყო უბრალო მოკვდავისთვის. მისი მიზანი რომ ყოფილიყო ავტორის ყოფილი კოლეგებისა და მათი ორგანიზაციის, - КГБ-ს მიერ ჩადენილი განუზომელი ბოროტების რეალური (და არა მოჩვენებითი) მხილება, მათ მიერ განადგურებული და სრულიად დავიწყებული ღირსეული სახელების აღდგენა, ასეთი წიგნი მისასალმებელი იქნებოდა. მაგრამ როგორც ბატონი ლევანი სრული სიგზადით გვიჩვენებს, ავტორი, - შეგნებულად თუ გაუაზრებლად, ეს უკვე მის სინდისზე იყოს, - აგრძელებს „საბჭოთა სპეცსამსახურების“ საქმიანობას, ანუ ამახინჯებს ისტორიულ ფაქტებს, მკითხველის თვალში მოღალატედ ან საბჭოთა რეჟიმის ლაქიებად წარმოაჩენს ადამიანებს, რომლებმაც საკუთარი ქვეყნის დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლას შესწირეს თავიანთი სიცოცხლე. ამ მცდელობას,

როგორც ჩანს, ერთვის ავტორის სრული არაკომპეტენტურობა და მწირი ცოდნა (რომ არა ვთქვათ უცოდინარობა) იმ ისტორიული ფაქტებისა, რომელთა შეფასებასაც ეძღვნება მისი მონუმენტური (623-გვერდიანი) ოპუსი. ბატონი ლევანი მასალის განსაცვიფრებლად ღრმა და დეტალური ცოდნის მეშვეობით ავლენს ამ ოპუსის სიყალბეს და წინ უძღვის მკითხველს როგორც მეგზური, რათა აღადგინოს გ. სულაძის წიგნში არასწორად ციტირებული ყოველი ფაქტი, ყოველი წელი და ყოველი დღე კი იმ ტრაგიკული პერიოდებისა, როდესაც ქართველებს უხდებოდათ საბედისწერო არჩევანის გაკეთება საკუთარი ქვეყნის მომავლისათვის.

გ. სულაძის თვალთახედვა, ისტორიული ფაქტების ინტერპრეტაციის საბჭოური პრინციპი ადვილად შეიცნობა ბატონ ლევანის წიგნში მოტანილ არაერთ ციტატაში. აი, ავიღოთ თუნდაც ერთი მათგანი: „1920 წლის აპრილში, - წერს ოპუსის ავტორი, - წითელი არმიის მეშვეობით საბჭოთა ხელისუფლება დამყარებულ იქნა აზერბაიჯანში. შეიქმნა საფრთხე იმისა, რომ იგივე მოხდებოდა საქართველოშიც. ამდენად, ნოე ჟორდანიას მთავრობამ გადაწყვიტა პოლიტიკური მანევრირებისთვის დროის მოგების მიზნით, საბჭოთა რუსეთთან „სამეგობრო“ ხელშეკრულების დადება“. მე ხაზს ვუსვამ ამ ციტატის იმ ნაწილს, რომელშიც ჩემი თაობის ადამიანმა არ შეიძლება არ დაინახოს თითქმის სიტყვა-სიტყვით გამეორებული სტალინური პერიოდის ცნობილი მანტრა იმის შესახებ, თუ რა ბრძნული გადაწყვეტილება იყო „დროის მოგების მიზნით“ ნაციტურ გერმანიასთან „სამეგობრო ხელშეკრულების“ დადება. ამ ციტატაში ცხადად მოსჩანს გ. სულაძის მიერ გამოვლილი იდეოლოგიური სკოლა. რიბენტროპ-მოლოტოვის პაქტის სახელით ცნობილ ხელშეკრულებას შეეწირა მთელი აღმოსავლეთ ევროპა და თვით საბჭოეთის ტერიტორიაზე მეხოვრები მილიონობით ადამიანი. ბატონი ლევანი უამრავი ფაქტის მოშველიებით გვიჩვენებს, რომ ასევე შეეწირა ნოე ჟორდანიას „ბრძნულ“ პოლიტიკას 1921 წლის შემდეგ საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის შენარჩუნების შესაძლებლობა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ გ. სულაძე თავის დასკვნებსა და განმარტებებში ხშირად ეყრდნობა სუკ-ის აგენტურის ჩვენებებს, რაც სწორედ ფაქტების გაყალბებისკენ იყო მიმართული. ბატონი ლევანი მათ უპირისპირებს აღწერილ მოვლენათა უშუალო მონაწილეების, მათი ახლობლების, ასევე, სრულიად დაუინტერესებელი და ამიტომ სავსებით მიუკერძოებლად განწყობილი პირების მოგონებებს, აღწერებსა და განცხადებებს. ეს უზარმაზარი და იშვიათი დოკუმენტური მასალა მას მოძიებული აქვს არა მხოლოდ საქართველოსა და რუსეთში არსებული ცენტრალური არქივებიდან, არამედ ევროპის ქვეყნებიდან და ამერიკიდანაც კი.

ინტერესი იწვევს გ. სულაძის ოპუსიდან მოტანილი კიდევ ერთი ციტატა, რომელ დანაც სჩანს, რომ ავტორს სურს მისი აღმზრდელი ორგანიზაციის ყოველმხრივ შეღავათი იმიჯის „გათეთრება“. „თავიანთი ქვეყნების დაზვერვებთან წლიის მანძილზე იყვნენ დაკავშირებულნი ცნობილი პიროვნებები: მეცნიერები,

პოლიტიკოსები, ხელოვნებისა და კულტურის წარმომადგენლები, მაღალი რანგის სახელმწიფო მოღვაწეები და თვით ქვეყნის პირველი პირები,“-წერს იგი. ბატონი ლევანი სრული კომპეტენტურობით მოგვითხრობს იმაზე, თუ რა ხრიკებსა და პროვოკაციებს მიმართავდნენ საბჭოთა „სპეცსამსახურები“, რათა პატოკსანი და ღირსეული ადამიანების განცხადებები გაეყალბებინათ და თავიანთი ინტერესებისათვის გამოეყენებინათ ისინი. აქ მინდა გავიხსენო თავისი ამაზრზენი სისასტიკით გამორჩეული ერთი მაგალითი იმისა, თუ როგორ ახერხებდნენ ეს სპეცსამსახურები ამა თუ იმ პიროვნების მიერ „დანაშაულის“ აღიარებას და მათთან „თანამშრომლობას“. აღვქსანდრე სოლჟენიცინს, რომელსაც ვერავინ დააბრალებს საქართველოსადმი სიყვარულს ან ქართველებისადმი განსაკუთრებულ პატივისცემას, დოკუმენტური მასალებისგან შედგენილ თავის ეპოქალური მნიშვნელობის წიგნში, „არქიპელაგი გულაგი“, მოთხრობილი აქვს ეპიზოდი ერთი ქართველი პატიმრის შესახებ. იგი ვერავითარი წამებით, ცემით და შიმშილით ვერ აიძულეს ელიარებინა „სამშობლოს ღალატი“ მისი და მის თანამაზრეთა მიერ. ბოლოს იგი იატაკზე წააქციეს. ერთ-ერთმა გამოძიებელმა ამ ხელფეხ გაკაცებული ადამიანის სახეზე მოშარდა. „ყოველგვარ ფიზიკურ ტკივილს გაუძლო მან, - წერს სოლჟენიცინი, - მაგრამ კაცური ღირსების ასეთ შეურაცხყოფას ვერ გაუძლო.“ ეჭვი არ არის, რომ ბევრ ადამიანს მოეწამლა სიცოცხლე და ბევრი იქნა თვითმკვლელობამდე მიყვანილი ამგვარი „თანამშრომლობის“ და „აღიარების“ გამო.

განსაკუთრებულად მინდა აღვნიშნო ბატონ ლევანის დამსახურება იმაში, თუ როგორი ფაქტობრივი სიზუსტითა და თანამიმდევრობით განმარტავს იგი ემიგრაციაში არსებული ქართული პოლიტიკური ორგანიზაციის, ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გეორგი“-ს ხასიათსა და მისიას, ორგანიზაციისა, რომელსაც გ. სულაძე თავის წიგნში „ფაშისტურს“ უწოდებს. ასევე აბათილებს იგი გ. სულაძის იმპლიციტურ ბრალდებას მეორე მსოფლიო ომის წლებში გერმანიაში შექმნილი „ქართული ლეგიონის“ თითქოსდა ნაციზმის მოკავშირეობის შესახებ. ბატონ ლევანს საკმარისი ფაქტები მოყავს ამ, ჩვენდა სავალალოდ, დღესაც არც თუ ისე იშვიათად ხმარებული სიყალბის გასაბათილებლად. მე მოვიტან მხოლოდ მოკლე ციტატას წერილიდან, რომელიც 1944 წლის 16 ოქტომბერს, გერმანიაში მაღალი რეპუტაციის მქონე ქართველ პოლიტიკურ ემიგრანტს, მიხეილ კედიას გაუგზავნა პარიზის ებრაელთა ასოციაციის მთავარმა რაბინმა, იულიუს ვაისმა: „...მე ვიზიარებ მადლობის გრძნობას იმ თქვენი თანამემამულე ებრაელებისა, რომლებიც თქვენი კეთილშობილი დახმარების წყალობით გადაარჩინეთ რასისტული კანონებისაგან“ („The Voice of Free Georgia“, No 7, November, New York, 1955, p. 29). ჩემს პირად არქივში მაქვს შენახული, აგრეთვე, ბატონ ლევანის მიერ ციტირებული ბრიტანეთის სამხედრო დაზვერვის ყოფილი პოლკოვნიკის, მერაბ კვიტაშვილის მოგონებების ორიგინალი, სადაც იგი ვრცლად ლაპარაკობს ქართველების სურვილზე ებრძოლათ იმ ძალის, და არა იდეოლოგიის, მხარეს, რომელიც დაანგრევდა საბჭოთა იმპერიას

და ხელს შეუწყობდა საქართველოს სასელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას.

ფაშიზმთან დაკავშირებით უნდა აღვნიშნოთ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი, რომელიც განსაკუთრებით გამოადგებოდათ მათ, ვინც დღემდე სინანულს გამოთქვამს იმის გამო, რომ ჩვენ ჩამოვმორდით „დედა რუსეთს“ და ოცნებობს კვლავ ზიდად განერთხას რუსეთის არმიის ჩექმებს. ამერიკის შეერთებულ შტატებში გამოცემულ თავის ფუნდამენტურ შრომაში „საბჭოთა დისიდენტობა“ (Soviet Dissent, Wesleyan University Press, 1985) ცნობილი დისიდენტი და პოლიტიკური აქტივისტი, ლიუდმილა ალექსეევა აღწერს, თუ როგორ აღმოცენდა და თანდათანობით გაძლიერება დაიწყო პრო-ფაშისტურმა მოძრაობამ რუსეთში. მათი წევრები ადიდებდნენ არა მხოლოდ სტალინს, არამედ ჰიტლერს და ამ ორი „გენიოსის“ დაბადების დღეს დიდი პატივით აღნიშნავდნენ შემახილებით „ჰაიდ ჰიტლერი“ და ლოზუნგებით „ფაშიზმი გადაარჩენს რუსეთს“ (გვ. 396). ერთ-ერთი მათი იდეოლოგი თავის ნაშრომებში ხშირად გამოთქვამდა აზრს, რომ რუსეთის მთავარი მიზანი უნდა იყოს მისი მსოფლიო ბატონობა. ამ მიზნის მისაღწევად გამართლებული უნდა ყოფილიყო ბრძოლის ყოველგვარი მეთოდი: „სამხედრო ინტერვენცია, პროპაგანდა, შანტაჟი, ტერორიზმი და სხვა“ (გვ. 434). დღევანდელი რუსეთის საგარეო პოლიტიკის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ამ მოძრაობის წევრები უკვე სათავეში უდგანან თავიანთ ქვეყანას და წარმატებით ხორცს ასხამენ ამ თეორიულ დებულებებს. სასაცილო იქნებოდა, სატირალი რომ არ იყოს, ზოგიერთი ქართველი პოლიტიკოსის მიერ ამგვარი მეზობლის წყალობით საქართველოში „ქეშმარიტი დემოკრატიის აღდგენის“ იმედი.

განწირულია ის ერი, რომელიც წარსულს დაივიწყებს. სწორედ ამიტომ, სწორედ ამგვარი პოლიტიკური სიტუაციის კონტექსტში განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს ბატონ ლევან ურუშაძის წიგნს „როგორ არ უნდა იწერებოდეს ისტორია“, რომლის წაკითხვა საქართველოს ბედით დაინტერესებული ადამიანისთვის აუცილებელ მოვალეობად უნდა იქცეს.

პროფესორი დოდონა კიზირია

ინდიანას უნივერსიტეტი, აშშ

2011 წლი: 18 მარტი

შესავალი

2010 წელს გამომცემლობამ „ეროვნული მწერლობა“ გამოსცა უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკის გელა სულაძის 623-გვერდიანი წიგნი „ქართული ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და სპეცსამსახურები (საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენიდან „მეგრელ ნაციონალისტთა საქმემდე“. 1918-1953 წ.წ.)“. ნიშანდობლივია ის გარემოება, რომ ავტორს არანაირი შეხება არა აქვს ისტორიასთან (მას დამთავრებული აქვს ყოფილი KTB-ს მოსკოვის ფ. ძერჟინსკის სახელობის უმაღლესი სკოლა...), რაც დამადად არის აღბეჭდილი წიგნის მთელ შინაარსზე. მისთვის აბსოლუტურად უცნობია ისტორიის წყაროებზე მუშაობის მეთოდოლოგია. ხშირად მისი მტკიცებები ზეპირ, ყოველგვარ არგუმენტს მოკლებულ გადმოცემებს ეფუძნება, რაც ყოველად დაუშვებელია. ამასთან, აშკარად შეიმჩნევა წიგნის სამეცნიერო რედაქტორის, 1990 წლამდე ავადსახსენებელი „სკკპ ისტორიის“ სპეციალისტის, პროფ. ვახტანგ გურულის გავლენა და ისეთი ანტიეროვნული, რუსეთუმე პოლიტიკური ძალის გათეთრების მცდელობა, როგორიც გახლდათ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული (მენშევიკური) პარტია ნოე ჟორდანის მეთაურობით. ნიშანდობლივია ისიც, რომ წიგნის კონსულტანტები არიან ყოფ. საბჭოთა უშიშროების კომიტეტის მაღალჩინოსანი ოფიცერები, ყოფ. KTB-ს გენერალ-მაიორის ანზორ მაისურაძის თავკაცობით. ეს ფაქტიც, რა თქმა უნდა, მეტად უარყოფითად აისახა განსახილველი წიგნის შინაარსზე.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია ბ-ნ გ. სულაძის წიგნის კრიტიკული განხილვა და ჩვენება იმისა, თუ როგორ არ უნდა იწერებოდეს ისტორია, მეტადრე, ისეთ ფაქიზ და დელიკატურ თემაზე, როგორიც არის ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორია. განსახილველ წიგნში დაშვებული მრავალრიცხოვანი შეცდომებიდან მკითხველთა ყურადღებას მივაპყრობთ განსაკუთრებით უხემ შეცდომებს. საკითხებს განვიხილავთ შესასწავლ წიგნში არსებული თანმიმდევრობით. გარდა ამისა, ყურადღებას ვამახვილებთ წიგნის თემატიკასთან დაკავშირებულ ბევრ ისეთ საკითხზე, რომლებიც, ნებისით თუ უნებლიედ, ავტორის თვალსაწიერს მიღმა დარჩა.

ბ-ნ სულაძეს „ავიწყდება“, რომ ავადსახსენებელი საბჭოთა იდეოლოგია და ბოროტების იმპერიაში მისი ცეცხლით და მახვილით გამტარებული სახელმწიფო

უშიშროების კომიტეტი (KTB) შეუდარებელი, უბადლონი იყვნენ ისტორიული სიმათლის ყოველმხრივ შერყვნა-დამახინჯებაში... სწორედ ამიტომ, ყოვლად დაუშვებელია ჩვეისტების მიერ შეთითხნილი დოკუმენტების და მათი „მემუარული“ ლიტერატურის უმკაცრესი კრიტიკული ანალიზის გარეშე დამოწმება და მათი მიჩნევა სანდო წყაროებად!.. სამწუხაროდ, ეს „მეცდომა“ წითელ ზოლად გასდევს განსახილველ ნაშრომს. დღეს, როდესაც უდიდესი ყურადღება ექცევა საქართველოს უახლესი ისტორიის ე.წ. „თეთრი ლაქების“ (რომლებიც, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ მრავლადაა) აღმოფხვრას, ასეთ ტენდენციურ, ისტორიული სიმათლის შემრყენელ ნაშრომებს არ უნდა ჰქონდეს „მწვანე შუქი“!..

იმედს გამოვთქვამთ, რომ წინამდებარე ნაშრომი ხელს შეუწყობს საქართველოს უახლეს ისტორიაში არსებული „თეთრი ლაქების“ აღმოფხვრას.

როგორც ცნობილია, ისტორიული ფაქტების ობიექტურ, დაუმახინჯებელ წარმოჩენას აქვს გადაწყვეტი მნიშვნელობა. სამწუხაროდ, დიდად არის ფალსიფიცირებული საქართველოს ისტორიის ბოლო ორსაუკუნოვანი მონაკვეთი. დღევანდლობა უპირობოდ მოითხოვს ჩვენი ქვეყნის ახალი და უახლესი ისტორიის „თეთრი ლაქების“ მოსპობას. ამასთან დაკავშირებით, მეტად ნიშანდობლივია გამოჩენილი ფრანგი პოლიტიკოსის და პუბლიცისტის ლეონ ბლუმის (1872-1950) სიტყვები ჟურნალისტიკის ოქროს წესის შესახებ: „აუცილებელია თქვა არა უბრალოდ სიმათლზე, რაც პრინციპში არც თუ ისე რთულია, არამედ სრული სიმათლზე, რაც გაცილებით უფრო ძნელია“. წინამდებარე ნაშრომში ნაჩვენებია, რომ ეს „ოქროს წესი“ სავალდებულო უნდა იყოს არა მარტო ჟურნალისტებისთვის. იგი სახელმძღვანელო პრინციპი უნდა იყოს სიმათლის უკლებლივ ყველა მმეზნელისთვის, მეტადრე, - ისტორიკოსისთვის, ისეთი ნაშრომის ავტორისთვის, როგორც გახლავთ განსახილველი წიგნი...

ვინაიდან, განსახილველი წიგნი ქართულ პოლიტიკურ ანტიბოლშევიკურ ემიგრაციას და მის მიმართ საბჭოთა სპეცსამსახურების დამოკიდებულებას ეძღვნება, ვინაიდან, ნაშრომში ხშირად ვაწყდებით ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის მსახური უშიშროების ორგანოებისადმი ავტორის, რბილად რომ ვთქვათ, დღევანდელი გადასახედიდან მეტად არაადექვატურ მიდგომას, ყურადღებას გავამახვილებთ ერთ, პრინციპული მნიშვნელობის მქონე, მომენტზე. რა თქმა უნდა, ნებისმიერი სრულყოფილი, სუვერენული სახელმწიფოსთვის, მისი ეროვნული უსაფრთხოებისთვის უაღრესად სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს ძლიერი სადაზვერვო, საიდუმლო სამსახურის არსებობას და მის გამართულ, სრულფასოვან საქმიანობას. რაც შეეხება ყოფილ „საბჭოთა საქართველოს“, იგი გახლდათ საბჭოთა რუსეთის მიერ ძალმომრეობით დაპყრობილი, ოკუპირებული და, ფაქტობრივად, ანექსირებული ქვეყანა, კოლონია. KTB და მისი წინამორბედი ორგანოები („საგანგებო კომისია“, „მთავარი პოლიტიკური სამმართველო“, „მინსახკომი“) კი წარმოადგენდა დამპყრობელი ქვეყნის საოკუპაციო რეჟიმის ძალისმიერ,

რეპრესიულ-სადამსჯელო სტრუქტურას, რომლის ერთ-ერთ უმთავრეს საზრუნავს შეადგენდა პირისახლიანი იმპერიის უშიშროების დაცვა დაპყრობილი ხალხების ეროვნული ცნობიერებისა და ინტერესების დათრგუნვის, ამ ხალხთა ყოველდღიური ცხოვრების უმკაცრესი კონტროლის გზით. ეს „კონტროლი“ ხორციელდებოდა ხარმაროსული, დრაკონული, ცივილიზებული სამყაროსთვის კატეგორიულად მიუღებელი მეთოდებით. საბჭოთა სადისტური სპეცსამსახურების და მისი ოდიოზური წარმომადგენლების საქმიანობა, მათი მიზნების შესაბამისად, მნიშვნელოვანწილად, აგებული იყო სიგრუეზე, ბინძურ ცილისწამებაზე, ურცხვ დემაგოგიაზე, ყოველივე ამაში ისინი უმაღლეს დონეზე იყვნენ დაოსტატებულნი. ამიტომ, საბჭოთა უშიშროების ორგანოების და ამ საზარელ სტრუქტურაში მომუშავე ჩეკისტთა ნებისმიერი სახით გათეთრება, ჩეკისტების მიერ შეთხზული დოკუმენტაციის სანდო წყაროდ მიჩნევა და ზედმიწევნითი კრიტიკული ანალიზის გარეშე დამოწმება ვერასგზით ვერ ჩაითვლება ღირსეულ მოქმედებად. ვლადიმერ პუტინი ამ საკითხზე, მახსენდება ჩვენი ცნობილი მკვლევარის და მოღვაწის აკაკი ბაქრაძის სიტყვები:

„ყოველ სახელმწიფოს, დიდი იქნება თუ პატარა, აქვს საიდუმლო ორგანიზაცია, რომელიც დაწვრილებით ამუშავებს... ქვეყნის საზღვარს და საგარეო პოლიტიკას, ეძებს ამ პოლიტიკის განხორციელების გზებს. ყოველი სახელმწიფოს სიძლიერე დამოკიდებულია ამგვარი საიდუმლო ორგანიზაციის აწყობილ საქმიანობაზე... საიდუმლო საქმიანობა რუსეთში დიდად ფასობდა! ყურადღება მას არც კომუნისტური რეჟიმის დროს მოჰკლებია... ახლა, ყველაფერთან ერთად, IPY ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკების ზედ-იზებითაა დაკავებული. გეგმავს და ამუშავებს ნაირ-ნაირ ვარიანტებს - ვის, როდის და სად დაუდოს კვანტი. თუ ჩვენ გვინდა ქართული სახელმწიფო ფეხზე იდგეს, მტერი საქართველოს ტიკინასავით არ ათამაშებდეს, აუცილებელია ქართული სტრატეგიული დაზვერვის შექმნა“ (იხ.: ალმანახი „მსგეფსი“, თბილისი, N 18, 1994). ძალზე სასიამოვნოა, რომ დღევანდელ საქართველოში არსებობს სრულფასოვანი და ეფექტური სადაზვერვო სამსახური, რომელმაც ზოლო 4-5 წლის მანძილზე არაერთგზის დაამტკიცა თავისი კომპეტენტურობა და პროფესიონალიზმი.

და ზოლოს, ჩემ საპატიო მოვალეობად ვთვლი, უღრმესი მადლობა მოვასხენო გამომცემლობის „უნივერსალი“ დირექტორს, ბატონ გოჩა, ხარებავას, წიგნის რედაქტორს, ქალბატონ დოდონა კიზირიას და რეცენზენტს, ბატონ ბეჟან ხორავას. გულითად მადლობას მოვასხენებთ, აგრეთვე, ბატონ გიორგი ანთელავას, საყურადღებო რჩევებისათვის.

1.ორიოდე სიტყვით წიგნის შესავალი ნაწილის შესახებ

გ. სულაძის ნაშრომს წინ უძღვის წიგნის რედაქტორის (ვაჟა ოთარაშვილი), სამეცნიერო რედაქტორის (პროფ. ვახტანგ გურული) და კონსულტანტების (მათ შორის უშიშროების გენერალ-მაიორ ანზორ მაისურაძის) აღფრთოვანებული გამოხმაურებები. ყოველი მათგანი იმდენად ტენდენციურია, რომ წიგნის შინაარსის განხილვამდე, გადაწყვეტით მათ შესახებ გვეთქვა ორიოდე სიტყვა.

განსახილველი წიგნის ქება-დიდების ეს „ფოიერვერკი“ იხსნება ბ-ნ ვაჟა ოთარაშვილის ნაკვესით, რომელშიც ვკითხულობთ: „...ბოლოს ყოველივე დაფარული განცხადების“... ეს ბიბლიური სიტყვები ადამის მოდგმის ყოველივე ფარულსა და საიდუმლოს შეეხება. გელა სულაძის წიგნი „ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და სპეცსამსახურები“ კიდევ ერთხელ გვაჩვენებს, რომ ნებისმიერ ეპოქაში ადამიანი უფალს უნდა ემსახუროს და არა რომელიმე პოლიტიკურ ლიდერს, ანდა მაღალი თანამდებობის პირს თუ სახელმწიფო სისტემას, უნდა სახარებისუელ მცნებებს ასრულებდეს და არა ამპარტავნული განდიდების მანიით შეპყრობილ ისტორიის „დიდ გვამთა“ ბრძანებებს და სურვილებს“.

ბ-ნ ვაჟას გვსურს ვუთხრათ, რომ მკრეხელობაა, დიდი მკრეხელობაა გ. სულაძის წიგნის ამგვარი შეფასება. როგორც ჩანს, მას ფასეულობათა სერიოზული აღრევა დასჩემდა... ამათთან, არანაირად დასაძრახისი არ არის იმ პოლიტიკური ლიდერების მხარდაჭერა, რომელნიც რწმენით და შეგნებით, სიტყვით და საქმით, უანგაროდ ემსახურებიან სამშობლოს, მის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ ინტერესებს...

საინტერესოა, რომელი პოლიტიკური ლიდერების და რომელი სახელმწიფო სისტემის სამსახურში იდგა ჩეკისტი გელა სულაძე 1983-1990 და 1992-2003 წლებში?..

ფრიად ნიშანდობლივია წიგნის სამეცნიერო რედაქტორის, პროფესორ ვახტანგ გურულის წერილი „უფრო მეტი, ვიდრე კარგი წიგნი“. გთავაზობთ ამონარიდს მისი ნაზრევიდან:

„ავტორის ცამეტწლიანი თავდადებული შრომის შედეგად შეიქმნა სქელტანაანი კაპიტალური გამოკვლევა, რომელმაც მეცნიერულ ნიადაგზე დაამკვიდრა

საქართველოს უახლესი ისტორიის ერთი მეტად მნიშვნელოვანი პრობლემა ქართული ემიგრაციის ისტორია... მოუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელი 20-25 წლის განმავლობაში ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის შესახებ ბევრი დაიწერა, აშკარად იგრძნობოდა დოკუმენტური ბაზის სიმწირე და ობიექტური შეფასებების დეფიციტი. ნაშრომების უმეტესობა წინასწარი მიკერძოებითაა დაწერილი, გვერდი აქვს ავლილი საჩოთირო საკითხებს, სჭარბობს ყალბი პეროიკა და პათეტიკა. ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიისადმი მიძღვნილი ნაშრომებიდან გამოსჭვივის არა ჭეშმარიტი ისტორიის შექმნის სურვილი, არამედ მავანის და მავანის ადვოკატობის მისწრაფება, საზოგადოების თვალში ნაცრის შეყრის მცდელობა. პოლიტიკური ემიგრაციის მოღვაწის შეფასება ხდება პირადად მისი, ან მისი თანამოაზრის, ხშირად ოჯახის წევრის, მემუარებით. არაფრისმთქმელი ციტატების სიმრავლეში ნებისთ თუ უნებლიედ იჩქმალება მწარე სიმართლე... სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის აუცილებელ ჩვევებთან ერთად გელა სულაძემ გამოავლინა თავისი მოქალაქეობრივი პოზიცია: ისტორიის გაყალბება, თუნდაც შელამაზება, დიდი უაზრობაა. მან ეს პრინციპი გაატარა მთელს ნაშრომში”.

ბ-ნი გურული ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიის საკითხებზე ბოლო 20-25 წლის მანძილზე გამოცემულ-გამოქვეყნებულ ნაშრომებში „დოკუმენტური ბაზის სიმწირეზე“ ლაპარაკობს. რეალურად კი, ფაქტობრივი მასალის (დოკუმენტური წყაროები, სამეცნიერო პუბლიკაციები და ემიგრანტული ლიტერატურა) უკმარისობა და მათი ტენდენციურად შერჩევა აშკარად იჩენს თავს გელა სულაძის წიგნის თუნდაც წყაროების და ლიტერატურის ნუსხის გაგნობისას. გამოყენებული „წიგნებისა და კრებულების“ ნუსხაში პუბლიკაციების ძალზე დიდი ნაწილი საბჭოთა პერიოდს განეკუთვნება და მავნე საბჭოთა იდეოლოგიის დამდიტაა „დამშვენებული“... დამოწმებული პერიოდიკის მარტოოდნ მიზერული ნაწილი გახლავთ ემიგრანტული. სამაგიეროდ, ეს ნუსხა დახუნძლულია ერუ საბჭოთა პერიოდიკით... ამასთან, ყოვლად მანკიერია პერიოდიკის დამოწმების წესი: პუბლიკაციის ავტორის და სახელწოდების მითითების გარეშე. საარქივო მასალების უდიდესი ნაწილი საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველოს ყოფილი „სუკ“-ის (KTB) ფონდის მასალებითაა წარმოდგენილი. განსახილველი წიგნის ავტორი ჩეკისტების მიერ შეთითხნილ დოკუმენტებს განიხილავს, როგორც სანდო წყაროებს, ყოველგვარი კრიტიკული, წყაროთმცოდნეობითი ანალიზის გარეშე, რაც დაუშვებელია დოკუმენტურ წყაროებზე მუშაობის დროს. აღსანიშნავია ისიც, რომ გ. სულაძის არაერთი მტკიცება ეფუძნება ზეპირ გადმოცემებს, ჩეკისტებს შორის მოარულ ხმებს, მათი კემმარტების დადგენის გარეშე... წიგნში გამოყენებულ ლიტერატურაში ვერ ვხვდებით ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიის შესწავლისათვის აუცილებელ ემიგრანტულ და სამეცნიერო გამოცემებს. მთლიანად არის იგნორირებული უცხოელ (ამერიკელ და ევროპელ) ავტორთა უაღრესად საყურადღებო გამოკვლევები...

ბ-ნი ვ. გურული ძალზე აგდებულად მოიხსენიებს მემუარულ ლიტერატურას, რომელიც წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ტიპს წერილობითი ისტორიული წყაროებისა. ეს ნათლად მეტყველებს მის „უზადო პროფესიონალიზმზე“... სხვა საქმეა ის, რომ ამ და ნებისმიერი სხვა ტიპის ისტორიული წყაროს შესწავლისას აუცილებელია მათი კრიტიკული ანალიზი, სანდოობის დადგენა.

ბ-ნი „სამეცნიერო რედაქტორი“ ისტორიის გაყალბების დიდ უაზრობაზე და დაუშვებლობაზე ლაპარაკობს. თავისთავად, საკითხისადმი ამგვარი მიდგომა სავსებით სამართლიანია, მაგრამ, არის კი თავად ბ-ნი გურული ის მკვლევარი, რომელიც ერთგულია ამ პრინციპისა და, რომელსაც აქვს ზნეობრივი და მორალური უფლება ისტორიულ სიმართლეზე მსჯელობისა?..

პროფ. ვახტანგ გურული გახლავთ ის „ისტორიკოსი“, რომელიც 1970-იანი წლების შუა ხანებიდან 1990 წლამდე აქტიურად ეწეოდა საქართველოს უახლესი ისტორიის ფალსიფიკაციას, იყო რა მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის უერთგულესი მსახური...

1980 წელს მან დაიწვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე: „ქართველების მონაწილეობა პარტიზანულ ბრძოლებში საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის წლებში“. მისი ეს ნაშრომი შევსებული სახით 1985 წელს გამოსცა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობამ.

„საბჭოთა ხალხმა ლენინური კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით მსოფლიო იმპერიალიზმის დამკვრელ ძალებზე მოიპოვა ბრწყინვალე გამარჯვება. დიდ სამამულო ომში საბჭოთა კავშირის გამარჯვებამ დამაჯერებლად ცხადყო სოციალისტური საზოგადოებრივი და სახელმწიფო წყობილების, სოციალისტური ეკონომიკის, მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის, საბჭოთა საზოგადოების მორალურ-პოლიტიკური ერთობის სიმტკიცე და ძლევამოსილება“- ვკითხულობთ აღნიშნულ ნაშრომში (იხ.: ვახტანგ გურული. ქართველების მონაწილეობა პარტიზანულ ბრძოლებში..., თბილისი, 1985, გვ. 3). არადა, სწორედ „მსოფლიო იმპერიალიზმის დამკვრელი ძალების“, - აშშ-ის და დიდი ბრიტანეთის დახმარებით გახდა შესაძლებელი მესამე რაიხის დამარცხება...

ზემოთ მოხმობილი სიტყვების დაწერიდან ხუთიოდე წლის შემდეგ მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიისა და საბჭოთა საზოგადოების „სიმტკიცე და ძლევამოსილება“ პირქვე დაეშო და ისტორიის აშშ-ის და დიდი ბრიტანეთის დახმარებით გახდა შესაძლებელი მესამე რაიხის დამარცხება...

მარქსიზმ-ლენინიზმის მეხოტბე ისტორიკოსთა შორის ვ. გურული იმდენად „მგზნებარე“ გამოდგა, რომ ვერანაირად ვერ აუღო ალღო იმხანად მიმდინარე და მოსალოდნელ გარდაუქმალ მოვლენებს და გაგანია „გარდაქმნის“ ხანაში, 1988 წელს თსუ-ის გამომცემლობამ გამოსცა მისი 140-გვერდიანი ოდიოზური ნაშრომი

„საქართველოს კომპარტიის მოღვაწეობა ისტორიულ-პარტიული მეცნიერების ჩამოყალიბებისა და განვითარებისათვის (1921-1941)“.

„როცა 20-30-იანი წლების ქართული ისტორიულ-პარტიული მეცნიერების ჩამოყალიბებისა და განვითარების ისტორიას ვსწავლობდით, ჩვენი სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის მეთოდოლოგიურ საფუძველს შეადგენდა ვ.ი. ლენინის ნაშრომებში მოცემული ბრწყინვალე დასკვნები და განზოგადებანი“-ო, აღნიშნავს ავტორი (იხ.: ვახტანგ გურული. საქართველოს კომპარტიის მოღვაწეობა..., გვ. 7). სწორედ ამ სულისკვეთებით არის გაქვლითილი ვ. გურულის ეს თხზულება.

ორიოდე წელიწადში ბ-ნ გურულის სათაყვანებელი საბჭოთა იმპერია დაემხო, რამაც იგი დიდი დილემის წინაშე დააყენა. მთელი მისი „მეცნიერული“ ნააზრევი ერთი დიდი ტყუილი, დიდი უაზრობა აღმოჩნდა... შექმნილი მდგომარეობიდან გამოსავალი დიდი ხანი არ უძებნია: თუ მანამდე მთელი ძალისხმევა უშვავსი ყორნის, - მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის და მანკიერი საბჭოთა სისტემის გათეთრებას მოახმარა, 1990 წლიდან დღემდე იგი დიდი გულმოდგინებით ათეთრებს საქართველოს უახლესი ისტორიის მეორე ყორანს, - სულით მონათესავე, რუსეთუმე სოციალ-დემოკრატიულ (მენშევიკურ) პარტიას ნოე ჟორდანას თამაღობით. სწორედ აღნიშნული პარტიის ისტორიას მიუძღვნა ვ. გურულმა თავისი სადოქტორო სადისერტაციო ნაშრომი: „ქართული სოციალ-დემოკრატია 1892-1904 წლებში“ (დისერტაცია დაიცვა 1997 წელს).

ვერანაირად ვერ ჩაითვლება ღირსეულ საქმიანობად ნოე ჟორდანას და მისი რუსეთუმე დასის გათეთრება, დასისა, რომელმაც ამაზრზენი ომი გამოუცხადა ილია ჭავჭავაძეს და იდეოლოგიური საფუძველი მოამზადა უდიდესი მამულიშვილის საზარელი მკვლელობისათვის. სწორედ ამ დასმა 1918 წლის 26 მაისს, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის დღეს, ნიანგის ცრემლები დაღვარა „დედა-რუსეთისგან“ მოწყვეტის გამო. სწორედ ამ დასის ყოვლად უმეცარმა პოლიტიკამ (რომელიც ღალატის ტოლფასი გახლდათ) დიდად შეუწყო ხელი 1921 წლის თებერვალ-მარტში ბოლშევიკური რუსეთის მიერ სუვერენული ქართული სახელმწიფოს მოსპობას. ჩვენ მიერ თქმულის კემმარიტებას ზედმიწევნით ადასტურებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) საგარეო პოლიტიკის პროდასავლური კურსის მთავარი შემოქმედის, გამოჩენილი დიპლომატის და მეცნიერის, ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის თვალსაჩინო მოღვაწის, პროფესორ ზურაბ ავალიშვილის სიტყვები:

„აგარარულმა რეფორმამ ერთნი გააღატაკა და დაამცრო, ხოლო სხვებს ისე მიაკუთვნა მიწა, რომ მათთვის რაიმე სერიოზული ფინანსური გადასახადი ან სავალდებულო სამხედრო სამსახური არ დაუკისრებია. ამის გამო უაღრესად გაჭირდა პატარა არმიის შექმნა კი - იმ ქვეყანაში, სადაც მრავლად ჰყავდათ მწყობრის ოფიცრები, და - იმ ხალხში, რომელსაც საუკუნეების მანძილზე მხედრული სიტყვლით მოეხვეჭა სახელი.

როდესაც საქართველო საბჭოთა რუსეთთან შეტაკებამდე მიიყვანეს, რუსეთის არცთუ დიდი ძალებისათვის თითქმის არავითარი წინააღმდეგობა არ გაუწევიათ. ყველაფერი გაკეთდა საიმისოდ, რათა შეტევაზე წამოსულ წითელ არმიას „შეიარაღებული ხალხი“ კი არ დახედვოდნენ, არამედ პარტიული ბელადების ჯგუფი, სახელმწიფო ხელისუფლების ექსპლუატაციის მონაწილე ფართო თანასაზოგადოება და მათთან ერთად ერთგული მიურიდების მცირე რაზმი. მთელი ეს ასაბია სულ იოლად გადაისროლეს შავ ზღვაში.“ (იხ.: ზურაბ ავალიშვილი. საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში, თბილისი, 1990, გვ. 9).

მრავლისმთქმელია ნ. ჟორდანას და მენშევიკთა მმართველი გუნდის საგარეო პოლიტიკური ორიენტაციის ზ. ავალიშვილისეული შეფასება:

„1918-1921 წლების საქართველოს დემოკრატია, რომელიც ს.-დ.-ის დიქტატურის, ე.ი. მარჯვენა ფრთის მარქსიზმის, ფორმა იყო, წარმოადგენდა საქართველოში საბჭოთა დიქტატურის გამარჯვების მოსაზრადებელ პერიოდს. სოციალური პოლიტიკის მთელი შინაარსითა და თავისი სულისკვეთებით ეს დემოკრატია, თუმც მის წიაღში აშკარად ილვიებდა ხალხის შეგნება, სინამდვილეში მოსკოვისკენ იყო მიმართული და არა ევროპისკენ. და ამით იქმნებოდა ის ძირეული წინააღმდეგობა მისსავე საგარეო პოლიტიკის იმ ევროპულ ორიენტაციასთან, რომელსაც საქართველო დაბეჭდილებით მოჰყვებოდა 1920 წლის გაზაფხულამდე“-ო, მიუთითებდა სახელოვანი მაშულიშვილი (იხ.: ზურაბ ავალიშვილი. დასახელებული ნაშრომი, გვ. 11).

ქართველი ერის და ქართული სახელმწიფოებრიობის წინაშე ნ. ჟორდანას მიერ ჩაენილ მრავალ უპატიებელ დანაშაულზე მიუთითებს თავის წიგნში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის პირველი თავმჯდომარის ნ. რამიშვილის ვაკი აკაკი რამიშვილი (იხ.: აკაკი რამიშვილი. ჩვენი შეცდომები (1918-1921). ქართული-ინგლისური ხელოვნებისა და კულტურის საერთაშორისო ასოციაციის „GALICA“ გამოცემა, თბილისი, 2006). წიგნში აღწერილია, თუ ირ. წერეთლისა და ვ. ჯუღელის მხარდაჭერით ნ. ჟორდანამ როგორ მოახდინა სახელმწიფო გადატრიალება 1918 წლის 23 ივნისს: მან ხელთ იგდო ძალაუფლება და დაითხოვა მთავრობის პირველი შემადგენლობა ნ. რამიშვილის ხელმძღვანელობით (იხ.: აკაკი რამიშვილი. დასახ. ნაშრომი, გვ. 6-18). საქმე ის არის, რომ ერთმანეთს დაუპირისპირდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ორი ფრთა: მემარჯვენე (ნ. რამიშვილის მეთაურობით), რომლისთვისც მთავარი საკითხი იყო საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესები ა მემარცხენე (ლიდერი - ნ. ჟორდანა), რომლისთვისაც გადამწყვეტი იყო მარქსისტული, ვიწროპარტიული ინტერესები. მემარცხენეები გამოირჩეოდნენ მკაფიოდ გ. აკვეთილი ანტიეროვნული განწყობილებით.

„ნოე ჟორდანიამ, როგორც კი ხელისუფლება ჩაიბარა, მთავრობის სასახლიდან ჩამოახსენებინა ეროვნული დროშა და რევოლუციის წითელი დროშა აფრიალებინა. ეს ვალიკო ჯუღელის საგანგებო მოთხოვნა იყო... ეს იყო მემარცხენე მენშვეიკური ინტერნაციონალიზმის, მარქსიზმის, კლასთა ბრძოლისა და რუსოფილობის გამოვლინება. მათ ჩვენი ქვეყნის დამცველები ჩვენი თავად-აზნაურობა და მხედრობა რევოლუციის მტრებად და მოღალატეებად მიაჩნდათ, ხოლო რუსი, სომეხი თუ სხვა ეროვნების მუშები კი სანდო ძმებად. ეს იყო მემარცხენე მენშვეიკების შეხედულება, რომლებიც პარტიაში უმრავლესობას წარმოადგენდნენ.“ - მოუთითებს აკ. რამიშვილი (იხ.: აკაკი რამიშვილი. დასახ. ნაშრომი, გვ. 19).

სწორედ ნ. ჟორდანიას ემისრებმა 1951-1952 წლებში ხელი მოაწერეს ვისბადენსა და მიუნხენში რუსული პოლიტიკური ემიგრაციის ჰეგემონიით ჩატარებული ფორუმების დასკვნით დოკუმენტებს, რამაც დაასამარა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის შესახებ 1918 წლის 26 მაისის აქტის სამართლებრივი ძალმოსილება. ამის შესახებ ბაზგასმით მოუთითებდა საერთაშორისო სამართლის მსოფლიო სახელის მქონე ავტორიტეტი, სტრასბურგის უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამართლის კათედრის გამგე, პროფესორი მიხეილ მუსხელიშვილი (იხ.: ჟურნ. „ზედი ქართლისა“, პარიზი, # 16, 1954, გვ. 17-18). კერძოდ, 1952 წლის 16 ოქტომბერს, რუსული პოლიტიკური ემიგრაციის ინიციატივით მიუნხენში დაფუძნებული „ანტიბოლშევიკური ცენტრის“ სტატუტზე საქართველოს ემიგრანტული მთავრობის მენშვეიკ წარმომადგენელთა ხელმოწერის გამო ქართველი პროფესორი აღნიშნავდა: „ამ სტატუტზე ხელის მოწერა საქართველოს მიერ ნიშნავს, ყოველი ეჭვის გარეშე, მიტოვებას სუვერენულ სახელმწიფოს სტატუსისა, რომელიც საქართველომ მოიპოვა 1918-1921 წ.წ. საერთაშორისო კრებულში. აქედან გამომდინარეობს ის, რომ ამიერითგან შეუძლებელია მოვითხოვოთ ეს სუვერენიტეტი, დამოუკიდებლობა როგორც უფლება, რომელიც ჩვენ უკანონოდ წაგვართვეს. მაშასადამე, ახლა საკითხი ამ უფლების აღდგენას კი არ ეხება, არამედ მის ხელმეორედ მოპოვებას“. ოქვე მითითებულია, რომ 26 მაისის აქტის სამართლებრივი ძალმოსილების აღდგენა შესაძლებელი იქნებოდა მარტოოდენ იმ შემთხვევაში, თუ ქართველ ერს მიეცემოდა ამ საკითხზე რეფერენდუმის ჩატარების შესაძლებლობა. სწორედ ამგვარი საყოველთაო-სახალხო რეფერენდუმი ჩატარდა 1991 წლის 31 მარტს...

მიუნხენის სტატუტზე ხელმოწერამდე, 1951 წლის 3 ნოემბერს, ქართველმა მენშვეიკებმა, ემიგრანტული მთავრობის სახელით, ვისბადენში ხელი მოაწერეს რუსული ემიგრანტული ორგანიზაციებისა და კერძო სპეციალური ამერიკული კომიტეტის ინიციატივით შედგენილ რეზოლუციას. ამგვარი მოქმედება მკაცრად იქნა გაკრიტიკებული ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის ეროვნული ფრთის მიერ, რაც ზედმიწევნით აისახა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ჟურნალის „ივერია“ (პარიზი) 1952 წლის მე-4 ნომერში (გვ. 37-42). თავის

მემუარებში «О себе и времени» (изд-во «Дика-М», Москва, 2003) ვისაბუძრის კონფერენციას და მის ორგანიზატორებს ცალკე თავს უთმობს (გვ. 643-684) ჩრდილოკავკასიური პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე, ევროპული მასშტაბის პოლიტოლოგი (სოვეტოლოგი), აწვანსვენებული ჩეჩენი პროფესორი აბდურახმან ავთორხანოვი (1908-1998). რაც შეეხება ზემოხსენებულ ამერიკულ კომიტეტს, ეს ორგანიზაცია გახლდათ რუსული პოლიტიკური ემიგრანტული ორგანიზაციების და ცნობილი ამერიკელი პუბლიცისტის და პოლიტოლოგის ისააკ დონ ლევინის თაოსნობით ნიუ-იორკში დაფუძნებული და 1950-1960-იან წლებში მოქმედი „ბოლშევიზმისგან გათავისუფლების ამერიკული კომიტეტი“. ამერიკელი მოღვაწეებიდან მასში შედიოდნენ: ცნობილი პოლიტოლოგები და პუბლიცისტები ევგენი ლაიონსი (თავმჯდომარე), ისააკ დონ ლევინი, სპენსერ უილიამსი, ჩემბერლენი, რობერტ კელი, ადმირალი კერკი, ადმირალი სტივენსი და სხვანი. აღსანიშნავია, რომ სოვეტოლოგებიდან დონ ლევინი გახლდათ საბჭოთა ტირანის ი. სტალინის პირველი ბიოგრაფი (მისი წიგნი „სტალინი“ პირველად გერმანულ ენაზე გამოიცა ჯერ კიდევ 1931 წელს). რუსული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის მოღვაწეებიდან კომიტეტში შედიოდნენ ა. კერენსკი, გენერალი ლ. ბიჩერახოვი, ე. რომანოვი, ს. მელგუნოვი, ბ. იაკოვლევ-ტროიცი, ი. კურგანოვი, ი. ბუდანოვი, ბ. ნიკოლაევსკი და სხვანი. მართალია, ისინი ბოლშევიზმის დაუძინებელი მტრები იყვნენ, მაგრამ, ყოველი მათგანი იღწოდა რუსეთის „ერთიანი და განუყოფელი იმპერიის“ რეანიმაციისათვის. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ მათ შორის იყო ა. კერენსკი, ცხადი გახდება, რომ, რეალურად, იგივე მიზნები ამოძრავებდა ზემოხსენებულ ამერიკულ კომიტეტსაც... ავთორხანოვი მიუთითებს, რომ საქართველოს ემიგრანტული მთავრობის და „საქართველოს ეროვნული საბჭო“-ს სახელით ვისაბუძრის კონფერენციას სრულუფლებიანი დელეგატის სტატუსით ესწრებოდნენ ნ. ცინცაძე, ე. გუგუკორი და სხირტლაძე. უფრო მეტი, - კონფერენციის თავმჯდომარე იყო საქართველოს ემიგრანტული მთავრობის და „ეროვნული საბჭოს“ წევრი ნოე ცინცაძე.

ამდენად, ზემოთ თქმული საკვებით ადასტურებს ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთის წარმომადგენელთა მიერ ვისაბუძრის და მიუწვევის კონფერენციების და მათში მონაწილე ქართველი მენშევიკების მოქმედების შეფასების სამართლიანობას.

საგულისხმოა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მენშევიკ ლიდერთა მოღვაწეობის ის შეფასებები, რომლებიც მოცემულია იმდროინდელი მოვლენების თვითმხილველ ევროპელ ავტორთა თხზულებებში. 1927 წელს პარიზში, ფრანგულ ენაზე გამოიცა ცნობილი ფრანგი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწის რემონ დიუგეს შესანიშნავი წიგნი „მოსკოვი და წამებული საქართველო“ (იბ.: Raymond Duguet. *Moscou et la Georgie martyre*, Editions Jules Tallandier, Paris, 1927). 1994 წელს

გამომცემლობამ GCI გამოსცა ამ წიგნის მზია და აკაკი ბაქრაძეების მიერ შესრულებული საუცხოო ქართული თარგმანი. აღსანიშნავია, რომ ფრანგი ავტორი უშუალო თვითმხილველი და მონაწილე ყველა იმ მნიშვნელოვანი მოვლენისა, რომლებსაც ჰქონდა ადგილი 1918-1924 წლების საქართველოში. წიგნის წინასიტყვაობა ეკუთვნის ცნობილ ინგლისელ სამხედრო მოღვაწეს, 1919-1921 წლებში თბილისში ბრიტანეთის სამხედრო ატაშეს, პოლკოვნიკ ჯ. სტოკს (იხ.: რემონ დიუგე, დასახ. ნაშრომი (ქართული გამოცემა), გვ. 5-9). აი, როგორ შეფასებას აძლევს ბრიტანელი პოლკოვნიკი ნ. ჟორდანას მთავრობას:

„ამ მთავრობის საშინაო პოლიტიკამ არავინ დააკმაყოფილა; მიწებისა და რამდენიმე მომგებიანი ინდუსტრიული საწარმოს ნაციონალიზაციამ მეურნეობა განადგურებამდე მიიყვანა. მენშევიკური ხელისუფლება პარტიულ ინტერესებს უფრო მაღლა აყენებდა, ვიდრე ეროვნულს. ამის ტიპიურ მაგალითს მოვიყვან: გენერალი კვინიტაძე რამდენჯერმე მოიშორეს. მაგრამ, როგორც კი ვითარება გამწვავდებოდა, ისევ სათავეში აყენებდნენ. მოსკოვთან ურთიერთობაში ქართული მთავრობა მიაბიძგი იმედით იკვებებოდა. სჯეროდა, რომ ბოლშევიკებს განსაკუთრებული დამოკიდებულება ექნებოდათ მენშევიკებთან, თავიანთ სოციალისტ ძმებთან“ (გვ. 7).

თავად წიგნის ავტორი, რემონ დიუგე კი აღნიშნავდა:

„საჭიროა აქედანვე მოვფინოთ ნათელი იმ ფაქტს, რომ სოციალისტურმა გამოცდილებამ სასიკეთო არაფერი მოუტანა საქართველოს. ნურავინ შემედავება: სამშლილიონიანი საქართველო უძლური იყო გამკლავებოდაო მტერს, არ შეეძლო დაემარცხებინაო დიდი რუსეთიდან მოსული ურდო.

ეს არგუმენტები რომ სწორი იყოს, მაშინ ვერც ბალტიისპირეთის ქვეყნები, მაგალითად ლიტვა, ვერ ჩამოყალიბდებოდნენ დამოუკიდებელ ქვეყნებად და ვერც თავისუფლებას შეინარჩუნებდნენ. მეტსაც გეტყვით. ამ წიგნის მეოთხე თავში ერთი მაგალითი მომყავს. როცა აზერბაიჯანიდან წითელი არმია მოღალატურად დაესხა თავს საქართველოს, ქართველმა მეომრებმა მარტო მოახერხეს უკუგდოთ მტერი. წითელი არმია თავქუდმოგლეჯილი გარბოდა. საქართველოს მთავრობის ბრძანება რომ არა - შეეწყვიტათ მტრის დევნა - უდავოა, ბოლშევიკები აზერბაიჯანიდანაც იქნებოდნენ გაძევებულნი და ვერც სომხეთში მოიკალათებდნენ. მოსკოვის თხოვნის გამოა, რომ საქართველოს მთავრობამ გასცა ბრძანება მტრის დევნა შეეჩერებინა და ქართული ბატალიონები თავის ტერიტორიაზე დაბრუნებულიყვნენ. ეს რომ არ გაეკეთებინათ, საქართველოს წითელი საშიშროება მოსცილდებოდა.

...ამ მთავრობას თვალი არ აეხილა არც მეორე მოულოდნელი თავდასხმის, წითელი ჯარის მიერ საქართველოს დაპყრობის, ხოცვა-ჟლეტისა და ამ ქვეყანაში დატრიალებული უბედურების შემდეგაც. როცა 1924 წლის აგანყების ჩახშობა დაიწყო და ქართველთა სისხლი უხვად დაიღვარა, საქართველოს ეროვნული

მთავრობის თავმჯდომარემ 1924 წლის 6 სექტემბერს დეკემა გაგზავნა მოსკოვში: „მოსკოვი, კრემლი, სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარეს“, რომელსაც შემდეგი სიტყვებით ამთავრებდა: „ქრთველი ხალხის სახელით გთავაზობთ შეაჩეროთ სამხედრო ქმედებანი და რუს-ქართველთა კონფლიქტი მშვიდობიანად გადაწყვიტოთ. საფუძვლად გამოვიყენოთ 1920 წლის 7 მაისს ჩვენს შორის დადებული ხელშეკრულება. ამასთან ერთად ვაცხადებ, რომ ჩვენ მზად ვართ დამატებითი ხელშეკრულებები დავდოთ, რაც გარანტია იქნება თქვენი ეკონომიკური და კომერციული ინტერესებისა საქართველოში“. ვინ იგის, რამდენი იგინეს ბოლშევიკებმა ამ დეკემის წაკითხვისასს“ (იხ.: რემონ დიუგე. დასახ. ნაშრომი, გვ. 15-17).

1987 წელს გამომცემლობამ „განათლება“ რუსულ ენაზე გამოსცა ავთანდილ მენთემაშვილის ულტრაოდიოზური, 206-გვერდიანი მონოგრაფია «Октябрьская революция и национально-освободительное движение в Грузии. 1917-1921». წიგნის სათაური ნათელჰყოფს მის რაობას: ბოლშევიკების 1917-1921 წლების ბინძური პროვოკაციები ურეხვადაა სახელდებული „ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობად“... სრული პასუხისმგებლობით შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ აღნიშნული წიგნი წარმოადგენს ე.წ. „საბჭოთა ისტორიოგრაფიის“ ერთ-ერთ ყველაზე მავნებელ ნაშრომს. მისი ოფიციალური რეცენზენტი, რომელმაც „მწვანე სინათლე“ აუწთო ამ საზიზღრობის პუბლიკაციას, გახლავთ ვახტანგ გურული...

ვ. გურული გახლავთ იმ რუსეთუმე მოღვაწეთა შორის, რომლებმაც საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესების საწინააღმდეგოდ, რუსეთის 2008 წლის ბარბაროსული სამხედრო აგრესიის შემდეგ, 2009 წელს წერილი აფრინეს კრემლში, რუსეთის ფედერაციის ე.წ. პრეზიდენტის ვ. მედვედევის სახელზე. ეს წერილი არც მეტი, არც ნაკლები, რუსეთის პრეზიდენტის ოფიციალურ საიტზეა გამოქვეყნებული (იხ.: <http://www.kremlin.ru/text/docs/2009/03/214386.shtml>).

ამდენად, ზემოთ თქმული ცხადჰყოფს, თუ რამდენად აქვს „პროფესორ“ ვ. გურულს დღეს, დამოუკიდებელ საქართველოში, საქართველოს ისტორიის კვლევის, ისტორიულ სიმართლეზე და მიუკერძოებლობაზე ლაპარაკის მორალური და ზნეობრივი უფლება.

„ჩემთვის, როგორც სპეცსამსახურების სპეციალისტისთვის და ისტორიკოსისთვის ცხადი გახდა, რომ სახეზეა საქართველოს სინამდვილეში პოსტსაბჭოთა პერიოდის ერთ-ერთი (თუ არა ერთადერთი) უნიკალური ნაშრომი, რომელშიც დოკუმენტურ და პუბლიცისტურ მასალებზე დაყრდნობით გაანალიზებულია მე-20 საუკუნის 30-50-იანი წლების ისტორიული (ტრაგიკული) ბატალიები ქართული ანტისაბჭოთა ემიგრაციისა და საბჭოთა თუ უცხოეთის სპეცსამსახურების მონაწილეობით... გელა სულაძემ გააკეთა ის, რასაც ჩემი თაობის, საქართველოზე შეყვარებული სპეცსამსახურების მუშაკები ვერც კი იოცნებებდნენ... ავტორის მხრიდან,

ფაქტობრივად, სახეზეა საბჭოთა პერიოდის ლუსტრაციის პროცესი, რომელმაც ასახვა საქართველოს კანონმდებლობაში კი არა, არამედ ლიტერატურულ ნაწარმოებებში ჰყოვა, რაც შედარებით უმტკივნეულო პროცესია... წიგნი, თავისი უნიკალურობით იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მან ყველა ქართველის ოჯახში უნდა დაიდოს ბინა... ბუნებრივია, ავტორს უამრავი მხარდამჭერი და ქომაგი გამოუჩნდება, თუმცა, იქნებთან მოკრიტიკანენიც, რომლებიც ნაშრომის სიდიადეს ვერაფერს დააკლებენ, პირიქით...“- აღნიშნავს თავის წერილში KTB-ს გადამდგარი გენერალ-მაიორი, წიგნის კონსულტანტი ანზორ მაისურაძე.

ჯერ ერთი, განსახილველი წიგნი არ გახლავთ უნიკალური, ერთადერთი და განუმეორებელი. სამწუხაროდ, ვერც ზ-ნი გელა სულაძე ჩაითვლება ობიექტურ და მიუკერძოებელ ავტორად, რაც სათანადოდ იქნება წარმოჩენილი წინამდებარე ნაშრომში.

საერთოდ, ყოფილი საბჭოთა სახელმწიფო უშიშროების წარმომადგენლებს, ჩეკისტებს (მეტადრე, KTB-ს გენერლებს) არა აქვთ მორალური და ზნეობრივი უფლება ისტორიულ სიმართლეზე, მიუკერძოებლობაზე, ქართულ პოლიტიკურ ანტისაბჭოთა ემიგრაციაზე საუბრისა. თუნდაც, იმიტომ, რომ ისინი ვერასგზით ვერ ჩაითვლებიან მიუკერძოებლებად...

იმედი გვაქვს, რომ ამ საკითხს ზედმიწევნით დაარეგულირებს ლუსტრაციის კანონი, რომელსაც „თავისუფლების ქარტიის“ ფარგლებში, ახლო მომავალში მიიღებს საქართველოს პარლამენტი. ლუსტრაცია, სასურველია, შეეხოს იმ „ისტორიკოსებსაც“, რომელნიც წლების მანძილზე, 1990 წლამდე, მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის კუთხით, საბჭოთა კონიუნქტურის შესაბამისად, აქტიურად ეწეოდნენ საქართველოს ახალი და უახლესი ისტორიის ფალსიფიკაციას.

2. გ. სულაძის წინათქმის შესახებ

განსახილველი ნაშრომის თუნდაც ავტორისეული წინათქმა ზედმიწევნით ადასტურებს, რომ ბ-ნ გ. სულაძეს ძალზე ზედაპირული წარმოდგენა აქვს იმ საკითხზე, რომლის შესწავლას არის შეკიდებული.

ავტორი აღფრთოვანებულია იმ საქმიანობით, რომელიც სპეცსამსახურების, კერძოდ, - ყოფილი КГБ-ს, ისტორიის შესწავლის მიმართულებით წარმოებს რუსეთში. იგი არად დაგიდევთ იმ ელემენტარულ ჭეშმარიტებას, რომ ამ მიმართულებით რუსეთში გამოცემული თითქმის ყველა ნაშრომი უაღრესად ტენდენციური ხასიათისაა. ამასთან, ამ ნაშრომების ავტორები, ძირითადად, ჩეკისტები არიან. როგორ შეიძლება ლაპარაკი რაიმე ობიექტურობაზე იმ ქვეყანაში, რომლის დედაქალაქსა და სხვა ქალაქებში დღემდე ამაყად ყელყელობს მსოფლიო ჯალათების ლენინისა და ძერჟინსკის უშველებელი კერპები, სადაც დღემდე გრძელი რიგებია ილიჩის მავზოლეუმიდან, სადაც სახელმწიფო ჰიმნად აღადგინეს ბოროტების საბჭოთა იმპერიის ველიკოდერჟავული სულისკვეთებით გაჟღერთილი ჰიმნი...

„სამწუხაროდ, საქართველოში არათუ დაზვერვის, არამედ, ზოგადად, სპეცსამსახურების საქმიანობის, განსაკუთრებით საბჭოთა პერიოდის, შესწავლას არ მიეცა ორგანიზაციული ხასიათი და არ მოხდა ამ მიმართულებით სამეცნიერო საქმიანობის მხარდაჭერა“-ო, მიუთითებს ბ-ნი გ. სულაძე (გვ. 9). იქვე იგი აღნიშნავს, რომ გამონაკლისს წარმოადგენს მარტოოდენ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველოს ჟურნალი „საარქივო მოამბე“, რომელიც მცირე ტირაჟის გამო, ხელმოწერდომელი ყოფილა საზოგადოების ფართო ფენებისათვის.

ჯერ ერთი, თუნდაც იგივე ჟურნალი „საარქივო მოამბე“ არ ვრცელდება მხოლოდ ბეჭდური სახით: მისი ყველა ნომერი განთავსებულია ინტერნეტში, საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს საიტზე (იხ.: <http://archive.sscartx.gov.ge>) და ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს შეუძლია მათი დაუბრკოლებლად გაცნობა. გარდა ამისა, განსახილველი წიგნის თემატიკის შესაბამისი სტატიები ხშირად ქვეყნდება სამეცნიერო ჟურნალებში „საისტორიო ვერტიკალები“ და ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების შრომათა კრებულში „ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები“.

მეორე, - აღნიშნული საკითხების კვლევა წარმოებს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილებაში, თბილისის პოლიტოლოგიის ინსტიტუტში, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში და რამდენიმე სხვა დაწესებულებაში. გამოქვეყნებულ-გამოცემულია არაერთი საყურადღებო სამეცნიერო ნაშრომი, რომლებიც მთლიანად ან ნაწილობრივ ეძღვნება დაზვერვის და სპეცსამსახურების ისტორიას. დავასახელებთ რამდენიმე მათგანს: 1. ლევან ურუშაძე. ბოლშევიზმ-მენშევიზმი და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921). პირველი გამოცემა, თბილისი, გამომცემლობა „განათლება“, 1991; მეორე გამოცემა: თბილისი, გამომცემლობა „ენა და კულტურა“, 2005; 2. მისივე. ევროპა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, თბილისი, გამომცემლობა „ენა და კულტურა“, 2005; 3. მისივე. საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა და ევროპის ზოგიერთი სახელმწიფოს სადაზვერვო საქმიანობა კავკასიაში 1900-იან-1910-იან წლებში.- ჟურნ. „ამირანი“, მონრეალი-თბილისი, XX, 2008, გვ. 125-151; 4. ავთანდილ სონღულაშვილი. დაზვერვის ისტორიიდან, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2008; 5. Л. Кладашвили, Г. Аваляшвили. Военные приготовления СССР в Грузии в печальном периоде «холодной войны» (1949-1970 г.г.).- ჟურნ. „სასისტორიო ვერტიკალები“, №5, 2003, გვ. 39-54; 6. ალ. ბენდიანიშვილი, ალ. დაუშვილი, მ. სამსონაძე, ხ. ქოქრაშვილი, დ. ჭუმბურიძე, ო. ჯანელიძე. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2008...

„...ისტორიული სიმართლე, რაც არ უნდა მწარე იყოს, ერთხელ აუცილებლად უნდა ითქვას. მით უმეტეს ისეთ საკითხებზე, რომელზეც პირველად ვსაუბრობთ“, აღნიშნავს განსახილველი წიგნის ავტორი (გვ. 10). „ფიცი მწამს, ბოლო მაკვირვებს“-ო, სწორედ ამაზეა ნათქვამი!..

წინათქმის ბოლოში ავტორი ამგვარ ფრაზასაც გვაპარებს: „...აუცილებელია შევიგრძნოთ უახლესი ისტორიული წარსული და არ დაუშვათ ის შეცდომები, რომლებიც ჩვენმა წინაპრებმა, ნებისმიერ შემთხვევაში უნებლიედ, თუნდაც სამშობლოს სიყვარულით დაუშვეს. თუმცა, არც მათი თავდადება და მამულიშვილობა უნდა დაგვაფიქედეს“ (გვ. 10). ჭეშმით, განსახილველი წიგნის კრიტიკული ანალიზი ნათელს გახდის, რომ ზ-ნი სულაძე მეტად ტენდენციურად იყენებს მისეულ ამ ფორმულას ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის არაერთი სასიკადალო მოღვაწის, არაერთი დიდებული მამულიშვილის შესახებ საუბრისას.

3. „ქატო იქა, ფევილი აქა...“, ანუ მეზღაპრეობა და სპეცსამსახურები

ბ-ნი გ. სულაძე ცდილობს „ვარდისფერი სათვალით“ დაგვიხატოს ის „იდილია“, რომელიც სუფევდა 1980-იანი წლების „სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტში“, სადაც მოღვაწეობდა იგი 1984 წლიდან...

განსახილველი წიგნის ავტორს 1986 წელს დაუმთავრებია КГБ-ს მოსკოვის ფ. ძერჟინსკის სახელობის უმაღლესი სკოლა, რომელიც დღემდე ძერჟინსკის სახელობისაა... იმავე წლიდან მუშაობა დაუწყო საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის პირველ განყოფილებაში. ეს გახლდათ ამ, ისედაც საზარელი და დრაკონული უწყების ყველაზე საშინელი განყოფილება, რომელიც აკონტროლებდა საბჭოთა საქართველოს უკლებლივ ყველა მნიშვნელოვანი დაწესებულების საქმიანობას. შემთხვევითი არ იყო ის ფაქტი, რომ ამ განყოფილებას განაგებდა უშუალოდ კომიტეტის თავმჯდომარე, ციკსისხლიანი გენერალი ალექსი ინაური.

ლაპარაკობს რა 1987 წლის მოვლენებზე, ავტორი აღნიშნავს: „ერთ დროს ძლევამოსილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი (Комитет государственной безопасности – КГБ) იძულებული იყო ბედს დამორჩილებოდა და შექმნილი პოლიტიკური ვითარებისთვის ფეხი აეწყო. ამის შედეგი იყო ის, რომ გაჩნდა წლობით დაღვრილი საარქივო მასალების გაცნობის შესაძლებლობა“ (გვ. 11).

ვეკვობთ, ბ-ნმა სულაძემ არ უწყოდეს, რომ მისი ეს სიტყვები საზოგადოებისთვის თვალეზში ნაცრის შეყრაა და სხვა არაფერი. ჯერ ერთი, საბჭოთა უშიშროება, რომელიც გახლდათ „სახელმწიფო სახელმწიფოში“, რომელზეც იყო დაფუძნებული დრაკონული საბჭოთა სისტემა, არასდროს „ყოფილა იძულებული“ დამორჩილებოდა ბედს, რამეთუ, სწორედ „სუკ“-ი ქმნიდა პოლიტიკურ ამინდს ბოროტების იმპერიაში და კომუნისტური იდეოლოგიური მანქანის მამოძრავებელ ძალას წარმოადგენდა. ორი წლის შემდეგ, 1989 წლის 9 აპრილს, სწორედ ეს მოხსტრი, - „სუკ“-ი, იყო თბილისში დატრიალებული სისხლიანი ტრაგედიის უმთავრესი შემოქმედი.. მეორე,

„წლობით დაღვრილი საარქივო მასალების გაცნობის შესაძლებლობა“ საზოგადოებისთვის, მკვლევარებისთვის პირველად გაჩნდა არა 1987 წელს, არამედ 1991 წელს, როდესაც საქართველოს პირველი პრეზიდენტის, ბ-ნ ზვიად გამსახურდიას მითითებით, სუკ-ის ისტორიაში პირველად, კომიტეტის არქივის მასალებზე სამუშაოდ დაუშვეს მკვლევარები, რომელთა შორის ამ სტრიქონების

ავტორი იყო. რაც შეეხება სუკ-ის თანამშრომლებს, მათ 1987 წლამდე დიდი ხნით ადრე ჰქონდათ ცხრაკლიტულს მიღმა გადამალული ამ მასალების გაცნობის შესაძლებლობა.

მოგვითხრობს რა 1937 წელს რეპრესირებული ერთ-ერთი პიროვნების საქმეზე მუშაობის შესახებ, გ. სულაძე აღნიშნავს: „დამტკეროილი სექლტანიანი საქმე იმ დღესვე გადავიკითხე. სამწუხაროდ, ხელშეორედ მისი გაცნობის სურვილი ადარ გამჩენია. ჩემთვის სავსებით ნათლად გამოისახა ჩვენი ქვეყნის ისტორიის იმ ავბედიითი 30-40-იანი წლების საბჭოთა პერიოდის მთელი სისასტიკე და პიროვნების - საბჭოთა ადამიანის - უსუსურობა ტოტალიტარული სისტემის პირობებში“ (გვ. 12). საოცარია, სუკ-ის უმაღლეს სკოლადამთავრებული ოფიცრისთვის, რომელიც უშიშროების კომიტეტის პირველ განყოფილებაში საქმიანობდა, მარტოოდენ 1987 წელს გახდა ცნობილი, თუ რას წარმოადგენდა საბჭოთა ტოტალიტარული და რეპრესიული სისტემა?..

როგორც ცნობილია, 1990 წლის შემოდგომაზე, როდესაც აშკარა გახდა, რომ საბჭოთა იმპერიულ ბუხულას სერიოზული ბზარები გაუჩნდა და ჩამოსაშლელად იყო განწირული, საქართველოს სუკ-ის არქივის მნიშვნელოვანი ნაწილი ქ. სმოლენსკში იქნა გადატანილი. „1990 წლის ბოლის, საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამსახურის მოზრდილ ოპერატიულ ჯგუფთან ერთად მეც გახლდით ქ. სმოლენსკში და მონაწილეობას ვღებულობდი საქართველოდან გატანილი საიდუმლო საქმეების გადარჩევასა და განადგურებაში“-ო, მოგვითხრობს ავტორი (გვ. 12). მეტად თამაში და წინდაუხედავი განცხადებაა. სავსებით ნათელია, რომ განადგურებული მასალები შეიცავდა მნიშვნელოვან, მკვლევართათვის ფასეულ მონაცემებს...

„მოგვიანებით, საქართველო ძმათამკვლელ ომში აღმოჩნდა ჩათრეული და სამოქალაქო ომის სისასტიკე საკუთარ თავზე იწვნია. 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში თბილისში მომხდარი ცნობილი მოვლენების შედეგად განადგურდა სახელმწიფო უშიშროების არქივის ნაწილი“-ო, განაგრძობს გ. სულაძე (გვ. 13). ჯერ ერთი, ავტორი „ძმათამკვლელ ომს“ და „სამოქალაქო ომს“ უწოდებს იმ საშინელებას, რაც თბილისში დატრიალდა 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში და, რასაც საერთაშორისო სამართლისა და პოლიტოლოგიის ენაზე „სამხედრო გადატიალება“ ეწოდება. ეს გახლდათ კრემლის და სწორედ სუკ-ის მიერ ორგანიზებული და მართული სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალება, რომლის მიზანი საქართველოს დემოკრატიულად არჩეული ლეგიტიმური ხელისუფლების დამბოზა და ჩვენ ქვეყანაზე კვლავ რუსეთის გაბატონება იყო! ბარიკადების ერთ მხარეს იდგა მოსკოვის და შევარდნაძის-„თეთრი მელა“-ს მიერ მართული და რუსული ჯარის მიერ შეიარაღებული, რატომღაც „ოპოზიციად“ მონათლული მეხუთე კოლონა, მეორე მხარეს კი საქართველოს მოსახლეობის მიერ დემოკრატიულად არჩეული კანონიერი ეროვნული ხელისუფლება მის მხარდამკერ მოსახლეობასთან ერთად... საბედნიეროდ, საქართველოს სათავეში 2003 წლის 23 ნოემბრის ავარდების

რევოლუციის“ შედეგად მოსულმა ხელისუფლებამ სამართლიანად, ადეკვატურად შეაფასა იმდროინდელი მოვლენები და ღირსეულ მამულიშვილს, გადატრიალების გზით საშობლოდან დევნილ პირველ პრეზიდენტს ზვიად გამსახურდიას (1939-1993) სამუდამო განსასვენებლად მთაწმინდის პანთეონის წმინდა მიწა მოუჩინა...

ლაპარაკობს რა ბოლშევიკური რუსეთის მიერ სუვერენული საქართველოს ოკუპაციის (1921 წლის თებერვალი-მარტი) შემდგომ საშობლოდან ლტოლვილი პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციისა და საბჭოთა საქართველოს საოკუპაციო რეჟიმის ურთიერთობაზე, ავტორი მიუთითებს: „მთ შორის გაჩაღებული სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა არ იყო თითოეული მათგანის ისტორიული და ზნეობრივი არჩევანი. ორივე „ბედკრული საქართველოს“ ნაწილი იყო და კომუნისტურ იდეოლოგიასა და პარტიული ელიტის გაუთავებელ ინტრიგებს ემსხვერპლა“ (გვ. 13). ეს მსჯელობაც ამკარად ტენდენციურია და ცინიზმის ელემენტების შემცველი.

არა, გელა ბატონო! ორივე არ გახლდათ „ბედკრული საქართველოს“ ნაწილი: ისევე, როგორც 70 წლის შემდეგ, - 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში, მაშინაც, - 1921 წლის თებერვალი-მარტში (და შემდეგი 70 წლის მანძილზე!!!), ერთ მხარეს იყვნენ კრემლის მიერ 30 ვერცხლად წაყიდი ნაძირლები, მეორე მხარეს კი, დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფო და მისი დამცველები...

ამის შემდეგ ავტორი სპეცსამსახურების ისტორიას და მის „პირველწყაროებს“ მიმოიხილავს, გვთავაზობს რა არაერთ კურიოზულ დასკვნას და მოსაზრებას.

სპეცსამსახურების და დაზვერვის ისტორიის ერთ-ერთ პირველწყაროდ ბ-ნი გ. სულაძე განიხილავს, არც მეტი, არც ნაკლები, - ძველ და ახალ აღთქმას, ანუ „ბიბლიას“. ლაპარაკობს რა ქანაანის ქვეყნის დასაუფლებლად მოსეს სამზადისზე, ავტორი აღნიშნავს: „მოსეს დარიგება ამკარად შეიცავს სადაზვერვო დავალებას, რომელიც მისმა შვეერაებმა წარმატებით შეასრულეს“ (გვ. 14). „ბიბლია“ ის ძველია, სულიერების და ადამიანური სიბრძნის ის უზრეტი წყაროა, ის ხელთუქმნელი სიწმინდეა, რომლის ასეთი მიზნით გამოყენება, მით უფრო, ასეთ დილეთანტურ დონეზე, არ გვეგების ის, რაც მოიმოქმედა მოსემ, ადამიანის ინსტიქტით და საკუთარი მოდგმის გადარჩენის წყურვილით გახლდათ ნაკარნახევი და არა სადაზვერვო საქმიანობის მეთოდის შემუშავების სურვილით...

პირველწყაროებს შორის ასახელებს ავტორი თქმულებას „ოქროს საწმისზე“ (გვ. 15). ბ-ნი სულაძე არად დაგიდევთ იმ ფაქტს, რომ, როგორც „ბიბლია“, ისე ზნეობსენებული თქმულება, ვერ გამოდგება მყარ პირველწყაროებად, ვინაიდან, ორივე შემთხვევაში, საქმე გვაქვს, მნიშვნელოვანწილად, ლეგენდებთან. ამ შემთხვევაში, ვსაუბრობთ რა „ბიბლიაზე“, ვგულისხმობთ „ძველ აღთქმას“, რომელსაც პირველწყაროდ მოიხსენიებს განსაზღვრული წიგნის ავტორი.

ზეპირ, ყოველგვარ არგუმენტებს მოკლებულ გადმოცემებზე დაყრდნობით, ზ-ნი სულაძე არც ცილისმწამებლურ დასკვნებს ერიდება.

„თავიანთი ქვეყნების დაზვერვებთან წლების მანძილზე იყვნენ დაკავშირებული ცნობილი პიროვნებები: მეცნიერები, პოლიტიკოსები, ხელოვნებისა და კულტურის წარმომადგენლები, მაღალი რანგის სახელმწიფო მოღვაწეები და თვით ქვეყნის პირველი პირები... დაზვერვის ძველი თანამშრომლებისგან მსმენია, რომ რუსეთის იმპერიის სპეცსამსახურის (შსს პოლიციის დეპარტამენტის ყანდარმერიის) თანამშრომლები იყვნენ ენათმეცნიერი, ფილოლოგი, ორიენტალისტი, არქეოლოგი, კულტურის ისტორიკოსი, რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი ნიკო მარი (1864-1934) და ფილოლოგი და ისტორიკოსი ალექსანდრე ცაგარელი (1844-1929), ორივე გენერალ-მაიორი“ - ვკითხულობთ განსახილველ წიგნში (გვ. 15-16).

როგორც ჩანს, ისტორიკოსობის პრეტენზიის მქონე ავტორს ძალზე ზედაპირული წარმოდგენა აქვს (ან, საერთოდ არა აქვს წარმოდგენა) ბევრ იმ საკითხზე, რომლებზე მსჯელობის უფლებას აძლევს საკუთარ თავს.

ჯერ ერთი, ყოვლად სუმბურული და ალოგიკურია მისი მსჯელობა ამა თუ იმ ქვეყნის დაზვერვასთან ქვეყნის პირველი პირის თანამშრომლობის შესახებ. სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების უპირველესი გარანტია მისი პრეზიდენტი, რომელიც წარმართავს ამა თუ იმ სტრუქტურის, მათ შორის დაზვერვის, საქმიანობას. წარმოიდგინეთ FBI-ს აგენტი რეიგანი, ან დაზვერვის აგენტი დე გოლი...

მეორე, - უადრესად ცინიკური და შეურაცხყოფელია ზ-ნ სულაძის მსჯელობა ნიკო მარზე და ალექსანდრე ცაგარელზე. პირველყოფლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ორი უდიდესი მეცნიერი იმავდროულად იყო რუსეთის მიერ დაპყრობილ-დაბეზრებული საქართველოს დიდი პატრიოტი და ეროვნული მოძრაობის აქტიური თანამდგომი. ეს კი, აბსოლუტურად გამორიცხავს მათ რაიმე საქმიან კავშირს ცარიისტული რუსეთის სპეცსამსახურებთან. განსაკუთრებით აღსანიშნავია პეტერბურგის ქართველოლოგიური სამეცნიერო სკოლის ერთ-ერთი ფუძემდებლის, აკადემიკოსების ექვთიმე თაყაიშვილის, ნიკო მარისა და ივანე ჯავახიშვილის მსწავლეობის, პროფესორ ალექსანდრე ცაგარელის მოღვაწეობა, რომელსაც წითელ ზოლად გასდევდა სამშობლოსადმი უანგარო და თავდადებული სამსახური. იგი გახლდათ საქართველოს 1900-1917 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის აქტიური მონაწილე და გულმხურვალე მხარდამჭერი. მის სულისკვეთებაზე თვალნათლივ მეტყველებს 1919 წელს თბილისში, რუსულ ენაზე გამოცემული მისი შესანიშნავი წიგნი: «Непрерываемые права Грузии на признание ее независимости и восстановление ее Государственных границ». ეს ყოველმხრივ დასაბუთებული ნაშრომი არის საქართველოს თავისუფლების ერთგვარი ტრაქტატი, გაქვინთილი სამშობლოსადმი უსაზღვრო სიყვარულით და რუსეთის იმპერიალისტური მისწრაფებებისადმი შეურიგებლობით. აღსანიშნავია, რომ

ეროვნულ მოძრაობას აქტიურად უჭერდა მხარს ალ. ცაგარელის უმცროსი ძმა, - გამოჩენილი დრამატურგი ავქსენტი ცაგარელი.

„დაზვერვის ბევლი თანამშრომლებისგან მსმენია...“- აი, ბ-ნ სულაძის ერთადერთი „არგუმენტი“... სირცხვილია!.. მას არ გააჩნია სხვა არანაირი არგუმენტი, ვინაიდან, ბუნებაში არ არსებობს მისი ცილისმწამებლური ნააზრევის დამადასტურებელი საბუთი...

„არსებობს ბევრი სხვა მაგალითი იმისა, თუ როგორ წარმატებულად თანამშრომლობდნენ, სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე, ცნობილი პიროვნებები თავიანთი ქვეყნების დაზვერვებთან“- იხტიბარს არ იტყვს ავტორი (გვ. 16). გვსურს, შევახსენოთ მას, რომ „თავის სამშობლოდ“, „თავის ქვეყნად“ რუსეთს არასდროს მიიჩნევდნენ არც ნიკო მარი და, მით უმეტეს, არც ალექსანდრე ცაგარელი (მოუხედავად იმისა, რომ ცხოვრების დიდი ნაწილი ორივემ პეტერბურგში გაატარა).

ამის შემდეგ ავტორი განაგრძობს დაზვერვის ისტორიის წყაროებზე საუბარს.

„დავითისდროინდელი ეპოქის დაზვერვისა და ძებნის სამსახურების როლი და გავლენა მაშინდელ საზოგადოებაზე იმდენად მნიშვნელოვანი იყო, რომ მათმა ფორმებმა და მეთოდებმა თავისებური ასახვა პპოვეს გენიალურ ქმნილებაში - შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ კი“, - აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 18).

„ნესტან-დარეჯანის მოსაძებნად ავთანდილმა ოსტატურად გამოიყენა ვაჭრები, მათი მდგომარეობა და თვით ვაჭრის სამოსი... ამ გზით ავთანდილმა მოახერხა ფატმანის ნდობის მოპოვება და მისგან სასურველი ინფორმაციის მიღება.“- აი, ასე „დადასტურებს“ ავტორი თავისი მოსაზრების კემპარიტებას (გვ. 18). მსჯელობა იმდენად პრიმიტიულია, რომ ვერ უძლებს ვერანაირ კრიტიკას.

„სტრუქტურული თვალსაზრისით, აღმაშენებლის დროინდელი ერთიანი და მონოლითური საიდუმლო სამსახურის არსებობის სხვა მაგალითები საქართველოს ისტორიაში, ჯერჯერობით, არ არის მოძიებული. სადაზვერვო ინსტიტუტი საკუთარ ფუნქციას ვეღარ ასრულებდა და ქრებოდა, როდესაც საქართველო დამოუკიდებლობას კარგავდა და ამა თუ იმ ფორმით იმპერიათა შემადგენლობაში განაგრძობდა არსებობას.“ - ვკითხულობთ განსახილველ წიგნში (გვ. 19).

ეს ამონარიდიც იმის დასტურია, რომ ავტორის ცოდნის მარაგი საქართველოს ისტორიაში საკმაოდ მწირი და ზედაპირულია. რაც შეეხება დავით აღმაშენებლის მიერ შექმნილ მსტოვართა ინსტიტუტს, მან მწყობრი, მონოლითური ხასიათი შეინარჩუნა ერთიანი საქართველოს მეფის გიორგი მესამის (ზეობის წლები: 1156-1184) მეფობის დასასრულამდე, - 1170-იანი წლების დამლევამდე, როდესაც მას მოუხდა გარკვეულ კომპრომისზე წასვლა (იხ.: ბესიკ ალადაშვილი. მსტოვრობის ისტორია საქართველოში, ჟურნ. „არსენალი“ („კვირის პალიტრის“ სამხედრო-ანალიტიკური დამატება), 2007, N 4(33), გვ. 16-17). თუმცა, ეს ინსტიტუტი მეტ-

ნაკლები წარმატებით მოქმედებდა ერთიანი ქართული სამეფოს არსებობის ბოლომდე, - 1460-იანი წლების შუა ხანებამდე (იხ.: ბესიკ ალადაშვილი. მსტოვრობის ისტორია საქართველოში, ჟურნ. „არსენალი“, 2007, NN 6(35) – 7(36)). მაგრამ, რა თქმა უნდა, იგი გავლენითა და სიძლიერით ვერ შეედრებოდა დავითის დროინდელ მსტოვართა ინსტიტუტს.

რაც შეეხება ბ-ნ სულაძის მტკიცებას, რომ ეს ინსტიტუტი ქრებოდა, როდესაც „საქართველო დამოუკიდებლობას კარგავდა და ამა თუ იმ ფორმით იმპერიათა შემადგენლობაში განაგრძობდა არსებობას“, ვიტყვით შემდეგს: სახელმწიფოს (ამ შემთხვევაში - სამეფოს) სუვერენიტეტის დაკარგვა და მისი რომელიმე იმპერიის ან სხვა ძლიერი სახელმწიფოს შემადგენლობაში შესვლა საერთაშორისო სამართლის ენაზე გახლავთ „ანექსია“, ან „ინკორპორაცია“. ერთიანი ქართული სამეფოს სამეფო-სამთავროებად დაშლის (1466 წ.) შემდეგაც კი, არც ერთი ქართული სამეფო ან სამთავრო არ ყოფილა ანექსირებული 1801 წლამდე, როდესაც ცარისტულმა რუსეთმა, უხეშად დაარღვია რა გეორგიევსკის 1783 წლის ტრაქტატის პირობები, მოახდინა ქართლ-კახეთის სამეფოს ურცხვი, ძალმომრეობითი ოკუპაცია-ანექსია და ხელი მიჰყო სხვა ქართული სამეფო-სამთავროების მიზანმიმართულ დაპყრობას. საქართველოს ოკუპაცია-ანექსიის პროცესი რეალურად დასრულდა 1857 წელს, როდესაც რუსეთის საიმპერატორო კარმა გააუქმა სვანეთის სამთავრო და სიკვდილით დასაჯა მისი უკანასკნელი მთავარი კონსტანტინე (მურზაყან) დადემქელიანი. სხვა საქმეა ის, რომ ესა თუ ის ქართული სამეფო ან სამთავრო ხშირად იყო რომელიმე დიდი სახელმწიფოს (მონღოლთა, სპარსეთის ან ოსმალეთის) მოხარკე, რაც არასგზით არ ნიშნავს ანექსიას.

როდესაც ვლაპარაკობთ საქართველოში დაზვერვის ისტორიაზე, მეტი ყურადღება უნდა დავუთმოთ დავით აღმაშენებელს და მის მიერ შექმნილ მსტოვართა ინსტიტუტს. სავსებით სამართლიანია პროფ. ავთანდილ სონღულაშვილის შენიშვნა: „შემთხვევითი როდია, რომ დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი, რომელიც დაწვრილებით ჩამოთვლის მეფის მიერ დაარსებულ ყველა დაწესებულებას, მსტოვართა ინსტიტუტის შესახებ ერთ სიტყვასაც არ ამბობს. რით უნდა აიხსნას ეს ფაქტი? ზოგიერთი მკვლევარი ფიქრობს, რომ დავითის ისტორიკოსს თითქოს ეუხერხულება იმის აღნიშვნა, რომ მეფეს მეთვალყურენი ჰყავდა ყველგან მიჩენილი. ასეთი ახსნა დამაჯერებელი არ ჩანს“ (იხ.: ავთანდილ სონღულაშვილი. დაზვერვის ისტორიიდან, გამ-ბა „უნივერსალი“, თბილისი, 2008, გვ. 21). რა თქმა უნდა, ეს არის ძალზე ზედაპირული და მარტივი ახსნა. თუ გულდასმით გავცინობით დავითის ისტორიკოსის თხზულებას, ვნახავთ, რომ მასში ლაპარაკია ზემოხსენებული ინსტიტუტის საქმიანობის არაერთ მხარეზე. ავტორს მართლაც რომ „ეუხერხულებოდა“ მსტოვართა ინსტიტუტზე საუბარი, ამ დეტალზე არავითარ შემთხვევაში არ გაამახვილებდა ყურადღებას. დამაჯერებელია ამ სიტყვაბუნწობის ასეთი ახსნა: „არღვევდნენ ამ წესს (იგულისხმება აღსარების საიდუმლოს

არგამელავენება - ლ.უ.) ის სასულიერო მოღვაწენი, რომლებიც თავისი მორწმუნე მრევლისგან აღსარების დროს მიღებულ ცნობებს დავით აღმაშენებელს აწვდიდნენ; მართალია, ამ შემთხვევაში ისინი უმაღლესი სახელმწიფო ინტერესებით ხელმძღვანელობდნენ, მაგრამ ამის მიუხედავად, აღსარების საიდუმლოს გამელავენების ფაქტის აღიარება უთუოდ უხერხული იქნებოდა. სწორედ ამ გარემოებით აიხსნება, რომ დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი, რომელიც, როგორც ჩანს, თვითონვეა სასულიერო პირი, იძულებულია არ დაგვანახოს ის გზა, რომლითაც დავით მეფე ინფორმაციას იღებდა“ (იხ.: ავთანდილ სონღულაშვილი. დასახ. ენაპრომი, გვ. 22). მსტოვართა ინსტიტუტთან დაკავშირებით დავითის სიტყვაბუნწობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი უცილობლად იქნებოდა ისიც, რომ ამ საიდუმლო სამსახურის სპეციფიკიდან და სამეფოს უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე, დავითიც და მისი ისტორიკოსიც, თავს არიდებდნენ ამ ორგანიზაციაზე ზედმეტ საუბარს. მიუხედავად ამისა, თუ გულმოდგინედ გავცნობით დავითის ისტორიკოსის თხზულებას, მივაგნებთ მითითებას ზემოხსენებულ მიზეზებზე: „და (ვითარ) რამეთუ არა სწორ არს ცოდვა მღვდელობისა და მხედრისა, არცა ერისა და მღვდელთ-მთავრისა, არცა მწყემსისა და სამწყსოსა, ვითარცა წერილ არს: „მონაშან, რომელმან იგოდის ნება უფლისა თუისისა და არა განეშადოს ნებისაგნ მისა, იოუემოს ფრიად“. ამით უკუე ესევეითართა და დიდთა წყლულებათა კურნებად შემოკრბა ერი მრავალი; სამეფოსა თუისისა კათალიკოზნი, მღვდელთ-მთავარნი, მეუღაბნოენი, მოძღუარნი და მეცნიერნი შემოკრიბნა ყოველნი წინაშე მისსა ეამსა და ადგილსა ჯეროვანსა, და დღეთა მრავალთა ფრიადითა გამოწულილვითა კეთილად გამოიძიეს, ყოველი ცთომა განმართეს, კეთილი და სათნო ღმრთისა წესი ყოველი დაამტკიცეს; უღირსად გამოჩინებულნი განკუთნეს და შეაჩუენნეს, გარდამოსთხინეს საყდართაგან, დაღათუ მწილსა იყო ესე, რამეთუ იყუნეს კაცნი მთავართა და წარჩინებულთა შვილნი, რომელთა უწესოდ დაეპყრა საყდრები, და მათ წილ ჰეშმარიტნი და სათნონი ღმრთისანი მწყემსნი დაადგინნეს, და ძეგლი ჰეშმარიტისა სარწმუნოებისა აღწერეს, მიმდგომი და მონაშე წმიდათა ათორმეტთა კრებათა. და ესრეთ ყოველნი ნიჭითა სამეფოთა წარგზავნნეს თუითოეული სახედ თუისად. და ესეცა მიმსგავსებულად დიდისა კონსტანტინესა აღასრულა მეფემან დავით, რომლისა სანაცულოდ იხილეთ თუ რა განაგო ღმერთმან გულთ-მეცნიერმან, მცველმან ისრაელისამან“ (იხ.: ქართლის ცხოვრება. ანა დედოფლისეული ნუსხა, სიმონ ყაუხჩიშვილის რედაქციით, თბილისი, 1942, გვ. 207).

ამდენად, ეკეგარეშა, რომ მსტოვართა ინსტიტუტის უმთავრეს რგოლს შეადგენდა სამღვდელოება. სავსებით ნათელია ისიც, რომ ის სასულიერო მოღვაწენი, რომელნიც ჩართულნი იყვნენ ამ სამსახურის საქმიანობაში, მეფის განსაკუთრებული ნდობით სარგებლობდნენ. არ არის გამორიგებული, რომ ისინი ერთგვარ ერთგულების ფიცსაც დებდნენ მეფისა და ქვეყნის წინაშე.

ვერ გავიზიარებთ ზ-ნ ავთანდილ სონლულაშვილის სკეპტიციზმს იმასთან დაკავშირებით, რომ დავითმა ეკლესია, გარკვეულწილად, დაუქვემდებარა მანდატურთუხუცესის სახელს, რომლის კონტროლსაც ექვემდებარებოდა მსტოვართა ინსტიტუტი (იხ.: ავთანდილ სონლულაშვილი, დასახ. ნაშრომი, გვ. 27-28). რეალურად, სწორედ ამ მიზნით უნდა მომხდარიყო ჭყონდიდელის და მწიგნობართუხუცესის სასულიერო და საერო სახელობის ერთ ხელში მოქცევა.

გარდა შიდა დაზვერვისა, ზემოხსენებულ ინსტიტუტში მსტოვრებისა, მნიშვნელოვანი იყო საგარეო დაზვერვა. ამაზე მინიშნებას შეიძებს დავითის ისტორიკოსის თხზულება: „და მსგავსად ალექსანდრესა ქმნა და ამანგა სულთ-ითქუნა, რამეთუ ითქუმისცა ფილასოფოსმან ვინმე რქუა მას: „არიან მრავალნი და ურიცხუნი სამეფონი, რომელნი არცა თუ სახელი ასმეის შენი“. და მან (დავითმა - ლ.უ.) სულთ-ითქუნა და თქუა: „უკეთუ დამიმთეს ესენი, არა იყოს მპყრობელობა ჩემი“. ამისთუისცა ამან მეორემან ალექსანდრე განიზრახა სივრცითა გონებისათა, რამეთუ სხუებერ არა იყო ღონე. და უწყოდა კეთილად ყივჩაყთა ნათესავთა სიმრავლე, და წყობათა შინა სიმხნე, სისუბუქე და მიმოსვლა, სიფიციე მიმართებისა, ადვილად დასაჭირვლობა და ყოვლითურთ მომზავებლობა ნებისა თუისისა“ (იხ.: ქართლის ცხოვრება, დასახ. გამოცემა, გვ. 213).

დავითის ისტორიკოსის ქვემოთ მოხმობილი სიტყვები ჩვენ მიერ ზემოთქმულის დასატურა: „ხოლო აქუნდა ამას ყოვლად ბრძენსა მეფესა საქმედ ესეცა, რომელთა უმეტეს ყოველთა საშიშად საზარელ იყო ყოველთა, რამეთუ ღმრთისა მიერ იყო მის ზედა ნიჭი ესე და საქმე ყოვლად საკუირველი. არა-რა შორიელი, არცა სამეფოთა შინა მისთა, არცა ლაშქართა შინა მისთა მყოფთა კაცთა, დიდთა და მცირედთა, საქმე კეთილი, გინა სიტყუა ბოროტი, სიტყუა თქმული, არა-რა დაეფარვოდა ყოველადვე, არამედ რაოდენცა ვის ფარულად ექმნის, ანუ თუ ეთქუის, ყოველივე ცხად იყო წინაშე მისსა, ვიდრემდის გულის-სიტყუანიცა, მოგონებანი ვიეთონიმე მოუთხრნის მათ, რომლითა ზარგანხდილ ყუნის, და მონაზონთა განშორებულთა სენაკთა შინა მათთა ქმნულნი ღუაწლნი და სათნოებანი უწყოდნის ცხადად, და სიშორე გზისა ვიდრე ეკლესიამდე ზემოთ იგოდის, და მოთმინებისათუის აქებდის და ნატრიდის“ (იხ.: ქართლის ცხოვრება, დასახ. გამოცემა, გვ. 228). ვფიქრობთ, მოხმობილი ამონარიდი ზედმიწევნით ხსნის მსტოვართა ინსტიტუტის არსს და ეკლესიის როლს მის წარმატებულ საქმიანობაში. ამასთან, დავით აღმაშენებლის მიერ დაფუძნებული ამ საიდუმლო სამსახურის ზემოთ წარმოდგენილი მცირე განხილვა ნათელჰყოფს, რომ ამ ინსტიტუტის სახით საქმე გვაქვს იმ დროისათვის უმაღლეს დონეზე ორგანიზებულ, ძლიერ, ქმედით, შიდა და საგარეო დაზვერვის მოქნილი სეგმენტებით აღჭურვილ სამსახურთან, რომელიც მეფეს მუდმივად უზრუნველყოფდა სრული ინფორმაციით სამეფოსთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მქონე უკლებლივ ყველა სფეროში.

მრავლისმთქმელია დავითის ისტორიკოსის შემდეგი სიტყვები: „ნუ ამას ებიებ მკითხველო, თუ ვითარ იქმნებოდა ესე, არამედ ამას სცნობდა, თუ რა სარგებელი ჰოვოს ამით, რამეთუ არა თუ ცუდად რადმე და გასაკითხავად საგინებელთა საქმეთად, ანუ საციხელთად ვიეთ-თუისმე იქმოდის, ნუ იყოფინ ესე, წარვედ“ (იბ.: ქართლის ცხოვრება, დასახ. გამოცემა, გვ. 228).

როგორც ვხედავთ, თუ გულისყურით წავიკითხავთ დავითის ისტორიკოსის თხზულებას, მასში ამოვიცნობთ მსტოვართა ინსტიტუტთან დაკავშირებულ არაერთ საგულისხმო დეტალს.

სწორედ ამ საიდუმლო სამსახურის შექმნამ და მისმა წარმატებულმა საქმიანობამ განაპირობა დავით აღმაშენებლის, - მართლმორწმუნე და ღვთისმომიმი ქრისტიანის, მიერ ძველი ქართული სიტყვაკაზმული მწერლობის დიდებული ნიმუშის, „გალობანი სინანულისანი“-ს შექმნა.

ამდენად, ვერ ჩავთვლით მართებულად განსახილველი წიგნის ავტორის მტკიცებას, თითქოს მსტოვართა ინსტიტუტის მოქმედების მექანიზმი და სტრუქტურა საიდუმლოებითაა მოვულო. ცხადია ისიც, რომ ამ საკითხების მეცნიერული განსჯა არხელეწიფების არაისტორიკოსს და დილეტანტს...

თავისი ნააზრევის გადმოცემისას, ბ-ნი გ. სულაძე ძალზე ხშირად საერთოდ არ იმორჩება შესაბამის წყაროს, რაც მისი ნაშრომის სერიოზულ ნაკლოვანებად უნდა ჩაითვალოს. ნებისმიერი მტკიცება, რომელიც არ არის გამყარებული წყაროს ან გამოკვლევის მონაცემებით, შეიძლება გადაიყვანოს დემაგოგიად ან სიცრუედ. მეტადრე, თუ საქმე გვაქვს ისტორიასთან. ერთ-ერთი ადგილი გ. სულაძის წიგნისა, რომელიც მოკლებულია ყოველგვარ არგუმენტაციას, შეეხება ამ სტრიქონების ავტორის ახლო ნათესავს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) სახალხო გვარდიის შტაბის დაზვერვის სამსახურის ერთ-ერთ ხელმძღვანელს, 1921-1926 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის თვალსაჩინო მოღვაწეს აკაკი პავლეს ძე ურუშაძეს (1890-1927). კერძოდ, ავტორი მიუთითებს, რომ აკაკი ურუშაძე გადაასახლეს, სადაც გარდაიცვალა (გვ. 32). იგი არ გადაუსახლებიათ: მას მიუსაჯეს დახვრეტა, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი 1927 წელს. მისი საქმე დატყუილია საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში. აკაკი ურუშაძე გახლდათ გამოჩენილი სტომატოლოგის-და მოღვაწის, რუსეთის უკანასკნელი იმპერატორის ნიკოლოზ მეორის პირადი ექიმი-სტომატოლოგის (1913-1917), მემარჯვენე ესერის, 1930-იანი წლების მეორე ნახევარში საქართველოში ემიგრანტული „ეროვნული სამკო“-ს და მოძრაობა „პრომეთე“-ს კონსპირირებული წარმომადგენლის, პროფესორ აპოლონ ურუშაძის (1886-1961) უმცროსი ძმა.

4. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921) და ბოლშევიკური რუსეთის ძირგამომთხრელი საქმიანობა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობა

განსახილველი წიგნის ავტორი ნაშრომის ერთ-ერთ თავს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) წინააღმდეგ ბოლშევიკური რუსეთის ძირგამომთხრელ საქმიანობას უძღვნის.

მიუთითებს რა იმაზე, რომ „საქართველოს, დამოუკიდებლობის დაკარგვის ბოლო წუთამდე, მტრობდა ოსმალეთი“ (გვ. 37), ავტორი არაფერს ამბობს იმის შესახებ, რომ თურქეთის მოქმედება საქართველოს წინააღმდეგ მუდამ გახლდათ წაქეზებული და ინსპირირებული ბოლშევიკური რუსეთის მიერ: ასე იყო საქართველოს პირველი რესპუბლიკის მთელი ხანმოკლე არსებობის მანძილზე... ამას ზედმიწევნით ადასტურებს არაერთი წყარო (იხ.: А.Р. Юсупов. *Стамбул, Москва, 1970, стр. 113, 119-120; Документы внешней политики СССР, т. 3, Москва, 1959, стр. 675*). ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციამდე რამდენიმე დღით ადრე, 1921 წლის თებერვალში, მოსკოვმა თურქეთს დაუთმო სომხეთთან ამ უკანასკნელის სადავო ტერიტორიები (იხ.: თურქული გაზეთის „ვათან“ 1954 წლის 20 აპრილის ნომერი). მაღლიერმა თურქეთმა საქართველოს ბოლშევიკური ოკუპაციის დღეებში სამხრეთ-დასავლეთიდან შემოუტია საქართველოს, დაიკავა რა ბათუმი და აჭარის მნიშვნელოვანი ნაწილი. რომ არა 1921 წლის მარტში გენერალ გიორგი მაზნიაშვილის და მისი შენაერთის გამირული ბრძოლა თურქ ოკუპანტთა წინააღმდეგ, საქართველო დაკარგავდა აჭარას. ამკარაა, რომ მოსკოვსა და ანკარას შორის არსებობდა ფარული შეთანხმება: თუ თურქეთი შეძლებდა ბათუმის დაკავებას და შენარჩუნებას, ბოლშევიკური რუსეთი მის წინააღმდეგ არ მიიღებდა არანაირ ზომებს. ამას ადასტურებს ის ფაქტი, რომ გენერალ მაზნიაშვილის შენაერთსა და თურქ ასკერებს შორის ბრძოლისას ბოლშევიკებს ამ ბრძოლებში არ მიუღიათ არანაირი მონაწილეობა...

თურქების ამგვარი მოქმედება იყო ნ. ჟორდანიას და მისი გუნდის პოლიტიკური სიბეცის შედეგი: მათ 1919 წელს საქართველოს ტერიტორია დაატოვებინეს გერმანელებს, რომელნიც წარმოადგენდნენ მყარ გარანტს იმისა, რომ თურქეთი ვერ იმოქმედებდა საქართველოს წინააღმდეგ... სამაგიეროდ, დაფა-ზურნით მიიღეს

ინგლისელები, რომლებსაც არად უღირდათ საქართველოს ბედ-იღბალი. მენშევიკების ეს სიბევე სავეალალო აღმოჩნდა ჩვენი ქვეყნისთვის...

ყარსის 1921 წლის 13 ოქტომბრის ხელშეკრულებით, რომელიც მთლიანად ეფუძნებოდა რუსეთ-თურქეთის მოსკოვის შეთანხმებას, თურქეთს გადაეცა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კუთვნილი 12 ათას კვ. კმ.-ზე მეტი ქართული ტერიტორია...

„პოლიტიკური ვითარება ამიერკავკასიაში სულ უფრო და უფრო იძაბებოდა. საბჭოთა რუსეთი ახალ-ახალ წარმატებებს აღწევდა. 1920 წლის აპრილში წითელი არმიის მეშვეობით საბჭოთა ხელისუფლება დამყარებულ იქნა აზერბაიჯანში. შეიქმნა საფრთხე იმისა, რომ იგივე მოხდებოდა საქართველოშიც. ამდენად, ნოე ჟორდანიას მთავრობამ გადაწყვიტა პოლიტიკური მანევრირებისთვის დროის მოგების მიზნით, საბჭოთა რუსეთთან „სამეგობრო“ ხელშეკრულების დადება. ამიერკავკასიის შემდგომი ოკუპაციის საქმეში გარკვეული შესვენება სჭირდებოდათ ბოლშევიკებსაც, ვინაიდან დასავლეთიდან, კერძოდ პოლონეთიდან სერიოზულ სამხედრო-პოლიტიკურ ზეწოლას განიცდიდა. სწორედ ამიტომ, 1920 წლის 7 მაისს საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება, რომელსაც ლენინმა უწოდა „დოგოვარ ო დრუბებ“, - კითხულობთ განსახილველ წიგნში (გვ. 47). მ-ნ სულაძის ამ „ნააზრევში“ ყველაფერი, მთელი იმჟამინდელი ისტორიული რეალობა, თავდაყირაა დაყენებული...

რეალური ვითარება სრულიად სხვაგვარი გახლდათ.

1990 წლს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის „მაცნე“-ს ისტორიის სერიის დამატების სახით გამოშვებულმა „მეცნიერება“ გამოსცა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ეროვნული არმიის მთავარსარდლის, გენერალ გიორგი კვინიტაძის მრავალმხრივ საყურადღებო ნაშრომი „ჩემი პასუხი“ (პირველად გამოიცა პარიზში, 1954 წელს). მასში ზედმიწევნით არის აღწერილი იმჟამინდელი მოვლენები. გენერალი ზედმიწევნით წარმოაჩენს როგორც ბოლშევიკური რუსეთის უდიდეს ვერაგობას, ისე ნ. ჟორდანიას და მისი გუნდის პოლიტიკურ სიბევეს.

1920 წლის გაზაფხულზე ბოლშევიკური რუსეთის ემისრები თავს დაესხნენ თბილისის სამხედრო (იუნკერთა) სკოლას. ორმხრივი სროლის დროს დაიღუპა „თეთრი გიორგი“-ს ჯვრის კავალერი, 20 წლის იუნკერი მიხეილ მაყაშვილი (პოეტ კოტე მაყაშვილის ძმის შვილი, გენერალ სოლომონ მაყაშვილის ვაჟი) და დაიჭრა იუნკერი გრიგოლ კიკიანი (1921 წლის მარტიდან პოლიტემოგრანტი, შემდგომში პოლონეთის ეროვნული არმიის მაიორი). ამის შემდეგ, 1920 წლის აპრილის დამლევს, ე.წ. „წითელი ხიდის“ მხრიდან, იმხანად უკვე ოკუპირებული აზერბაიჯანიდან, საქართველოს საზღვრებში შემოიჭრა ბოლშევიკების 2 დივიზია. მათ 40 ათასი მებრძოლით დაუპირისპირდა გენერალი გიორგი კვინიტაძე. ბოლშევიკები

დამარცხებას დამარცხებაზე განიცდიდნენ. მტრის ერთი დივიზია ქართულმა არმიამ რამდენიმე დღეში დაამარცხა და უკუაგდო.

„1920 წლის 7 მაისს გრ. ურატაძემ (მენშვეიკი, დამფუძნებელი კრების წევრი - ლ.უ.) მოაწერა ხელი ხელშეკრულებას მოსკოვთან, მოუხედავად იმისა, რომ ამ დროს ქართული სისხლი იღვრებოდა ჩვენს საზღვარზე რუსებთან ბრძოლაში“ - აღნიშნავს სახელოვანი გენერალი (იხ.: გიორგი კვინიტაძე. ჩემი პასუხი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990, გვ. 11). იქვე, ავტორი მიუთითებს ფაქტზე, რომელიც ზედმიწევნით ადასტურებს „სახალხო გვარდიის“ დესტრუქციულ მოქმედებას: „წითელ ხიდიდან პირველ შეტაკებაზევე გვარდიის ნაწილებმა დასტოვეს ბრძოლის ველი და აქ, პარიზში, ახლაც ცოცხალი არიან ის პირნი, რომლებიც მათრახებით აბრუნებდნენ მათ ბრძოლაში.“

ამკარაა, რომ ბოლშევიკური რუსეთი იძულებული იყო წასულიყო საზავო მოლაპარაკებაზე. ნოე ჟორდანიამ მოსალაპარაკებლად მოსკოვში წარუზავნა ყოვლად უნაითო და უნიჭო პოლიტიკოსი, თავისი თანაპარტიელი გრიგოლ (გრიმა) ურატაძე. ნაცვლად იმისა, რომ, პარალელურად, ქართულ არმიას მისცემოდა ბოლშევიკური შენაერთების საბოლოოდ დამარცხების საშუალება, „დიდმა ნოემ“ გასცა ყოვლად სწეული განკარგულება საბრძოლო მოქმედებების შეჩერების შესახებ.

ისარგებლეს რა გრ. ურატაძის პოლიტიკური დალტონიზმით, ბოლშევიკური რუსეთის საგარეო ურთიერთობათა უწყების ხელმძღვანელმა გ. ჩიჩერინმა და მისმა მოადგილემ ლ. კარახანმა მას ხელი მოაწერინეს ხელშეკრულების საიდუმლო დამატებაზე, რომლის ძალით საქართველოს ტერიტორიაზე ლეგალური სტატუსი მიეკუთვნა რუსეთის კომუნისტურ (ბოლშევიკურ) პარტიას. ხელშეკრულების ხელმოწერა შედგა 1920 წლის 7 მაისს. საკუთრივ ხელშეკრულებაში კი დაფიქსირებულია, რომ რუსეთი დე-იურე ცნობდა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას და უარს ამბობდა მის მიმართ ყველანაირ პრეტენზიაზე.

იმვე წლის 19 მაისს უნდა განახლებულიყო საბრძოლო მოქმედებები. პარალელურად, საქართველოს ეროვნული არმიის სარდლობას შეთანხმება ჰქონდა დადებული აზერბაიჯანის წინააღმდეგობის მოძრაობის ლიდერებთან, რომ ისინი ორგანიზებას გაუწევდნენ ანტიბოლშევიკურ აჯანყებას მტრის ზურგში. ასეც მოხდა, - 1920 წლის 25 მაისს აჯანყდა განჯა. ამჯერადაც იჩინა თავი ნ. ჟორდანიას და მისი გუნდის სიბეცემ: მაშინ, როდესაც გენერალ კვინიტაძეს უკვე ჰქონდა გაცემული ბრძანება გენერალური შეტევის დაწყების შესახებ, 19 მაისს, დღის ბოლოს, ჟორდანიასგან სადახლოში მიიღეს ბრძანება შეტევის შეჩერების თაობაზე... ვითარება ფრონტზე კი ასეთი გახლდათ: „ჩვენს მხარეს ბოლშევიკების ერთი დივიზია იყო ისე დამარცხებული, რომ ფრონტიდან მოხსნეს; მეორე დივიზია დავამარცხეთ და ვდევნიდით. ჩვენი ცნობით, ბოლშევიკებს ჰყავდათ კიდევ მხოლოდ ერთი დივიზია ბაქოსთან. შეიძლება, მეტიც, ჩრდილო-კავკასიიდან წამოსული. ამ დროს მე მყავდა 40

ათასზე მეტი ხიშტი. 25 მაისს ადერბეიჯანში მოხდა აჯანყება: ვფიქრობ, რომ ჩვენს გამარჯვებას შეიძლება მოჰყოლოდა ჩრდილო-კავკასიელების აჯანყება ბოლშევიკების წინააღმდეგ, როგორც ადერბაიჯანში“ (იხ.: გიორგი კვინიტაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 12). აფასებდა რა ნ. ჟორდანიას ბრძანებას, გ. კვინიტაძე აღნიშნავდა: „აი, როდის დაგვარგეთ ჩვენი სამშობლო და არა 1921 წელს“ (იქვე).

გ. სულაძე მიუთითებს, რომ ბოლშევიკური რუსეთი „პოლონეთიდან სერიოზულ სამხედრო-პოლიტიკურ ზეწოლას განიცდიდა“. რეალურად კი, რუსეთმა გააჩაღა დამპყრობლური ომი პოლონეთის წინააღმდეგ, ამ თავისუფლებისმოყვარე ქვეყნის კვლავ რუსეთის გავლენის სფეროში დაბრუნების მიზნით.

„ჯერ კიდევ სამოქალაქო ომი გათავებული არ იყო, რომ ლენინმა გადასწყვიტა პოლონეთის დაპყრობა. 1920 წელს მისმა ჯარებმა გაილაშქრეს ლვოვსა და ვარშავაზე... მარშალ პილსუდსკის მეთაურობით პოლონეთის არმიამ ბოლშევიკები სასტიკად დაამარცხა. 1920 წლის 20 აგვისტოს ვარშავის ბრძოლა ისტორიაში შევიდა, როგორც ერთი მნიშვნელოვანი ბრძოლა მსოფლიო ისტორიისა“, აღნიშნავდა ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე, ცნობილი ისტორიკოსი ალექსანდრე მანველიშვილი (იხ.: ალექსანდრე მანველიშვილი. პოლონეთის მწარე ბედი. - ჟურნ. „კავკასიონი“, XXI, პარიზი, 1986, გვ. 76).

მეტად ორიგინალურია განსახილველი წიგნის ავტორის მსჯელობა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობის საკითხზე. სამწუხაროდ, მ-ნ გ. სულაძის ეს ნააზრევნი ძალზე შორსაა ისტორიული რეალობისაგან...

„საბჭოთა რუსეთის თავბედურ ნაბიჯებზე იმოქმედა იმ პერიოდში შექმნილმა საერთაშორისო ვითარებამ, კერძოდ 1921 წლის 19 იანვარს პარიზში ანტანტის უმაღლესი საბჭოს სპეციალური სხდომის გადაწყვეტილებებმა, რომელზედაც დაფიქსირდა დასავლეთის წამყვანი ქვეყნების, განსაკუთრებით დიდი ბრიტანეთის, პოზიციის საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ, რომლებიც საქართველოს საკითხს თვლიდნენ რუსეთის შიდა საქმედ.“ - აღნიშნავს ავტორი (გვ. 51). ამის დასტურად მას მოაქვს სხდომის დადგენილების ქართული თარგმანი, რომელიც გაზეთ „თბილისი“-ს 1989 წლის 12 ივლისის ნომერშია გამოქვეყნებული. ოთხი პუნქტიდან არც ერთში არ არის მითითებული, რომ ანტანტის წევრი სახელმწიფოები საქართველოს საკითხს მიიჩნევდნენ რუსეთის საშინაო საქმედ. პირველ პუნქტში კი აშკარა შეცდომაა (რაც უნდა მივიჩნიოთ გაზ. „თბილისი“-ს პუბლიკაციის ავტორის შეცდომად): მითითებულია, რომ „საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა დიდი სახელმწიფოების მიერ უნდა იყოს ცნობილი დე ფაქტო“. მეორე შეცდომა ის გახლავთ, რომ მითითებულია არა საქართველოს რესპუბლიკა, არამედ საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა. საერთაშორისო ცნობის დროს, სახელმწიფოს ცნობის დამადატურებელ სამართლებრივ დოკუმენტში ფიქსირდება არა მთავრობა, არამედ სახელმწიფო. გარდა ამისა, ამგვარ დოკუმენტში

ფიქსირდება სახელმწიფოს ზუსტი, კანონმდებლობით დადასტურებული სახელწოდება. გაზ. „თბილისი“-ს პუბლიკაციაში მითითებულია „საქართველოს რესპუბლიკა“, ნაცვლად „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისა“. ვფიქრობთ, საქმე გვაქვს დოკუმენტის არასწორ ქართულ თარგმანთან.

შემდეგ გ. სულაძე აკეთებს ამგვარ დასკვნას: „სწორედ წამყვანი ქვეყნების ასეთი დამოკიდებულების გამო საქართველო არ იქნა მიღებული ერთა ლიგაში“ (გვ. 51). ნიშანდობლივია ავტორის შემდეგი მითითებაც: „დემოკრატიული საქართველოს მთავრობა მაინც ოპტიმისტურად იყო განწყობილი. გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ 1921 წლის 6 თებერვლის მონიშნულ სტატია სათაურით „დიდი დღესასწაული“ იტყობინებოდა: „ამ წლის იანვრის 27-ს დაგვირგვინდა საქართველოს რესპუბლიკა. ამ დღიდან ითვლება ის ნამდვილ სახელმწიფოდ, გაიმარჯვა ჩვენი მთავრობის სწორმა, ბრძნულმა პოლიტიკამ“. თუმცა, ასე არ ფიქრობდნენ საბჭოთა რუსეთი და მისი სპეციალური სამსახურები“ (გვ. 51).

ახლა კი, ვნახოთ, როგორია ისტორიული რეალობა. 1954 წლის 31 დეკემბერს აშშ-ის წარმომადგენელთა პალატის 83-ე კონგრესმა თავის მეორე სხდომაზე, კომუნისტური აგრესიის შემსწავლელი საგანგებო კომიტეტის N 6 სპეციალური ანგარიშის საფუძველზე, მიიღო H.H.Res. 346, H.Res. 438 რეზოლუცია „კომუნისტური გადატრიალება და საქართველოს ოკუპაცია“. ეს 60-გვედიანი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტი, რომლის შექმნის და კონგრესის ზემოხსენებულ კომიტეტზე გატანის ინიციატორი გახლდათ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ცნობილი მოღვაწე, იმხანად აშშ-ის ქართული ასოციაციის (სათვისტომოს) თავმჯდომარე ლეო დუმბაძე, 1955 წელს ვაშინგტონში გამოსცა აშშ-ის მთავრობის საგამომცემლო სახლმა. დოკუმენტის ქართული თარგმანი საქართველოს ეროვნული მუზეუმის საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმის ეგიდით თბილისში გამოიცა 2008 წელს. მასში განხილულია ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაცია 1921 წელს და 1921-1953 წლებში საბჭოთა საოკუპაციო რეჟიმის მიერ განხორციელებული სისხლიანი რეპრესიები. მისი ერთ-ერთი ქვეთავი გახლავთ „საქართველოს აღიარება უცხოური სახელმწიფოების მიერ“ (გვ. 14). აღნიშნულ ქვეთავში ვკითხულობთ: „საქართველო ვერსალის კონფერენციაზე წარდგა დელეგაციით, რომელმაც მიაღწია საქართველოს დამოუკიდებლობის დე ფაქტოდ ცნობას მოკავშირეების (ანტანტის წევრი სახელმწიფოების - ლ.უ.) უზენაესი საბჭოს მიერ (დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, იტალია, ბელგია და იაპონია) 1920 წლის 11 იანვარს“.

ამდენად, ანტანტის უზენაესი საბჭოს მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა დე ფაქტო ცნობილ იქნა 1920 წლის 11 იანვარს, ვერსალის კონფერენციაზე.

აშშ-ის კონგრესის ზემოხსენებულ დოკუმენტში აღნიშნულია: „მოკავშირეების (დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, იტალია, ბელგია და იაპონია) უზენაესმა საბჭომ საქართველო დე იურე ენო 1921 წლის 27 იანვარს, რასაც სხვა ქვეყნებმა მიმაძღეს“. იქვე მითითებულია, რომ ამ უმნიშვნელოვანეს მოვლენამდე საქართველოს დამოუკიდებლობა დე იურე ცნეს: თურქეთმა (1918 წლის 3 ივნისს), არგენტინამ (1919 წლის 13 სექტემბერს), ბოლშევიკურმა რუსეთმა (1920 წლის 7 მაისს), გერმანიამ (1920 წლის 24 სექტემბერს). ანტანტის უზენაესი საბჭოს მიერ დე იურე ცნობის შემდეგ: პოლონეთმა (1921 წლის 28 იანვარს), რუმინეთმა (1921 წლის 18 თებერვალს), ავსტრიამ (1921 წლის 17 თებერვალს), ლუქსემბურგმა (1921 წლის 23 თებერვალს), ჰაიტიმ (1921 წლის 9 მარტს), ლიბერიამ (1921 წლის 28 მარტს), მექსიკამ (1921 წლის 14 აპრილს), პანამამ (1921 წლის 26 აგვისტოს), სიამმა (1921 წლის 20 ნოემბერს), ჩეხეთ-სლოვაკეთმა (1922 წლის 8 აპრილს).

2005 წელს გამოქვეყნებულ ნაშრომში ისტორიკოსი დ. კუხალაშვილი აკეთებს ასეთ, მცდარ დასკვნას: „მთელი დამოუკიდებლობის პერიოდში მსოფლიო წესრიგის მოკარნახე სახელმწიფოებმა (გერმანია, ინგლისი, ოსმალეთი, ამერიკის შეერთებული შტატები, საფრანგეთი და სხვა) გააჰიანურეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დე იურე და დე ფაქტო აღიარების პროცესი, რამაც გარკვეულწილად განაპირობა დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ მტრულად განწყობილი ქვეყნების ბირგამომთხრელი აქციების სისტემაურობა, რაც საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ანექსიით დაგვირგვინდა“ (იხ.: დავით კუხალაშვილი. უცხო ქვეყნების მტრული საქმიანობა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ 1918-1921 წლებში.- ჟურნ. „საისტორიო ვერტიკალები“, N 7, თბილისი, 2005, გვ. 40-41). ამ მტკიცების აშკარად მცდარ ხასიათს სავსებით ადასტურებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობის სტატისტიკა და დინამიკა. მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის დე იურე ცნობას წინ უძღოდა მათ მიერ ჩვენი ქვეყნის დე ფაქტო ცნობა. უფრო მეტი, საერთაშორისო ცნობის პროცესი ერთხანს გაგრძელდა ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგაც.

აბსოლუტურად არ შეესაბამება ისტორიულ რეალობას დ. კუხალაშვილის მტკიცება, თითქმის გერმანიის დიპლომატიური მისია გეგმავდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის მენშევიკური მთავრობის დამხობას. ვურჩევთ მას გულისყურით გაეცნოს თუნდაც ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწის, „წმინდა თამარ მეფის ორდენის“ კავალერის, პოლკოვნიკ დავით (დათა) ვაჩნაძის მოგონებას საქართველოში გერმანელების მოღვაწეობის შესახებ (იხ.: დავით ვაჩნაძე. სამშობლოს სამსახურში, ნაწ. I.- ჟურნ. „ივერია“, N 35, პარიზი, 1990). ნოე ჟორდანისა და მისი გუნდის ერთ-ერთი ყველაზე უხეში და საზედისწერო პოლიტიკური შეცდომა იყო სწორედ მათ მიერ საქართველოდან გერმანელების გაძევება.

1926 წლის 1-2 აპრილს აშშ-ის კონგრესის საგარეო საქმეთა კომიტეტში შედგა საგანგებო მოსმენა თემაზე: „საქართველოს ეროვნული რესპუბლიკა“, რომლის ერთ-ერთი მთავარი ინიციატორი იყო იმხანად საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ემიგრანტული მთავრობის დიპლომატიური წარმომადგენელი აშშ-ში და აშშ-ის ქართული ასოციაციის თავმჯდომარე, ღირსეული მამულიშვილი და მოღვაწე ვასილ (ვასო) დუმბაძე. იმავე წელს აშშ-ის მთავრობის საგამომცემლო სახლმა ვაშინგტონში გამოსცა აღნიშნული მოსმენის მასალების სრული, 360-გვერდიანი კრებული (იხ.: National Republic of Georgia. Hearings before the Committee on Foreign Affairs. House of Representatives, sixty-ninth Congress, 1st Session on H.J.Res. 195 providing for the appointment of a Diplomatic Representative to the National Republic of Georgia. April 1 and 2, 1926. Statements of Mr. John A. Stewart (New York City), Mr. Vasili D. Dumbadze (New York City), Maj. Henry G. Opdycke (New York City). Washington, Government Printing Office, 1926).

კრებულში შესულია საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ურთიერთობათა ამსახველი ყველა მნიშვნელოვანი დოკუმენტი. მათგან ერთ-ერთი გახლავთ ანტანტის ზღოვის უზენაესი საბჭოს სახელით საბჭოს პრეზიდენტის, საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრის ბრიანის 1921 წლის 27 იანვრის ოფიციალური წერილი საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის ევგენი გეგეჭკორის სახელზე. წერილი წარმოადგენს შეტყობინებას უზენაესი საბჭოს მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის დე იურე ცნობის შესახებ. მითითებულია, რომ გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ერთხმად. საბჭოს პრეზიდენტი გულითადად ულოცავს ამ უმნიშვნელოვანეს მოვლენას წერილის ადრესატს და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებას (გვ. 208).

ვლადპარაკობთ რა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობაზე და ქართულ პოლიტიკურ ანტიბოლშევიკურ ემიგრაციასთან აშშ-ის ხელისუფლების დამოკიდებულებაზე, არ შეიძლება არ გავამახვილოთ ყურადღება კიდევ ერთ უმნიშვნელოვანეს დოკუმენტზე. 1960 წლის 8 იანვარს აშშ-ის წარმომადგენლობითი პალატის 86-ე კონგრესის გაერო-აშშ-ის თანამშრომლობის კომიტეტში შედგა მე-7 სპეციალური მოსმენა თემაზე: „ხრუმშოვის კრიმინალური მოღვაწეობა“. 4 მთავარ მომხსენებელს შორის იყვნენ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის თვალსაჩინო წარმომადგენლები: დოქტორი გივი ზაღდასტანი (ზაღდასტანიშვილი) და პროფესორი გიორგი ნაკაშიძე. მოსმენის მასალები 49-გვერდიანი ბროშურის სახით, იმავე წელს ვაშინგტონში გამოსცა აშშ-ის მთავრობის საგამომცემლო ოფისმა (იხ.: The Crimes of Khrushchev, Part 7. Consultations with Mr. Guivy Zaldastani, Mr. George Nakashidze, Mr. Dimitar K. Petkoff, Mrs. Catherine Boyan Choukanoff. Committee on UN-American Activities, House of Representatives, Eighty-sixth Congress, 2nd Session, January 8, 1960. Washington, Government Printing Office, 1960). ჩვენი თანამემამულეების მოხსენებებში ყურადღება გამახვილებულია როგორც 5. ხრუმშოვის კრიმინალურ

საქმიანობაზე და სისხლიან წარსულზე, ისე ბოლშევიკების მიერ საქართველოს ოკუპაცია-ანექსიაზე, ოკუპაციის შემდგომ საქართველოში წარმოებულ რეპრესიებზე და ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის მოღვაწეობაზე.

ამდენად, როგორც ვნახეთ, ბ-ნ გ. სულაძეს თარიღები და მოვლენები ერთმანეთში აქვს აღრეული და მცდარად მიაჩნია, რომ: 1. ანტანტის ბლოკის უზენაესი საბჭო საქართველოს საკითხს მიიჩნევდა ბოლშევიკური რუსეთის სამინაო საქმედ; 2. ანტანტის უზენაესმა საბჭომ და ბლოკის წევრმა სახელმწიფოებმა მარტოდენ დე ფაქტო ცნეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. ჩვენ მიერ ზემოთ წარმოდგენილმა მასალებმა ნათლად ცხადჰყო, რომ ორივე ეს მტკიცება მცდარია.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, გ. სულაძეს გაერო-ს წინამორბედ ორგანიზაციაში, - ერთა ლიგაში საქართველოს არმიდების მიზეზად ანტანტის საქართველოსადმი დამოკიდებულება მიაჩნია, რაც, როგორც ქვემოთ იქნება ნაჩვენები, არასგზით არ შეესაბამება კემბრიტებას.

ვნახოთ, რას წერდა ამის შესახებ საერთაშორისო სამართლის გამოჩენილი ფრანგი სპეციალისტი, სორბონის უნივერსიტეტის პროფესორი ლუი ლე ფური: „ნაციათა ლიგის კრების პირველ სესიაზე 1920 წ. განხილულ იქნა საკითხი საქართველოს მიღების შესახებ. საქართველოს დელეგაციამ სამშვიდობო კონფერენციაზე, 1919 წ. 26 მაისს, წარმოადგინა საქართველოს მთავრობის სახელით მოთხოვნა, რათა დაშვებული ყოფილიყო წევრად, თანახმად ნაციათა ლიგის პაქტის პირობებისა. ამ საგნის განხილვის დროს, როგორც მეხუთე კომისიაში, ისე ლიგის საერთო კრებაზე არც ერთ წევრს არ გამოუცხადებია პრინციპული წინააღმდეგობა საქართველოს დაშვებისა. კრებამ, თანახმად კომისიის წინადადებისა, გადაწყვიტა საქმის გადადება (ეს მოხდა 1920 წლის 16 დეკემბერს. მანამდე მიმდინარეობდა ამ საკითხთან დაკავშირებული დეტალების განხილვა და მოსმენა ერთა ლიგის მე-5 კომისიაში - ლ.უ.). გადადების მოსაზრება ის იყო, რომ საქართველო, როგორც მეზობელი საბჭოთა რუსეთისა, რომელიც ნაციათა ლიგის გავლენის გარეშე იმყოფებოდა (1917 წლის სისხლიანი ბოლშევიკური გადატრიალების გამო ლ.უ.), საფრთხეში იყო ჩავარდნილი რუსეთის აგრესიოვით. პაქტის მეათე მუხლის ძალით, რომელიც უზრუნველყოფს ყველა წევრის ტერიტორიის მთლიანობას და პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას, ნაციათა ლიგა ვალდებული იქნებოდა დახმარება აღმოეჩინა საქართველოსთვის განსაცდელის დროს. ხოლო ლიგას არ მოეპოვებოდა საშუალება ნამდვილი დახმარების გასაწევად და ეს შეუძლებლობა ზიანს მიაყენებდა მის (ლიგის) ავტორიტეტს (იხ.: Louis Le Fur. საქართველო და საერთაშორისო უფლება (თარგმანი ფრანგულიდან), „დამოუკიდებელი საქართველო“-ს გამოცემა N 3, პარიზი, 1933, გვ. 19-20; იგივე ნაშრომი კრებულში: „აწმყო, შობილი წარსულისაგან...“. ქართული ემიგრანტული ლიტერატურა, ტ. I. ტომი შეადგინა და დამატება დაურთო ლევან ურუშაძემ, თბილისი, 1991, გვ. 146-147). იქვე მოცემულია 1920 წლის 16 დეკემბერს ერთა ლიგაში საქართველოს წევრობის საკითხზე ჩატარებული

კენჭისყრის შედეგები: ლიგაში საქართველოს მიღებას ხმა მისცა 10-მა წევრმა სახელმწიფო, თავი შეიკავა - 19-მა, წინააღმდეგი იყო - 13 (იხ.: Louis Le Fur, დასახ. ნაშრომი: პარიზი, 1933, გვ. 20; კრებული აწმყო, შობილი წარსულისაგან...“, თბილისი, 1991, გვ. 147). ლიგაში საქართველოს მიღების საკითხის განმეორებით განხილვა დაინიშნა 1921 წლისთვის. მიუხედავად ამისა, 1921 წლის ასამბლეამდე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა დაშვებულ იქნა ერთა ლიგის ტექნიკური კომიტეტის წევრად და მას მიეცა უფლება ლიგაში თავისი ოფიციალური წარმომადგენლის ყოლისა (იხ.: Louis Le Fur, დასახ. ნაშრომი, გვ. 20-21; National Republic of Georgia, გვ. 184-185).

ამდენად, 1920 წელს ერთა ლიგაში საქართველოს არმიღება და განმეორებითი კენჭისყრის დანიშვნა 1921 წელს განაპირობა არა ანტანტის უზენაესი საბჭოს პოზიციამ, რაც სრული აბსურდია, არამედ სწორედ ბოლშევიკური რუსეთის მეზობლობამ და ამ უკანასკნელის მხრიდან საფრთხის შემთხვევაში, ერთა ლიგის უუნარობამ ქმედითი დახმარება გაეწია საქართველოსთვის.

აქვე, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენის შესახებ. 1920 წლის 12-16 ოქტომბერს იტალიაში, ქ. მილანში ჩატარდა ერთა ლიგის ეროვნული ასოციაციების მე-4 საერთაშორისო კონგრესი, რომელშიც გადამწყვეტი ხმის უფლებით მონაწილეობა მიიღო ერთა ლიგის ქართულმა ასოციაციამ. კერძოდ, კონგრესში მონაწილეობა მიიღო ასოციაციის ხელმძღვანელმა, ცნობილმა საზოგადო მოღვაწემ ნ. ჯაყელმა. მისმა გამოსვლამ იმდენად დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა კონგრესის ორგანიზატორებზე და დელეგატებზე, რომ კონგრესის თავმჯდომარის რუჟინის წინადადებით, ერთა ლიგის საქართველოს ასოციაცია მიღებულ იქნა ერთა ლიგის ასოციაციების კავშირის სრულუფლებიან წევრად (იხ.: გაზ. „სახალხო განათლება“, თბილისი, 1990 წლის 14 იანვრის ნომერი).

ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ აღნიშნულ კენჭისყრაზე ქართული ასოციაციის წევრად მიღების წინააღმდეგ ხმა მისცა მხოლოდ ერთმა დელეგატმა, - ბოლშევიკური რუსეთის წარმომადგენელმა...

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობაზე საუბარს დავასრულებთ ერთი საყურადღებო ამონარიდით პროფესორ ლუი ლე ფურის ნაშრომიდან. ფრანგი ავტორი შეეხება საქართველოს პირველი ოკუპაცია-ანექსიის (1801 წ.) შემდეგ ჩვენი ქვეყნის სამართლებრივ მდგომარეობას 1801-1917 წლებში და აღნიშნავს: „ფრიად მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის, რომ მიუხედავად ფაქტიური მდგომარეობისა, მან შეინახა თავისი ოურიდიული სახე დამოუკიდებლობისა: სახელმწიფო შეიძლება აღარ არსებობდეს როგორც ასეთი, მაგრამ მას შეუძლია აღსდგეს და მაშინ დიდი მნიშვნელობა ექნება იმას, რომ, საშუალება აქვს დაამტკიცოს თავისი უფლების გაგრძელება. მაშინ დაისმება საკითხი არა ახალი სახელმწიფოს შექმნისა, არამედ წინად არსებული სახელმწიფოს

ადდგენისა, რასაც იელინგი (საერთაშორისო სამართლის ცნობილი ავტორიტეტი - ლ.უ.) სრული სისწორით უწოდებს „საერთაშორისო იურიდიული პიროვნების აღდგენას“... სწორედ ეს მოხდა საქართველოსთვის“ (იხ.: Louis Le Fur, დასახ. ნაშრომი, გვ. 16-17). ჩვენ საესებით გამიზნულად მოვიხმეთ ეს ამონარიდი, ვინაიდან სამართლებრივი თვალსაზრისით სწორედ ანალოგიური ვითარება შეიქმნა საქართველოს ბოლშევიკური ოკუპაციის შემდეგ...

ლუი ლე ფური ბაზგასმით მიუთითებს (შესაბამისი დოკუმენტური მასალის დამოწმებით), რომ საქართველოს ძალადობრივი ოკუპაციისა და ანექსიის გამო, ბოლშევიკურ რუსეთს აეკრძალა საქართველოს სახელით გამოსვლა გენუის (1922 წ.) და ლოზანის (1922-1923 წ.წ.) საერთაშორისო სამშვიდობო კონფერენციებზე. 1921-1924 წლებში, საგანგებო რეზოლუციებით, კატეგორიულად დაგმო საქართველოში შექმნილი ფაქტობრივი მდგომარეობა ერთა ლიგამ (იხ.: Louis Le Fur, დასახ. ნაშრომი, გვ. 25-27).

სამწუხაროდ, გ. სულაძე განსახილველ წიგნში არაფერს ამბობს იმ დრაკონული ქმედებების შესახებ, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა 1918-1920 წლებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საზღვრებს მიღმა, ბოლშევიკური რუსეთის ტერიტორიაზე, არადა „ჩეკა“-ს ეს ქმედებები ძალზე მნიშვნელოვანია იმის საილუსტაციოდ, თუ რაოდენი მასშტაბები ჰქონდა რუსეთის სპეცსამსახურების ანტიქართულ საქმიანობას საქართველოს სუვერენული რესპუბლიკის არსებობის წლებში.

მოვიხიზოთ ბოლშევიკების ამგვარი საქმიანობის ამსახველ რამდენიმე მასალას. საგულისხმოა ერთი ადგილი პროფ. ავთანდილ სონღულაშვილის მონოგრაფიიდან:

„სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიამ (ВЧК - ლ.უ.) ჯერ კიდევ 1919 წელს გარკვეული მუშაობა ჩაატარა რუსეთში საქართველოს საკონსულოს მიმართ და, სავარაუდოდ, გადახირებებიც განახორციელა. „ვეჩკას“ არ შეიძლებოდა უყურადღებოდ დაეტოვებინა რუსეთში მრავლად არსებული ქართული კოლონიები და მათი „ეროვნული კომიტეტები“, სადაც ქართველები ხშირად იკრიბებოდნენ ჭიკა ჩაიზე, განსაკუთრებულ შემთხვევაში კი საერთო კრებებსაც მართავდნენ. კომიტეტები რომ მეთვალყურეობის ქვეშ იყვნენ, იქიდანაც ჩანს, რომ რუსეთში საბჭოთა ტერორის ერთ-ერთი მსხვერპლი ისინი იყვნენ.

„ვეჩკა“ იყენებდა საქართველოში მობრუნებულ, რუსეთის ფრონტზე სამსახურიდან გათავისუფლებულ ქართველ და სომეხ მეთომებს. მათ ჩეკისტები გზადგაზა აკავებდნენ, დაკითხვას უწვებდნენ, ჩხრეკდნენ, ზოგჯერ ხვრეტდნენ კიდევ კონტრრევოლუციონერებთან თანამშრომლობის ან მოხალისეთა არმიებში (ე.წ. „დობროარმია“ ლ.უ.) მონაწილეობის მოტივით. ასეთ ფაქტს ადგილი ჰქონდა, მაგალითად, 1918 წლის აპრილის დასაწყისში, ქალაქ არმავირში, როცა „ივერიელთა პოლკის“ 39 ჯარისკაცი და ოფიცერი, მათ შორის 13 ქართველი, ხალხის თვალწინ

დახვრიტეს“ (იხ.: ავთანდილ სონღულაშვილი. დახვერვის ისტორიიდან, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2008, გვ. 108).

„ბოლოს გამოიძახეს ქრთველი (გვარი აღარ მახსოვს), რომელსაც ბრალად ედებოდა მოსკოვის კომენდანტზე შეიარაღებული თავდასხმა.

რისთვის უნდათ ჩემი დახვერვა... მე არ წავალ... არ წავალ, სამი ზედამხედველი ცდილობდა მის ძალით წაყვანას, მაგრამ ამაოდ.

მამინ გამოიძახეს ქუკოვი, რომელიც სარდაფში ელოდა თავის ბოლო მსხვეპლს. ის მოვიდა და ფერდში ორჯერ ჩაარტყა კოლტი ქართველს, შემდეგ უძლიერესი დარტყმით გაუტეხა თავი. დასისხლიანებული ქართველი უგრძნობლად დაეცა. მამინ ორმა ზედამხედველმა ჩაათრია იგი სარდაფში. იქ ქუკოვმა რევოლვერის ერთი გასროლით მოუღო მას ბოლო...“ (იხ.: А. Чумаков. «Корабль смерти». - Сб. «ЧЕКА. Материалы по деятельности чрезвычайных комиссий», Берлин, 1922, стр. 29).

„ყირიმიდან, როდესაც ის ვრანგელის ხელში იყო, კომერციული გემი მიემგზავრებოდა ბათუმში, რომელიც საქართველოს ეკუთვნოდა. მეზღვაურების ოინბაზობის შედეგი იყო, თუ გემს მართლა ნახშირი გამოეღია, უცნობია, მაგრამ ფაქტია, რომ გემი გაჩერდა სოჭის მახლობლად. სამხედრო ნავის სამუალუბით იგი დააკავა საბჭოთა ხელისუფლებამ. უკლებლივ ყველა მეზავრი დააპატიმრეს, გაჩხრიკეს და ჩამოართვეს ბარგიც და ფულიც.“ (იხ.: Г. Люсмарин. Кубанская чрезвычайка.- Сб. «ЧЕКА. Материалы по деятельности чрезвычайных комиссий», Берлин, 1922, стр. 151).

1920 წელს, აზერბაიჯანის ოკუპაციისთანავე, ჩეკისტებმა კასპიის ზღვაში ჩაახრჩეს გამოჩენილი ქართველი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწე, გენერალი აბელ (ბალო) მაყაშვილი...

2010 წელს გამომცემლობამ „უნივერსალი“ გამოსცა ისტორიის დოქტორის, ზ-ნ გიორგი ანთელავას მეტად საყურადღებო მონოგრაფიული გამოკვლევა „კონფლიქტი აფხაზეთში და ევრაზიის ენერგო-უსაფრთხოება: ისტორიული ალტერნატივები“. გულდასმით გავეცანით რა ნაშრომს, მასში აღმოვაჩინეთ საკითხი, რომელზეც, რაღა თქმა უნდა, არ მიუქცევია ყურადღება განსახილველი წიგნის ავტორს. საკითხის დიდი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მასზე საგანგებოდ შევაჩერებთ ყურადღებას. მასზე საუბარი მოგვეცეს საშუალებას, პასუხი გავცეთ ერთ უაღრესად ყურადსაღებ კითხვას: მაინც, რამ განაპირობა ის, რომ საქართველოს ოკუპაცია-ანექსიის დროს, 1921 წელს, ბოლშევიკურ რუსეთს საერთაშორისო თანამეგობრობის მხრიდან არ შექმნია არანაირი ბარიერი?

წარმოაჩენს რა საქართველოს და კავკასიის ოკუპაციის საკითხში აფხაზეთის როლს და ამ მიმართულებით გვთავაზობს რა პრობლემის უაღრესად საინტერესო და ორიგინალურ ანალიტიკურ განხილვას, ზ-ნი გ. ანთელავა ზემოხსენებულ

გამოკვლევაში წარმოჩენილი ზოგადი კვლევითი საშუალებას გვაძლევს გავაკეთოთ საყურადღებო დასკვნები.

„კონფლიქტი აფხაზეთში“ დღევანდელი მდგომარეობისათვის აქტუალურ კონფიგურაციაში ჩამოყალიბებას იწყებს 1864 წლიდან, ანუ, „კავკასიური ომების“ დასრულების შემდეგ, რომელთაც რუსეთის იმპერია აწარმოებდა XIX საუკუნის დამდეგიდან. გეოსტრატეგიული თვალსაზრისით, ეს იყო კავკასიის უსაფრთხოების პარადიგმის კარდინალური ცვლილება, ხოლო რუსეთის სამხედრო შეკრა აფხაზეთში (რომელიც იმ დროს წარმოადგენდა საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ უკანასკნელ სამთავროს, რომელსაც გააჩნდა სუვერენიტეტი - ლ.უ.) იყო აღნიშნული ცვლილების დამამთავრებელი მომენტი. საქმე ისაა, რომ მანამდე „კავკასიური ომების“ სამხედრო თეატრს წარმოადგენდა ჩრდილოეთ კავკასია, ხოლო აფხაზეთი კი კავკასიონის სამხრეთით მდებარეობს და სამხრეთ კავკასიაში ჩრდილო-დასავლეთიდან შემოსასვლელს მოზღუდავს. ამდენად, აფხაზეთის დამორჩილებით, რუსეთის იმპერია ესწრაფვოდა სრულად გაეკონტროლებინა კავკასიის თავდაცვის სისტემა“. ეს სისტემა, რომელიც ჩამოყალიბდა ჯერ კიდევ ადრეულ ანტიკურ ეპოქაში, დაეფუძნა საერთო-ქართულ ეთნო-პოლიტიკურ ერთობას. ამგვარი ერთობა სახელმწიფოებრივად გამოიხატა ერთიან ქართულ მონარქიაში, ხოლო სამხედრო-პოლიტიკურად კავკასიონის, როგორც ბუნებრივი გეოსტრატეგიული ზღუდის მთელი პერიმეტრის, ორივე ჩრდილოეთ და სამხრეთ მხარეთა სტრატეგიული დერეფნების (ხეობა-გასასვლელების) კონტროლის სისტემაში. ამგვარი თავდაცვითი სისტემის ორგანიზება კავკასიონის მთელს პერიმეტრზე ერთიანი სამხედრო-პოლიტიკური დანიშნულების მქონე დასახლებების საშუალებით, ადრეული ანტიკური ეპოქიდან მოყოლებული, ქართული სახელმწიფოს უნიკალურ ფუნქციას წარმოადგენდა. სხვა სიტყვებით, ჯერ კიდევ ანტიკური პერიოდიდან ეს იყო საქართველოს „საერთაშორისო როლი“ ევრაზიული გეოსტრატეგიული ბალანსის უზრუნველყოფის საქმეში. ამდენად, საქართველო, როგორც ამ თავდაცვითი სისტემის ლიდერი, ყოველთვის იყო დარტყმის ქვეშ იმ სამხედრო-პოლიტიკური ძალების მხრიდან, რომლებიც ესწრაფვოდნენ ევრაზიაში ჰეგემონობას“-ო, აღნიშნავს ზ.-ნი გ. ანთელავა (იხ.: გიორგი ანთელავა. დასახ. ნაშრომი, გვ. 10-11). საკითხის განხილვიდან გამომდინარე, ავტორი საესეებით სამართლიანად დასძენს, რომ „კავკასიური ომები“ სხვა არაფერი იყო, თუ არა ცარიკაული რუსეთის გეოსტრატეგიული მიზნის ხორგმესხმა (იქვე, გვ. 12). ეს მიზანი კი ითვალისწინებდა სრულიად კავკასიაში რუსეთის იმპერიის უცილობელ ბატონობას, მის მიერ კავკასიონის ჩრდილოეთ და სამხრეთ მხარეების გასასვლელების სრულ კონტროლს.

ასევე სამართლიანია ავტორის დასკვნა, რომ რუსეთ-საქართველოს 1783 წლის ე.წ. „გეორგიევსკის ტრაქტატი“ არ გულისხმობდა „კავკასიის თავდაცვის სისტემის“ ფუნქციონირების გაკონტროლებაზე ქართლ-კახეთის სამეფოს მიერ უარის თქმას, არამედ ითვალისწინებდა ამ მნიშვნელოვანი ფუნქციის შესრულებას რუსეთთან

ერთად (იხ.: გიორგი ანთელავა. დასახ. ნაშრომი, გვ. 12). უფრო მეტი, - საერთაშორისო სამართლის გამოჩენილი ფრანგი სპეციალისტი, სორბონის პროფესორი ლუი ლე ფური ხაზგასმით მიუთითებდა, რომ 1783 წლის ხელშეკრულება არ აუქმებდა ქართლ-კახეთის სამეფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას, ვინაიდან, რუსეთთან შეთანხმებით მას შენარჩუნებული ჰქონდა საგარეო საქმეების წარმოების უფლება. ამის დასტურად ფრანგი მეცნიერი მიიჩნევდა იმას, რომ ხელშეკრულების მე-5 მუხლით ქართლ-კახეთის სამეფოს შენარჩუნებული აქვს „ლევაგიის აქტიური და პასიური უფლება“ (იხ.: Louis Le Fur. საქართველო და საერთაშორისო უფლება (თარგმანი ფრანგულიდან), „დამოუკიდებელი საქართველო“-ს გამოცემა N 3, პარიზი, 1933, გვ. 6). როგორც ცნობილია, ტრაქტატის მე-6 მუხლის ძალით, საშინაო საქმეებში ქართლ-კახეთის სამეფო სარგებლობდა აბსოლუტური დამოუკიდებლობით. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ფრანგი პროფესორი ასკვნის: „... 1783 წ. ხელშეკრულება მეტია, ვიდრე პროტექტორატის ხელშეკრულება. ის ამავე დროს კავშირის და მეგობრობის ხელშეკრულებას, რომელიც აწესებს არბიტრაჟს იმ შემთხვევისთვის, თუ მხარეთა შორის რამ უთანხმოება ჩამოვარდა. ასეთი დებულებანი საზოგადოდ შესაძლებელია მართო იმ სახელმწიფოთა შორის, რომელნიც დამოუკიდებელნი არიან და სარგებლობენ თავის სუვერენობით“ (იქვე, გვ. 9). რუსეთის სამეფო კარმა ზემიწენით უწყაოდა ყოველივე. სწორედ ამიტომ, რუსული საექსპედიციო კორპუსი საქართველოში შემოვიდა ტრაქტატის ხელმოწერიდან მცირე ხნის შემდეგ, ხოლო, პირველივე შესაძლებლობის შემთხვევაში, 1801 წელს, ძალმომრეობის გზით მოახდინა ქართლ-კახეთის სამეფოს ინკორპორაცია რუსეთის იმპერიის საზღვრებში.

ახლა დავუბრუნდეთ პროფ. გ. ანთელავას ნაშრომს. ავტორი ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ ე.წ. „გეორგიევსკის ტრაქტატი“ არ შეეხება დასავლეთ საქართველოს. ამდენად, არც იმერეთის სამეფოს და არც სამთავროებს არ დაუთმიათ გარეშე ძალის სასარგებლოდ „კავკასიის თავდაცვის სისტემის“ ფუნქციონირებაზე კონტროლის მათი წილი უფლება (იხ.: გიორგი ანთელავა. დასახ. ნაშრომი, გვ. 15). ამდენად, ქართლ-კახეთის „მონღოლებისთანავე“, რუსეთის იმპერია სხვა ქართული სამეფო-სამთავროების „მთანთქმას“ შეუდგა. ეს პროცესი დასრულდა 1864 წელს, აფხაზეთის სამთავროს გაუქმებით და მისი რუსეთის შემადგენლობაში ინკორპორაციით.

პირველი მსოფლიო ომის დამლევს, 1917-1918 წ.წ., რუსეთმა დაკარგა ოდინდელი გავლენა კავკასიაზე: 1918 წელს საქართველომ, ზურაბაძეანმა და სომხეთმა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა მოიპოვეს, რაც ნიშნავდა იმას, რომ რუსეთი (აწ უკვე ბოლშევიკური) მთლიანად კარგავდა კონტოლს ამიერკავკასიაზე და ჩრდილოეთ კავკასიის მნიშვნელოვან ნაწილზე. ბ-ნ გ. ანთელავას არ გამოორჩენია ის საგულისხმო ფაქტი, რომ 1918-1920 წლებში, როდესაც ბოლშევიკები და „თეთრი გვარდია“ უმოწყალოდ მიბგნიდნენ ერთმანეთს, საქართველოსთან მიმართებაში

ისინი შეთანხმებულად მოქმედებდნენ (იხ.: გიორგი ანთელავა. დასახ. ნაშრომი, გვ. 15-16).

გარდა „კავკასიის თავდაცვის სისტემის“ კონტროლისა, იყო კიდევ ერთი, სტრატეგიული თვალსაზრისით უმნიშვნელოვანესი რამ, რაც კავკასიას და განსაკუთრებით, საქართველოს, უგემრიელეს ლუკმად აქცევდა როგორც ცარისტული, ისე ბოლშევიკური რუსეთის გაუმაძღარი სტომაქისთვის. ეს გახლდათ კასპიის ნავთობი და საქართველოს საშუალებით მისი ტრანზიტი. ჯერ კიდევ 1890 წელს ბაქოს ნავთობის წარმოება მსოფლიო ნავთობის წარმოების 20%-ს შეადგენდა, ხოლო 1892-1905 წლებში გაყვანილ იქნა ნავთობსადენი ბაქოდან ბათუმამდე (იხ.: გიორგი ანთელავა. დასახ. ნაშრომი, გვ. 16-17).

ამ პერიოდში (1918-1921) მოხდა მთელი რიგი ბერებისა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დიპლომატიურ ასპარეზზე. ჯერ კიდევ 1914-1917 წლებში, ემიგრაციაში მოქმედი „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს და მისი ლიდერების, - პეტე სურგულაძის, გიორგი მაჩაბლის, მიხაკო წერეთლის, ლეო კერესელიძის მეტად ნაყოფიერი მოღვაწეობა გახლდათ ერთ-ერთი მთავარი განმპირობებელი ფაქტორი იმ დიდი ინტერესისა, რომელსაც საქართველოს მიმართ იჩენდა კაიზერული გერმანია. 1917 წელს არჩეული „საქართველოს ეროვნული საბჭო“-ს მიერ ქვეყნის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთანავე (1918 წლის 26 მაისი), საქართველოში შემოვიდა გერმანელების საექსპედიციო კორპუსი, რომელმაც უდიდესი წვლილი შეიტანა ქართული ეროვნული საჯარისო ფორმირებების შექმნასა და გაწვრთნაში. მანვე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ნ. ჟორდანიას გუნდზე ზეწოლაში, რათა მათ უზრუნველყყოთ საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადება. მანვე აიძულა პირველ მსოფლიო ომში თავისი მოკავშირე, - იმხანად ჯერ კიდევ ოსმალეთის იმპერიად წოდებული თურქეთი, რომ მას უარი ეთქვა ბრესტ-ლიტოვსკის საზავო მოლაპარაკების შედეგად ხელთგდებულ ქართულ ტერიტორიაზე. რა თქმა უნდა, კაიზერულ გერმანიას საკუთარი ინტერესები ამოძრავებდა, მაგრამ, პარალელურად განუხრელად იღვწოდა ქართული სახელმწიფო ინსტიტუტების და, შეძლებისდაგვარად, ახლადშექმნილი ქართული ეროვნული არმიის, განმტკიცებისათვის: კავკასიის რეგიონში თავისი ინტერესების წარმატებით გასატარებლად, საქართველოს სახით მას სურდა მოკავშირედ ჰყოლოდა სრულფასოვანი და თავდაცვისუნარიანი სახელმწიფო, რომელიც რეგიონში იქნებოდა გერმანიის ინტერესების გამტარებელი. სამწუხაროდ, ნ. ჟორდანიას და მისი გუნდის სრულმა პოლიტიკურმა სიბეცემ იბულებული გახადა გერმანული საექსპედიციო კორპუსი და დიპლომატიური მისიის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რომ იმავე 1918 წლის დამლევს დაეტოვებინათ საქართველო.

ამით მოხერხებულად ისარგებლა დიდმა ბრიტანეთმა, რომელმაც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებასთან წარმატებული მოლაპარაკებების

შემდეგ, 1919 წელს საქართველოში გამოგზავნა დიპლომატიური მისია ქართველი ერის დიდი მეგობრის ოლივერ უორდროპის ხელმძღვანელობით და 20,000-იანი საექსპედიციო კორპუსი. დიდ ბრიტანეთს ნოყიერ ნიადაგს უქმნიდა ის გარემოება, რომ ჯერ კიდევ მე-20 საუკუნის დამდეგიდან ბრიტანული კაპიტალის აქტიური მონაწილეობით ხდებოდა ბაქოს ნავთობის საქართველოს გავლით გატანა მსოფლიო ბაზარზე (იხ.: გიორგი ანთელავა. კონფლიქტი აფხაზეთში და ევრაზიის ენერგო-უსაფრთხოება: ისტორიული ალტერნატივები, გვ. 17-18). სამწუხაროდ, საქართველოში ბრიტანეთის შემოსვლიდან მცირე ხნის შემდეგ ნათელი გახდა, რომ, გერმანიისგან განსხვავებით, ბრიტანეთისთვის უმთავრესი იყო საკუთარი ინტერესების ხორცმსხმა. რაც შეეხება ქართული სახელმწიფოებრიობის განმტკიცების მხარდაჭერას, ამ მიმართულებით ინგლისელები იჩენდნენ სრულ გულგრილობას.

რაც შეეხება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ევროპულ ორიენტაციას, იგი 1920 წლის მაისში დაასამარა ნ. ჟორდანია და მისი გუნდის სიბევემ. ამის შესახებ საგანგებოდ მიუთითებდა გამოჩენილი ქართველი დიპლომატი და ოურისტი, პროფესორი ზურაბ ავალიშვილი (იხ.: ზურაბ ავალიშვილი. საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში, თბილისი, 1990, გვ. 11). ამ საკითხს დეტალურად ქვემოთ შევხებით.

ასეთ ვითარებაში დიდმა ბრიტანეთმა, რომელსაც კეთილი ნების არსებობის შემთხვევაში, თავისუფლად შეეძლო წინ აღსდგომოდა ბოლშევიკური რუსეთის ექსპანსიურ პოლიტიკას კავკასიაში, 180 გრადუსით შემოაზრუნა თავისი საგარეო პოლიტიკის ვექტორი: საქართველოს ხელისუფლების გვედის ავლით ფარულად შეუთანხმდა რუსეთს. შედეგი ის იყო, რომ 1921 წლის თებერვალ-მარტში, მოსკოვის მიერ საქართველოს ოკუპაცია-ანექსიის პროცესში, ნეიტრალური პოზიცია დაიკავა. ბრიტანელებს არც თურქული არმიის მოქმედებაზე ჰქონდათ რეაქცია...

ამდენად, 1921 წლის თებერვალ-მარტში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა შეეწირა ერთი მხრივ რუსეთ-ოსმალეთ-ბრიტანეთის ერთგვარ შეთქმულებას და, მეორე მხრივ, საქართველოს მენშევიკ ხელისუფალთა პოლიტიკურ სიბევეს. აღსანიშნავია, რომ ბრიტანეთის მხრიდან ამგვარი მოქმედების „პრელუდია“ გახლდათ 1920 წლის შემოდგომაზე, ერთა ლიგაში გაწევრიანებასთან დაკავშირებით საქართველოს ხელისუფლების განაცხადის განხილვის დროს დიდი ბრიტანეთის დელეგაციის, რბილად რომ ვთქვათ, „უცნაური“ მოქმედება...

ზემოთ განხილულ საკითხებს სხვადასხვა რაკურსით წარმოაჩენს ჩრდილო-კავკასიური (ჩეჩნური) პოლიტიკური ანტისამკოთა ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე, ევროპული მასშტაბის პოლიტოლოგი (სოვეტოლოგი), მრავალი წლის მანძილზე მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორი, სოვეტოლოგიის დარგში ფუძემდებლური შრომების ავტორი აბდურაზიმან ავთორხანოვი (1908-1998). ამჟღავნად

მხედველობაში გვაქვს 2003 წელს მოსკოვის გამომცემლობა «Духа-М»-ის მიერ გამოცემული მისი 734-გვერდიანი მემუარები «О себе и времени». ზევრ სხვა საკითხთან ერთად, მოგონებების ფონზე, ავტორი განიხილავს საერთოკავკასიურ გეოპოლიტიკურ სივრცეს და კავკასიას, როგორც ევრაზიული სივრცის გეოპოლიტიკურ კარიბჭეს, რომლის დაუფლებას აქტიურად ცდილობდა რუსეთის იმპერია ჯერ კიდევ მე-16 საუკუნიდან, როდესაც ივანე მრისხანემ მოახერხა ყაზანის და ასტრახანის სახანოების საკუთარი გავლენისთვის დამორჩილება. ამავე მიზანს ემსახურებოდა მისი დაქორწინება ჩერქეზთა მთავრის ასულზე (1561 წ.). ჩეჩენი მეცნიერი სავსებით სამართლიანად მიუთითებს, რომ სწორედ ამ დროიდან მიიღო რუსეთის კავკასიურმა პოლიტიკამ ამკარად გამოხატული ექსპანსიური და მიზანმიმართული ხასიათი. ამ პოლიტიკამ სისტემური ხასიათი შეიძინა პეტრე პირველის ზეობის დროს. „კავკასიური ომების“ (1816-1864) ხაწყის თარიღად ავთორხანოვი განიხილავს კავკასიური კორპუსის სარდლად და კავკასიის მთავარმართებლად ერთ-ერთი ყველაზე პირსისხლიანი და სასტიკი რუსი მოხელის, გენერალ ა. ერმოლოვის დანიშვნას (1816 წ.).

განიხილავს რა 1918-1921 წლების მოვლენებს, ა. ავთორხანოვიც საუბრობს ბოლშევიკური რუსეთისა და თურქეთის შეთანხმებულ მოქმედებაზე. მეტად სამწუხაროა ფაქტი, რომელზეც მიუთითებს ჩეჩენი მეცნიერი. იმისათვის, რომ მოეხდინათ ჩრდილოეთ კავკასიის ეროვნული მოძრაობის პარალიზება, ბოლშევიკები (კერძოდ ს. ორჯონიკიძე, რომელიც იმხანად იყო ბოლშევიკური რუსეთის საგანგებო კომისარი კავკასიაში) დაპირდნენ ჩეჩნეთის მოძრაობის ლიდერს ალი მიტაევს შარიათის და მის საფუძველზე ჩეჩნეთის პოლიტიკური ავტონომიის აღიარებას რუსეთის მიერ. ეს უკანასკნელი წამოეწო ამ ანკესზე: 1919 წელს იგი შეეკრა ბოლშევიკებს და დაუპირისპირდა დენიკინს. 1920 წელს ბოლშევიკებმა მართლაც „აღიარეს“ შარიათი, რომელიც რამდენიმე თვეში, - 1921 წელს გააუქმეს... (იხ.: А.Г. Ашурханов. დასახ. ნაშრომი, გვ. 96-98).

5. 1921-1924 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა

ლაპარაკობს რა 1921-1924 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაზე, კერძოდ - „დამოუკიდებლობის კომიტეტზე“, გ. სულაძე აღნიშნავს:

„1922 წლის აპრილში შესაძლებელი გახდა საქართველოში ჯერ კიდევ მოქმედი პოლიტიკური პარტიების გაერთიანება. ამ გაერთიანებულ ორგანიზაციას ეწოდა „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“. ის მოიხსენიებოდა ასევე, როგორც „პარიტეტული კომიტეტი“ და „ინტერპარტიული კომიტეტი“. ზემოაღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების ტექსტი დამკომის თავმჯდომარემ გოგიტა ფაღავამ პარიზში ნ. ჟორდანიას გადაუგზავნა 1922 წლის 5 მაისს. სახელდება დამკომის შექმნის სხვა თარიღებიც: 1924 წლის აგვისტო და 1922 წლის სექტემბერი... 1922 წლის აგვისტოში „დამკომთან“ შეიქმნა გაერთიანებული სამხედრო ცენტრი, რომელიც კოორდინაციას უწევდა სამხედრო ოპერაციებს. ის პასუხისმგებელი იყო სამხედრო რესურსებზე და საომარი მოქმედებების დაგეგმვაზე. მისი ხელმძღვანელები იყვნენ ჯერ ნარიკელაძე, შემდეგ კი დათა ვაჩნაძე. აღნიშნული ორგანიზაციის სტრუქტურაში ფუნქციონირებდა კონტრდაზვერვის სამსახური. ის სამხედრო-სტრატეგიული ინფორმაციის მიღებას ცდილობდა ამიერკავკასიაში დისლოცირებული სამხედრო ნაწილებიდან, დაზვერვის სამმართველოდან, საქართველოს სამხედრო და საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისარიატიდან და სხვა სამოქალაქო თუ გასამხედროებული უწყებებიდან. სამხედრო კომისიამ ფუნქციონირება შეწყვიტა მას შემდეგ, რაც დაპატიმრეს გოგიტა ფაღავა, გიორგი წინამძღვრიშვილი და ნაპოლეონ კახიანი.

სხვადასხვა ტაქტიკურ, თუ სტრატეგიულ საკითხებთან დაკავშირებით, საზღვარგარეთ და საქართველოს იატაკქვეშეთში მოქმედ პოლიტიკურ პარტიებს შორის არსებული უთანხმოების მიუხედავად, ერთიანი ხელმძღვანელობით (ქ. ჩოლოყაშვილი, ვ. აფხაზი), 1922 წლის აგვისტოში კახეთსა და ხევსურეთში აჯანყება მაინც მოხდა. მართალია, ის სტიქიურ ხასიათს ატარებდა, საქართველოს პატრიოტებმა გმირულად იბრძოლეს და რამდენიმეთაოსიან რუსულ სამხედრო შენაერთს ტოლი არ დაუდეს, თუმცა მაინც დამარცხდნენ“ (გვ. 66-67).

მოხმობილ ამონარიდში დაშვებულია მთელი რიგი შეცდომებისა.

ჯერ ერთი, „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტს“ („დამკომს“) გარდა ამ სახელწოდებისა კიდევ ჰქონდა მხოლოდ ერთი სახელწოდება: „საქართველოს ანტისაბჭოთა პარტიების ინტერპარტიული პარიტეტული კომიტეტი“.

მეორე, - ზ-ნი სულაძე აღნიშნავს, რომ მოხდა საქართველოში მოქმედი ანტისაბჭოთა პოლიტიკური ორგანიზაციების გაერთიანება, რომ შეიქმნა გაერთიანებული ორგანიზაცია... არ მომხდარა არანაირი სტრუქტურული გაერთიანება, არ შექმნილა არავითარი ერთიანი, გაერთიანებული ორგანიზაცია. ერთ-ერთი სახელწოდება თვალნათლივ მიუთითებს, რომ „დამკომი“ იყო ანტისაბჭოთა პარტიების გაერთიანება პარიტეტულ საწყისებზე.

მესამე, - „დამკომი“ დაფუძნდა 1922 წლის აგვისტოში. მანამდე, აპრილში, შედგა პირველი, წინასწარი, მოსამზადებელი მოლაპარაკება. დაფუძნების შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ხსენებული წლის აგვისტოში. ყოველივე ამის შესახებ ზუსტ ცნობებს შეიცავს 1925 და 1994 წლებში გამოცემული „საქმე საქართველოს ანტისაბჭოთა პარტიების პარიტეტული კომიტეტის შესახებ. 1994 წელს იგი გამოიცა სახელწოდებით „აჯანყება, 1924“.

ფიქრობთ, „დამკომზე“ საუბრისას აუცილებელია მითითება იმისა, თუ როგორი პროგრამის საფუძველზე მოქმედებდა ეს სამხედრო-პოლიტიკური გაერთიანება. სამწუხაროდ, ამის შესახებ არაფერს ამბობს განსახილველი წიგნის ავტორი. ეს პროგრამა კი წარმოდგენილია „დამკომის“ წევრის და მდივნის, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ფუძემდებლის და გამოჩენილი მოღვაწის, ჩეკისტების მიერ 1937 წელს დახვედრილი მამულიშვილის იასონ ჯავახიშვილის ჩვენებაში. აი, ეს საპროგრამო დებულებები:

„1) პარტიები ერთიანდებიან იმ მიზნით, რომ საერთო ძალებით იბრძოლონ საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის.

2) იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოს დამოუკიდებლობა აღდგენილი იქნება, უნდა მოწვეულ იქნეს დამფუძნებელი კრება, რომელსაც წარუდგენენ თავისი მოქმედების ანგარიშს როგორც საზღვარგარეთ მყოფი მთავრობა, ისე ის მთავრობა, რომელიც გარდამავალ დროს იქნება შექმნილი.

3) დამფუძნებელი კრების სხდომაზე შედგენილი იქნება ახალი მთავრობა კოალიციურ პრინციპზე იმ პირობით, რომ არც ერთ პარტიას არ ექნება უფლება ამ მთავრობაში ადგილების ერთ შესამედზე მეტის დაჭერისა.

4) უნდა არჩეულ იქნეს პარიტეტული კომისია წინანდელი მთავრობის მოღვაწეობის განსახილველად, რომელმაც რესპუბლიკა დალუკვამდე მიიყვანა.

5) ამ ხელშეკრულებაზე ხელის მოწერის მომენტიდან უნდა არჩეულ იქნეს პარიტეტულ საფუძველზე კომიტეტი საქართველოს დამოუკიდებლობის

კომიტეტის" სახელწოდებით (იგივე პარიტეტული ანუ ინტერპარტილი კომიტეტი)" (იხ.: „აჯანყება, 1924", თბილისი, 1994, გვ. 5).

იქვე მითითებულია, რომ 1922 წლის აგვისტოს ამ ისტორიულ სხდომაზე ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს:

გოგიტა ფაღავამ (მენშვეიკი), იასონ ჯავახიშვილმა (ეროვნულ-დემოკრატი), გრიგოლ რეხილაძემ (ფედერალისტი), მუხრან ხოჭოლაძემ („სხიველი") და იოსებ გომბეჩიამ (მემარჯვენე ესერი).

ზემოხსენებული დებულებები ნათელს ხდის მიზეზს იმისა, თუ რამ განაპირობა უთანხმოება „დამკომსა" და ნ.. ჟორდანიას ემიგრანტულ მთავრობას შორის. ჟორდანიას და მისი გუნდისადმი უნდობლობა კი საცესებით ბუნებრივი და კანონზომიერი იყო: საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის აღსასრულის მიზეზები გახლდათ როგორც ბოლშევიკური რუსეთის და რუსეთუმე, კოლაბორაციონისტის ქართველების ვერაგობა, ისე პირველი რესპუბლიკის სათავეში მოქცეული მენშვეიკური მთავრობის სრული პოლიტიკური სიბევე და მარადიული პრორუსული ორიენტაცია.

ზემოთ მოხმობილი 5-პუნქტიანი შეთანხმება ხელმოწერისთანავე თანხმლებ წერილთან ერთად გადაეგზავნა საქართველოს დევნილ მთავრობას და ე.წ. „კონსტანტინეპოლის ბიურო"-ს, რომელსაც ხელმძღვანელობდა პოლიტემიგრანტი იასე კეკეყმაძე. აღნიშნულ ბიუროს ევალეობდა ემიგრანტულ მთავრობასა და „დამკომს" შორის შეუფერხებელი კავშირის უზრუნველყოფა. საგულისხმოა ისიც, რომ ეს ბიურო 1922-1923 წლებში აწარმოებდა ფარულ მოლაპარაკებებს თურქეთის, საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის გავლენიან პოლიტიკურ წრეებთან „დამკომისთვის" დახმარების აღმოჩენის საკითხზე. სამწუხაროდ, ამ მოლაპარაკებებს არ მოჰყოლია ქმედითი შედეგები.

ამდენად, „დამკომზე" საუბრისას მისი საპროგრამო დებულებების არგათვალისწინება ისეთი ხასიათის ნაშრომში, როგორიც არის გ. სულაძის წიგნი, დიდი შეცდომაა.

რაც შეეხება „სამხედრო ცენტრს", ის შეიქმნა „დამკომის" დაფუძნებისთანავე, - 1922 წლის აგვისტოში (იხ.: „აჯანყება, 1924", გვ. 15-16).

გ. სულაძე მიუთითებს, რომ სამხედრო ცენტრის ხელმძღვანელები იყვნენ „ჯერ ნარიკელაძე (ივანე ნარიკელაძე, 1918-1921 წლებში ეროვნული არმიის ოფიცერი, რომელიც დახვრიტეს 1924 წელს - ლ.უ.), შემდეგ კი დათა ვაჩნაძე (გამოჩენილი სამხედრო, პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, ეროვნული არმიის პოლკოვნიკი, 1924 წლიდან პოლიტემიგრანტი)" (გვ. 66). არც ერთი და არც მეორე არ იყო „სამხედრო ცენტრის" ხელმძღვანელი. ავტორს ეთმანეთში ერევა „სამხედრო ცენტრი" და სამხედრო კომისია, რომელიც უზრუნველყოფდა კავშირს „დამკომსა" და

„სამხედრო ცენტრს“ შორის. ეს კომისია დაიშალა მას შემდეგ, რაც 1923 წლის აპრილში, გამცემლობის გზით, ჩეკა-მ მოახერხა „სამხედრო ცენტრის“ სრული შემადგენლობით დაპატიმრება.

„სამხედრო ცენტრს“ ხელმძღვანელობდნენ სახელოვანი მამულიშვილები, გენერლები: კონსტანტინე (კოტე) აფხაზი (ილია ჭავჭავაძის დის შვილი, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის არაღივალური ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარე), ალექსანდრე ანდრონიკაშვილი და ვარდენ წულუკიძე (იხ.: 1923 წლის მაისის სისხლიანი დღეები საქართველოში.- ჟურნ. „სამშობლო“, N 21-22, პარიზი, 1937; აჯანყება, 1924“, გვ. 18).

რაც შეეხება ივანე ნარიკელაძეს, იგი უძღვებოდა „დამკომის“ დაზვერვით საქმიანობას (იხ.: აჯანყება, 1924“, გვ. 18). პოლკოვნიკი დავით (დათა) ვაჩნაძე კი იყო „დამკომის“ სამხედრო კომისიის ხელმძღვანელი.

1923 წლის 19 მაისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“-მ) „გაასამართლა“ „სამხედრო ცენტრის“ 15 წარმომადგენელი (მათ შორის გენერლები აფხაზი, ანდრონიკაშვილი და წულუკიძე). მათ დახვრეტა მიესაჯა. განაჩენი სისრულეში იქნა მოყვანილი მეორე დღესვე, - 1923 წლის 20 მაისს. ისინი დახვრიტეს თბილისში, დღევანდელი „ვაკის პარკის“ ტერიტორიაზე.

„ანტანტის კაპიტალისტების აგენტების მუშაობა საქართველოში აჯანყების მოსამზადებლად მოისპო დაპატიმრებით, რომელიც მოახდინა საგანგებო კომისიამ. საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ შეთქმულების, საქართველოში ბანდიტური მოძრაობის მოწყობისა და მასში მონაწილეობის მიღების და მუშურ-გლეხური სახელმწიფოსთვის ღალატის გამო, ამ.-კავკასიის საგ. კომისიის მიერ დამთავრებულ გამოძიებით, საქართველოს ს.ს. რესპუბლიკის საგ. კომისია ადგენს: მიესაჯოს უმაღლესი სასჯელი...“ - ეს ოდიოზური, ამაზრზენი განცხადება, რომელიც იუნჯება „სამხედრო ცენტრის“ წევრების დახვრეტას, გამოქვეყნდა გაზ. „კომუნისტი“-ს 1923 წლის 115-ე ნომერში.

„1922 წლის მაისში საგანგებო კომისია შეეცადა იატაკქვეშა სამხედრო ცენტრის წევრის გიორგი (გოგი) ბიშნიაშვილის დარწმუნებას ქ. ჩოლოყაშვილის მიმართ ხელისუფლების ლოიალობაში და შესთავაზა ეკისრა შუამავლის როლი ჩოლოყაშვილის შემორიგების საქმეში. საგანგებო კომისია ამ კომბინაციით იმდენად იყო დაინტერესებული, რომ გ. ბიშნიაშვილს მანქანაც კი გამოუყვას ქ. ჩოლოყაშვილთან შესახვედრად. საგანგებო კომისიის მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფი გ. ბიშნიაშვილი შეეცადა შემოთავაზებული წინადადება თავის სასარგებლოდ გამოეყენებინა და ამ გზით მოხვედრილიყო ქაქუცას რაზმში. ის დაუკავშირდა ეროვნულ-დემოკრატ შალვა ამირეჯიბს და სთხოვა თავისი ეს მოსაზრება ქ. ჩოლოყაშვილისთვის გადაეცა. შ. ამირეჯიბი და ქ. ჩოლოყაშვილი გ. ბიშნიაშვილის დათქმულ ადგილას დაელოდნენ, თუმცა მოგვიანებით გაირკვა, რომ ეს უკანასკნელი 50

საგანგებო კომისიის მიერ დაპატიმრებული ყოფილა. 1923 წელს გ. ხიმშიაშვილი დაუხვრეტიათ“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 67).

ეს ამონარიდიც სავსეა შეუსაბამობებით.

ჯერ ერთი, საგანგებო კომისიისთვის 1923 წლის გაზაფხულამდე უცნობი იყო „სამხედრო ცენტრის“ შემადგენლობა. მეორე, გ. ხიმშიაშვილს, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ძველ და უახლოეს მეგობარს, 1918-1921 წლებში ქართული ეროვნული არმიის პოლკოვნიკს, „დამკომის“ „სამხედრო ცენტრის“ წევრს, ნამდვილად არაფრად ჰქონდებოდა ქაქუცას რაზმში მოსახვედრად ჩვეისტების წინადადების გამოყენება... იგი დაუკავშირდა შ. ამირეჯიბს, ვინაიდან ეს უკანასკნელი მუდმივ კავშირში იყო ქაქუცასთან და დაუკავშირდა სრულებით სხვა მიზნით.

ზემოთ მოხმობილ ამონარიდში დაფიქსირებულია ორი ურთიერთგამომრიცხავი რამ: საგანგებო კომისიას სურდა გ. ხიმშიაშვილის შუამავლად გამოყენება ქაქუცასთან დასაკავშირებლად, მაგრამ, სანამ ხიმშიაშვილი ამას აღასრულებდა (რაც აბსურდია!), იგივე საგანგებო კომისიამ იგი დააპატიმრა და დახვრიტა...

„საგანგებო კომისიას ფარული აგენტები ჰყავდა საზოგადოების სხვადასხვა ფენებში, ინტელიგენციაში, ორგანიზაცია-დაწესებულებებში, თვით ქაქუცა ჩოლოყაშვილის რაზმშიც კი“- აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 75). ყოველგვარი წყაროს მითითების და მყარი არგუმენტების გარეშე მსგავსი მტკიცება, მით უმეტეს, თუ იგი ქაქუცა ჩოლოყაშვილის და მის შეფიციულებს შეეხება, ყოვლად დაუშვებელია. ქაქუცას შეფიციულთა რაზმი არასდროს იყო მრავალრიცხოვანი და ამის უმთავრესი მიზეზი გახლდათ რაზმის მეთაურის უაღრესად ფრთხილი, გამოწვილვითი დამოკიდებულება რაზმში ყოველი ახალი წევრის მიღების დროს.

როგორც ცნობილია, 1925 წლის 22 მარტს კატასტოფა განიცადა „იუნკერს-13“-ის ტიპის თვითმფრინავმა, რომლის დროსაც დაიღუპნენ მისი ქართველთმომულ მგზავრები: ამიერკავკასიის ფედერაციის მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე მიასნიკოვი (მიასნიკიანი), ამიერკავკასიის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარე სოლომონ მოგილევსკი და ამიერკავკასიის ფედერაციის მუშ-გლეხინის სახალხო კომისიის მოადგილე გიორგი ათარბეკოვი.

თვითმფრინავის პილოტი იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) სამხედრო ავიაციის ყოფილი მფრინავი ამბაკო საღარაძე, ხოლო ბორტინჟინერი, - შპილი.

„იმ პერიოდში საზოგადოებაში მუხირებდა სხვა აზრიც, კერძოდ, თითქოსდა, ზოხოლა ზოლმეფიკების მიმართ ტერორისტული აქტი განახორციელა ახალგაზრდა პილოტმა საღარაძემ, რომელმაც შური იძია მათზე საქართველოში ჩადენილი ზოროტებისათვის“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 91). ავტორი დიდი ეჭვით უყურებს ამ

ვერსიას და მხარს უჭერს რუსი ავტორების ვ. ანტონოვის და ვ. კარპოვის მიერ გამოთქმულ აზრს, რომ აღნიშნული ავიაკატასტროფის ორგანიზატორი იყო ლ. ბერია.

ფაქტობთ, ვერსია, რომ ავიაკატასტროფა წარმოდგენდა ქართველი მფრინავის მხრიდან შურისძიებას ძალზე რეალისტურია და განსახილველი წიგნის ავტორს არ გააჩნია არავითარი მყარი არგუმენტი მისი უკუდებებისათვის. როგორც ჩანს, მას წარმოდგენა არ აქვს იმ საარაუო გმირობებზე, რომლებსაც 1920-იან წლებში ჩადიოდნენ ღირსეული, სამშობლოს თავისუფლებისთვის მებრძოლი მამულიშვილები. საგულისხმოა, რომ შურისძიების ვერსიის კემმარტებას ადასტურებს გამოჩენილი ინგლისელი ისტორიკოსი დევიდ მარშალ ლანგი, რომელიც ეფუძნება ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის მონაცემებს (იხ.: David Marshall Lang. A Modern History of Soviet Georgia, p. 243).

6. საბჭოთა სპეცსამსახურების მოქმედება ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური (ანტისაბჭოთა) ემიგრაციის წინააღმდეგ 1920-იან-1930-იან წლებში

განსახილველი წიგნის ავტორი საგანგებო ყურადღებას უთმობს ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის წინააღმდეგ საბჭოთა სპეცსამსახურების დესტრუქციულ, ბინძურ საქმიანობას 1920-იან - 1930-იან წლებში. სამწუხაროდ, ამ შემთხვევაში ძალუმად იჩენს თავს საკითხისადმი ავტორის უაღრესად ტენდენციური დამოკიდებულება და არაპროფესიონალიზმი.

ნიმანდობლივია ის, რომ გ. სულაძე ყოველგვარი კრიტიკული ანალიზის გარეშე გვთავაზობს საბჭოთა სპეცსამსახურების გაქნილი და ბინძური აგენტის ს. პირუმოვის მოხსენებებს ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციაში არსებული ვითარების შესახებ. იგი, საგანგებოდ, პოლიტიკურ ემიგრაციაზე და მის ცნობილ მოღვაწეებზე იყო დაგეშილი. პირუმოვის მთავარი მიზანი ემიგრაციის ეროვნული ფრთის და ღირსეულ მამულიშვილთა „ლაფში ამოსვრა“ წარმოადგენდა. ისიც დიდი გულმოდგინებით ასრულებდა ამ მისიას. ამ ბოლშევიკი მოხელის მიერ შეითხზილი არც ერთი დოკუმენტი არ იმსახურებს მისხალ ნდობასაც კი და მთლიანად ბოლშევიკური პროპაგანდის, იდეოლოგიის დამლითაა დაღდასმული.

ერთ-ერთ ასეთ „დოკუმენტში“, რომელიც დაცულია საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში და რომელიც მოტანილია განსახილველ წიგნში, მითითებულია, რომ 1927 წელს, საფრანგეთში ამიერკავკასიის საბჭოთა ფედერაციის წარმომადგენლობის ბიუჯეტიდან „ქოლოყაყევის (ქაქუცა ჩოლოყაშვილის) ორგანიზაციის მხარდაჭერისათვის“ გათვალისწინებული იყო 180 დოლარი (გვ. 98).

ყოველივე „თეთრი ძაფით“ არის შეკერილი. ერთია, რომ საბჭოთა უშიშროების რეზიდენტურას გათვალისწინებული ჰქონდა და მეორე ის, თუ როგორ მოახერხა ამ ბინძური განზრახვის ხორცშესხმა...

ასევე კრიტიკული მიდგომისა და ყოველგვარი კომენტარის გარეშე მოაქვს ავტორს ერთ-ერთი ყველაზე პირისისხლიანი ბოლშევიკი მოღვაწის, 1924 წლის საზარელი რეპრესიების ერთ-ერთი მთავარი ავტორის, - ლევან ლოღობერიძის ჩვენება, რომ მას კონფიდენციური შეხვედრები ჰქონდა ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთის ერთ-ერთ ლიდერთან, პროფესორ ზურაბ ავალიშვილთან და ემიგრაციის გამოჩენილ მოღვაწეებთან, სოლომონ წერეთელთან და ვიქტორ ნოზაძესთან, რომ იგი ცდილობდა საერთო ენა გამონახა გენერალ გიორგი მაზნიაშვილთან, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის თანამებრძოლებთან, სოლომონ ზაღდასტანიშვილთან და სხვა ქართველ პოლიტემიგრანტებთან, იმისათვის, რომ

მათ გადაედგათ ის უღირსი და სამარცხვინო ნაბოჯი, რომელიც გადადგა გრიგოლ ვეშაპელმა, რომელმაც, ემიგრაციაში მყოფმა, დაიწყო აქტორი, გახსნილი თანამშრომლობა ბოლშევიკურ რეჟიმთან და სპეცსამსახურებთან. მოკლედ, ლოლბერიძე ლაპარაკობს ქართველ პოლიტემიგრანტთა „დამუშავებაზე“ (გვ. 103).

გ. სულაძე მიმოიხილავს გაზ. „ახალი საქართველო“-ს ჯგუფის (გრ. ვეშაპელის ჯგუფი), განსაკუთრებით ნიკოლოზ (ნიკოლო) მიწიშვილის, პროსაბჭოთა, უაღრესად დესტრუქციულ, ანტიეროვნულ საქმიანობას. ნ. მიწიშვილი გახლდათ ემიგრაციაში საბჭოთა პროპაგანდის რუპორი. იგი ქართველ პოლიტემიგრანტებს მოუწოდებდა „მედნიერ საბჭოთა საქართველოში“ დაბრუნებისკენ, იმეტებდა რა მათ გარდაუვალი გადასახლების ან დახვეწისთვის. ამის შემდეგ განსახილველი წიგნის ავტორი ცდილობს მიწიშვილის გათეთრებას, აღნიშნავს რა, რომ „ნ. მიწიშვილმა შემდგომში, ეროვნული მწერლობის მიზნით (? - ლ.უ.), არაერთხელ გაილაშქრა პროლეტარული მწერლობის წინააღმდეგ. სწორედ მისი მოქალაქეობრივ-ფილოსოფიური მრწამსი იმ ავბედითი პერიოდის ქართულ საბჭოთა მწერლობასა და მწერლებზე, რაშიც ზოგიერთი ხელმძღვანელი პარტიული მუშაკი ანტიკომუნისტურ აზროვნებას ხედავდა, გახდა საფუძველი მისი დაპატიმრებისა 1937 წლის 1 ივნისს“ (გვ. 107).

საინტერესოა, იგნოზს თუ არა ბ-ნი გ. სულაძე „საქართველოს სსრ საბჭოთა მწერლების კავშირის“ პერიოდული გამოცემების 1934-1936 წლების ნომრებში გამოქვეყნებულ ნ. მიწიშვილის პასკვილებს, რომლებშიც სწორედ ბოლშევიკურ-საბჭოური ბინძური კონიუნქტურის შესაბამისად, „მიწასთან არიან გასწორებულნი“ ღირსეული მწერლები და მამულიშვილები? ცნობილია განსახილველი წიგნის ავტორისთვის მწერალთა კავშირის ხსენებული წლების იმ სხდომების ოქმები, რომლებზეც ნ. მიწიშვილმა „ხალხის მტრებად“ მოიხსენია თანამოკალმეები? ეს ოქმები დატულია საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ლიტერატურის და ხელოვნების განყოფილებაში.

ნ. მიწიშვილის ბიოგრაფიის „მარგალიტებია“ მოხმობილი ვახტანგ ხარჭილავას თხზულებაში „სისხლიანი ქრონიკები“ (ვახტანგ ხარჭილავა. სისხლიანი ქრონიკები, ანტონ ანტონოვ-ოვსენკო. ლავრენტი ბერია, გამოცემლობა „მერანი“, თბილისი, 1991, გვ. 7-82):

„1934 წელს გაზეთ „სიტყვა და საქმეში“ იბეჭდება ნ. მიწიშვილის წერილი „ოცდაათიანი წლების მწერლობა“: „... ჩვენ დიდ მწერლობაში გადასასვლელ საზღვარზე უნდა დავტოვოთ ბევრი ისეთი რამ, რაც ამ წლებში უდაოა ხელიხელ საგოგმანებელ მიღწევად მიგვაჩნდა, რაც აღიარებული გვექონდა სანიმუშოდ. აქ საფუძვლიანად უნდა მოხდეს მწერლობის გადაჯგუფება, გადაჯგუფება, რაც შეიძლება სწრაფი, რის შედეგად თუ საცესებით მწერლობის რიგებიდან არა, მწერლობის ბრიგადაში მაინც უნდა იქნას გადაყვანილი ბევრი ისეთი მწერალი,

რომელიც ტრადიციის, ინერციის, მაღალი ზანის თუ სხვა მიზეზების გამო, გავლენას ახდენდა მწერლობის საქმეებზე და ამინდს ქმნიდა ლიტერატურაში.

ეს იგივეა, რაც ბალასტის გადაყრა ჰაეროსტატიდან, რათა დაიპყროს მან ახალი სიმაღლე.

თუ ეს მსხვერპლი არ იქნა მიტანილი, მწერლობა შესაძლევდა მკითხველს.

... ეგრეთწოდებული არაპროლეტარული და თანამგზავრული მწერლობა ამ წლებში ხვნეშით მიდიოდა სოციალიზმისაკენ, წინ მიდიოდა, მაგრამ უფრო ხშირად უკან იხედებოდა, აქ მას ბევრი თანამგრძნობი, ბევრი მკითხველი ჰყავდა...

დღეს აღარაა საკამათო, რომ ეს თანამგრძნობელი, ეს მკითხველი, ეს შემფასებელი მოკვდა. უდააო, რომ მწერლისთვის ის არ წარმოადგენს რაიმე დასაყრდენ ზაზას და ის მწერალი, რომელიც ამ კატეგორიის ხალხისთვის მღერას დააპირებს - სიკვდილის გზაზე შესდგება..." (იხ.: ვახტანგ ხარჩილავა, დასახ. ნაშრომი, გვ. 7-8).

ასე უპირისპირდებოდა ნ. მიწიშვილი ავადსახსენებელ „პროლეტარულ მწერლობას“?..

იმავე გაზეტში, იმავე 1934 წელს, გამოქვეყნდა მისი წერილი სათაურით „კაცია ადამიანი?“ (ეს სათაურიც უტიფრობის და ცინიზმის ნიშნულია). მასში ვკითხულობთ:

„ჰმარა! გამსახურდიების იდეოლოგიური გამოლამჭრება, შოვინისტური სისინი უნდა აღიკვეთოს!

ბველი ბაგაჟით, დახავსებულ, აქოთებულ „იდეოლოგიით“ ცდილობს ზოგიერთი შესდგას ფეხი საბჭოთა მწერლობაში.

ნურას უკაცრავად! ეს ნომერი არ გავა!

Memento mori!“ (იხ.: ვახტანგ ხარჩილავა, დასახ. ნაშრომი, გვ. 9).

ჩვენი ყურადღება მიიპყრო რევაზ კვერენჩილაძის წიგნმა „საქართველოს მწერალთა კავშირი (1917-1982)“ (გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი, 1983), რომელშიც წავაწყდით არაერთ საინტერესო დეტალს, რომლებიც წარმოაჩენს ნიკოლო მიწიშვილის საქმიანობას პარიზიდან დაბრუნების შემდეგ.

1926 წლის 21-24 თებერვალს თბილისში, მწერალთა სასახლეში, ჩატარდა „სრულიად საქართველოს მწერალთა პირველი ყრილობა“, რომელსაც წარმართავდა საქართველოს ერთ-ერთი მთავარი ზოლშევიკი ოკუპანტი და ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის ერთ-ერთი ორგანიზატორი, საქართველოს სსრ ცაკ-ის (ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი) თავმჯდომარე ფილიპე მახარაძე... ყრილობაზე მოხსენებით („სახელმწიფო გამომცემლობის შეახებ“) გამოვიდა ნ. მიწიშვილი. აი, მცირე ამონარიდი მისი მოხსენებიდან: „ვერც სახელმწიფოებრივის გზით, ვერც

საზოგადოებრივ-ორგანიზაციული ინიციატივით საკითხი ქართული წიგნის და ქართული მწერლობის უზრუნველყოფის საქმეში გადაწყვეტილი ვერ იქნა. საქართველოში საბჭოთა წესწყობილების შემდეგ მწერლობის საკითხი დადგა უფრო აქტიურად, აქტიურად დადგა საკითხიც გამომცემლობის“ (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 103, 106).

1926-1928 წლებში ნ. მიწიშვილი გახლდათ ჟურნალის „ქართული მწერლობა“ რედაქტორი (1928 წლს იგი შეცვალა პროლეტმწერალმა სიმონ ხუნდაძემ) (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, გვ. 109).

1930-1937 წლებში იგი იყო „სალიტერატურო გაზეთი“-ს სარედაქციო კოლეგიის წევრი. ამ გაზეთის მთ. რედაქტორი იყო პროლეტმწერალი ზენიტო ბუაჩიძე, კოლეგიაში კი შედიოდნენ პროლეტარული მწერლობის ყველაზე მყარი და ოდითუბრი წარმომადგენლები: შალვა რადიანი, ვალერიან ლუარსაბიძე და სხვანი (იხ.: ჟურნ. „პროლეტარული მწერლობა“, თბილისი, N 12, 1930, გვ. 144). ეს გაზეთი საბჭოთა იდეოლოგიის რუპორს წრმოადგენდა.

1932 წლის მაისში შეიქმნა საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის საორგანიზაციო ბიურო საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის კულტპროპაგანდის განყოფილების გამგის, დიდად ცოდვილი ბოლშევიკის კარლო ორაგველიძის თავმჯდომარეობით. ბიუროში, საბჭოთა სისტემის მაღიღებელ სხვა მწერლებთან ერთად შედიოდა ნ. მიწიშვილიც. ერთ რამედ ღირს ამ ბიუროს კომისიების სახელწოდებები. ამ 4 კომისიიდან ორი გახლდათ: „ოპერატული მუშაობის“ და „პარტიული, სალიტერატურო-მხატვრულ ორგანიზაციათა გარდაქმნისათვის საჭირო ღონისძიებათა შემუშავებელი“... (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 136). „საქართველოს სსრ საბჭოთა მწერლების კავშირი“-ს დამფუძნებელი ყრილობის წინ ბიურომ შექმნა საგანგებო კომისია ნიკოლო მიწიშვილის ხელმძღვანელობით. ამ კომისიას დაეწალა „ყრილობის ჩატარებასთან დაკავშირებული პრაქტიკული საკითხების მოგვარება, საორგანიზაციო ბიუროს გამგებლობაში არსებული ყოფილი პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციისა და საბჭოთა მწერლების ფედერაციის მთელი ქონების, ფინანსების, ჟურნალების, გამომცემლობისა და გაზეთის გადაბარება ქართველ მწერალთა ახალი ორგანიზაციისათვის“ (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 137).

1932 წლის 1 ივლისს, საქართველოს სსრ საბჭოთა მწერლების კავშირის საბჭოს პირველ პლენუმზე, კავშირის თავმჯდომარედ აირჩიეს ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაცია-ანექსიის აქტიური მონაწილე მალაქია ტროშელაძე, ხოლო მოადგილეად პროლეტარული მწერლობის ერთ-ერთი ყველაზე ოდითუბრი წრმომადგენელი სანდრო ეული და ნიკოლო მიწიშვილი (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 142). 1933-1934 წლებში მიწიშვილი იყო კავშირის

ერთ-ერთი მდივანი (იქვე, გვ. 150), ხოლო 1934-1936 წლებში კავშირის პ/მგ. მდივნის, პროლეტმწერლის დავით დემეტრაძის მოადგილე და ლიტფონდისა და საგამომცემლო მუშაობის სექციის ხელმძღვანელი (იქვე, გვ. 152-153). და ეს მაშინ, როდესაც სწორედ იმ ხანებში კავშირიდან გაძევებულნი იყვნენ „ნაციონალისტური მწერლები“ კონსტანტინე გამსახურდია, პავლე ინგოროყვა და სხვანი (იქვე, გვ. 153).

1934 წლის აგვისტო-სექტემბერში ნ. მიწიშვილი ზრძანდებოდა ბოროტების იმპერიის დედაქალაქში, როგორც „საბჭოთა მწერლების პირველი საკავშირო ყრილობის“ დელეგატი და მომხსენებელი (იქვე, გვ. 154-155).

ამ ყრილობის წინ, 1934 წლის 10 აგვისტოს, იმპერიულ პრესაში გამოქვეყნდა საბჭოთა კავშირის სახკომსაბჭოს („სახალხო კომისართა საბჭო“) დადგენილება საკავშირო ლიტფონდის შექმნის შესახებ. ამ დადგენილების შესაბამისად, იმავე წლის ოქტომბერში დაფუძნდა საქლიტფონდი - საკავშირო ლიტფონდის საქართველოს განყოფილება. შექმნისთანავე, საქლიტფონდის გაბეგობის თავმჯდომარის (პროლეტმწერალ სანდრო ეულის) მოადგილედ და ლიტფონდის დირექტორად დაინიშნა ნ. მიწიშვილი (იქვე, გვ. 157, 396). ამ მოვალეობას ასრულებდა იგი 1935 წლამდე.

1935-1937 წლებში იგი გახლდათ „საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის“ მდივანი და „სახელგამი“-ს მხატვრული ლიტერატურის განყოფილების გამგე (იხ.: ვახტანგ ხარჭილავა. სისხლიანი ქრონიკები, გვ. 65-66).

1935 წელს ნ. მიწიშვილი იყო „ვეფხისტყაოსნის“ საიუბილეო კომისიის წევრი (იხ.: რევაზ კვერენჩილაძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 160).

1937 წლის 5-11 მაისს ჩატარდა წარმომადგენლობითი თათბირი, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ცნობილი პარტიული ფუნქციონერი აკაკი თათარიშვილი. თათბირის აქტიური მონაწილე იყო ნ. მიწიშვილიც, რომელიც სიტყვით გამოვიდა (იქვე, გვ. 166).

ამდენად, როგორც ვხედავთ, ნ. მიწიშვილი დიდების ზენიტში იყო დაპატიმრებამდე. რაც შეეხება 1937 წლს მის დაპატიმრებას და დახვრეტას, შევხსენებთ ბ-ნ გელა სულამეს, რომ 1937-ში დააპატიმრეს და იმჟვეინად გაისტუმრეს არაერთი პირსისხლიანი და მგზნებარე ბოლშევიკი, რომლებსაც დიდი დამსახურება მიუძღოდათ ბოლშევიკური რუსეთისთვის საქართველოს დამონებაში. საკმარისია დავასახელოთ მამია ორახელაშვილი, ლევან ღოღობერიძე, ზუღუ მდივანი, ვლადიმერ ჯიქია, შალვა ელიავა, სამსონ მამულაია და სხვანი...

„1925 წლის ივლისში გერმანიაში მცხოვრებმა ახალგაზრდებმა ხელი მოაწერეს „გერმანიაში მცხოვრები ახალგაზრდების დეკლარაციას“, რითაც დააფიქსირეს საკუთარი ლოიალური დამოკიდებულება საბჭოთა ხელისუფლებისადმი. დეკლარაციას ხელს აწერდნენ: იბ. ნარსია, მოსე იმნაიშვილი, შ. ჩოჩია, ირაკლი

ურუმადე, ზურაბ ელიავა, ნიკო ქადაგიძე, ალექსანდრე ნიკურაძე, მიხეილ მგელაძე, სიმონ (სერგო) ნინუა, კონსტანტინე ნიკოლაიშვილი“-ო, აღნიშნავს განსახილველი წიგნის ავტორი და იმოწმებს ისეთ „მეუღალ“ წყაროს, როგორიც არის გაზეთ „კომუნისტი“-ს 1925 წლის 17 ივლისის ნომერში გამოქვეყნებული ინფორმაცია (გვ. 109). ბოლშევიკურ-კომუნისტური პროპაგანდის ამ უგვანო ნიმუშის სიყალბეზე ზედმიწევნით მიუთითებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ პუბლიკაციაში დასახელებულია ალექსანდრე ნიკურაძე, - შემდგომში ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის ეროვნული ფრთის ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული მოღვაწე, გამოჩენილი ფიზიკოსი და პოლიტოლოგი, გეოპოლიტიკის და სოვეტოლოგიის გერმანული სამეცნიერო სკოლის ერთ-ერთი უთვალსაჩინოესი წარმომადგენელი, წლების მანძილზე მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორი და მიუნხენის აღმოსავლეთ ევროპის შემსწავლელი ინსტიტუტის დირექტორი. ის გახლდათ მოღვაწე, რომელიც ყოველთვის გამოირჩეოდა საბჭოთა რეჟიმისადმი, საბჭოთა იდეოლოგიისადმი აბსოლუტური შეურიგებლობით... იგივე შეიძლება ითქვას ასევე ცნობილ ეკონომისტსა და სოვეტოლოგზე, დოქტორ შალვა ჩოჩიაზე. ორივე ამ მოღვაწეს და მათ ნააზრევს გააფთრებით ებრძოდა ე.წ. „საბჭოთა ისტორიოგრაფია“... იმის ნათელი დასტური, თუ როგორ „უყვარდათ“ საბჭოთა იდეოლოგიის მადიდებელ „ისტორიკოსებს“ ეს ორი სწავლული და რაოდენ აბსურდს წარმოადგენს განსახილველი წიგნის ავტორის ზემოთ მოხმობილი მტკიცება, გახლავთ არჩილ ათანელიშვილის 1983 წელს რუსულ ენაზე გამოცემული (გამომცემლობა „მეცნიერება“) 310-გვერდიანი მონოგრაფია-პასკვილი «Против буржуазной философии в истории Советской Грузии».

ლაიპციგის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულმა შალვა ჩოჩიამ ამავე უნივერსიტეტში 1927 წელს დაიცვა დისერტაცია აგრარული ეკონომიკის დარგში ფილოსოფიის დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. ეს ნაშრომი „აგრარული რეფორმა და სოფლის მეურნეობა საქართველოში“, რომელმაც წამყვან მეცნიერთა უმაღლესი შეფასება დაიმსახურა, ხსენებულმა უნივერსიტეტმა იმავე წელს ცალკე წიგნად გამოსცა (იხ.: Agraryenfassung und Landwirtschaft in Georgien. Von Schalwa Tschotschia, Leipzig, 1927). ეს შესანიშნავი, ღრმადმეცნიერული ნაშრომი, რომელშიც მოცემულია საქართველოს, როგორც აგრარული ქვეყნის, დახასიათება და საბჭოთა მანკიერი აგრარული პოლიტიკის ზედმიწევნით არგუმენტებული კრიტიკა, ათწლეულების მანძილზე სიმწრის ოფლს ასხამდა საბჭოთა ისტორიოგრაფიისა და აგრარული მეცნიერების რამდენიმე თაობის წარმომადგენლებს... საბჭოთა „წითელ პროფესურას“, ასევე, ბოლშითა და ბალღამით ავისებდა პროფესორ ალექსანდრე ნიკურაძის ისტორიის, გეოპოლიტიკისა და სოვეტოლოგიის დარგში, A. Sanders-ის ფსევდონიმით გამოქვეყნებული შრომები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი კაპიტალური მონოგრაფიები: „კავკასია“ (A. Sanders. Kaukasien: Nordkaukasien, Aserbeidschan, Armenien, Georgien. Geschichtlicher Urmis, Hoheneichen - Verlag,

Munchen, 1942) და „აღმოსავლეთ ევროპა“ (A. Sanders. Osteuropa in Kontinentaleuropaischen Schau, II Teil, Hoheneichen – Verlag, Munchen, 1944).

გ. სულაძე საუბრობს საბჭოთა სპეცსამსახურებთან ცნობილი პოლიტემიგრანტის, კოლაბორაციონისტ გრიგოლ ვეშაპელის მკვლელის ავთანდილ მერაბიშვილის თანამშრომლობაზე და იმოწმებს ქართველ პოლიტემიგრანტებზე დაგებული ზინბური ჩეკისტის ს. პირუმოვის მოხსენებას (გვ. 112-117). ავტორი ეფუძნება გენერალ შალვა მაღლაკელიძის მონათხრობსაც (გვ. 117). ამ უკანასკნელის მიხედვით „ზრი ემიგრაციაში იყო, რომ მერაბიშვილი ჩავთვალეთ პროვოკატორად, საბჭოების მიერ დაქირავებულ კაცად, ე.ი. მერაბიშვილი ვეშაპელთან შვეიდა განგებ. საბჭოთა მთავრობისგან ჰქონდა დავალებული ვეშაპელის მოკლა. მისი უკან დაბრუნება არ იყო სასურველი იმიტომ, რომ უკიდურესად მემარჯვენე იყო. გამოიყენეს ჟორდანას წინააღმდეგ, მაგრამ ასეთი კაცის ყოლა მათთვის არ იყო სასურველი. გამოიყენეს და მოკლეს. რომ არც მოეკლათ - აქ დაბრუნებული კაცის საქმე გათავებულია. ცოცხალი თუ დარჩება, მადლობა ღმერთს, თუ არა და თავი უნდა მოიკლა“- აღნიშნავს შ. მაღლაკელიძე თავის მოგონებებში (იხ.: ქართველები გერმანული დროშის ქვეშ, თბილისი, 1994), რომელსაც იმოწმებს გ. სულაძე.

პირდაპირ უნდა ითქვას: გენერლის მოგონებების ეს ამონარიდი არის უაღრესად სუმბურული და ბადებს ბევრ ეჭვს... შ. მაღლაკელიძის მსჯელობა არის მეტად ალოგიკური. გრიგოლ ვეშაპელის „უკიდურეს მემარჯვენე“ სახელდება მას შემდეგ, რაც მან ჩაიდინა, მას შემდეგ, რაც ის 30 ვერცხლად მიეყიდა ბოლშევიკებს და საბჭოთა სპეცსამსახურებს, სასაცილოა!.. ჩვენი სიტყვების ჭეშმარიტებას ზემიწვევით ადასტურებს ვეშაპელის რედაქტორობით გამოშვებული გაზეთის „ახალი საქართველო“ ნომრები.

ვერსაგზით ვერ ჩავთვლით სანდო და მიუკეძმებელ წყაროდ ვერც შალვა მაღლაკელიძის ნააზრევს. ბევრ ეჭვს ბადებს მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი მისი ბიოგრაფია. თავად განსაუკეთ, მესამე რაიხის ვერმახტის ყოფილი გენერალი და ლეგიონის მეთაური, ნაციონალ-სოციალისტური (ნაცისტური) პარტიის ყოფილი წევრი გერმანიიდან მოტაცების (1954 წ.) შემდეგ არათუ ცოცხალი დატოვეს, არამედ გარკვეული ხნით შინაპატიმრობის შემდეგ მისცეს უფლება იურისტკონსულტად საქმიანობისა... შეიძლება, ამას მოეძებნოს გარკვეული ახსნა: გენერალი მაღლაკელიძე მოტაცების მომენტში იყო გერმანიის ფედერალური კანცლერის კონრად ადენაუერის სამხედრო მრჩეველი, საბჭოთა კავშირს კი ხელს არ აძლევდა გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასთან ურთიერთობის გაშვება... თუმცა, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ იგივე საბჭოთა კავშირმა 1920-1930-იან წლებში ფიზიკურად გაანადგურა როგორც გერმანიის, ისე ევროპის სხვა ქვეყნების მრავალი მოქალაქე, ეს არგუმენტიც დაკარგავს ყოველგვარ ლოგიკას...

ძალზე საეჭვოდ გამოიყურება ისიც, რომ საბჭოთა რეჟიმმა და უშიშროებამ შ. მაღლაკლიძეს მისცა ვ. რეხილაძესთან შეხვედრის და ამ უკანასკნელისთვის „გულის გადმოს“ საშუალება, თუ...

გაზეთის „ახალი საქართველო“ ძალისხმევა, საბჭოთა სპეცსამსახურების დიქტატით, მიმართული იყო, აგრეთვე, საფრანგეთში ე.წ. „ქართული საბჭოთა კოლონიების“ დაფუძნებისკენ. გ. სულაძის თვალსაწიერში ეს საკითხი აღმოჩნდა.

„1925 წლის 9 აგვისტოს პარიზში, თეატრ ოდონის მოედანთან, კაჟე „ვოლტერში“, უნდა გამართულიყო პარიზის „ქართული საბჭოთა კოლონიის“ დამფუძნებელი კრება, რომელზეც სიტყვით უნდა გამოსულიყო გრ. ვეშაპელი. შეკრება ჯერ არ იყო დაწყებული, როდესაც კაჟეში შეიჭრა თეთრგოროგელთა ჯგუფი, რომელმაც, დაშლის მოტივით იქ მყოფთ ხელჩართული ბრძოლა გაუმართა. დაგვიანებით მისულმა პოლიციამ ინციდენტის ყველა მონაწილე, მათ შორის გრ. ვეშაპელი, დააკავა და პოლიციაში წაიყვანა. ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევის შემდეგ ჩხუბის ყველა მონაწილე გაათავისუფლეს“, აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 113), რომელშიც ეს ინციდენტი წარმოჩენილია, როგორც ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის შიგნით არსებული შწავე დაპირისპირების ნიმუში. რეალურად, ეს არ გახლდათ ემიგრაციის შიგნით არსებული დაპირისპირების გამოძახილი: ბოლშევიკების სისხლიან საოკუპაციო რეჟიმთან, საბჭოთა სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობის დაწყების დღიდან გრიგოლ ვეშაპელმა და მისმა ჯგუფმა ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის გარეშე დააყენეს საკუთარი თავი. ამ შემთხვევაში ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ ერთი მხრივ, პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და მეორე მხრივ, საბჭოთა საოკუპაციო რეჟიმის და სპეცსამსახურების სამსახურში მყოფი ნაძირლები..

ოდითოური წარმონაქმნის, - „ქართული საბჭოთა კოლონიის“ დამფუძნებელი კრება, რომელშიც აქტიურად მონაწილეობდნენ საბჭოთა კავშირის საელჩოს წარმომადგენლები, მაინც შედგა 1925 წლის 21 აგვისტოს (გვ. 114)...

„როგორც ცნობილმა ქართველმა ჩეკისტმა („სამაყო“ ტიტულია - ლ.უ.) ბატონმა გივი ჯორბენაძემ ამ რამდენიმე წლის წინ გამანდო, საბჭოთა საგარეო დაზვერვას ჰქონდა ა. მერაბიშვილთან ოპერატიული კავშირის აღდგენის მცდელობა, რაც წარმატებით დასრულებულა“-ო, მოგვითხრობს გ. სულაძე (გვ. 118-119). ისევ და ისევ ზეპირსიტყვიერება!.. ყოველგვარი მყარი არგუმენტაციის გარეშე... თუ ავტორი დაასახელებს წყაროდ ჩეკისტურ დოკუმენტებს, ისევ და ისევ ვეტყვით, რომ ამგვარ დოკუმენტებს ვერ ჩათვლით სანდო წყაროდ: ასეთ დოკუმენტებში მიზანმიმართულად ხდებოდა რეალობის გაყალბება, რაც ხშირად შეუძლებელს ხდიდა ტყუილ-მართლის გარჩევას.

ხელთ მაქვს ჩეკისტური სიგურის, ისტორიული სიმართლის ურცხვი გაყალბების, ცილისწამებისა და ცინიზმის ერთ-ერთი ყველაზე ამაზრზენი ნიმუში, - 1982 წელს გამოცემულმა „მერანი“-ს მიერ რუსულ ენაზე გამოცემული 346-გვერდიანი კრებული „Вз линия фронта (невдуманные рассказы о героическом борьбе чехистов Грузии с врагами Советского государства)“. წიგნის რედაქტორია გ. სულაძის მიერ არაერთგზის ქებული ნოდარ მაისურაძე, КПБ-ს გენერალ-მაიორი, წლების მანძილზე „საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი“-ს თავმჯდომარის (ალექსი ინაურის) მოადგილე.

„Прошли годы. Большие качественные изменения в жизни нашего социалистического отечества не могли не отразиться и на органах государственной безопасности. Но и сегодня советский народ называет сотрудников теперь уже КПБ чехистами, выражая этим свою глубокую признательность нашему героическому прошлому... В.И. Ленин писал: «Всякая революция лишь тогда чего-нибудь стоит, если она умеет защищаться». Это программное указание Ильича означало: закрепить завоевания пролетарской революции, защитить ее от атак внешней и внутренней контрреволюции, активно поддерживаемой ведущими империалистическими державами“. ეს „ბერიუასი“, „ხელი-ხელ საგოგმანები“ სიტყვები ეკუთვნის სწორედ ნ. მაისურაძეს... ალბათ, მკითხველთათვის არ იქნება ძნელად წარმოსადგენი, თუ რას წარმოადგენს ეს კრებული...

დღეს ხშირად გაიგონებთ მავანის მისამართით თქმულს: „ეს კაცი ყოფილი ჩეკისტია (ან, - ყოფილი „კავებუშნიკი“)“. არა, ბატონებო! „ყოფილი კავებუშნიკი“ არ არსებობს ბუნებაში ისევე, როგორც არ არსებობს „ყოფილი პოინტერი“, ან „ყოფილი მწევარი“... სიმართლე, გულახდილობა, მიუკერძოებლობა ისევე მიუღებელი და უცხო იყო ჩეკისტებისთვის, როგორც, მომიტყვეთ, ვირისთვის პიტნა.. იგივე გივი ჯორბენაძე, რომელსაც ა. მერაბიშვილთან დაკავშირებით მოიხსენიებს გ. სულაძე, გახლდათ ალექსი ინაურის მოადგილე, КПБ-ს გენერალ-მაიორი...

როგორც განსახილველი წიგნის ავტორი მიუთითებს, გრიგოლ ვეშაპელის მკვლელობა და ემიგრანტ ქართველთა შორის არსებული კონფრონტაცია გამხდარა 1926 წელს ნიკოლოზ (კარლო) ჩხეიძის, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის, ქართველ სოციალ-დემოკრატთა (მენშევიკთა) ერთ-ერთი ლიდერის, 1921 წლის მარტიდან პოლიტემიგრანტის, საზარელი თვითმკვლელობის ერთ-ერთი მიზეზი (გვ. 119). ეს არის სრული აბსურდი. ამ სტრიქონების ავტორის ბაბუის, 1921-1937 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის თვალსაჩინო მოღვაწის, 1937 წელს დახვრეტილი ევგენ (გენო) ღვალაძის მამობილი, კალენიკე ჩხეიძე გახლდათ კარლო ჩხეიძის უფროსი ძმა. ამ უკანასკნელის ასულთან, აწვანსვენებულ ცნობილ ლიტერატორთან ნატო ჩხეიძესთან ხანგრძლივი საუბრების დროს ხშირად შეხებოვართ კარლო ჩხეიძის ტრაგიკულ აღსასრულს. ქ-ნი ნატო ბაზგასმით

მიუთითებდა, რომ ემიგრაციაში გატარებული 5 წლის მანძილზე მამამისის ძალზე სერიოზული უთანხმოება ჰქონდა ნ. ჟორდანიასთან, ნ. რამიშვილთან და სხვა გავლენიან თანაპარტიელებთან: კარლო ჩხეიძე მიიჩნევდა, რომ მენშევიკებმა დაღუპეს საქართველოს დამოუკიდებლობა. სწორედ ამით გამოწვეული უდიდესი განცდა გახდა მისი თვითმკვლელობის ერთადერთი მიზეზი..

კაჟე „ვოლტერში“ მომხდარი ინციდენტის შემდეგ, 1926 წლის 28 თებერვალს, ქ. ოდენკურში (სადაც მდებარეობდა სააგენტოშიყოფილი ფირმა „პეო“-ს სათავო ქარხანა), მოხდა შეტაკება რუსეთში სოციალ-დემოკრატებსა და ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთის წარმომადგენლებს, თეთრაგიორელებს, შორის. ამ დაპირისპირების დროს დაიღუპა 1 და დაიჭრა 17 კაცი (გვ. 115).

საგვებით ცხადია, რომ ეს ინციდენტი განაპირობა: 1) სოციალ-დემოკრატთა (მენშევიკთა) ანტიეროვნულმა, რუსეთში პოლიტიკამ; 2) მენშევიკების დესტრუქციულმა დამოკიდებულებამ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ეროვნული ფრთისადმი და 3) საბჭოთა სპეცსამსახურების პროვოკაციულმა და ძირგამომთხრელმა საქმიანობამ. საერთოდ, ჯერ საგანგებო კომისია, შემდგომში, - მთავარი პოლიტიკური სამმართველო და საბჭოთა სახელმწიფო უშიშროება, ყოველთვის იყენებდნენ მენშევიკთა ანტიეროვნულ და რუსეთში ცნობიერებას ამა თუ იმ პროვოკაციული ქმედებისათვის. ამ ჩეკისტური პროვოკაციების მიზნები გახლდათ: ა) მენშევიკებსა და დანარჩენ ემიგრანტულ პოლიტიკურ ორგანიზაციებს შორის დაპირისპირების გაღვივება; ბ) ქართველ პოლიტემიგრანტთა სამშობლოში ჩამოტყუება და შემდეგ მათი განადგურება.

პოლიტიკური ემიგრაციის ეროვნული ფრთის ორგანიზაციებს და მენშევიკებს შორის დაპირისპირება უკიდურესად გააშწავა გაზ. „კომუნისტი“-ს 1927 წლის 19 და 26 ივნისის ნომრებში გამოქვეყნებულმა ნ. რამიშვილის წერილებმა, რომლებშიც ეს უკანასკნელი ეწეოდა გამოჩენილი ეროვნული მოღვაწეების სპირიდონ კედიას, ალექსანდრე ასათიანის, ლეო კერესელიძის, გიორგი კვინიტაძის, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის, მიხეილ (მიხაკო) წერეთლის, ალექსანდრე ჩხეიძის და სხვათა სახელდებას ფაშისტებად. გარდა ამისა, რამიშვილი ბოლშევიკთა ფარულ აგენტებად აცხადებდა ალ. ასათიანს და ლ. კერესელიძეს (განსახილველი წიგნი, გვ. 139). აქედან გამომდინარე, საგვებით ლოგიკური იყო ის, რომ ეროვნულ-დემოკრატები და თეთრაგიორელები მხარს უჭერდნენ ნ. რამიშვილის ლიკვიდაციას.

სრულიად აბსურდულია გ. სულაძის მსჯელობა საბჭოთა სპეცსამსახურებთან დიდი მეცნიერ-ისტორიკოსის, იურისტისა და დიპლომატის, 1918-1921 წლებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილის, 1921 წლის მარტიდან ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთის ერთ-ერთი ლიდერის, პროფესორ ზურაბ

ავალიშვილის (1876-1944) შესაძლო ურთიერთობის შესახებ. ამ მოღვაწით საბჭოთა დაზვერვის დაინტერესების მიზეზი, ავტორის აზრით, „შესაძლოა ყოფილიყო მისი რუსულ ენაზე პარიზში 1924 წელს გამოცემული წიგნი „საქართველოს დამოუკიდებლობა“, რომელშიც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მთავრობის ობიექტური და მეცნიერულად დამუშავებული კრიტიკა იყო დაფიქსირებული“ (გვ. 121). ყოვლად უსაფუძვლო და ალოგიკური მსჯელობაა ზურაბ ავალიშვილის უარყოფითი და კრიტიკული დამოკიდებულება მენშევიკების და მათი საქმიანობის მიმართ არახალი გახლდათ. მისი ამგვარი დამოკიდებულება განსაკუთრებით გამაფრდა ილია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ მენშევიკების ამაზრზენი ბრძოლის და უდიდესი მამულიშვილის მუხანათური მკვლელობის გამო. გარდა ამისა, ზურაბ ავალიშვილი ცნობილი იყო ბოლშევიკური რეჟიმისადმი თავისი აბსოლუტურად შეურიგებელი დამოკიდებულებით. სწორედ ამ ნიშნით, ოგი აქტიურად თანამშრომლობდა ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიასთან და ეროვნული ერთობის დარაზმულობასთან „თეთრი გიორგი“, თუმცა, ოფიციალურად არ იყო არცერთი პოლიტიკური ორგანიზაციის წევრი. ამავე ნიშნით, მეორე მსოფლიო ომის წლებში, ტრაგიკულ აღსასრულამდე, ქართველი პროფესორი იყო წამდელი წევრი მესამე რაიხის ე.წ. „ვანზეეს“ ინსტიტუტის და აღმოსავლეთ ევროპის შემსწავლელი ინსტიტუტისა. გ. სულაძის მსჯელობაში სიმართლე გახლავთ მხოლოდ ის, რომ თავის ცნობილ წიგნში „საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-1921 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში“ (რუსული გამოცემა, პარიზი, 1924; ქართული გამოცემა, - თბილისი, 1990) ზ. ავალიშვილს მოცემული აქვს ქართველი მენშევიკების ძალზე ობიექტური შეფასება. კერძოდ, ვნახოთ, თუ რას წერს ოგი:

„1918-1921 წლების საქართველოს დემოკრატია, რომელიც ს.-დ.-ის (სოციალ-დემოკრატიის - ლ.უ.) დიქტატურის, ე.ი. მემარჯვენე ფრთის მარქსიზმის, ფორმა იყო, წარმოადგენდა საქართველოში საბჭოთა დიქტატურის გამარჯვების მოსამზადებელ პერიოდს. სოციალური პოლიტიკის მთელი შინაარსითა და თავისი სულისკვეთებით, ეს დემოკრატია, თუმც მის წიაღში აშკარად ილუიძებს ხალხის შეგნება, სინამდვილეში მოსკოვისკენ იყო მიმართული და არა ევროპისკენ“ (იხ.: ზურაბ ავალიშვილი. საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990, გვ. 11). ამ ამონარიდშიც კარგად ჩანს, თუ როგორი იყო ზ. ავალიშვილის დამოკიდებულება ბოლშევიკებისა და ბოლშევიზმისადმი...

იქვე, თავისი აბსურდული ვარაუდის სისწორის დასამტკიცებლად, გ. სულაძე იშველიებს შ. მაღლაკელიძის მოგონებების ერთ ადგილს, რომელშიც ნათქვამია, რომ საბჭოთა რეჟიმი დაინტერესდა ზემოხსენებული ნაშრომით და მის ავტორს შესთავაზეს წიგნის ქართულად თარგმნა. ზურაბ ავალიშვილის პასუხი კი ასეთი იყო: ოგი ვერ აიღებდა (პონორარის სახით - ლ.უ.) საბჭოთა ფულს (გვ. 121). ამაში ვერ ვხედავთ მისხალსაც კი საბჭოთა რეჟიმთან თანამშრომლობისა: რა თქმა უნდა, ოგი არ

იტყოდა უარს იბაზე, რომ ქართველი საზოგადოება გაგნობოდა მის წამრომს, ოკუპანტების ჰონორარზე კი უარი განაცხადა...

ამდენად, უნდა გვაგწილოთ ბ-ნი გ. სულაძე: მეტად უსუსურია მის მიერ გამოთქმული ვარაუდიც და მისი სისწორის დასადასტურებლად მოხმობილი „არგუმენტი“...

„1924 წლის 17 დეკემბერს საბჭოთა საქართველოს საგანგებო კომისიის ხელმძღვანელობის (კვანტალიანი, ბერია, ლორთქიფანიძე, გულბისი) ხელმოწერით საქართველოს კომპარტიის (ბ) ცენტრალურ კომიტეტში გაიგზავნა სრულიად საიდუმლო შეტყობინება (N 5150 c/c), რომლის თანახმადაც სტამბოლში მცხოვრებ გენერალ ილია ოდიშელიძეს აღბრული ჰქონდა საბჭოთა საქართველოში დაბრუნების შუამდგომლობა. ამავე შეტყობინების თანახმად, ოდიშელიძეს კავშირი ჰქონდა გაწყვეტილი ქართველ ემიგრანტებთან, ხოლო მისი შვილი, სტამბოლის ქართველ ემიგრანტთა კოლონიიდან, რომელიც ძირითადად ქართველი ოფიცერებისა და ოუნკრებისაგან შედგებოდა, გარიცხული ყოფილა რუსოფილობის გამო. საქართველოს სპეცსამსახური თანახმა იყო გენერალ ილია ოდიშელიძის საქართველოში დაბრუნებისა, მხოლოდ იმ პირობით, თუკი ის იდეოლოგიურად გადავიდოდა ბოლშევიკების მხარეს და გაწყვეტდა კავშირს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიასთან, რომლის წევრიც ის იყო“,- აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 132). ამ შემთხვევაში გ. სულაძე ეყრდნობა საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს ყოფ. „პარტარქივის“ ფონდის ერთ-ერთ საქმეში (ფონდი 14, აღწ. 2, საქმე 28) არსებულ ერთ, ჩაკისტების მიერ შეთითხნილ, ტყუილებით გაძეგვილ დოკუმენტს. ბ-ნი გ. სულაძე იმდენად არის დარწმუნებული ამ ბინძური დოკუმენტის სანდოობაში, რომ თავი არც კი შეუწუხებია მასში მოტანილი ფაქტების სისწორის გადამოწმებით.

ახლა კი ვნახოთ, რამდენი სიგერუეა ავტორის მიერ მოტანილ „დოკუმენტში“.

ჯერ ერთი, გენერალ ილია ოდიშელიძეს, რომელიც 1918-1921 წლებში იყო ჯერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრის მოადგილე, შემდეგ კი, ერთხანს, ქართული ეროვნული არმიის მთავარსარდალი, საბჭოთა საქართველოს ხელისუფლებისთვის სამშობლოში დაბრუნების თხოვნით, მიუმართავს საიკიოდან: სახელოვანი გენერალი ბოლშევიკებმა დახვრიტეს 1921 წელსვე (იხ.: http://en.wikipedia.org/wiki/Ilia_Odishelidze). ასე, რომ იგი 1924 წელს ვერასგზით ვერ იქნებოდა სტამბოლში.

მეორე, - სრული ცილისწამებაა პასაჟი გენერლის „რუსეთუმე“ ვაჟზე. გიორგი ილიას ძე ოდიშელიძე (1899-1970) გახლდათ ყოფილი ოუნკერი, კოჯორ-ტაბახმელას 1921 წლის თებერვლის ბრძოლების აქტიური მონაწილე, 1921 წლის მარტიდან პოლიტემიგრანტი. 1921 წელსვე იგი 4 სხვა ოუნკრებთან ერთად ჩარიცხეს საფრანგეთის „სენ-სირის“ სამხედრო აკადემიაში, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა

სწორედ 1924 წელს. 1924 წლიდან მსახურობდა საფრანგეთის უცხოურ ლეგიონში, მიაღწია კოლონელის (პოლკოვნიკის) სამხედრო წოდებამდე. მიღებული ჰქონდა საფრანგეთის „საპატიო ლეგიონი“-ს ორდენი და სხვა უმაღლესი ჯილდოები. იგი იყო სახელოვანი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწის, გენერალ გიორგი კვინიტაძის სიძე. - მისი ქლივეილის, თამარის მეუღლე 1938 წლიდან. რაც შეეხება გიორგი ოდიშელიძის ურთიერთობას სხვა ყოფილ ოქრებთან, აღსანიშნავია, რომ იგი იყო ემიგრაციაში შექმნილი „ქართველ ოქრებთა კავშირის“ წევრი. იგი დაკრძალულია საფრანგეთში, მატუს სასაფლაოზე (იხ.: http://legioncavalerie.free.fr/fr/historique_officiers2.htm; თამარ პაპავა. გაბნეული საფლავები, გვ. 102). „ზაფხულის განმავლობაში პარიზში ჩამოვიდნენ ლეიტენანტები გ. ოდიშელიძე, ალ. კინწურაშვილი და ვ. ვაჩნაძე. ამჟამად სამივენი დაუბრუნდნენ თავიანთი მოვალეობის აღსრულებას. სარგებლობენ „მხედარი“-თ, რათა გადასცენ ყველა მეგობარ-ოქრებს გულითადი სალამი და გამხმევება“, - ვკითხულობთ „ქართველ ოქრებთა კავშირის“ ჟურნალში „მხედარი“ (პარიზი, N 2, 1929, გვ. 24).

მესამე, - 1921 წელს უცხოეთში გაბიზნული ოქრები არ დარჩენილან თურქეთში. მათი უდიდესი ნაწილი მარმალ ოუზეგ პილსუდსკის მიწვევით პოლონეთში ჩავიდა და იქაურ სამხედრო სასწავლებლებში ჩაირიცხა, მცირე ნაწილი საბერძნეთში მიიწვიეს, ნაწილი კი საფრანგეთის სამხედრო აკადემიებში ჩაირიცხეს.

საუბრობს რა გერმანიის დაზვერვასთან ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო ომის წლებში ქართველი ეროვნული მოღვაწეების კავშირებზე, გ. სულაძე აღნიშნავს: „გერმანიის დაზვერვამ პირველი მსოფლიო ომის დროს წარმატებით განახორციელა რუსეთის იმპერიის ტერიტორიაზე (საქართველოში) გიორგი მაჩაბლის ფარული შეგზავნა. დავალების შესრულების შემდეგ ეს უკანასკნელი ფინეთის გავლით გერმანიაში დაბრუნდა. სამაგიეროდ მიხაკო წერეთლის არალეგალური საქმიანობა საქართველოში აღმოჩნდა წარუმატებელი“ (გვ. 136).

ეს მტკიცება მცდარია და ადასტურებს, რომ ბ-ნი გ. სულაძე ან არ იცნობს, ან იცნობს ძალზე ზედაპირულად, პირველი მსოფლიო ომის დროინდელ მოვლენებს. სწორედ იმ წლებში დიდი მამულებილები გიორგი მაჩაბელი და მიხაკო წერეთელი ერთად მოღვაწეობდნენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სარბიელზე, როგორც ემიგრაციაში მოქმედი „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ წევრები და მათი ეს საქმიანობა იყო უაღრესად მნიშვნელოვანი და ნაყოფიერი. ამ წლებში (1913-1917) მათი მოქმედება იყო მუდამ ურთიერთშეთანხმებული.

საუბრობდა რა 1917 წელს „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს საქმიანობაზე, ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე დათა ვაჩნაძე აღნიშნავდა, რომ ხსენებული წლის ოქტომბერში მიხაკო წერეთელი გერმანიიდან წყალქვეშა ნავით ჩამოვიდა საქართველოში და მისი ეს საიდუმლო ვიზიტი სწორედ რომ დიდი წარმატებით დაგვირგვინდა. როგორც ცნობილია,

ქართული მენშევიკების ორიენტაცია მუდამ პრორუსული იყო. მ. წერეთლის ინიციატივით დ. ვაჩნაძის ბინაზე, თბილისში, შედგა მათი შეხვედრა და მოლაპარაკება ნ. ჟორდანიასთან და ვგ. გეგეჭკორთან. მოლაპარაკების ერთადერთი თემა იყო: „რუსეთთან თუ ურუსეთოდ“. მ. წერეთლის და დ. ვაჩნაძის ურყევმა და ყოველმხრივ არგუმენტებულმა პოზიციამ გასაკანი არ მისცა ქართველ მენშევიკთა ლიდერების მათზე აზრებს. გადაწყვეტილება ასეთი გახლდათ: საქართველო უნდა ემზადოს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისათვის (იხ.: დავით ვაჩნაძე, სამშობლოს სამსახურში (მოგონებანი), ნაწ. I.- ჟურნ. „ივერია“, პარიზი, N 35, 1990). იგივეა მითითებული დევიდ მარშალ ლანგის მონოგრაფიაში (იხ.: David Marshall Lang. A Modern History of Soviet Georgia, Greenwood Press, Westport, Connecticut (USA), 1975, p. 183). მართალია, შემდგომში რუსეთზე დაცეკლულმა მენშევიკებმა არაერთგზის ჩაიდინეს ანტიქართული და საბედისწერო შეცდომა, მაგრამ იმ დროს ამ შეთანხმებას ჰქონდა მეტად დიდი მნიშვნელობა: გერმანიას, რომელიც ერთგვარ პატრონაჟს უწევდა „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტს“ და, მისი გავლენის ქვეშ მყოფ თურქეთს (რომელიც იმხანად ჯერ კიდევ ოსმალეთად იწოდებოდა) უნდა დაენახათ, რომ საქართველოს მომავალ სუვერენიტეტთან დაკავშირებით, ეროვნული პოლიტიკური ძალების და სოციალ-დემოკრატიულ პოზიცია ერთიანი იყო.

„1916 წელს რუსეთი სასტიკად დამარცხებული იყო უკვე გერმანიისაგან და ჩვენ გვინდოდა გაგვეგო, ახლა მაინც რას ფიქრობდა საქართველო. აქაც გიორგის (მაჩაბლის ლ.უ.) ენერგია და განწყობილობა გამოჩნდა“-ო, აღნიშნავდა მიხაკო წერეთელი (იხ.: მიხეილ წერეთელი. გიორგი მაჩაბელი.- გაზ. „თეთრი გიორგი“, პარიზი, N 86, 1935). მისი მოგონება ცხადყოფს, რომ მათი ერთობლივი საორგანიზაციო საქმიანობის შედეგად, 1917 წელს გიორგი მაჩაბელი იმყოფებოდა საქართველოში, სადაც თავი მოუყარა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისთვის ძალზე მნიშვნელოვან ინფორმაციას. იგი მოხერხებულად დაუხსლტა ვანდარმერიას, რომელმაც შეიტყო საქართველოში მისი ყოფნის შესახებ. ამის შემდეგ, 1917 წლის დამლევს და 1918 წლის დამდეგს, მიხაკო წერეთელმა ორგზის მოახერხა წყალქვეშა ნავით საქართველოში ჩამოსვლა (იხ.: კალისტრატე სალია. პროფ. მიხეილ წერეთელი.- ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 3, 1948). მანაც, ამ საიდუმლო ვიზიტების დროს, შეძლო საკმაოდ მნიშვნელოვანი სამუშაოს ჩატარება როგორც ინფორმაციის თავმოყრის, ისე მნიშვნელოვანი კონტაქტების დამყარების თვალსაზრისით.

საგულისხმოა, რომ ჯერ კიდევ 1914 წელს საქართველოში არალეგალურად იქნა შემოტანილი და გავრცელებული „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს მიმართვა „ქრთველ ხალხს“, რომლის ავტორები იყვნენ გიორგი მაჩაბელი და მიხაკო წერეთელი (იხ.: საქართველოს ეროვნული არქივის ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 157, აღწ. 1, საქ. 30, ფურც. 371).

იმავე ხანებში გააქტიურა საქმიანობა ჯერ კიდევ 1912 წელს არჩილ ჯორჯაძის, მიხაკო წერეთლის და გიორგი მაჩაბლის მიერ შექმნილმა „საქართველოს ხელშეკრულებით უფლებების დაცვის კავშირმა“, რომლის თავდაპირველ მისიას წრმოადგენდა ბრძოლა გეორგიევსკის ტრაქტატის შესაბამისად ქართველი ერის უფლებების აღდგენისათვის. 1915 წელს, „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს ფგიდით, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მთავარ მიზნად საქართველოს სრული დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა იქცა. 1914 წელს „საქართველოს უფლებების დაცვის კავშირმა“ საქართველოში ფარულად გაავრცელა მოწოდება „ქართველი ერის უფლებანი“ (იხ.: საქართველოს ეროვნული არქივის ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 13, აღწ. 27, საქ. 5412, ფურგ. 2-4). მათივე დამსახურებაა ის, რომ საქართველოს საკითხი განხილულ იქნა ინგლისის მშვიდობის დაცვის საზოგადოების კონგრესზე, რომელმაც 1914 წლის 12 ივლისს მიიღო სპეციალური რეზოლუცია (იხ.: ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 13, აღწ. 27, საქ. 5412, ფურგ. 4).

სრული პასუხისმგებლობით შეიძლება ითქვას შემდეგი: რომ არა 1914-1917 წლებში „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს და, განსაკუთრებით, მისი უთვალსაზიროესი წევრების, გიორგი მაჩაბლის, მიხაკო წერეთლის და ლეო კერესელიძის უაღრესად ნაყოფიერი მოღვაწეობა, რასაც დიდად უკერდა მხარს კაიზერული გერმანია (რომლის დიდი თანადგომით 1915 წელს ლეო კერესელიძემ შეძლო „ქართული ლეგიონის“ შექმნა), საქართველოს დამოუკიდებლობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგებოდა. სწორედ ამ მოღვაწეთა უკიდურესი ძალისხმევის შედეგი გახლდათ ის, რომ გერმანია ეგზომ აქტიურად უკერდა მხარს საქართველოს სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას და ისიც, რომ გერმანიისვე აქტიური თანადგომით, ბრესტ-ლიტოვსკის მოლაპარაკების შემდეგ, თურქეთმა ვერ შეძლო ქართული ტერიტორიების მიტაცება...

გ. სულაძე ეხება, აგრეთვე, აშშ-ის დამოკიდებულებას საქართველოს საკითხისადმი.

ამერიკელი გავლენიანი პირების მხარდაჭერით, საქართველოს საკითხი 1927-1929 წლებში რამდენჯერმე იყო განხილული აშშ-ის სენატისა და წარმომადგენელთა პალატის სხდომებზე. სამწუხაროდ, არ გაგვარჩნია დოკუმენტები ამ სხდომების მიმდინარეობის, საკითხების განხილვებისა და მათი შედეგების თაობაზე, თუმცა პარიზში გამომავალი საქართველოს ემიგრანტული მთავრობის გაზეთის „დამოუკიდებელი საქართველო“ (ივნისი 1929 წ. N 42) ერთ-ერთი პუბლიკაციიდან ნათლად ჩანს ამ საკითხისადმი აშშ-ის მმართველი ორგანოების დამოკიდებულება. 1927 წლის 13 ივლისს ვ. დუმბაძის საფრანგეთში ჩასვლის შემდეგ, მისი მოღვაწეობის შესახებ ემიგრანტულ მთავრობასა და მოლიანად ემიგრანტულ წრეებში გავრცელდა აზრი, რომ იმ პერიოდში ვ. დუმბაძემ შეძლო არა სუბსიდიების მიღება ქართული პოლიტიკური ემიგრაციისათვის, არამედ საქართველოს საკითხის მიტანა აშშ-ის სახელისუფლო ორგანოებამდე, რასაც მოჰყვა საქართველოს დამოუკიდებლობის

საკითხის სენატისა და წარმომადგენელთა პალატის სექტემბრის სესიის დღის წესრიგში შეტანა“- აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 154). იქვე მითითებულია, რომ ვ. დუმბაძე აშშ-ში მოლაპარაკებებს აწარმოებდა საქართველოს დევნილი მთავრობის სახელით, მაგრამ, არ არის აღნიშნული, თუ რა სტატუსით მოქმედებდა საქართველოსთვის თავდადებული ეს შესანიშნავი მოღვაწე.

აშშ-ის წარმომადგენელთა პალატაში საქართველოს საკითხი განიხილებოდა არა 1927-1929 წლებში, არამედ 1926 წელს. კერძოდ, ხსენებული წლის 1-2 აპრილს ვასილ დუმბაძის, შტატის სენატორის ჯონ სტიუარტის და აშშ-ის არმიის მაიორის ჰენრი ოპდაიკის ინიციატივით, აშშ-ის კონგრესის საგარეო საქმეთა კომიტეტში შედგა მოსმენა საკითხზე: „საქართველოს ეროვნული რესპუბლიკა“. მოსმენაზე ვ. დუმბაძის მიერ წარმოდგენილ იქნა დიდძალი მასალა საქართველოს, მისი ისტორიის, კულტურისა და იმეამდ არსებული ვითარების შესახებ. მეტად საგულისხმოა ის გარემოება, რომ ამ მოსმენაზე ვ. დუმბაძე წარსდგა აშშ-ში საქართველოს და აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკების დევნილი მთავრობების სრულფასოვანი დიპლომატიური წარმომადგენლის სტატუსით. დიდად საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ მიუხედავად აშშ-ის მიერ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის არაღიარებისა, სენატი და კონგრესი ცნობდნენ აღნიშნულ სტატუსს. ამის დასტურია თუნდაც ის ფაქტი, რომ ზემოხსენებული მოსმენის მასალების სრულ კრებულში, რომელიც იმავე 1926 წელს აშშ-ის მთავრობის საგამომცემლო ოფისის მიერ იქნა გამოცემული ვაშინგტონში, ვასილ დუმბაძე სწორედ ამ სტატუსით არის დაფიქსირებული (იხ.: National Republic of Georgia, Government Printing Office, Washington, 1926).

აღნიშნულ საკითხებზე მსჯელობისას გ. სულაძე აშკარად ეყრდნობა განსახილველი წიგნის ერთ-ერთი კონსულტანტის, პროფ. რუსუდან დაუშვილის წიგნს „ქართული ემიგრაცია 1921-1939 წლებში“ (თბილისი, 2007): იგი იმეორებს ამ წიგნში დამკვირვებულ შედეგებს.

ამის შემდეგ, 1929 წლის აპრილში, აშშ-ის კონგრესის საგარეო საქმეთა კომიტეტში კვლავ შედგა მოსმენა კავკასიის რესპუბლიკების, მათ შორის საქართველოს, საკითხზე, მაგრამ უშედეგოდ.

როდესაც ვლადიმერ პუტინი სამშობლოს წინაშე ვასილ დუმბაძის დამსახურებაზე, არ შეიძლება არ დაეასახელოთ 1925 წელს აშშ-ში გამოცემული მისი შესანიშნავი ნაშრომი: „კავკასიის რესპუბლიკები: პატარა დემოკრატიები, რომლებიც დაივიწყა მსოფლიომ“. წიგნში წარმოდგენილია საინტერესო დოკუმენტური თხრობა იმ ტრაგედიის შესახებ, რომელიც ბოლშევიკური რუსეთის ბარბაროსული აგრესიის შედეგად განიცადეს კავკასიის სუვერენულმა რესპუბლიკებმა (იხ.: Dumbadze Vasili Davidovich. The Caucasian Republics: the little democracies the world forgot, F. Hubner & Co., New York, 1925).

საქართველოს საკითხს აშშ-ის კონგრესი დაუბრუნდა 1954 წელს, როდესაც, აღნიშნული წლის 31 დეკემბერს, კომუნისტური აგრესიის შემსწავლელმა საგანგებო კომიტეტმა წარადგინა N 6 სპეციალური ანგარიში: „კომუნისტური გადატრიალება და საქართველოს ოკუპაცია“. მოხსენება განხილულ იქნა აშშ-ის წარმომადგენელთა პალატის 83-ე კონგრესის მეორე სხდომაზე. 1955 წელს ანგარიში სრული სახით გამოიცა ვაშინგტონში, მთავრობის საგამომცემლო ოფისის მიერ. ამ უაღრესად მნიშვნელოვანი, 60-გვერდიანი დოკუმენტის ქართული თარგმანი 2008 წელს გამოსცა საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმმა.

ამის შემდეგ, გ. სულაძე კვლავ ლაპარაკობს ქაქუცა ჩოლოყაშვილით საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის დანიტერესების, მისი შემოწმების სურვილის შესახებ (გვ. 156-162). ავტორი უფრო შორს მიდის და აღნიშნავს: „როგორც ჩანს, კონფიდენციალურმა მოლაპარაკებებმა წარმატებით ჩაიარა. ქ. ჩოლოყაშვილის რაზმს ჩეკისტებმა კორიდორი გაუხსნეს და შეფიცილები თურქეთში გადავიდნენ“. ეს მტკიცებები იმდენად აბსურდულია, რომ აღარ ვაპირებთ მკითხველთა თვალების ზედმეტად დაღლას და ამ საკითხზე შემდგომ მსჯელობას. ნიშანდობლივია, რომ ამ საკითხზე მსჯელობისას ავტორი კვლავ ს. პირუმოვს იმონებს...

სრულებით არ შეესაბამება ისტორიულ რეალობას ავტორის მტკიცება, თითქოს „სოციალ-დემოკრატები ეშაღდებოდნენ მარსელში ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ღირსეულად დახვედრისათვის და ფიქრობდნენ ეროვნულ საქმეში მისი შესაძლებლობების სრულად გამოყენებას“ (გვ. 157).

ძნელად დასაჯერებელია, რომ ბ-ნ გ. სულაძეს არ ჰქონდეს გაგონილი ერთი საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტის შესახებ: საფრანგეთში ჩასვლის შემდეგ სწორედ სოციალ-დემოკრატებმა ლევილის მამულის კარი გამოუხურეს ქაქუცას და მის შეფიცილებს. ეროვნული გმირი და მისი ერთგული თანამებრძოლები იძულებულნი გახდნენ პარიზის გარეუბანში, ვიროფლემი დაექირავებინათ სახლი...

უზუსტობებით არის სავსე გ. სულაძის მსჯელობა ქ. ჩოლოყაშვილისა და 1921-1924 წლების ანტისაოკუპაციო მოძრაობის მეორე ცნობილი მოღვაწის, მიხეილ ლაშქარაშვილის ურთიერთობის, აგრეთვე, ქაქუცას ახლო მეგობრის და თანამებრძოლის შალვა ქარუმიძის შესახებ (გვ. 157). ავტორი მოუთითებს, რომ ლაშქარაშვილი იყო ქაქუცას „უახლოესი გარემოცვის ერთ-ერთი წარმომადგენელი“, რაც არ არის სიმართლე: მ. ლაშქარაშვილი არასდროს შედიოდა ქ. ჩოლოყაშვილის უახლოეს გარემოცვაში. ქაქუცა კახეთის რაზმს ხელმძღვანელობდა, ლაშქარაშვილი კი ქართლში მოქმედებდა. თუმცა, მათ შორის, რა თქმა უნდა, არსებობდა ახლო ურთიერთობა. 1924 წლის სექტემბერში საქართველო ქაქუცასთან ერთად დატოვეს შეფიცილებმა და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის სხვა წრმომადგენლებმა (26-მა კაცმა). მათ შორის იყო მიხეილ (მიშა) ლაშქარაშვილიც (იხ.: ალექსანდრე კარგარეთელი. „ქაქუცა ჩოლოყაშვილი“, პარიზი, 1981, გვ. 40).

გ. სულაძეს მოაქვს ამონარიდი ჩეკისტ ს. პირუმოვის მიერ შეთითხნილი მოხსენებითი ბარათიდან, რომელიც წარმოადგენს სრულ დეზინფორმაციას. ამ პასკვილს თუ დაეუყუერებთ, ეროვნული მოძრაობის და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ცნობილი მოღვაწე, საქართველოს ეროვნული საბჭოს (1917-1919) წევრი მალვა ქარუმში უშუალოდ ყოფილა დაკავშირებული საბჭოთა სპეცსამსახურებთან. თურმე, საბჭოთა უშიშროების მითითებით, იგი იღვწოდა ქ. ჩოლოყაშვილის და მ. ლაშქარაშვილის ერთმანეთისადმი დასაპირისპირებლად, საბჭოთა რეჟიმის მიერ მათ შემოსარიგებლად.

ერთი ცნობილი ქართველი მოღვაწის მიერ თქმული ოქროს სიტყვებია: თუ გსურს ადამიანს ცილი დასწამო, მას უნდა დააბრალო ის, რის წინააღმდეგაც იბრძოდა მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრების მანძილზე!.. იმედდროულად, ეს გახლდათ მე-20 საუკუნის ყველაზე ბინძური და ამორალური ორგანიზაციის, საბჭოთა უშიშროების კომიტეტის (და მისი წინამორბედი სტრუქტურების) საქმიანობის „ოქროს წესი“, რომელიც გულის ფიცარზე ეწერათ ამ ამაზრზენ ორგანოში მომსახურე ჩეკისტებს. ისინი იმის მიხედვით ინარჩუნებდნენ პოზიციებს ან იკავებდნენ იერარქიული კიბის უფრო მაღალ საფეხურს, თუ რაოდენ ერთგულნი იყვნენ ცხოვრების ამ წესისა და რაოდენ სრულყოფილად ფლობდნენ ზემდგომი ჩეკისტების „ფეხისგულების ფხანის“ ტექნოლოგიას... ორივე ამ კრიტერიუმს ზედმიწევნით აკმაყოფილებდა საგანგებოდ ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის მემარჯვენე (ეროვნული) ფრთის წარმომადგენლებზე დაგებული ს. პირუმოვი (რომელსაც, არასწორად, „ფირუმოვად“ მოიხსენიებს განსახილველი წიგნის ავტორი). სწორედ ამიტომ, ჩეკისტური დოკუმენტების (მეტადრე, ისეთების, რომელთა ავტორები არიან ს. პირუმოვი და მისი მსგავსი გარეწრები) მიჩნევა „სანდო წყაროდ“ და მათი დამოწმება ყოველგვარი კრიტიკული ანალიზის გარეშე, არის ტოლფასი დანაშაულისა...

„უცნობია მ. ლაშქარაშვილის და მისი მეუღლის ელენე ჩივაძის შემდგომი ბედი. თუმცა, საფრანგეთში გარდაცვლილ, ლევილის სასაფლაოზე დაკრძალულ ქართველთა შორის არის ვინმე მიხეილ ლაშქარაშვილი (დაბ. 1884 წ.), რომლის გარდაცვალების თარიღი მითითებულია 1952 წელი“-ო, აღნიშნავს ბ-ნი გ. სულაძე (გვ. 157). იგი იმორწმებს თამარ პაპავას წიგნს „გაბნეული საფლავები“ (თბილისი, 1990, გვ. 93). რატომ „ვინმე მიხეილ ლაშქარაშვილი“? ეს სწორედ იმ მიხეილ ლაშქარაშვილის საფლავია, რომელზეც საუბრობს ავტორი. ან, რა საჭიროა ეს ცრუ იდუმალებით მოცული ფრაზა: „უცნობია მ. ლაშქარაშვილის და მისი მეუღლის... შემდგომი ბედი“ მაშინ, როდესაც საფრანგეთის ქართულმა ასოციაციამ შესანიშნავად უწყის ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ამ ცნობილი მოღვაწის ბიოგრაფია?..

ასევე დიდი შეცდომა და სიყალბეა იმის მტკიცება, რომ ნოე ჟორდანია და მისი გუნდი „ეროვნულ საქმეს“ აკეთებდნენ. ჩვენ ამ საკითხზე საკმაოდ საფუძვლიანად ვისაუბრეთ და, ამიტომ, აქ თავს აღარ შეგაწყენთ იმ უტყუარი ფაქტის მტკიცებით,

რომ ქართველი მენშევიკები ყოველთვის, 1918 წლამდე, დამოუკიდებლობის წლებში და 1921 წლის თებერვალ-მარტის ბოლშევიკური ოკუპაციის შემდგომ საზღვარგარეთ გახიზნის შემდეგ, იყვნენ დაჯერებული რუსეთშემდეგ.

გ. სულაძე აცხადებს, რომ კ. ჩოლოყაშვილის ეროვნულ გმირად აღზევების საქმეში დიდი წვლილი მიუძღოდან ქართველ სოციალ-დემოკრატებს, რომელნიც შეეცადნენ ამ ფაქტის თავის სასარგებლოდ გამოყენებას. იმ შემთხვევაში, თუკი ქართველი სოციალ-დემოკრატები მოახდენდნენ თავისკენ ზემოაღნიშნული ორგანიზაციების (იგულისხმება „მხედართა კავშირი“ (და არა „სამხედრო კავშირი“) და ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“ - ლ.უ.) და თვით ქ. ჩოლოყაშვილის მიმხრობას, ქართველთა ეს ერთობა საბჭოთა ხელისუფლებისთვის სამიში ხდებოდა როგორც საზღვარგარეთ, ისე საბჭოთა საქართველოში. აქედან გამომდინარე, საბჭოთა ხელისუფლებამ და მისმა სპეცსამსახურებმა, მიზნად დაისახეს არ დაეშვათ ამ ჯგუფების სოციალ-დემოკრატების მხარეზე გადასვლა, უფრო მეტიც, რაც შეიძლება დაეძაბათ და გაემწვავებიათ მათ შორის ურთიერთობები“ (გვ. 158).

წარმოდგენილი ამონარიდი სრულ წინააღმდეგობაშია ისტორიულ რეალობასთან. საერთოდ არ უნდა იგნობდეს ერთი მხრივ, - ქაქუცა ჩოლოყაშვილის, „მხედართა კავშირის“ და „თეთრი გიორგი“-ს მოღვაწეობას და მეორე მხრივ, - ქართველ სოციალ-დემოკრატთა (მენშევიკთა) პარტიის ისტორიას, რომ გააკეთო ასეთი აბსურდული დასკვნა.

საოცარია ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ეროვნულ გმირად სახელდების რაიმე სახით დაკავშირება ანტიეროვნული სულისკვეთების მქონე მენშევიკებთან: ამის გამგონე ქაქუცა ნამდვილად საფლავში ზრუნავს... ვინც კარგად იცნობს მის მშფოთვარე ცხოვრებას, კარგად უწყის, რომ ქაქუცა პრინციპულად იყო დაპირისპირებული მენშევიკებისადმი. ჯერ კიდევ 1918 წლის დამლევს მან პროტესტის ნიშნად დატოვა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრის ამხანაგის (მოადგილის) პოსტი. პროტესტის მიზეზი გახლდათ ნ. ჟორდანია და მისი გუნდის უადრესად დესტრუქციული დამოკიდებულება პროფესიული, ეროვნული არმიისადმი. მათ განსაკუთრებული გართულება ჰქონდათ ცხენოსანი ჯარის, კავალერიის მიმართ, თვლიდნენ რა მას ბურჟუაზიის პრივილეგიურულ მენაერთად და ზედმეტ ფუფუნებად... ამ მიმართულებით შექმნილი ვითარების მთელი სიმწვავე შესანიშნავად არის წარმოჩენილი ფრანგი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწის რემონ დიუგეს წიგნში (იხ.: რემონ დიუგე. მოსკოვი და წამებული საქართველო. ფრანგულიდან თარგმნეს შიზა და აკაკი ზაქარაძეებმა, გამომცემლობა GCI, თბილისი, 1994, გვ. 7, 15, 18-21, 62-64).

გ. სულაძეს მოაქვს ჩეკისტ ს. პირუმოვის მტკიცება, თითქმის ქაქუცას ერთ-ერთი უახლოესი თანამებრძოლი, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თვალსაჩინო წევრი, ხევსურეთის 1922 წლის ამბოხებისა და 1924 წლის ეროვნული აჯანყების აქტიური

მონაწილე შალვა ქარუმიძე დაკავშირებული იყო საბჭოთა სპეცსამსახურებთან და იზიარებდა პროსაბჭოთა გაზეთის „ახალი საქართველო“-ს რედაქციის პოზიციას (გვ. 157).

ამ და სხვა ადგილებში თავისი წიგნისა, გ. სულაძე მიუთითებს ხოლმე საბჭოთა სპეცსამსახურების ინტრიგებზე და პროვოკაციებზე. იმავედროულად, ავტორი ყოველგვარი კრიტიკული ანალიზის გარეშე იმოწმებს ს. პირუმოვის და სხვა მინიშნულ ჩეკისტთა ცილისწამებულ ნაბოძვარს. ეს ჩეკისტი ავტორების დღევანდელი მოქმედების ნაცადი ხერხია: ასე ცდილობენ საკუთარი ნააზრევის ობიექტურობის ყალბი მანტიით შემოსვას.

ავტორს მოაქვს ქაქუცა ჩოლოყაშვილის გარდაცვალების ის აბსოლუტურად ყალბი მიზეზი, რომელზეც მიუთითებს შალვა მაღლაკელიძე:

„ერთ დღეს, ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი და ხმლით დამშვენებული ქაქუცა, შალვა ქარუმიძესთან ერთად, მოსალხენად პარიზის ემიგრანტულ რესტორან „კორნელოს“ წვევია. იმავე რესტორანში, თურმე, ქეიფობდა პარლამენტის დეპუტატი საფრანგეთის კომუნისტური პარტიიდან და იმავედროულად პარიზის პოლიციის უფროსი კიაფი. ამ უკანასკნელს თვალში არ მოსვლია ქართველები და ოდნავ მოგვიანებით ქაქუცასთან შინ პოლიციელები მიუგზავნია. პოლიციელებს ჩოლოყაშვილისთვის კარი შეუმტვრევიათ და, როდესაც ეს უკანასკნელი არ დანებებულა, სასტიკად უცემიათ. სწორედ ცემის შედეგად მიყენებულ დაზიანებას და შემდგომ ციხეში ყოფნას უნდა გამოეწვია ქლეკის განვითარება, რაც საბოლოოდ ქაქუცა ჩოლოყაშვილის გარდაცვალებით დასრულდა“ (გვ. 166-167).

ჯერ ერთი, - ძალზე გვეჭკვება, რომ სამხედრო პირს, გენერალს, რომელიც თავად ჩოხა-ახალუხით დაიარებოდა, არ ძალუძდა ურთიერთისგან ხმლისა და ხანჯლის გარჩევა... ემიგრაციის წლებში, ქრთულ სამოსელში გამოწყობილ ქაქუცას ყოველთვის ამშვენებდა არა ხმალი, არამედ ულამაზესი ხანჯალი, რომელიც მოგვიანებით გადაეცა სიმონ ჯანაშიას სახელობის სახელმწიფო მუზეუმს.

მეორე, - ადამიანი საერთოდ არ უნდა იცნობდეს ქ. ჩოლოყაშვილის ცხოვრებას, რომ მისი ბიოგრაფიის ემიგრანტული მონაკვეთის რომელიმე მომენტს მიუსადაგოს სიტყვა „მოლხენა“! ცნობილია, რომ ცხოვრების უკანასკნელი 6 წლის მანძილზე ეროვნული გმირის არსებას დღენიდაც ღრღნიდა ნოსტალგიის, - სამშობლოს და ოჯახის მონატრების, მწველი განცდა. ამიტომ, ძალზედ უხერხულია მის ემიგრანტულ ტრაპეზებს „მოლხენა“ უწოდო. ჩვენ მიერ თქმულის ნათელი დასტურია ქვემოთ მოხმობილი ამონარიდი თამარ პაპავას მოგონებიდან:

„თითქოს, მეზრდოლ საქართველოს ბელადს საბრძოლო ასპარეზი გამოაგაღეს, ოცნება წაართვეს; და ეხლა ფრთებმოტეხილ არწივს, ცეცხლს ღვინო უწელებდა და სიმღერა - მორეულ ცრემლს უშრობდა.

გახსოვს, თამარ, ალავერდობა? - მეუბნებოდა ის პარიზში, ჩვენი სვედნიანი ნადიმის დროს, დაბალი, მთრთოლუარე ხმით...

გახსოვს, თამარ, 26 მაისი? ის, პირველი 26 მაისი?

გახსოვს, თამარ, შუამთის დღესასწაული?

გახსოვს, თამარ, ხატობა და ჩემი გაჭრა ტყეში?

ხომ გახსოვს ჩვენი ცა რა ფერისაა? რამდენი ვარსკვლავებია! რამდენჯერ მითვლია ისინი ტყეში, მიწაზე რომ ვიწექი და ძილი ვერ მერეოდა.

გახსოვს, თამარ, ჩვენი საქართველო? კარგად გახსოვს? კრულიც იყოს აქ სიცოცხლე! იქ სიკვდილი განა ბედნიერება არ არის, თამარ?" (იხ.: თამარ

პაპავა. გაბნეული საფლავები, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990, გვ. 64).

შ. მაღლაკელიძის მოგონებაში ნახსენებ კონფლიქტთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს შემდეგი: 1. ქართულ ემიგრანტულ პერიოდულ გამოცემებში, ემიგრანტ ავტორთა წიგნებში მსგავსი რამ არ არის დადასტურებული; 2. ქაქუცასთან ერთად მუდამ იყვნენ მისი ერთგული მეფიციელები, მით უმეტეს, მის სახლში, სადაც ისინი ერთად ცხოვრობდნენ.

ახლა კი, მოვეუსმინოთ ეროვნული გმირის ერთ-ერთ უახლოეს თანამებრძოლს, მეფიციელს. 1918-1921 წლებში ქართული ეროვნული არმიის პოლკოვნიკს ალექსანდრე (საშა) კარგარეთელს:

„რადგანაც ქაქუცას არ უნდოდა თავისი მეფიციელების დაქაქვა სხვადასხვა ქალაქებში, მან გადასწყვიტა მათი ერთად ყოფნა; პარიზის მახლობლად ვიროფლეი-ში იქირავა სახლი, სადაც ყველა მეფიციელები ჩამოიყვანა და ერთად დაასახლა - სანამ ქაქუცა გარდაიცვლებოდა.

ამ სახლში ვცხოვრობდით ქაქუცასთან ერთად, რომელიც დიდ ყურადღებას გვაქცევდა. გვარიგებდა ყველას როგორ მოვქცეულიყავით. გვიამბობდა ყველაფერს რაც ქვეყანაზე ხდებოდა, ჩვენი ძმა და დამრთველი იყო.

მასთან აუარებელი ხალხი მოდიოდა სანახავად საქმეებზე თუ მოსაკითხად. ეს ხანა ჩემთვის დაუვიწყარია.

აქ დაეწყო მას ავადმყოფობა, რომელიც მისთვის საბედისწერო გახდა; გაეხსნა ძველი ჭრილობა, გაუჩნდა შოგ იარა. გაგზავნილი იქნა მთებში საექიმოდ, საიდანაც წერილებს ხშირად იწერებოდა; მძიმედ ავადმყოფი იქაც ჩვენზე ფიქრობდა.“ (იხ.: ალექსანდრე კარგარეთელი. ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, პარიზი, 1981).

ალ. კარგარეთელის ნათქვამს ადასტურებს ქაქუცას მეორე უახლოესი თანამებრძოლის, - ალექსანდრე სულხანიშვილის სიტყვები:

„ჯეროპაში შემოსვლა გადაეცემა ქაქუცას საზედისწეროდ. საშინლად ცუდად იმოქმედა მასზე პარიზის ჰავამ. საუბედუროდ, ჩვენ არ გვექონდა შეძლება, რომ ქაქუცასთვის რიგიანად მოგვევლო... ერთხანს სანატორიუმში გავგზავნეთ, ოტსაუზში, სადაც ოგი რამდენიმე თვეს დარჩა და ძალიან მოუხდა კიდევ. კრილობისგან მას მარჯვენა ფილტვის თავი ჰქონდა დაზიანებული; აი, ეს გადაეცემა კაუივით მაგარ ვაჟკაცს მომაკვდინებელ ჭლექად...“ (იხ.: ალექსანდრე სულხანიშვილი. ჩემი მოგონებანი, სან-ფრანცისკო, 1981, გვ. 196).

„...როგორც ჩანს, მათ (ჩეკისტებმა - ლ.უ.) რაღაც ეტაპზე მიზანს მაინც მიაღწიეს. მნელად წარმოსადგენი არ არის მდგომარეობა საზღვარგარეთ უსახსროდ და უსახლკაროდ დარჩენილი, პოლიტიკურად იმედგაგრეუებული და მორალურად დაცემული კაცისა, რომელსაც საყვარელი ცოლ-შვილი, პრაქტიკულად მძევლების რანგში, ბედის ანაზარად, საქართველოში ჰყავდა მიტოვებული. ასეთ ადამიანს სრულიად ბუნებრივია სამშობლოში დაბრუნების სურვილი შეიძლებოდა გასჩენოდა, თუნდაც საკუთარ სინდისთან გარკვეულ კომპრომისზე წასვლის ხარჯზე“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 159). ამ შემთხვევაში, მას, არც მეტი, არც ნაკლები, მხედველობაში ჰყავს ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, საქართველოს ეროვნული გმირი, რაინდი, რომელიც სწორედ ბოლშევიკებისადმი აბსოლუტური შეურიგებლობით და უკომპრომისობით გამოირჩეოდა... ამ უდიდესი ცილისწამების და ცინიზმის პირველწყარო ისევ და ისევ გახლავთ გარეწარი ჩეკისტის ს. პირუმოვის ზინძური ნაბოღვარი, რომელიც განსახილველი წიგნის ავტორს, ტრადიციულად, მოაქვს, როგორც სანდო წყარო, ყოველგვარი კრიტიკული ანალიზის გარეშე...

იქვე მოტანილია პირუმოვის მტკიცება, თითქოს, წარმატებით დასრულდა მოლაპარაკება ქ. ჩოლოყაშვილთან, რომელიც, თურმე, მზად ყოფილა გაეწყვიტა ყოველგვარი კავშირი პოლიტიკურ ემიგრაციასთან და გადასულიყო საბჭოთა რეჟიმის მხარეზე იმ პირობით, რომ მიიღებდა ამნისტიას და საბჭოთა საქართველოს მოქალაქეობას... ამ მიმართულებით, თურმე, სრულად იზიარებდნენ მის პოზიციას გენერალ გ. კვინიტაძის „მხედართა კავშირი“ და გენერალ ლ. კერესელიძის „თეთრი გიორგი“. როგორც იტყვიან, ყოველგვარი კომენტარი ზედმეტია!..

იმისთვის, რომ უფრო გამოიკვეთოს გ. სულაძის ზემოთ მოხმობილი ნააზრევის ცინიკური და ცილისწამებლური ხასიათი, მკითხველებს ვთავაზობთ პროფესორ მიხეილ (მიხაკო) წერეთლის მცირე წერილს „დიდი ქართველის ხსოვნას“, რომელიც გამოქვეყნდა გაზეთის „თეთრი გიორგი“ (პარიზი) ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ხსოვნისადმი მიძღვნილ ნომერში:

„ქაქუცა ჩოლოყაშვილი განვიდა ამა სოფლისაგან, თვალით მოგვეფარა, გამოირიცხა ცოცხალთა რიგებიდან და შვეიდა ისტორიის სფეროში.

მის დიდს პიროვნებას, დიდთა საქმეთა მისთა მომავალი ისტორიკოსი დააფასებს ღირსეულად, მოვლენა მისი მომავალ თაობათათვის მაჩვენებელი იქნება იმისა, რომ

ქართველ ერს არც მე-20 საუკუნის დასაწყისში დაუკარგავს ძალა და სურვილი გმირულად ბრძოლისა თავისუფლებისათვის, რომელიც საუკუნეთა განმავლობაში იყო მისი იდეალი, და რომ საქართველოს ამ დროსაც აღმოჩენია ძლიერი გმირი, ღირსი და შემძლე ერის თავისუფლების დროშის ტარებისა.

ოდეს ვერაგი მტერი, უსაზიზღრესი და უსასტიკესი ყველა მტერთა შორის, რომელთა რისხვასაც საქართველო დაუსუსხავს, - გაბოლმეფიკებული რუსი, მოტყუებით დაეცა თავს თავისუფალ საქართველოს 1921 წელს, ოდეს მტრის გამხევებულ ბინძურ ურდოებს სოციალისტური წითელი დროშით შემოუძღვენ სამშობლოს ასაოხრებლად ქართველი მოღალატეები, ეს ამბავი ახალი არ იყო საქართველოს ხანგრძლივ გლოვათა და გოდებათა აღსაცემ ცხოვრებაში. მაგრამ არც ის იყო მოულოდნელი მოვლენა, ოდეს ქართველთა შორის აღსდგა გმირი ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი და მის ძლიერ ყივილს მთელმა ქართველობამ მისცა ხმა. საქართველოს ეპყაყები ხმლით ხელში ამოუდგნენ მას გვერდში და ოთხი წლის განმავლობაში მუსრს ავლებდნენ მბვინვარე მტერს, არ შეარჩინეს ნამუსის ახდა სამშობლოსა, სისხლი წამებულითა.

საქართველოს ისტორიას არ ახსოვს არც ერთი მთავრობა, რომელიც ასე სამარცხეინოდ დამარცხებულიყოს და დაემხოთ ქვეყნის თავისუფლება, როგორც ეს დაემართა საქართველოს „დემოკრატიულ რესპუბლიკის“ მთავრობას 1921 წელს. მაგრამ, სამაგიეროდ ქაიხოსროს ბრძოლაც დიადი იყო და ძნელი გაბოლმეფიკებულ რუსის ბატონობის წინააღმდეგ. უძნელესი, ვიდრე ბრძოლა მის წინაპართა შახ-აბასის ურდოების წინააღმდეგ მე-17 საუკუნეში და იმპერატორთა რუსეთის წინააღმდეგ მე-19 საუკუნის დასაწყისში. მაშინ კიდევ საზღვარს უდებდა მტრის სიმახევესა და სისასტიკეს სარწმუნოება, კანონი ან დესპოტის ბრძანება. ქაიხოსრომ კი სარწმუნოებისა, კანონისა და ზნეობის სრულიად უარყოფელს, გაპირუტყვებული სკვითების ბრბოს შეჰმართა ხმალი.

და ერთი იყო ასეთი ქაიხოსრო მთელს საქართველოში, ერთად-ერთი და არ გვეგონოს, რომ ეს რიცხვი მცირეა. მახსოვს, ერთხელ ქაიხოსროს შურით აღსაცემ ინტრიგანებმა და თვისთა ანგარიშთა მქონე მტრებმა აწყენიეს და მან გულის სიღრმითგან აღმოსთქვა: „ჩოლოყაშვილი დღეს საქართველოში ერთია. მეორეს მაგრე ადვილად ვეღარ იპოვითო!“ ეს არ იყო ქადილი ქაიხოსროსი ეს იყო მისი ღრმა რწმენა, რათგან მართლა იცოდა, რომ სხვა ვერავინ აღასრულებდა საქართველოში მის საქმეს და მხოლოდ სამშობლოს უღრმესმა სიყვარულმა და ზოროტ მზაკვართა ენამ აიძულეს ეთქვა ეს ჭეშმარიტება, რომლის ხმა-მალა აღსარება თავ-მდამალსა და დიდ-ბუნებოვან კაცს შეურაცხ-ჰყოფდა. დიახ, ქაიხოსრო ერთი იყო, მასში მოთავსდა მთელი სული ტანჯული და მეზრძოლი ქართველი ერისა. იგი ერთი იყო, როგორც ერთი იყო ამ ერთი საუკუნის წინად აღექსანდრე ბატონიშვილი, სოლომონ მეფე საქართველოში და როგორც ყოველთვის და ყველგან, ერთი გმირია საკმარისი, რომ მის ირგვლივ შეკრბეს მთელი ენერგია განსაცდელში მყოფ მეზრძოლი ერისა, -

იგი ერთი, რომლის ხსოვნა საუკუნოდ რჩება უფროის სხვათა, რომელიც იქცევა ბრძოლისა და გამარჯვების სიმბოლოდ.

და ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი იყო ნათესავი იმ ბევლი გვარისა, რომლის ბევრი წევრი წამებულ იყო საქართველოსათვის წმინდა ჯვართა თუ მჭრელი მახვილით ხელში.

აწ საუკუნოდ გვესალმები, დიდო ქართველო, უკეთილშობილეს და უგმირეს წინაპართა შთამომავლო, რომელმაც საქმიან შენითა კიდევ ადიდებ შელახული სახელი საქართველოსი. შენ წარსდგები პირნათლად შენს წინაპართა წინაშე, რომელთაც უყვარდათ საქართველო და თავიც დასდევს მისთვის და რომელთაც გადმოგცეს სიგმირე და სიყვარული მამულისა. და ეტყვი: მოვედ მეც აქა, აღვასრულე რა თქვენგან ნაანდერძები ვალი და მეც უკვდავ ვყავ სახელი ჩვენი ქართველთა შორის! მაგრამ ჩვენ კი, სააქოს დამთენილნი, რომელთაც ბრძოლა უნდა განვაგრძოთ, სანამ ჩვენი უბედური ქვეყანა თავისუფლებას არ მოიპოვებს, მალე ვიპოვით სხვა ჩოლოყაშვილს?..” (იხ.: გაზეთი „თეთრი გიორგი“, პარიზი, 1930 წლის ივლისი, N 29).

გ. სულაძე არ ინდობს არც გამოჩენილ სამხედრო და საზოგადო მოღვაწეს, ჰემმარიტ მამულიშვილს, გენერალ გიორგი მაზნიაშვილს, რომლის გამჭრიახი სარდლობის წყალობით, 1921 წლის მარტში, თურქ ასკერთა შენაერთების წინააღმდეგ „ბათუმის ომის“ სახელწოდებით ენობილი ბრძოლების შედეგად, საქართველომ შეძლო ბათუმის და აჭარის შენარჩუნება.

„გ. მაზნიაშვილი ზოლშევიკების მოწოდებით საბჭოთა ხელისუფლების სამსახურში ჩადგა და მისი ძალისხმევით ბათუმსა და გურიას მომდგარი ოსმალები ქიაზიმ-ბეის მეთაურობით სასტიკად დაამარცხა“-ო, აღნიშნავს განსახილველი წიგნის ავტორი (გვ. 167).

ის, რომ 1921 წლის მარტში სახელოვანი გენერალი „საბჭოთა ხელისუფლების სამსახურში ჩადგა“ და საბჭოთა რეჟიმმა მისი სამუშაოებით დაამარცხა თურქები, არის მტკნარი სიგრუე: 1. ვინაიდან, ზოლშევიკები და მათი წითელი ჯარი არანაირ აქტიურობას არ იჩენდა თურქების წინააღმდეგ სამოქმედოდ, გიორგი მაზნიაშვილმა თავის თავზე აიღო ეს მასია და თავისი შენაერთით დაუპირისპირდა თურქებს; 2. გენერალმა თურქებზე ეს ისტორიული გამარჯვება მოიპოვა არა ზოლშევიკური წითელი ჯარით, არამედ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ეროვნული არმიის იმ დივიზიით, რომელსაც იგი სარდლობდა. ყოველივე ამასთან დაკავშირებით ენობილია გ. მაზნიაშვილის სიტყვები, რომ იგი არ არის არც ბენშევიკების და არც ზოლშევიკების გენერალი: იგი არის ქართველი გენერალი..

„ახალი უბედურებაც გამოჩნდა, რომელმაც კიდევ უფრო გაართულა ისედაც აწეწილ-დაწეწილი ვითარება. საქართველოში მიმდინარე მოვლენებისადმი თურქეთის დამოკიდებულებამ სერიოზული შეშფოთება გამოიწვია.

რუსეთთან ომის დაწყებისთანავე საქართველოს მთავრობამ თურქეთთან მოლაპარაკება დაიწყო. თურქებმა დაუმალეს ქართველებს, რომ ისინი ბოლშევიკების მოკავშირე იყვნენ. პირიქით: ქართველებს დახმარა აღუთქვეს. მაგრამ ამ დაპირების მერე მცირე ხანიც არ გასულა, რომ თურქეთის ჯარმა ართვინის რაიონი დაიკავა. ეს ნეიტრალიტეტის დაცვის ფასად მოითხოვა. მერე ჯარი ბათუმში შეიყვანა საქართველოს დახმარების საზღვრით, თუმცა წითლები ჯერ კიდევ საკმაოდ შორს იყვნენ.

როცა 13 მარტს, ქართული არმიის მთავარსარდალი (ოგულისხმება გენერალი გიორგი მაზნიაშვილი - ლ.უ.) ბათუმში ჩავიდა ქალაქის გამაგრების მიზნით, მის გაოცებას საზღვარი არ ჰქონდა: ბათუმში თურქთა ჯარი იყო მოკალათებული.

თურქეთის მთავრობის ნამდვილი ზრახვები ეჭვს აღარ იწვევდა. საქართველოს უმაღლესმა მთავარსარდლომ დაუყოვნებლივ გაგზავნა ბათუმში 9 ბატალიონი. ქართული შეიარაღებული ძალა ისე განალაგეს, რომ საჭიროებისდა მიხედვით, თურქეთისათვის წინააღმდეგობა გაეწიათ. თურქებს კი არა მარტო ბათუმში ეჭირათ, არამედ ახალციხის მიმართულებითაც ჯარი ჰყავდათ დაყენებული.

16 მარტს თურქეთის მთავრობამ ნილაში მოიხსნა. თურქეთის წარმომადგენელმა ქიაზიმ-ბეიმ საქართველოს მთავრობას ნოტა გადასცა: იგი გუბერნატორად აცხადებდა თავს. ეს კი ახალი ომის დაწყებას ნიშნავდა თურქეთთან.

ქართული ჯარი მაშინვე იღებს ბრძანებას, გამოწვეულს ახალი ვითარებით: 17, 18 მარტს, ღამით, საქართველოს მთავრობა ჯდება იტალიურ გემზე „კირალი“. მთავრობა დარწმუნებულია, რომ ომი საბოლოოდ წაგებულია. არადა იწყება ახალი ომი ახალ მტერთან. ბოლშევიკებთან ბრძოლა კი ჯერ არ არის დასრულებული.

რაკი საქართველოს მთავრობამ ჩათვალა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობა დაკარგულია, წითლებთან ბრძოლის გაგრძელება უაზრობად მიიჩნია. მან, სანამ სამშობლოდან გაემგზავრებოდა, ბოლშევიკებთან მოლაპარაკება დაიწყო. წითლები დათანხმდნენ ბრძოლის შეწყვეტას პირობით: მათ ჯარს ბათუმისაკენ გზა უნდა გახსნოდა. ქართველები იძულებულები იყვნენ თანხმობა მიეცათ. დემოკრატიულმა საქართველომ რეალურად აღიარა თავისი დამარცხება.

18-ში წითელი ჯარი ბათუმს მიუახლოვდა რკინიგზით. ქალაქში კი ცხარე ბრძოლაში არ ჩაერივნენ. მაყურებლის როლი ირჩიეს.

19 მარტს თურქები ყველა გამაგრებული ადგილიდან გაყარეს." - ვკითხულობთ მოვლენების თვითმხილველი ფრანგი ავტორის რემონ დიუგეს წიგნში (იხ.: რემონ დიუგე. მოსკოვი და წამებული საქართველო, გამ-მა „GCI“, თბილისი, 1994, გვ. 87-88). ამდენად, სავსებით ცხადია, რომ გენერალ მაზნიაშვილს ბათუმის ამბებით დაკავშირებით არავითარი მოლაპარაკება არ ჰქონია ოკუპანტ ბოლშევიკებთან და

„ბათუმის ომში“ არანაირი მონაწილეობა არ მიუღია ე.წ. „წითელ არმიას“. პირიქით: ბოლშევიკებს არ სურდათ ამ ომში მაზნიაშვილის და მისი შენაერთის გამარჯვება...

1923 წელს ჩეკა-მ დააპატიმრა გ. მაზნიაშვილი. თავდაპირველად დახვრეტა მოუსაგეს, რომელიც მცირე ხნის შემდეგ შეუცვალეს საქართველოდან 3 წლით გასახლებით. გენერლის იმდროინდელი საგამოძიებო საქმე დაცულია საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში.

„გენერალ გ. მაზნიაშვილის ვაჟი, მეორე მსოფლიო ომის ინვალიდი ბორის მაზნიაშვილი მამის გასახლების საინტერესო ვერსიას გვთავაზობს: „1926 წელს მამა საზღვარგარეთ გაემგზავრა, სადაც ორი წელი დაჰყო. სავარაუდოდ, სერგო ორჯონიკიძისაგან, მას საგანგებო დავალება ჰქონდა, თუმცა, ქართულმა ემიგრაციამ გიორგი მაზნიაშვილი არ მიიღო“- აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 167-168). თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ ბორის მაზნიაშვილი, რომელსაც დაუხვრეტეს მამა და უფროსი ძმა, გადაუსახლეს და, მრავალჯერ იყო ტერორიზებული სამკოთა სპეცსამსახურების მიერ და იმასაც, რომ გ. სულაძეს ეს ამონარიდი ამოღებული აქვს უმიწროების გამომძიებლისთვის მიცემული ჩვენებიდან (საქართველოს შსს საარქივო სამმართველო, ფონდი 6, საქ. 36049), ნათელი გახდება, რომ საქმე გვაქვს უაღრესად ტენდენციურ დოკუმენტთან, რომელიც შეთხზულია მუქარის ქვეშ.

გ. სულაძეს ბ. მაზნიაშვილის ჩვენებიდან მეორე ამონარიდიც მოაქვს, რომელიც 1937 წელს გენერლის დაპატიმრებას შეეხება: „გიორგი მაზნიაშვილი ლავრენტი ბერიას მოწოდებით დააპატიმრეს, რომელიც სერგო ორჯონიკიძის შესახებ მაკომპრომეტირებელ მასალებს აგროვებდა. გიორგი მაზნიაშვილს კი, როგორც „უკვე აღვნიშნე, ს. ორჯონიკიძე ენდობოდა“ (გვ. 171).

გენერალ გიორგი მაზნიაშვილის და ბოლშევიკების, მით უმეტეს ჯალათ სერგო ორჯონიკიძის ურთიერთ ნდობაზე საუბარი გახლავთ უდიდესი უმეცრება: თავისი მრწამსით და შეგნებით, ცნობიერებით გენერალი იყო მკვეთრად გამოხატული ეროვნული მოღვაწე, რომელსაც ჰქონდა შინაგანი ზიზღი ბოლშევიკების მიმართ. 1918-1921 წლებში მან სამგზის გაუმართა უკომპრომისო ბრძოლა ბოლშევიკებს: 1918 წელს აფხაზეთში, რასაც მოჰყვა მის მიერ სოჭის და ტუაპსეს აღება, 1920 წლის გაზაფხულზე წითელი ხიდის მხრიდან შემოჭრილ წითელ დივიზიებს (აქ იგი მხარში ედგა გენერალ გიორგი კვინიტაძეს) და 1921 წლის თებერვალში, სოღანლულთან, იყო რა სოღანლულის მიმართულების სარდალი. ყოველივე ეს ზედმიწევნით არის ნაჩვენები გ. მაზნიაშვილის მოგონებებში (იხ.: გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებანი (1917-1925), ბათუმი, 1990). აქვე არ შეიძლება არ აღვნიშნოს ერთი თვალმისაცემი და მნიშვნელოვანი რამ: გენერლის მოგონებები გამოირჩევა ობიექტურობით, პასუხისმგებლობისა და კეთილსინდისიერების მაღალი გრძნობით, რაც თხზულებას ანიჭებს სანდოობის მაღალი ხარისხის მქონე პირველწყაროს ხასიათს.

ლაპარაკობს რა გენერლის მიერ ნოე ჟორდანიასადმი მიწერილ საპროტესტო წერილზე და დევნილი მთავრობის და დამოუკიდებლობის კომიტეტის 1925 წლის 24 იანვრის პასუხზე, გ. სულაძე სავსებით შეგნებულად უვლის გვერდს მათ ციტირებას, ვინაიდან ისინი ცხადმყოფს გ. სულაძის მტკიცებათა სრულ უსაფუძვლობას. ავტორი ასევე შეგნებულად არიდებს თავს იმ მიზეზებზე საუბარს, რომლებმაც განაპირობა გენერლის დაპირისპირება ნ. ჟორდანიას გუნდისადმი.

1918 წელს, ბოლშევიკებისა და დენიკინის ე.წ. „დობროარმიის“ წინააღმდეგ ჩატარებული ბრწყინვალე ოპერაციების შემდეგ სოჭიდან თბილისში დაბრუნებულ გენერალს მშობლიურ სოფელ სასირეთსა (დღევანდელი კასპის რაიონი) და დედაქალაქში ასეთი „საამური“ სურათი დახვდა:

„ტფილისში დავბრუნდი გეგეკორთან ერთად. აქ მელოდა საუკეთესო ჯილდო მთავრობისაგან ყველა ჩემ მიერ გაწეული შრომის დასაფასებლად. „უტყუარი საბუთების“ მიხედვით, რომლებიც ინახებოდა შინაგან საქმეთა მინისტრის რამიშვილის პორტფელში, ვითომ მე გადავგზავნე ჩემს ოჯახში „დიდძალი სახელმწიფო ქონება“ და მივითვისე ოგი.

რამიშვილის ბრძანებით საგანგებო რაზმის თანამშრომლებს იმ დღეს, რა დღესაც მე, როგორც საქართველოს ოფიციალური წარმომადგენელი, ვოკეჟი სხდომაზე ეკატერინოდარში, მოეხდინათ სასწრაფო ჩხრეკა ჩემ ბინაზე, როგორც ტფილისში, ისე სოფელში.

ჩხრეკის შედეგი განსაცვიფრებელი იყო: ტფილისის ბინაზე ვერაფერი აღმოჩინათ, ხოლო სოფლიდან კონფისკაციის სახით გამოეტანათ და ზეიმით ჩამოეტანათ ტფილისში 18 გირ. ვერმიშელი, 22 გირ. მაკარონი და 2 ფუთი მავთული, რომელსაც ჩვენ ვხმარობთ სოფელში ექნახებისათვის.

ზემოაღნიშნული საგნები ყველას შეეძლო სალდათის ბაზარზე ეყიდა ას ფუთობით.

სირცხვილი სახელმწიფოს იმ მოღვაწეს, რომელიც ხურდადებდა ასეთ წვრილმანებზე“- გულისტკივილით აღნიშნავს გენერალი თავის მოგონებებში (იხ.: გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებანი, გვ. 113-114).

ცნობილია ერთი ამაზრზენი ფაქტიც: როგორც მენშევიკებმა, ისე ბოლშევიკებმა გაავრცელეს ყალბი და ცილისმწამებლური ინფორმაცია, თითქოს 1924 წელს გ. მაზნიაშვილს გაეცეს ეროვნულ აჯანყებასთან დაკავშირებით „დამკომი“-ს გვგებში. მათ კარგად იცოდნენ, რომ იმ ეტაპზე გიორგი მაზნიაშვილი, გამომდინარე მთელი რიგი ფაქტორებიდან, გაუმართლებლად თვლიდა შეიარაღებული აჯანყების მოწყობას. სწორედ ამიტომ, მაგანმა პროვოკატორებმა, საზოგადოების და ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის თვალში მისი შეუზღალავი ავტორიტეტის შელახვის მიზნით, გაავრცელეს ზემოხსენებული ბინძური დეზინფორმაცია.

შექმნილმა ვითარებამ იძულებული გახადა იმ დროს საფრანგეთში მყოფი გენერალი, რომ საპროტესტო განცხადებით მიემართა ნ. ჟორდანასთვის.

1925 წლის 26 იანვარს საქართველოს დევნილი მთავრობის მდივნის კონსტანტინე კანდელაკის ხელმოწერით გ. მაზნიაშვილმა მიიღო შემდეგი შინაარსის ოფიციალური წერილი:

„ზ. გიორგი მაზნიაშვილს

დღეს, 26 იანვარს, მთავრობის სხდომაზე, რომელსაც დაესწრნენ საქართველოს პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებიც, განხილულ იქნა თქვენი განცხადება და დაადგინეს: გამოგეხადათ თქვენ სრული ნდობა და ამასთან ერთად, ეცნობოს საქართველოს ყველა ჩვენ ორგანიზაციებს, რომ ხმები და ჭორობები, რომელიც ტრიალებს თქვენი სახელის გარშემო, არის განზრახ მოგონილი ცილისწამება.

მთავრობის მდივანი კ. კანდელაკი“. (იხ.: გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებანი, გვ. 231).

მიუხედავად ამისა, ურთიერთობა გენერალსა და დევნილ მთავრობას შორის დაძაბული რჩებოდა. გარდა ამისა, გ. მაზნიაშვილის სრული უნდობლობა დაიმსახურა საკუთრივ მენშევიკური პარტიის არაჯანსაღმა საქმიანობამ.

„ჩემი ფიზიკური არსებობის ერთადერთი საღსარი იყო ხუთას ფრანკიანი რენტა, რომელსაც ვიღებდი ყოფილი მთავრობისაგან. ამ ფულზე უარის თქმა ჩემთვის, უხელო ადამიანისთვის, ნიშნავდა შიმშილით სიკვდილს.

მეორე მხრივ, ამ რენტის მიღება იმის შემდეგ, რაც მე დავკარგე იმედი მთავრობის წევრების ნაყოფიერი მუშაობისა, ჩემთვის უხერხული იყო“-ო, მიუთითებს გენერალი თავის მოგონებებში (იხ.: გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებანი, გვ. 234-235).

და ბოლოს, სახელოვანი გენერალი და ღირსეული მამულიშვილი არც იმას მალავს, რომ ამ გაუსაძლისმა სიტუაციამ იგი იძულებული გახადა დაბრუნებულიყო საქართველოში: „... გადავწყვიტე დავბრუნებულიყავ სამშობლოში, შევერთებოდი ჩემ ორ მილიონ მოძმეს და მათთან ერთად გამეზიარებინა ბედნიერება და უბედურებაც, და აგრეთვე ხმამალა მეთქვა ყველა ქართველის გასაგონად, რომ რამიშვილისა და მისი დამკაშვების ავანტიურაში და დონკიხოტობაში მე არავითარი წილი არ მიდევს“. - ამ სიტყვებით ამთავრებს გ. მაზნიაშვილი მოგონებებს (იხ.: გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებები, გვ. 235).

ის, თუ როგორ დასრულდა ამ დიდებული პიროვნების ცხოვრება, ყველასთვის კარგად არის ცნობილი: ავადსახსენებელ 1937 წელს, ყოველგვარი გასამართლების გარეშე იქნენ დახვრეტილნი გიორგი მაზნიაშვილი და მისი ვაჟი, - ივანე.

ამდენად, სრული პასუხისმგებლობით შეიძლება ითქვას: საუბარი გენერალ გიორგი მაზნიაშვილის ურთიერთობაზე საბჭოთა სპეცსამსახურებთან, არის ცინიზმი! ვერც

ის ჩაითვლება ამ ურთიერთობის დასტურად, რომ გენერალს სურდა სამშობლოში დაბრუნება და დაბრუნდა მიუხედავად იმისა, რომ შესანიშნავად უწყოდა: ბოლშევიკური რეჟიმისგან კარგი არაფერი ელოდა. იგი დაბრუნდა მშობლიურ სოფელ სასირეთში და სოფლის მეურნეობას მიჰყო ხელი...

„პარიზში კავკასია-უკრაინის ბლოკის გასაძლიერებლად აგიტაციის წარმოების მიზნით ჟურნალ „პრომეთე“ გამოცემის გარდა დაიგემა უკრაინა-კავკასიის კლუბის დაარსება და მასში უცხოელების აქტიური მონაწილეობა“-ო, აღნიშნავს განსახილველი წიგნის ავტორი (გვ. 171). ამ შემთხვევაში, სავსებით ნათელია, რომ მას უაღრესად მწირი ცოდნა აქვს ამ საკითხის შესახებ. ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაცია, სხვა კავკასიური დიასპორები, უკრაინული ანტიბოლშევიკური ემიგრაცია და მთელი რიგი სხვა პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ძალებისა გაერთიანებული გახლდათ დამოუკიდებელი პოლონეთის აღიარებული ლიდერის, მარშალ იუზეფ პილსუდსკის თაოსნობით დაფუძნებული მძლავრი პოლიტიკური ბლოკის, - მოძრაობა „პრომეთე“-ს, შემადგენლობაში. ამ საკითხზე ქვემოთ საგანგებოდ გავამახვილებთ მკითხველის ყურადღებას.

მეტად სუმბურული და, იმავდროულად, ისტორიულ რეალობას მოწყვეტილია ბ-ნ გ. სულაძის ეს მტკიცება: „როგორც ანტისაბჭოთა ემიგრაციის შიგნით, ისე შიდაკავკასიური მასშტაბით მიღწეული ერთიანობა გარკვეულ გამოცდას გადიოდა. მაგალითად, მუსავატელები, თურქების ზეგავლენით, რომელთაც იტალიელთა მხრიდან თავდასხმის ემინოდათ, მაინცდამაინც არ იყვნენ დაინტერესებულები კავკასიაში მოვლენების ფორსირებით“ (გვ. 171). განსხვავებით სომხური პოლიტიკური ემიგრაციისგან, რომელსაც მუდამ ახასიათებდა სეპარატისტული ტენდენციები, აზერბაიჯანული დიასპორა მუდამ ფეხანყობილი იყო საერთოკავკასიურ პოლიტიკურ ანტიბოლშევიკურ ემიგრაციასთან, როგორც მოძრაობა „პრომეთე“-ს, ისე კავკასიის კონფედერაციის საბჭოს“ და კავკასიის დამოუკიდებლობის კომიტეტი“-ს ფარგლებში. სწორედ მუსავატელთა პარტიის და ემიგრაციაში საერთოკავკასიური მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერი გახლდათ აზერბაიჯანული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე მეჰმედ ემინ-ბეი რასულზადე (იხ.: Ж. «Очерк истории Кавказа», Москва, № 1-3, январь-март 1954, стр. 27-28). გარდა ამისა, იგი არის კავკასიის კონფედერაციის პაქტი“-ს ერთ-ერთი ავტორი და ხელმძღვანელი. რასულზადე გამოირჩეოდა სწორედ ბოლშევიკებისადმი განსაკუთრებული შეურიგებლობით. ამდენად, როგორც ვხედავთ, ბ-ნ გ. სულაძის მსჯელობა სრულ წინააღმდეგობაშია ისტორიულ რეალობასთან.

საოცარია, განსახილველი წიგნის ავტორი ისე ლაპარაკობს პოლონეთში ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის მოღვაწეობაზე და კავკასიის დამოუკიდებლობის კომიტეტზე“ (რომელსაც ავტორი კავკასიის განმათავისუფლებელ კომიტეტად“ მოიხსენიებს), რომ არაფერს ამბობს

უმნიშვნელოვანეს პოლიტიკურ მოძრაობაზე, რომელიც „პრომეთე“-ს სახელითაა ცნობილი და რომლის სათავეებთან იდგა საქართველოს და ქართველი ერის დიდი მეგობარი, პოლონეთის გამოჩენილი სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე, მარშალი იუზეფ პილსუდსკი. ამ საერთაშორისო პოლიტიკური მოძრაობის სრული სახელწოდება იყო: „პრომეთე: რუსეთის მიერ დაჩაგრულ ხალხთა - აზერბაიჯანის, დონის, კარელიის, საქართველოს, ურალის, ინგრიის, ყირიმის, კომის, ყუბანის, ჩრდილოეთ კავკასიის, თურქესტანის და უკრაინის ლიგა“. როგორც ვხედავთ, ლიგაში წარმოდგენილი იყო მთელი კავკასია, გარდა სომხეთისა...

დღიდან „პრომეთე“-ს დაარსებისა, მოძრაობაში უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებდნენ ქართველი პოლიტემიგრანტები. ლიგის ფრანგულენოვანი ჟურნალის „Promethee“ მთავარი რედაქტორი და ლიგის გამგეობის უცვლელი წევრი გახლდათ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გამოჩენილი მოღვაწე გიორგი გვაზავა. მოძრაობის ვიცე-თავმჯდომარე იყო დოქტორი გიორგი ნაკაშიძე. გამგეობაში შედიოდნენ: სიმონ მდივანი, კოტე იმნაძე და ბარბარე ბაგრატიონი (იხ.: В.К. Былинкин, А.А. Зданович, В.И. Коротаев. Организация «Прометей» и «прометейское» движение в планах польской разведки по развалу России/СССР.- Труды Общества изучения истории отечественных спецслужб, т. 3, Москва, 2007).

სხვათა შორის, „პრომეთე“-სთან მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა ქაქუცა ჩოლოყაშვილს, რომელიც, საგანგებოდ, ორგზის იმყოფებოდა პოლონეთში. ამას ადასტურებს პოლონეთში გადაღებული ერთი მეტად საინტერესო ფოტოსურათი, რომელზეც პოლონეთში მოღვაწე ქართველ პოლიტემიგრანტებთან ერთად საქართველოს ეროვნული გმირია აღბეჭდილი. ფოტოსურათი დაცულია თბილისში, ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, ცნობილი პოლიტემიგრანტის ელისე პატარიძის პირად არქივში.

განვიხილავთ რა „პრომეთე“-ს საქმიანობას, აქ ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ დღეს, პოსტ-საბჭოთა ეპოქაში, 21-ე საუკუნეში, ჩვეისტი ავტორები ოდინდელი გულმოდგინებით ეწევიან ისტორიული ფაქტების ურცხვ გაყალბებას და ცილისწამებას არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელ პოსტ-საბჭოთა სივრცეზე. ამის ნათელი მაგალითია ყოფ. სუკ-ის (КГБ) და თანამედროვე რუსეთის ФСБ-ს მაღალჩინოსნების ვ. ბილინინის, ა. ზდანოვიჩის და ვ. კოროტაევის ვრცელი ნაშრომი „Организация «Прометей» и «прометейское» движение в планах польской разведки по развалу России/СССР“, რომელიც გამოქვეყნდა 2007 წელს (იხ.: Труды Общества изучения истории отечественных спецслужб, т. 3, Москва, 2007, стр. 318-414). რუსი ავტორების ნაშრომში ვხვდებით არაერთ ცილისწამებულ პასაჟს „პრომეთე“-ს ქართველ მოღვაწეთა შესახებ.

„ომის მოახლოებასთან დაკავშირებით სავსებით ცხადი გახდა „პრომეთე“-ს ორგანიზაციების რღვევა. „პრომეთე“-ს დასაცავად გამოდიოდნენ განსაკუთრებით აქტიური მოღვაწენი (მენაღარიშვილი, გვაზავა, ჩოკავეი, თაყაიშვილი), ლიად აღიარებდნენ რა, რომ იყვნენ ჰიტლერის აგენტები“-ო, მიუთითებენ რუსი ავტორები. რეალურად არც ა. მენაღარიშვილს (მენაღარს), არც გ. გვაზავას, არც ექვთ. თაყაიშვილს, არც რომელიმე სხვა ემიგრანტ ეროვნულ მოღვაწეს არასდროს განუცხადებიათ, რომ იყვნენ „ჰიტლერის აგენტები“. ისინი აღნიშნავდნენ, რომ მხარს უჭერდნენ საბჭოთა იმპერიის წინააღმდეგ მესამე რაიხის მოქმედებას მათი უპირველესი მიზნის მისაღწევად, - საბჭოთა იმპერიის მარწყუებიდან საქართველოს დასახსნელად.

„1937 წლით დათარიღებული ერთი დოკუმენტიდან, რომელსაც შემთხვევითი ხასიათი აქვს, ვგებულობთ, რომ ე.წ. „ქართული ეროვნული ცენტრის“ აგენტი იყო თბილისელი გავლენიანი ექიმი, საქართველოს სსრ მთავრობის ყოფილი წევრი - აპოლონ ურუშაძე, რომელსაც ჰქონდა „კარგი რეპუტაცია“ საბჭოთა ხელისუფლებაში, როგორც ოქტომბრის რევოლუციის მონაწილეს და ადამიანს, რომელიც აქტიურად მონაწილეობდა სამოქალაქო ომის დროს ოკუპანტებთან და კონტრრევოლუციონერებთან ბრძოლებში“- მიუთითებენ ავტორები. ესეც წმინდა წყლის ცილისწამება და დეზინფორმაცია გახლავთ. შენიშვნებში, აპ. ურუშაძის შესახებ დამატებით განმარტებაში კი ვკითხულობთ: აპოლონ პავლეს ძე ურუშაძე (1888-1961) ექიმი-სტომატოლოგი, 1917 წლის დამფუძნებელი კრების წევრი (იგულისხმება რუსეთის დამფუძნებელი კრება, რომელიც დაშალა ლენინმა - ლ.უ.), ახლოს იგნობდა ნ. ჟორდანაის, ნ. რამიშვილს, სხვა ქართველ მენშევიკებს და ეროვნულ-დემოკრატებს. ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ მიემხრო ბოლშევიკებს, იყო საქართველოში რევოლუციური მოძრაობის და სამოქალაქო ომის მონაწილე, 1920-იანი წლების დამლევს და 1930-იანი წლების დამდეგს - საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრი; 1936 წ. დაიცვა დისერტაცია მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად, დოცენტი. 1937-1948 წლებში თბილისის სტომატოლოგიური ინსტიტუტის დირექტორი. 1947 წელს დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია. 1948-1961 წლებში - პროფესორი და თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის თერაპიული სტომატოლოგიის კათედრის გამგე; საქართველოს სსრ დამსახურებული ექიმი“.

ორივე ამონარიდში იმდენი შეცდომაა, რომ ადამიანი, რომელიც არ იგნობს პროფესორ აპოლონ ურუშაძის ბიოგრაფიას, ძალზე იოლად შევა შეცდომაში და სრულებით შერყენილი წარმოადგენა შეექმნება ამ პიროვნებაზე. ახლა კი, ვნახოთ, თუ რეალურად, სინამდვილეში რას წარმოადგენდა იგი და ცხოვრების რა გზა გაწვლო.

აპოლონ პავლეს ძე ურუშაძე (1886-1961) 1907 წელს დაამთავრა პეტერბურგის უმაღლესი კბილ-სამკურნალო კურსები, ხოლო 1928 წელს ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი. იგი გახლდათ: 1908-1912 წლებში პეტერბურგის

უმაღლესი კბილ-სამკურნალო კურსების ქირურგიის განყოფილების გამგე, 1912-1917 წლებში რუსეთის უკანასკნელი იმპერატორის ნიკოლოზ II-ის პირადი ექიმი-სტომატოლოგი. მინიჭებული ჰქონდა გრაფის ტიტული. 1917 წელს აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელ კრებაში, რომელიც პირველივე სხდომაზე დაშალეს ბოლშევიკებმა. იმავე წელს აპ. ურუმაძე დაბრუნდა სამშობლოში. იმავე წლის დამლევდნად იყო მემარჯვენე ესერი. 1918 წელს, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან მცირე ხნის შემდეგ, ესერთა პარტიის წარდგინებით, იგი დაინიშნა თბილისის პოლიციის უფროსად. პარალელურად, ეწეოდა კერძო საექიმო-სტომატოლოგიურ საქმიანობას. ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის (1921 წლის თებერვალი-მარტი) შემდეგ, 1921-1923 წლებში, აქტიურად იყო ჩაბმული ანტისაოკუპაციო მოძრაობაში, რის გამოც ჩეკა-მ დააპატიმრა 1923 წელს. მცირე ხნის შემდეგ გაათავისუფლეს. ამის შემდეგ დაასრულა ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი თერაპიული სტომატოლოგიის სპეციალობით. თბილისში დაბრუნების (1928 წ.) შემდეგ ეწეოდა აქტიურ სამეცნიერო-კვლევით, პრაქტიკულ საექიმო და პედაგოგიურ მოღვაწეობას. აპოლონ ურუმაძე იყო სტომატოლოგიის ქართული სამეცნიერო სკოლის ერთ-ერთი ფუძემდებელი. 1930-იან წლებში კავშირი დაამყარა ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციასთან, კერძოდ, „პრომეთესთან“ და „ქართულ ეროვნულ ცენტრთან“. 1951 წელს იგი კვლავ დააპატიმრეს. რომ არა საბჭოთა ტირანის, - სტალინის, სიკვდილი, აპ. ურუმაძეს არ ასცდებოდა მინიმუმ კარგა ხნით გადასახლება. საგულისხმოა, რომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) სხვა ცნობილ მოღვაწეებთან ერთად იგი აღბეჭდილია 1920 წელს გადაღებულ დოკუმენტურ კადრებში. ფილმი დაცულია როგორც საქართველოს ეროვნული არქივის კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტების ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში, ისე ეროვნული მუზეუმის საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმში. გარდა ამისა, მის შესახებ იხილეთ: http://ka.wikipedia.org/wiki/აპოლონ_ურუმაძე. აქვე აღსანიშნავია, რომ მეორე მსოფლიო ომის წლებში საბჭოთა სპეცსამსახურების მიერ დაპატიმრებული იყო პროფესორ აპოლონ ურუმაძის ვაჟი, შემდგომში ცნობილი მეცნიერი-ხელოვნებათმცოდნე, პროფესორი იგორ ურუმაძე (მისი საქმე დაცულია საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში).

დიდად სამწუხაროა, რომ ბოლშევიკურ-კომუნისტური შტაბში აშკარად შეიმჩნევა საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს ჟურნალის „საარქივო მოამბე“ არაერთ პუბლიკაციაზე. მაგალითად, ჟურნალის რამდენიმე ნომერში გამოქვეყნებულია სტალინის დედის, - კეკეს, მოგონებები მის ტროგლოდიტ პირშოზე...

ზემოხსენებული რუსი ავტორები, განიხილავენ რა პრომეთელთა მოძრაობის საქმიანობას, აღნიშნავენ, რომ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გამოჩენილი მოღვაწე გიორგი გვაზავა, რომელიც რედაქტორობდა „პრომეთე“-ს ფრანგულენოვან ჟურნალს, სათავეში ედგა „საქართველოს სახალხო პარტიას“. გაუგებარია, რომელ პარტიას გულისხმობენ

ჩეკისტი ავტორები... გ. გვაზავა სიგოცხლის ზოლომდე ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი გახლდათ.

იქვე, რუსი ავტორები (В.К. Былинкин, А.А. Зданович, В.И. Коротаев) მოუთითებენ: „შემდგომ პერიოდში ქართულ ემიგრაციას აფინანსებდა გერმანია. ამას ადასტურებს დოკუმენტი, რომელშიც ლაპარაკია იმაზე, რომ ქართველ ნაციონალისტთა მოფარისტო ჯგუფი, რომელიც შედიოდა „ეროვნული ცენტრის“ და „პრომეთე“-ს შემადგენლობაში, შალვა ოდიშარიას შუამავლობით მიღებული გერმანული ფულით, გამოსცემდა ყოველთვიურ ჟურნალს „La Georgie“ („საქართველო“)“. ეს დოკუმენტი, რომელსაც ჩეკისტი ავტორები არ ასახელებენ, დაცულია რუსეთის სახელმწიფო სამხედრო არქივში (РГВА, ф. 308к., оп. 18, д. 18, л. 8). საფიქრებელია, რომ საქმე გვაქვს აგენტურულ შეტყობინებასთან. თუ ეს ასეა, მაშინ გვაქვს სრული საფუძველი ეჭვი შევიტანოთ მის სანდოობაში. ხსენებული ფრანგულენოვანი ჟურნალი გამოდიოდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ეგიდით. ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის პარიოდული გამოცემები არსებობდა ქართველი პოლიტემიგრანტების შემოწირულობების საფუძველზე.

საინტერესოა ისიც, რომ რუსი ავტორები „თეთრ ემიგრანტებად“ («Белыеэмигранты») მოიხსენიებენ ნოე რამიშვილს, ევგენი გეგეჭკორს და ნიკოლოზ (კარლო) ჩხეიძეს, რაც გახლავთ სრული აბსურდი.

ჩეკისტი ავტორები აღნიშნავენ, რომ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციისა და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თვალსაჩინო მოღვაწე შალვა ქარუმიძე 1917 წელს იყო ჩრდილოეთ კავკასიის „მთიელთა რესპუბლიკის“ მთავრობის პირველი შემადგენლობის წევრი, ხოლო 1926 წელს იგი ფარულად შეხვედრია იმხანად დიდი ბრიტანეთის ფინანსთა მინისტრს სერ უინსტონ ჩერჩილს. სამწუხაროდ, ავტორები არ მოუთითებენ შესაბამის წყაროებს. ცნობილია, რომ შ. ქარუმიძეს ძალზე ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ჩრდილოკავკასიელებთან. ამდენად, არ გამოვირიცხავთ, რომ იგი მართლაც მიეწეათ „მთიელთა რესპუბლიკის“ მთავრობის წევრად. თუმცა, ეს დიდხანს არ უნდა გაგრძელებულიყო, ვინაიდან, იმავე 1917 წლის 23 ნოემბერს შ. ქარუმიძე არჩეულ იქნა საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

ასევე მცდარია და ყოველგვარ საფუძველს მოკლებული რუსი ავტორების მითითება, რომ 1918 წლის 26 მაისს ნ. ჟორდანია სათავეში ჩაუდგა საქართველოს ეროვნულ საბჭოს. სინამდვილეში, ეროვნულ საბჭოს თავმჯდომარეობდნენ ჯერ აკაკი ჩხენკელი, შემდეგ კი ნიკოლოზ (კარლო) ჩხეიძე (იხ.: http://ka.wikipedia.org/wiki/საქართველოს_ეროვნული_საბჭო). ნ. ჟორდანია არ იყო არც პრეზიდენტი (ასეთი პოსტი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებაში არ არსებობდა) და არც მთავრობის პირველი თავმჯდომარე: იგი გახლდათ მთავრობის მეორე თავმჯდომარე (ნ. რამიშვილის შემდეგ).

რუსი ავტორები მასონად და მოძრაობა „პრომეთე“-ს ვიცე-თავმჯდომარედ მოიხსენიებენ გრიგოლ ნაკაშიძეს. ლიგის ვიცე-თავმჯდომარე გახლდათ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე, ცნობილი პოლიტოლოგი, პროფესორი გიორგი (და არა გრიგოლ) ნაკაშიძე, რომელსაც არაფერი აკავშირებდა მასონებთან. „პრომეთე“-ში საქმიანობის შესახებ იგი თავად მოგვითხრობს ერთ მნიშვნელოვან გამოცემაში (იხ.: *The Crimes of Khrushchev. Part 7. Consultations with Mr. Guivy Zaldastani, Mr. George Nakashidze, Mr. Dimitar K. Petkoff, Mrs. Catherine Boyan Choukanoff. Committee on UN-American Activities, House of Representatives, Eighty-Sixth Congress, 2nd Session. Jan. 8, 1960. Government Printing Office, Washington, 1960, pp. 15-16*).

საბჭოთა უშიშროების მიერ „პრომეთე“-ს მოძრაობაზე თვალთვალი დავალებული ჰქონდა ნოე ჟორდანიას განსაკუთრებული ნდობით აღჭურვილ პირს, ნ. რამიშვილის დის შვილს შალვა ზერიშვილს (იხ.: გ. სულაძე. *განსახილველი წიგნი*, გვ. 285).

და ბოლოს, თვალშისაცემია ისიც, რომ ერთმანეთს გაქრილი ვამლივით ჰგავს რუსი ჩეკისტების და გ. სულაძის სტილი... ეს არ არის გასაკვირი: მათ ხომ ერთი სკოლა აქვთ გავლილი...

7. ნოე რამიშვილის მკვლელობა. გერმანია და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია მეორე მსოფლიო ომის წინ.

1930 წლის 7 დეკემბერს პარიზში მოკლეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის პირველი თავმჯდომარე (1918) და შინაგან საქმეთა მინისტრი (1918-1921) ნოე რამიშვილი. მკვლელი იყო სამკოთა სპეცსამსახურების მიერ დაქირავებული ემიგრანტი პარმენ ჭანუყვაძე.

„1929-1930 წლებში ურთიერთდაპირისპირებამ სოციალ-დემოკრატსა და მემარჯვენე ჯგუფებს შორის მწვავე ხასიათი მიიღო, რაც დაკავშირებული იყო ემიგრაციაში „თეთრი გიორგის“ გამოჩენასთან“, - აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 194). ეს მტკიცება არ შეესაბამება ისტორიულ რეალობას: 1. დაპირისპირება სოციალ-დემოკრატებს (მენშევიკებს) და ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის მემარჯვენე (ეროვნულ) ფრთას შორის მწვავე ხასიათის იყო ყოველთვის, გამონაკლისების გარეშე, რაც უკავშირდება ემიგრაციაში, მენშევიკთა ანტიეროვნულ, რუსოფილურ საქმიანობას; 2. ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“ პოლიტიკურ სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოვიდა არა 1929 წელს, არამედ 1924 წლის დამლევს, როდესაც იგი პარიზში დააარსეს ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ახალგაზრდული ფრთის წარმომადგენლებმა შენდგომში ცნობილი მეცნიერის შალვა ბერიძის ხელმძღვანელობით. 1925 წლიდან ორგანიზაციას სათავეში ჩაუდგა გამოჩენილი მოღვაწე, გენერალი ლეო კერესელიძე (1880-1944). „თეთრი გიორგი“, რომლის უცვლელი ლოზუნგი (ყიჟინა) იყო „საქართველო უწინარეს ყოვლისა“, მუდამ იყო დაპირისპირებული სოციალ-დემოკრატთა პოლიტიკასთან.

როგორც ცნობილია, 1931 წლის ნოემბერში პარიზის სასამართლომ გამოიტანა ნოე რამიშვილის მკვლელობის პ. ჭანუყვაძის გამამტყუნებელი განაჩენი.

„სასამართლოს გადაწყვეტილებით უკმაყოფილო იყო ეროვნულ-დემოკრატთა ის ჯგუფი, რომელსაც სპ. კეძია ხელმძღვანელობდა, აგრეთვე „შევიცულები“. „საქართველოს სამხედრო კავშირი“ და ორგანიზაცია „თეთრი გიორგი“, რომელთაც შექმნეს პ. ჭანუყვაძის დახმარებისათვის მუდმივმოქმედი ორგანო. ისინი ერთი პერიოდი შეეცადნენ სასამართლო გადაწყვეტილების გადახედვასაც, თუმცა უშედეგოდ“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 215). ავტორი არ მოუთითებს არც ერთ წყაროს.

ეროვნული, მემარჯვენე პოლიტიკური ემიგრანტული ორგანიზაციები ღიად არ აფიქსირებდნენ თავის დამოკიდებულებას აღნიშნული სასამართლო პროცესისადმი. ეს, უპირველესად ყოვლისა, ითქმის ეროვნული ერთობის დარაზმულობაზე „თეთრი

გიორგი". თუმცა, ცნობილია, რომ როგორც ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას, ისე დარაზმულობას, თავისი ანგარიშები ჰქონდათ ნ. რამიშვილთან.

არ მინდა მიიჩქმალოს ერთი ფაქტი: დამფუძნებელი კრების არჩევნების წინ (იგულისხმება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების არჩევნები 1919 წელს - ლ.უ.), ნოე რამიშვილს ესტუმრა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის დელეგაცია. მათ რამიშვილს სთხოვეს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიაში გადასვლა და შესთავაზეს, ურეზერვოდ, პარტიის თავმჯდომარეობა. ამით ისინი დარწმუნებული იყვნენ, რომ ნოე რამიშვილი მათ პარტიას არჩევნებს მოაგებინებდა, ხოლო ეროვნული მთავრობის შექმნით საქართველო უფსკრულში გადავარდნას გადაურჩებოდა. სამწუხაროდ, ნოე რამიშვილმა უარი განაცხადა, რაც მის დიდ დანაშაულად მიმაჩნია ქართველი ერის წინაშე"-ო, მიუთითებდა ნ. რამიშვილის ვაჟი აკაკი რამიშვილი (იხ.: აკაკი რამიშვილი. ჩვენი შედგომები (1918-1921), თბილისი, 2006, გვ. 27). საერთოდ, ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთა ვერ პატიობდა ნ. რამიშვილს, როგორც დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის პირველ თავმჯდომარეს, რომ მან, გამოიჩინა რა სისუსტე, დაუშვა ხელისუფლების სათავეში ნ. ჟორდანას მოსვლა, რამაც, საბოლოო ჯამში, მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დასამარცხად. მიუთითებს რა მამამისის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან შედგომებზე. აკაკი რამიშვილი (1916-1999) აღნიშნავს:

„1. საქართველოს პირველი მთავრობის გადატრიალებისას გენერალ კვინიტაძეს არ დაუკავშირდა და არ სთხოვა კონსპირაციონების დაპატიმრებისათვის ჯარის დახმარება;

2. 1920 წლის 7 მაისს ნოე ჟორდანასა და ლენინს შორის ხელშეკრულების გაფორმებისას (რომელსაც ხელი მოაწერეს გრ. ურატაძემ და ლ. კარახანმა - ლ.უ.) არ დაიხმარა საგანგებო რაზმი და არ გაასამართლებინა ნოე ჟორდანია საველე სასამართლოს;

3. როდესაც წითელმა არმიამ დაიკავა აზერბაიჯანის ტერიტორია და 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებაზე ხელმოწერის დროს დაიწყო შემოტევა საქართველოზე, 40.000-იანმა ქართულმა ჯარმა გენერალ კვინიტაძის მეთაურობით უკუაგდო მათი შემოტევა და 40 კილომეტრით შეიჭრა აზერბაიჯანში. ამ დროს, 18 მაისს, ნოე ჟორდანამ უბრძანა გენერალ კვინიტაძეს შეეჩერებინა ჩვენი ჯარის შეტევა და უკან დაეხია საქართველოში. ამ უმძიმესი ეროვნული დანაშაულის საწინააღმდეგოდ ნოე რამიშვილმა არ მიიღო არავითარი ზომები;

4. როდესაც ნოე რამიშვილმა დააყვინთა ილიას მკვლელობის შეთქმულების მონაწილეები ფილიპე მახარაძე და ბერბიკაშვილი და მკვლელობის გამოსაძიებლად საკითხი წარუდგინა დამფუძნებელ კრებას, გამოიყო საგანგებო კომისია. ამ დროს კი, ნოე ჟორდანამ ფარულად გამოაშვებინა ციხის უფროსის დამნაშავეები და თავის

მბოლღს, თავისივე სახელმწიფო მანქანით ჩააყვანინა ვლადიკავკაზში. რატომ არ დაიხმარა ნოე რამიშვილმა საგანგებო რაზმი და საველე სასამართლო ნოე ჟორდანას წინააღმდეგ.

ასეთი შეცდომებისათვის ნოე რამიშვილს გარკვეული პასუხისმგებლობა ეკისრება საქართველოს დამოუკიდებლობის დაკარგვისათვის.“ (იხ.: აკაკი რამიშვილი. დასახ. ნაშრომი, გვ. 63-64).

ეროვნული ძალების ნ. რამიშვილისადმი მკვეთრი დაპირისპირების მეტად სერიოზული მიზეზი გახლდათ გაზ. „კომუნისტში“ 1927 წელს გამოქვეყნებული ამ უკანასკნელის ცნობილი წერილი, რომელზეც ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი და, რომელიც ძალზე საეჭვოს ხდის მის „ეროვნულ სულისკეთებას“ (იხ.: განსახილველი წიგნი, გვ. 139).

გ. სულაძე ასახელებს მიზეზებს იმისა, თუ რატომ იყო საბჭოთა სპეცსამსახურები დაინტერესებული ნ. რამიშვილის ფიზიკური ლიკვიდაციით:

„3. ნ. რამიშვილს, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერებს შორის უფრო მკაფიო პოზიცია ეკავა ეროვნულ საკითხში;

...6. ნ. რამიშვილის ძალისხმევით, საქართველომ საგარეო პოლიტიკის ვექტორები მიმართა ევროპისკენ, რამაც რუსეთის გაღიზიანება გამოიწვია“, - ასეთია ამ ჩამონათვალის ორი პუნქტი (გვ. 217).

ძალზე უსუსური არგუმენტებია: 1. ჯერ ერთი, თუ ლიკვიდაციის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების მთავარი მიზეზები ნ. რამიშვილის ეროვნულმა და მისი პროდასავლური პოლიტიკური კურსი იყო, საბჭოთა უშიშროება უპირველესად ყოვლისა, ეცდებოდა დასავლეთში თავისი აგენტურის საშუალებით ისეთი გამორჩეული მოღვაწეების ლიკვიდაციას, როგორებიც იყვნენ მიხაკო წერეთელი, ლეო კერესელიძე, რევაზ გაბაშვილი, სპირიდონ კედია, რაფიელ ივანიჭი-ინგილო, ალექსანდრე ასათიანი, ნიკო ნაკაშიძე, ზურაბ ავალიშვილი, გიორგი მაჩაბელი და სხვანი. 2. როგორც ნათლად ჩანს აკ. რამიშვილის წიგნიდან, ნ. რამიშვილმა, რომელმაც შესანიშნავად უწყოდა ნ. ჟორდანას როგორც ანტიეროვნული სულისკეთება, ისე რუსეთუმეობა, თავისი უნიათობით ხელისუფლება ხელში ჩაუგდო მას, შემდეგში კი არაფერი იღონა იმისთვის, რომ წინ აღდგომოდა ჟორდანას და მისი გუნდის დამლუპველ პოლიტიკას. 3. გ. სულაძის მტკიცებას მთლიანად აქარწყლებს „კომუნისტში“ გამოქვეყნებული ზემოხსენებული წერილიც. 4. პროდასავლური კურსის შენარჩუნებას (1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულების გაფორმებამდე) საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა ახერხებდა საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილის, პროფესორ ზურაბ ავალიშვილის და დიპლომატიურ სამსახურში მყოფი ეროვნული მოღვაწეების, კერძოდ, - პროფესორ მიხაკო წერეთლის, გიორგი მაჩაბლის, გიორგი გვაზავას, კონსტანტინე გამსახურდიას

და სხვათა უდიდესი ძალისხმევის წყალობით. მათი ეს ძალისხმევა ნულზე დაიყვანა სწორედ ნ. ჟორდანიამ და მისმა მორჩილმა გუნდმა.

ბოლშევიკები ვერ პატიობდნენ ქართველ მენშევიკებს, როგორც ყოფილ თანაპარტიულებს (როგორც ცნობილია, თავიდ დროზე, ორივე ფრთა შედიოდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის შემადგენლობაში), „სოციალიზმის დიადი იდეების“ ღალატს. სწორედ ამიტომ, უპირველესად ყოვლისა, მენშევიკები (განსაკუთრებით, ქართველი მენშევიკები) ჰყავდათ ნიშანში ამოღებული.

„ყურადსადება მოწმე დ. ქერქაძის წერილებში და ჩვენებებში არსებული ზოგიერთი ინფორმაცია. ის ემიგრანტებისადმი გაგზავნილ ერთ-ერთ წერილში გამოთქვამს პ. ჭანუყვაძის აზრს იმასთან დაკავშირებით, რომ „ჩავარდნის“ შემთხვევაში, მას დახმარების (ცეკილების დაქირავების) იმედი ქონდა ქართველი ემიგრანტებისაგან: ალ. ასათიანისგან, ა. ამილახვრისაგან, ლ. კერესელიძისაგან, სპ. კედიასა და ს. ბერეჟიანისაგან. საქართველოს დევნილი მთავრობის არქივში დაცულ სასამართლო მასალებში (უწყებაში) ფიგურირებენ მოწმეები, რომლებიც, აუცილებლობის შემთხვევაში, გამოძახებულ უნდა ყოფილიყვნენ სენის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში ნ. რამიშვილის მკვლელობის სასამართლო განხილვასთან დაკავშირებით. ესენი იყვნენ: სპირიდონ კედია, მცხ. ლამარტის ქ. N58, გიორგი გეგელია, მცხ. ღარის N113, ალექსანდრე ასათიანი, მცხ. ღარის ქ. N4, ევგენი გეგეკორო, მცხ. ღარის ქ. N38. როგორც ვნახეთ, ზემოაღნიშნულ ქართველ ემიგრანტთა სასამართლო სხდომაზე გამოძახების აუცილებლობა, გარდა გ. გეგელიასი, არ დამდგარა“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 224).

ის, რომ ნ. რამიშვილის მკვლელობის საქმესთან დაკავშირებით სასამართლო პროცესზე გამოიძახეს გ. გეგელია, არ არის შემთხვევითი: მის გამოცხადებას აუცილებლად მოითხოვდა პ. ჭანუყვაძე, ვინაიდან, როგორც ცხადჰყოფს საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში დაცული საყურადღებო მასალები, გიორგი გეგელიას მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა საბჭოთა სპეცსამსახურებთან. ამის შესახებ მითითებულია განსახილველ წიგნშიც (გვ. 224-229). არც ის გახლავთ შემთხვევითი, რომ პროცესზე არ გამოუძახებიათ დ. ქერქაძის მიერ დასახელებული ეროვნული მოღვაწეები.

გ. სულაძე განიხილავს მეორე მსოფლიო ომის წინა წლებში ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის საქმიანობას გერმანიაში და მესამე რაიხის სპეცსამსახურების დამოკიდებულებას ქართველი ემიგრანტებისადმი.

„ბერლინში არსებობდა ფაშისტური ორგანიზაცია „თეთრი გიორგიც“, რომელსაც ხელმძღვანელობდა მიხეილ წერეთლის შვილი ოთარ წერეთელი.“- აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 255).

ბერლინში არ არსებობდა დამოუკიდებელი ორგანიზაცია „თეთრი გიორგი“. იგი გახლდათ ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“-ს შემადგენელი ნაწილი. 1944 წლამდე დარაზმულობის ლიდერი (მთავარი მდივანი) გახლდათ გენერალი ლეო კერესელიძე, ხოლო მისი მოადგილე, - პროფესორი მიხეილ (მიხაკო) წერეთელი. გენერალ კერესელიძის ტრაგიკული აღსასრულის (1944 წ.) შემდეგ ორგანიზაციას სათავეში ჩაუდგა მიხ. წერეთელი, რომელსაც მხარში ედგნენ დოქტორი გ. მაღალაშვილი, ს. ბერეიანი, პროფესორი კ. სალია და სხვანი (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის (მონოგრაფიული გამოკვლევა), თურნ. „ამირანი“, მონრეალი-თბილისი, XXI, 2009, გვ. 166-204).

აქვე, ერთ საგულისხმო მომენტზე გვსურს გავამახვილოთ ყურადღება. სხვა ზოგიერთი ავტორის მსგავსად, გ. სულაძე სიამოვნებით მიუთითებს, რომ „თეთრი გიორგი“ იყო ფაშისტური ორგანიზაცია. მათ ავიწყდებათ (ან არ ავიწყდებათ და გამიზნულად ირეკებიან ასე), რომ დარაზმულობა იყო ეროვნული პოლიტიკური გაერთიანება, რომლის ერთადერთი მიზანი იყო მესამე რაიხის საშუალებით საქართველოს გამოსხნა რუსეთის ბოლშევიკური იმპერიის მარწმუნებიდან და არა ნაცისტური იდეოლოგიისადმი სამსახური. ეს უმნიშვნელოვანესი დებულება არაერთგზის არის დაფიქსირებული როგორც „თეთრი გიორგი“-ს საპროგრამო დოკუმენტებში, ისე მის მთავარ იდეოლოგთა ნაზრევში. გ. სულაძის ამგვარი, დესტრუქციული დამოკიდებულება არ არის გასაკვირი: იგი ერთგულია ჩეკისტური ტრადიციებისა...

„ს. ახმეტელმა და მ. წერეთელმა გადაწყვიტეს ხელში აეღოთ ინიციატივა და გაერთიანებინათ გერმანიაში არსებული ყველა ქართული დაჯგუფება. ამ გაერთიანებას ეწოდა ქართველ ნაციონალისტთა ორგანიზაცია (ქნო). მასში შევიდნენ ეროვნულ-დემოკრატები, „თეთრი გიორგი“, უპარტიოები. დასაწყისში ქნო-ში შესვლის სურვილი გამოთქვეს სოციალ-დემოკრატებმაც, თუმცა, შემდგომში თავი შეიკავეს. ორგანიზაციას სათავეში უნდა ჩადგომოდნენ ან ს. ახმეტელი ანდა მ. წერეთელი. მაგრამ ამ უკანასკნელებმა მტკიცე უარი განაცხადეს. შემოთავაზებულ წინადადებას ხანგრძლივი თხოვნის შემდეგ დათანხმდა ტიტე მარგველაშვილი და ის გახდა გერმანიაში ქართველ ნაციონალისტთა ორგანიზაციის პირველი თავმჯდომარე. ქნო-ს გააჩნდა საკუთარი ბეკდვითი ორგანო - თურნალი „კლდე“, რომელიც დაარსდა 1934 წლის ივნისში. მისი რედაქტორი იყო კ. ხომტარია.“- აღნიშნავს გ. სულაძე (გვ. 255).

ამ შემთხვევაშიც ფაქტების სერიოზულ ადრევას აქვს ადგილი. ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“ და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია არასდროს ყოფილან „ქართველ ნაციონალისტთა ორგანიზაციის“ შემადგენლობაში. ის, რომ ქნო-ს ხელმძღვანელები ტ. მარგველაშვილი და კ. ხომტარია იყვნენ, იმავდროულად, „თეთრი გიორგი“-ს წევრები, არ ნიშნავს იმას, რომ დარაზმულობა ქნო-ს

შემადგენლობაში შედიოდა. ქნო, რომელიც არსებობდა 1937 წლამდე, იყო არა პოლიტიკური ორგანიზაციების გაერთიანება, როგორც მიუთითებს გ. სულაძე, არამედ დამოუკიდებელი ეროვნულ-პოლიტიკური ორგანიზაცია. ავტორი მოიხსენიებს „ს. ახმეტელს“. უნდა იყოს პროფესორი მიხეილ ახმეტელი, - ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის თვალსაჩინო მოღვაწე, ცნობილი მეცნიერი-პოლიტოლოგი, მეორე მსოფლიო ომის წლებში „ვანზე“-ს ინსტიტუტის დირექტორი. ალბათ, განსახილველი წიგნის ავტორს იგი მის ასევე სახელოვან ბიძაშვილში სანდრო ახმეტელში აერია...

„შ. მაღლაკელიძის აზრით (მონაცემები ეკუთვნის 1958 წელს), ოფიციალურ გერმანულ წრეებთან კონტაქტების დასამყარებლად პარიზში არსებობდა კავკასიის ემიგრაციის საიდუმლო ცენტრი, რომელშიც შედიოდნენ ნოე ჟორდანია, სომეხ დამნაკთა ყოფილი წარმომადგენელი ევროპაში არშაკ ჯამალიანი და თვით მაღლაკელიძე. ცენტრის გადაწყვეტილებით, შ. მაღლაკელიძე 1938 წლის მიწურულს მივლინებული ყოფილა ბერლინში.“ - აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 269).

ჯერ ერთი, ხსენებული ცენტრი არ იყო „საიდუმლო“ და იგი გაცილებით მრავალრიცხოვანი იყო. ახალი რეალიზების გათვალისწინებით, იგი მიზნად ისახავდა კავკასიური ანტისაბჭოთა დიასპორის კონსოლიდაციას, მის კოორდინირებულ მოქმედებას და მესამე რაიხის დაინტერესებას კავკასიის რეგიონის პრობლემებით.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არ იყო კავკასიური ემიგრანტული პოლიტიკური ძალების შეკავშირება-კონსოლიდაციის პირველი მცდელობა. ჯერ კიდევ 1921 წლის ივნისში, პარიზში შედგა მოლაპარაკება ჩრდილოეთ კავკასიის მთიელთა რესპუბლიკის, საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის რესპუბლიკების დევნილი მთავრობების წარმომადგენელთა და ემიგრაციაში გახიზნულ პოლიტიკურ ძალთა მონაწილეობით. აღნიშნული წლის 10 ივნისს ხელი მოეწერა შეთანხმებას ალიანსის შექმნის შესახებ. მას ხელი მოაწერეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანმა ელჩმა საფრანგეთში აკაკი ჩხენკელმა, მთიელთა რესპუბლიკის დელეგაციის ხელმძღვანელმა ა. ჩერმოვემ, აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის ხელმძღვანელმა ა. თოფჩიბაშევმა და სომხეთის დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის ხელმძღვანელმა ა. აპარონიანმა (იხ.: National Republic of Georgia, გვ. 278-279).

ცხადია, შ. მაღლაკელიძის აქტიურ თანამშრომლობას მესამე რაიხთან და ნაცისტურ პარტიასთან საფუძველი ჩაეყარა სწორედ 1938 წელს. ნიშანდობლივია ის გარემოება, რომ ამ დროს უკვე გაფუჭებული იყო მისი ურთიერთობა „თეთრი გიორგი“-ს ლიდერებთან ლეო კერესელიძესთან და მიხაკო წერეთელთან (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 182). უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამის შემდეგ, საკუთარი პოლიტიკური ამბიციებიდან გამომდინარე, შ. მაღლაკელიძემ გადაწყვიტა პოლიტიკურ და სამხედრო არენაზე წამოტეხილება მესამე რაიხის მმართველი

სტრუქტურების, კერძოდ, - ნაციონალური პარტიის დახმარებით, გახდა რა აღნიშნული პარტიის წევრი. ამ შორივ, ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის შემარჯვენე ფრთის წარმომადგენელთა უდიდესი ნაწილი, მათ შორის ლეო კერესელიძე და მიხაკო წერეთელი, დიდ თავმჯავებას იჩენდნენ. ისინი, მართალია თანამშრომლობდნენ მესამე რაიხთან, მაგრამ საგრძნობ დისტანციას ინარჩუნებდნენ ნაციონალურ პარტიასთან მიმართებაში.

გ. სულაძე მიუთითებს, რომ საბჭოთა სპეცსამსახურები დაინტერესებულნი იყვნენ გერმანიაში მოღვაწე ცნობილი ქართველი პოლიტიკოსებთან და მრეწველით, აკადემიკოს სიმონ ყაუხჩიშვილის უფროსი ძმით, დოქტორ მიხეილ ყაუხჩიშვილით (გვ. 260).

„მ. ყაუხჩიშვილმა 1913 წელს დაამთავრა პეტერბურგის ელექტროტექნიკური ინსტიტუტი და იქვე დარჩა კათედრაზე“-ო, გვცნობს ჩვენი სახელოვანი თანამემამულის ბიოგრაფიის დეტალებს გ. სულაძე. ინგლისში გამოშვებული ქართული ემიგრანტული ჟურნალის „თანამემამულე“ 2008 წლის მე-2 ნომერში გამოქვეყნდა მ. ყაუხჩიშვილის შვილის, აწვანსენებული პროფესორის ნინო ყაუხჩიშვილის „მცირე მოგონება“. ქ-ნი ნინო, რომელიც, სამწუხაროდ, 2010 წელს გარდაიცვალა, აღნიშნავს, რომ მამამისმა 1913 წელს დაასრულა პეტერბურგის უნივერსიტეტის ქიმიის ფაკულტეტი და პეტერბურგის მუნიციპალიტეტში დაიწყო მუშაობა.

გ. სულაძე მიუთითებს, რომ 1914 წელს მ. ყაუხჩიშვილი წარუგზავნეს გერმანიაში და საფრანგეთში, რაც ასევე არ არის სწორი: ქ-ნ ნინოს მითითებით, მამამისი პეტერბურგში მოღვაწეობდა 1917 წლამდე. 1917-1919 წლებში თბილისში მუშაობდაო, განაგრძობს გ. სულაძე. ნ. ყაუხჩიშვილი კი აღნიშნავს, რომ 1918 წელს, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთანავე, მიხეილ ყაუხჩიშვილი გაიგზავნა გერმანიაში, ატამედ კომერციულ საკითხებში. არც ის ყოფილა სწორი, რომ 1919 წელს ჩვენი თანამემამულე კარლსრუეს პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში მიიწვიეს, სადაც 1922 წელს მიუღია დოქტორის ხარისხი. აღნიშნულ ინსტიტუტში მუშაობა, როგორც ქ-ნი ნინო გვამცნობს, მამამისს დაუწყია 1920 წელს. 1923-1947 წლებში, გარდაცვალებამდე, დოქტორი მიხ. ყაუხჩიშვილი მოღვაწეობდა მთელს მსოფლიოში ცნობილი ფირმის, „სიმენს“-ის ტექნიკურ დირექტორად. 1947 წელს მიიწვიეს ციურიხის პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის დოცენტად, მაგრამ, არ დასცალდა: რამდენიმე თვეში იგი გარდაიცვალა.

გ. სულაძის თქმით, 1925 წელს ს. ორჯონიკიძემ პროფესორ შალვა ნუცუბიძეს დაავალა მ. ყაუხჩიშვილის დაყოლიება, რომ ეს უკანასკნელი დაბრუნებულიყო საქართველოში (გვ. 261). ქ-ნი ნინო აღნიშნავს, რომ 1927 თუ 1928 წელს მამამისს გერმანიაში, სტალინის დავალებით, ეახლა საბჭოთა დელეგაცია. მიხეილ ყაუხჩიშვილმა უარი განაცხადა დაბრუნებაზე...

გ. სულაძე ყურადღებას ამახვილებს ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ყოფილ წარმომადგენელზე. მოგვიანებით საქართველოში რეემიგრირებულ სოციალ-დემოკრატზე შალვა ბერიშვილზე, რომელიც გახლდათ ნ. რამიშვილის დის შვილი. შ. ბერიშვილი, როგორც ცხადყოფს საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოში, ყოფ. სუკ-ის ფონდში დაცული მასალები, მკიდროდ იყო დაკავშირებული საბჭოთა სპეცსამსახურებთან და პირადად ლ. ბერიასთან (გვ. 274-309). ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ იგი ნ. ჟორდანიას განსაკუთრებული ნდობით სარგებლობდა. ამდენად, ბუნებრივია, შ. ბერიშვილი იყო საბჭოთა სპეცსამსახურების ერთ-ერთი ყველაზე სანდო ინფორმატორი ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციაში მიმდინარე მოვლენების შესახებ.

ასევე ნიშანდობლივია ის გარემოება, რომ გ. სულაძე აქტიურად ცდილობს ამ 30 ვერცხლად სულგაყიდული პიროვნების „გათეთრებას“.

„შალვა ბერიშვილის უმძიმესი ცხოვრება და ფათერაკებით აღსავსე საქმიანობა მაგალითია იმისა, თუ რა სასტიკი და დაუნდობელი იყო საბჭოთა ტოტალიტარული სისტემა“-ო, აღნიშნავს ავტორი (გვ. 274-275). იმ ჭეშმარიტი და თავდადებული მამულიშვილების ცხოვრებაზე რას გვეტყვის ბ-ნი გ. სულაძე, რომლებიც, წლების მანძილზე, უსინდისოდ „ჩაუშვა“ შ. ბერიშვილმა?..

ავტორი მნიშვნელოვან ადგილს უთმობს შ. ბერიშვილის საქმიანობას თურქეთში. ამასთან, იგი არაფერს ამბობს იმის შესახებ, თუ საბჭოთა სპეცსამსახურების საქმიანობის თვალსაზრისით, რას წარმოადგენდა 1920-იანი-1930-იანი წლების თურქეთი. ამ მხრივ მეტად საინტერესოა 1935 წელს პარიზში რუსულ ენაზე გამოცემული საყურადღებო წიგნი „Г.П.У. и эмиграция в Истанбуле“. ნაშრომის ავტორი ამოფარებულია ფსევდონიმს „Горел“.

„თუმცა, თურქეთთან შეთანხმების ძალით, საბჭოთა რუსეთს თურქეთში არ უნდა ჰყავდეს Г.П.У.-ს („საგანგებო კომისიის“ შემკვიდრე „მათავარი პოლიტიკური სამმართველო“-ს აბრევიატურა - ლ.უ.) აგენტურა, მაგრამ, ხომ იცით, პოლიტიკა, დიპლომატია... თავის მხრივ, თურქებმა შესანიშნავად იციან ეს, მაგრამ თვალს ხუჭავენ. ესეც პოლიტიკაა, დაპირებები, საბჭოების მიერ ნაჩუქარი აეროპლანები... და Г.П.У. მეფობს. მისი წყალობით, ყოველივე სულიერი აქაური ემიგრანტისა, ჩაკლულია, დეზორგანიზებულია, შერყენილია: „ყველანი მონები არიან და მონობაში თანასწორნი“. საბჭოთა რუსეთი თურქეთში აკეთებს ყველაფერს, რაც სურს და, ამგვარ სიტუაციაში, შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ ემიგრანტის მდგომარეობა,“- გვითხულობთ ამ ნაშრომში (გვ. 6-7). იქვე მითითებულია, რომ მსოფლიოს არც ერთ ქვეყანაში არ ყავდა საბჭოთა იმპერიის სპეცსამსახურებს იმდენი აგენტი, რამდენიც თურქეთში. ამდენად, სავსებით ნათელია, რომ სწორედ თურქეთი წარმოადგენდა საუკეთესო გარემოს საბჭოთა უმიშროების მიერ მოსყიდული ემიგრანტი აგენტებისთვის. მათგან ერთ-ერთი იყო შ. ბერიშვილი...

„თავის ქვეყანაზე უზომოდ შეყვარებული და საღად მიაზროვნე ახალგაზრდა“, - ასე ახასიათებს იმდროინდელ შ. ბერიშვილს გ. სულაძე (გვ. 275), თუმცა, შემდგომი თხრობის დროს, იძულებულია, წარმოაჩინოს საბჭოთა სპეცსამსახურების სამსახურში მყოფი ამ გარეწრის „ცოტა“ განსხვავებული პორტრეტი...

აღწერს რა 1940 წლის მოვლენებს, გ. სულაძე აღნიშნავს: „... მას (შ. ბერიშვილს - ლ.უ.) აქ ელოდებოდნენ საქართველოს შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი ა. რაფაეა და საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის მაღალი რანგის თანამშრომელი ილინი. იმავე დღეს (1940 წლის 21 სექტემბერს - ლ.უ.) შ. ბერიშვილი თბილისში გაემგზავრა, იქიდან კი მოსკოვში აღმოჩნდა. ლავრენტი ბერიამ დიდი ინტერესით მოისმინა ინფორმაცია ანტისაბჭოთა ემიგრაციაში მიმდინარე პროცესებთან და იმ საქმიანობასთან დაკავშირებით, რასაც შ. ბერიშვილი უკანასკნელი წლების მანძილზე ეწეოდა. შ. ბერიშვილის სადაზვერვო შესაძლებლობები იმდენად საინტერესო იყო, რომ იქვე, ლ. ბერიას კაბინეტში გადაწყდა მისი გადმოხიზება და საბჭოთა ქვეყნისთვის სასარგებლო მეტად სარისკო და სპეციფიური საქმიანობის წარმოება“ (გვ. 284). ვფიქრობთ, ყველანაირი კომენტარი ზედმეტია!..

და ბოლოს, ჩნდება ერთი სავსებით ბუნებრივი და ლოგიკური შეკითხვა: იცოდა, თუ არა ნ. ჟორდანია, ვისი განსაკუთრებული ნდობითაც სარგებლობდა შ. ბერიშვილი, ამ უკანასკნელის საბჭოთა სპეცსამსახურებთან ეგზომ აქტიური თანამშრომლობის შესახებ?.. ნ. ჟორდანიას ბიოგრაფიიდან გამომდინარე, არ გამოერიცხავთ, რომ მას ცოდნოდა ყოველივე ეს...

8. „ქართული ლეგიონი“, „ქართული ეროვნული კომიტეტი“, „თეთრი გიორგი“

გ. სულაძე საგანგებო ყურადღებას უთმობს ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის საქმიანობას მეორე მსოფლიო ომის წლებში. სამწუხაროდ, განსახილველი ნაშრომის ეს ნაწილიც დახუნძლულია უზუსტობებითა და შეუსაბამოებით.

ასახელებს რა ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის იმ მოღვაწეებს, რომლებიც სარგებლობდნენ გავლენით მესამე რაიხში, ავტორი აღნიშნავს: „ესენი ყოფილან: კიტა ჩხენკელი (აკაკი ჩხენკელის ძმა), ნიკო იმნაიშვილი (სოციალ-დემოკრატი), პროფესორი ნიკურაძე (კავკასიის ოფისის მდივანი), ახალგაზრდა ახმეტელი და რუსიშვილი. ბევრი თაობიდან გერმანელები ანგარიშს უწევდნენ ვლადიმერ ახმეტელს, შალვა ამირეჯიბს და მიხაკო წერეთელს. პარიზის ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ქართული ლეგიონების ჩამოყალიბებას. ამ მიზნით მათ პარიზში გაუზავენიათ სპეციალური რწმუნებულები: სამსონ ყრუაშვილი, სოსო გვარამაძე, სამა (ალექსანდრე) სულხანიშვილი. ამ საქმის ხელმძღვანელებად ბერლინიდან დაუნიშნავეთ: გენერალი კვინიტაძე, დათა ვაჩნაძე და საფრანგეთის არმიის ოფიცერი დათა შალიკაშვილი. მათ უცდიათ პოლონეთის არმიის ყოფილი ოფიცერების ჩართვა ქართულ ლეგიონებში, თუმცა იგრძნობოდა, რომ ამის მსურველები არც თუ ისე ბევრი ყოფილან. ლეგიონების შექმნით ქართველები ცდილობდნენ ნაცისტური გერმანიის უმაღლესი სახელისუფლებო წრეების საქართველოს თემატიკით დაინტერესებას“ (გვ. 317). იქვე ავტორი აღნიშნავს, რომ გერმანიაში „პოლიტიკური საქმიანობით ძირითადად რამდენიმე ქართველი, ისიც ახალგაზრდა, ყოფილა დაკავებული.“

რაც შეეხება კიტა ჩხენკელს, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შვეიცარიაში გადავიდა და ციურიხის უნივერსიტეტში ეწეოდა ნაყოფიერ სამეცნიერო-პედაგოგიურ მოღვაწეობას (ქართველოლოგიის დარგში შეტანილი დიდი წვლილისთვის მას მინიჭებული ჰქონდა აღნიშნული უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორის წოდება), იგი ნაკლებად ერეოდა პოლიტიკაში. იგი ოფიციალურად თარჯიმნის მოვალეობას ასრულებდა. გარდა ამისა, მესამე რაიხის აღმოსავლეთის საქმეთა სამინისტროს და ვერმახტისთვის გამოიგია მის მიერ შედგენილი გერმანულ-ქართული ლექსიკონი და სასაუბრო.

როდესაც ვუთითებთ „პროფესორ ნიკურაძეს“, უნდა განვმარტოთ, თუ რომელ ნიკურაძეს ვგულისხმობთ: გერმანიაში მოღვაწეობდნენ ძმები - იოჰან (ივანე) და ალექსანდრე ნიკურაძეები. უფროსი, - იოჰანი გახლდათ მსოფლიო სახელის მქონე მეცნიერი-თბოფიზიკოსი, მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორი და თბოფიზიკის 96

ინსტიტუტის დირექტორი. უმგროსი ძმა, - ალექსანდრე იყო გამოჩენილი ფიზიკოსი და პოლიტოლოგი, პროფესორი, მიუნხენის აღმოსავლეთ ევროპის შემსწავლელი ინსტიტუტის დირექტორი. იგი სარგებლობდა როზენბერგის განსაკუთრებული ნდობით. იგი აქვეყნებდა „სანდერს“-ის ფსევდონიმით. რა თქმა უნდა, ზემოთ მოხმობილ ამონარიდში იგულისხმება სწორედ ალექსანდრე ნიკურაძე.

არც თუ ეთიკურია ადამიანის ასე მოხსენიება: „ახალგაზრდა ახმეტელი“. პროფესორი მიხეილ ახმეტელი იყო გამოჩენილი პოლიტოლოგი, სოვეტოლოგი, მეორე მსოფლიო ომის წლებში ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი და „ვანზეს ინსტიტუტი“-ს დირექტორი. ომის შემდეგ იგი გახლდათ მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორი. მიხეილ ახმეტელს დიდი დამსახურება მიუძღვის საქოთა იმპერიის და აღმოსავლეთ ევროპის აგრარული პოლიტიკის შესწავლის საქმეში.

გ. სულაძე სახელის მითითების გარეშე ასახელებს ვინმე „რუსიშვილს“. იგულისხმება ქართული პოლიტიკური ანტისამჭოთა ემიგრაციის თვალსაჩინო მოღვაწე, დოქტორი რაჟდენ ყორჩიბაში-რუსიშვილი.

ბევლი თაობიდან დასახელებულნი არიან მხოლოდ ვლადიმერ ახმეტელი, შალვა ამირეჯიბი და მიხაკო წერეთელი. საინტერესოა, სად გაქრნენ გენერალი ლეო კერესელიძე, პროფესორი ზურაბ ავალიშვილი, გრიგოლ დიასამიძე, მიხეილ წულუკიძე, სპირიდონ ჭავჭავაძე, გრიგოლ რომაძიძე და სხვანი?..

პოლიტიკაში მხოლოდ რამდენიმე ახალგაზრდა ქართველი იყო, აღნიშნავს გ. სულაძე. მის მიერ მითითებული პოლიტემიგრანტების გარდა, მესამე რაიხის გერმანიაში მოღვაწეობდნენ და მაღალი რეპუტაციით სარგებლობდნენ: დავით მარჯანიშვილი, კირილე ვეკუა, კორნელი ხომტარია, სიმონ გოგოლაშვილი, ვალერიან ტოგონიძე, ტიტე მარგველაშვილი, ალექსანდრე კორძია, მიხეილ კედია, ალექსანდრე ჭეიშვილი, გიორგი მაღალაშვილი, ისიდორე მანწკავა, ფრიდონ წულუკიძე, ედუარდ (გიორგი) პაპავა, მიხეილ ყაუხჩიშვილი, გრიგოლ ალშიბაია, ოთარ წერეთელი, გიორგი ინჯია, გიორგი ნაკაშიძე, ნიკო ნაკაშიძე და სხვანი...

რაც შეეხება გენერალ გიორგი კვინიტაძეს, იგი აქტურად არ ჩაჩუღა ამ საქმიანობაში, თუმცა, გარკვეულ ეტაპზე მონაწილეობდა ქართული ლეგიონების ფორმირების პრინციპების შემუშავებაში. პრაქტიკულ ღონისძიებებში სახელოვან გენერალს მონაწილეობა არ მიუღია.

ესაუბრობთ რა ქართული ლეგიონის ისტორიაზე, არ შეიძლება არ დავასახელოთ ამ სფეროში გამოცემული ფუნდამენტური და უაღრესად მნიშვნელოვანი მონოგრაფია: პარიზში მოღვაწე ქართველი ისტორიკოსის, დოქტორ გიორგი მამულიას რუსულ ენაზე შესრულებული წიგნის „Грузинский легион в борьбе за свободу и независимость Грузии в годы второй мировой войны“ მეორე შეცვლებული და გადაბეჭდვებული

გამოცემა (თბილისი, 2007). გადაუქარბებელი იქნება, თუ ვიტყვით, რომ ეს არის შეუცვლელი სამაგიდო წიგნი ყველა სპეციალისტისთვის, რომელიც მუშაობს ვერმანის ქართული ლეგიონის ისტორიის საკითხებზე.

როგორც გ. სულაძე მიუთითებს, „ლეგიონების შექმნით ქართველები ცდილობდნენ ნაცისტური გერმანიის უმაღლესი სახელისუფლებო წრეების საქართველოს თემატიკით დაინტერესებას.“ მეტად ზედამიჭერი განცხადებაა არა, ბატონო გელა! მეორე მსოფლიო ომის წლებში, როგორც „ქართული ლეგიონი“-ს შექმნით, ისე სხვა ქმედებებით, ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაცია ცდილობდა მესამე რაიხის გამოყენებას ერთადერთი მიზნის ხორცშესხმისათვის, - რუსული საბჭოთა იმპერიის მარწუხებიდან საშუალოდ გამოხსნისათვის და ამ საქმეში იმთავითვე დადგნენ მათ გვერდით გავლენიანი გერმანელი პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწეები იმხანად მესამე რაიხის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილის, საქართველოს დიდი მეგობრის, გრაფ ვერნერ ფრაიერ ფონ დერ შულენბურგის ხელმძღვანელობით...

იმისათვის, რომ მკითხველისთვის ცხადი გახდეს მეორე მსოფლიო ომის წლებში ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის საქმიანობის არსი და ძირითადი მიზანი, მოვიხმობთ ამონარიდს აშშ-ის კონგრესის 1954 წლის მოხსენებიდან „კომუნისტური გადატრიალება და საქართველოს ოკუპაცია“ (ქართული თარგმანი, თბილისი, 2008, გვ. 55): „1942 წელს გერმანიის ხელისუფლებამ დააარსა ქართული შტაბი (Georgischer Verbindungsstab). გაიცა ქართველი ტყვეების დაქირავებისა და მათგან ქართული ნაწილების შექმნის ნებართვა. 30,000-ზე მეტი ადამიანი საბრძოლო დაჯგუფებაში ნებით გაწევრიანდა... ცხადია, ქართველები გერმანიისთვის მის მიმართ განსაკუთრებული სიყვარულის ან მისი იდეების რწმენის გამო არ იბრძოდნენ. ისინი გერმანიის სახით იმ ძალას ხედავდნენ, რომელსაც საბჭოთა რეჟიმისა და ტირანიის დამხობა შეეძლო. ისინი გერმანელების მხარეს გადავიდნენ, რადგან ეს მათ კომუნიზმისა და მათი ქვეყნის რუსი დამპყრობლების წინააღმდეგ ბრძოლის შესაძლებლობას აძლევდა.“

„ქართული ლეგიონი“-ს სათავეებთან იდგნენ მესამე რაიხის აღმოსავლეთის საქმეთა სამინისტრო, „ქართული სამოკავშირეო შტაბი“ და ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“, აგრეთვე, ის გერმანელი მოღვაწენი, რომლებიც ოპოზიციიდან ედგნენ ჰიტლერის პოლიტიკას. ამ მოღვაწეთა შორის იყვნენ ფონ დერ შულენბურგი და ადმირალი კანარისი. ისინი ჰიტლერის ბრძანებით დახვრიტეს 1944 წელს. რა თქმა უნდა, ამან უარყოფითად იმოქმედა „ქართულ ლეგიონზე“. (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე, ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 167, 178).

შემთხვევითი არ გახლდათ ისიც, რომ მიხაკო წერეთელმა კატეგორიული უარი განაცხადა „თეთრი გიორგი“-ს გერმანიაში ოფიციალურ რეგისტრაციაზე, ვინაიდან,

თვლიდა, რომ ეს უნდა მომხდარიყო კომუნისტური საოკუპაციო რეჟიმის ბატონობისგან გათავისუფლებულ საქართველოში (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. დასახ. ნაშრომი).

მეორე მსოფლიო ომის წლებში ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის მემარჯვენე ფრთის მოღვაწეობის არსს ზედმიწევნით წარმოაჩენს გენერალ ლეო კერესელიძის სიტყვები: „ამა წლის 22 ივნისს შესრულდა ორი წელი გერმანიასა და რუსეთს შორის ომის გამოცხადებისა. მთელი 20 წლის განმავლობაში ქართველი ერი მოუთმენლად ელოდა ამ სანატრელ მომენტს. ქართველობამ კარგად უწყოდა, რომ პატარა საქართველო საკუთარი ძალით ბუმბერაზულ რუსეთს ვერ დასძლევდა, რაც 1924 წლის სახელოვანმა აჯანყებამ ნათელ ჰყო. აუცილებელი იყო რომელიმე გარეშე ძლიერი ძალის დახმარება. ხოლო, ასეთ ძლიერსა და ბოლშევიზმთან ზუნებრივად დაპირისპირებულ ძალას გერმანია წარმოადგენდა, ის გერმანია, რომელმაც უკვე ერთხელ 1918 წელს, ჩვენი სამშობლო გაათავისუფლა. აი, რატომ არის დღეს მთელი ქართველი ხალხი სულიერად თუ ფიზიკურად გერმანიის გვერდით დარაზმული... გერმანიის გამარჯვებას რუსეთზედ ჩვენთვის ორნაირი მნიშვნელობა აქვს. პირველი ის, რომ ეს გამარჯვება საქართველოს საბოლოოდ იხსნის რუსეთის ბატონობისაგან. გერმანიის გამარჯვებას საქართველოსთვის აქვს კიდევ ის მნიშვნელობა, რომ იგი ნიშნავს ევროპული ცივილიზაციის გამარჯვებას კომუნისტურ-მარქსისტულ-ბარბაროსულზედ“ (იხ.: გენ. ლეო კერესელიძე. 22 ივნისი.- თურნ. „ქართველი ერი“, ქართული ეროვნული კომიტეტის ორგანო, ბერლინი, N 1-2, 1943, გვ. 2).

„გერმანელთა მიერ ვარშავის ოკუპაციის შემდეგ (1939 წელი ლ.უ.) დიდად გახარებული ალშბაია-კანდელაკის ჯგუფი და მათი უსიტყვო მიმდევარი გენერალი კონიაშვილი. განსაკუთრებით ამ პერიოდში, ქართველთა მხრიდან, ადგილი ჰქონია „გესტაპოში“ ერთმანეთის დაბეზღებას“-ო, აღნიშნავს გ. სულაძე და ისევ, სათანადო წყაროს მითითების გარეშე (გვ. 317).

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) და პოლონეთის ეროვნული არმიების გენერალი ალექსანდრე კონიაშვილი არასდროს ყოფილა „ალშბაია-კანდელაკის ჯგუფის“ უსიტყვო მიმდევარი. პოლონეთის არმიის პოლკოვნიკი ნიკოლოზ კანდელაკი სწორედ გენერალ კონიაშვილის მოადგილე გახლდათ. რაც შეეხება დოქტორ გრიგოლ ალშბაიას, იგი მოღვაწეობდა მესამე რაიხის აღმოსავლეთის საქმეთა სამინისტროს კავკასიის განყოფილებაში (იხ.: ამბროსი გრიშკაშვილი. ქართველები პოლონეთში.- <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collection/0001/000023/Gartvelebi%20Polonetchi.pdf>).

რაც შეეხება გესტაპოში დაბეზღებას, სამწუხაროდ, ასეთ უღირს ფაქტებს მართლაც ჰქონდა ადგილი, რის შესახებ პირდაპირ ლაპარაკობს ალშბაიასადმი მიწერილ თავის 1940 წლის 25 მარტის წერილში გენერალი კონიაშვილი (იხ.: ამბროსი გრიშკაშვილი. დასახ. ნაშრომი). მეტად სამწუხარო ფაქტია, რომ ერთ-ერთი ასეთი

დაბეზულების შედეგად 1942 წელს დააპატიმრეს გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი, ცნობილი სასულიერო და საზოგადო მოღვაწე, ვარშავის უნივერსიტეტის პროფესორი, არქიმანდრიტი გრიგოლ ფერაძე (იხ.: ამბროსი გრიშკაშვილი. დასახ. ნაშრომი). არსებული დოკუმენტური საარქივო მასალა საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ ეს იყო პიროვნული ანგარიშსწორების და ნ. კანდელაკის არასწორი მოქმედების შედეგი. მოგვიანებით ნ. კანდელაკმა აღიარა, რომ გრ. ფერაძის წინააღმდეგ მას არ გააჩნდა არავითარი საბუთი (იხ.: ამბროსი გრიშკაშვილი. დასახ. ნაშრომი).

გ. სულაძე აღნიშნავს, რომ გერმანელების მიერ ვარშავის დაკავების შემდეგ, გენერალ კონიაშვილის „კავკასიის კომიტეტისთვის“ გესტაპოს გადაუცია ებრაელებისთვის ჩამორთმეული ოთხი ფაბრიკა, რომელთაგან ორი მიუთვისებია დოქტორ გრიგოლ ალშიბაის (გვ. 318). მიუხედავად ესოდენ სერიოზული ბრალდებისა, ავტორი არ იმოწმებს არანაირ წყაროს...

„შულენბურგმა 1914-1916 წლებში ხელი შეუწყო „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ ჩამოყალიბებას. მასში შევიდნენ ქართველი არისტოკრატის წარმომადგენლები და სამხედრო პირები.“ - მითითებულია განსახილველ წიგნში (გვ. 321).

რას ნიშნავს „1914-1916 წლებში“? „საქართველოს დამოუკიდებლობის (და არა „განთავისუფლების“, როგორც მიუთითებს გ. სულაძე) კომიტეტი“ შეიქმნა 1914 წელს და მისი ლიდერები იყვნენ პეტრე სურგულაძე, მიხაკო წერეთელი, გიორგი მაჩაბელი და ლეო კერესელიძე (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა და ევროპის ზოგიერთი სახელმწიფოს სადაზვერვო საქმიანობა კავკასიაში 1900-იან-1910-იან წლებში. - ჟურნ. „ამირანი“, მონრეალი-თბილისი, XX, 2008, გვ. 125-151).

„შულენბურგის მხარდაჭერით, 1941 წლის ბოლოსათვის ქ. ბერლინში დაფუძნდა „ქართული ნაციონალური კომიტეტის“ საინიციატივო ჯგუფი, რომლის შტაბ-ბინაც განთავსდა გეგელპლაცის ქ. N 2-ში,“ - აღნიშნულია განსახილველ წიგნში (გვ. 321).

„ქართული ეროვნული კომიტეტი“ (და არა კომიტეტის „საინიციატივო ჯგუფი“) დაფუძნდა 1942 წელს. მისი შტაბ-ბინა განთავსდა ბერლინში, ჰეგელპლაცის N2- ში... ეროვნულ კომიტეტს სათავეში ჩაუდგა ფონ დერ შულენბურგის დიდი ხნის მეგობარი, პროფესორი მიხეილ (მიხაკო) წერეთელი (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 184-185). მანამდე, 1941 წლის დამლევს, შედგა თათბირი, რომელმაც მიზანშეწონილად ცნო კომიტეტის შექმნა.

ლაპარაკობს რა 1942 წლის აპრილ-მაისში ბერლინის სასტუმრო „ადლონ“-ში ფონ დერ შულენბურგის ინიციატივით შემდგარ მოლაპარაკებაზე, გ. სულაძე არასწორად

მოუთითებს, რომ „ქართული ეროვნული კომიტეტი“-ს თავმჯდომარის პოსტზე დასახლებულ იქნა ირაკლი ბაგრატიონ-მუხრანელის კანდიდატურა (გვ. 322). სინამდვილეში, ამ უკანასკნელის კანდიდატურა დაასახელეს „კავკასიის ბალთა კავშირი“-ს თავმჯდომარის პოსტზე და იგი აირჩიეს კიდევ ამ კავშირის ხელმძღვანელად. ამას ადასტურებს უცნობი პოლიტემიგრანტის მიერ თეიმურაზ ბაგრატიონ-მუხრანელისთვის 1942 წლის 16 ივნისს გაგზავნილი წერილი (დედანი დაცულია საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, თეიმურაზ ბაგრატიონ-მუხრანელის პირად ფონდში).

გ. სულაძე სოციალ-დემოკრატებად ნათლავს ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ცნობილ ეროვნულ მოღვაწეებს, - სევერიან ჭირაქაძეს და ალექსანდრე გრიგოლიას (გვ. 326). სინამდვილეში ს. ჭირაქაძე ეროვნულ-დემოკრატი გახლდათ, ხოლო ალ. გრიგოლია კი, „თეთრი გიორგი“-ს წევრი. ისინი მკვეთრად იყვნენ დაპირისპირებულნი სოციალ-დემოკრატებისადმი...

ლაპარაკობს რა ეროვნული ერთობის დარაზმულობაზე „თეთრი გიორგი“, განსახილველი წიგნის ავტორი აღნიშნავს:

„ამ ჯგუფზე გარკვეული ზეგავლენა მოახდინა 1923 წლის შემოდგომაზე მიუნხენში ნაციონალ-სოციალისტთა ლიდერის ჰიტლერისა და მის თანაშრახველთა ამბოხების ფაქტმა. მოგვიანებით ქართველი ემიგრანტები ჰიტლერის მიერ 1924 წელს ლამსდორფის ციხეში დაწერილ წიგნს „ჩემი ბრძოლა“ გაეცნენ. სავარაუდოდ, სწორედ ამ მოვლენების გავლენით 1925 წელს შეიქმნა ფაშისტური ყადის ორგანიზაცია „თეთრი გიორგი“, რომლის პირველი ხელმძღვანელი იყო ვასილ (ვასო) ციციშვილი. მან ამ ორგანიზაციის საქმიანობაში ჩართო დამოუკიდებელი საქართველოს პოლკოვნიკი, „ქრთველ გარიბალდად“ წოდებული ლეო კერესელიძე, რომელმაც სულ მალე შეცვალა ვასო ციციშვილი“ (გვ. 328-329).

გ. სულაძის მოხმობილი მსჯელობა ცხადყოფს, რომ იგი არ იცნობს დარაზმულობის ისტორიას. ჯერ ერთი, - ლაპარაკი იმაზე, რომ მასზე გავლენა მოახდინა ნაცისტების 1923 წლის ამბოხებამ და ა. ჰიტლერის 1924 წელს შექმნილმა წიგნმა „ჩემი ბრძოლა“, არის სრული აბსურდი ორგანიზაციის საქმიანობას საფუძვლად დაედო მთლიანად ქართული ეროვნული სულისკვეთებითა და ტრადიციებით ნასაზრდოები საპროგრამო დებულებები:

„... „თეთრი გიორგი“ არის თავისუფალი უწყინდესი შეფიცვა უტყუარის პატრიოტიზმით აღზენებულ ქართველთა, წინაშე საქართველოსა და ეროვნული უწყინდესი საფლავისა, სადაც თავისუფლების იდეით შედუღებულნი 5,000 ყრმა ქართველნი სისხლითაც შედუღდნენ (იგულისხმებიან 1924 წელს დახვრეტილი მამულიშვილები - ლ.უ.).

„თეთრი გიორგი“ ნაზიარება მათი იდეით,

„თეთრი გიორგი“ ბირონ-ცხებულის მათი სისხლით,

„თეთრი გიორგი“ გაანთავისუფლებს ეროვნულ საფლავს.

იდიდე საქართველოვ!“- ვკითხულობთ ამ მნიშვნელოვან საპროგრამო დოკუმენტში (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე, ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 173-174).

გესურს, ვკითხოთ ბ-ნ გ. სულაძეს: რას ნიშნავს „ფაშისტური ყაიდის ორგანიზაცია“? ის, რომ მოგვიანებით, მეორე მსოფლიო ომის წინა წლებში, ორგანიზაცია იწოდა „ფაშისტურ დარაზმულობად“, არაფერს ნიშნავს. ეს გახლდათ დარაზმულობის მესვეურთა ტაქტიკური სვლა, რაც მიზნად ისახავდა მესამე რაიხის ყურადღების მიქცევას. რეალურად, ორგანიზაცია იყო ქართული, ღრმადეროვნული, საერთოკავკასიური ერთობის იდეაზე დაფუძნებული პოლიტიკური ორგანიზაცია, რომელიც სახელმწიფოს მართვის ფორმად აღიარებდა კონსტიტუციურ მონარქიას და რომლის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენდა საქართველოს გამოსხნა რუსეთის საბჭოთა იმპერიის მარწუხებიდან. დარაზმულობის უცვლელი ყიფინა (ლოზუნგი) იყო: „საქართველო უწინარეს ყოვლისა!“...

„გაზეთ „ახალ საქართველოში“ ბ. ვეშაპელი საქართველოს პატრიოტულ ახალგაზრდობა „თეთრი გიორგი“-ს უწოდებს ქართველ ფაშისტთა ჯგუფს. ნება გვიბოძეთ, თქვენი ორგანოს სამუალებით ვაუწყოთ ქართველ საზოგადოებას, რომ ჩვენ კატეგორიულად უარყოფთ ჩვენი ლიგის ამ სახელით მონათვლას...

ბ. ვეშაპელს, ალბათ, სჭირდება - ფაშისტად მონათლოს ყველა ის, ვინც მოსკოვის ფულით არ ვაჭრობს,“- აღნიშნულია თეთრი გიორგი“-ს განცხადებაში, რომელიც 1925 წელს გამოქვეყნდა (იხ.: ჟურნ. „სამშობლოსათვის“, პარიზი, N 6, 1925).

„თეთრი გიორგი“-ს ჟურნალის „ქართლოსი“ 1937 წლის მარტის ნომერში (N 2-3) გამოქვეყნებულ ჩანართში ვკითხულობთ:

„ჩვენი ყიფინა: - საქართველო უწინარეს ყოვლისა!

საქართველოს იდებით განისაზღვრება ჩვენი მსოფლმხედველობა და ჩვენი მოღვაწეობაც. სიტყვისაგან: საქართველო უწინარეს ყოვლისა! გამომდინარეობს ჩვენი დარაზმულობა და ამ დარაზმულობის ბრძოლა.

საქართველოს ფაშისტური დარაზმულობის მიზანია გათავისუფლებული საქართველო შეიქმნას ეროვნულ სახელმწიფოდ, რომელიც დამყარებული იქნება ფაშიზმის, ანუ ეროვნული ერთობის საფუძველზე და გამსჭვალული ქართული ეროვნული სულის ბრწყინვალე ტრადიციებითა და ქართული ისტორიის იდეალებით.“

როგორც ვხედავთ, აქ სიტყვა „ფაშიზმი“ გამოყენებულია, როგორც ტერმინი („ფაშიო“) და არა როგორც კონკრეტული იდეოლოგიით დატვირთული ცნება.

ამასთან, დარაზმულობას არანაირი შეხება არ ჰქონდა ნაციტურ იდეოლოგიასთან.

საერთოდ, საკითხის არგოდნიდან გამომდინარე, საზოგადოების დიდი ნაწილი ერთმანეთთან აიგივებს „ნაციზმს“ და „ფაშიზმს“, რაც დიდი შეცდომაა.

მეორე, - „თეთრი გიორგი“ შეიქმნა არა 1925 წელს, როგორც მოუთითებს გ. სულაძე, არამედ 1924 წლის 1 ნოემბერს და ამას უდიდესი სტიმული მისცა საფრანგეთში საქართველოს ეროვნული გმირის, პოლკოვნიკ ქაიხოსრო (ქაქუცა) ჩოლოყაშვილის და მისი შეფიცულების ჩასვლამ (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 166, 170). უფრო მეტი, ქაქუცა გახლდათ ორგანიზაციის ნათლა: დარაზმულობას მისი წინადადებით ეწოდა „თეთრი გიორგი“.

მესამე, - თეთრი გიორგი“-ს დამფუძნებელ ჯგუფში საერთოდ არ შედიოდა ვასილ (ვასო) ციციშვილი (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 170). საორგანიზაციო ჯგუფს ხელმძღვანელობდა იმხანად უკვე კარგად ცნობილი ახალგაზრდა პოლიტემიგრანტი მალვა ბერიძე (შემდგომში თვალსაჩინო მეცნიერი, ნეპოლის უნივერსიტეტის პროფესორი).

მეოთხე, ლეო კერესელიძე იყო არა პოლკოვნიკი, არამედ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ეროვნული არმიის გენერალ-მაიორი და ერთ-ერთი ლეგიონის მეთაური. ეს ლეგიონი შეიქმნა 1915-1917 წლებში თურქეთის ტერიტორიაზე, კაიზერული გერმანიის სამხედრო უწყების პატრონაჟის ქვეშ მოქმედი „ქართული ლეგიონი“-ს ბაზაზე. ყოველივე ამის შესახებ ზედმიწევნით არის მოთხრობილი ჰ. არმსტრონგის ქართველი გენერლისადმი მიძღვნილ სქელტანთან ბიოგრაფიულ რომანში „დაუმთავრებელი ბრძოლა“ (იხ.: Unending Battle by H.C. Armstrong. Longmans, Green and Co., London, New York, Toronto, 1936).

მეხუთე, გენერალი ლეო კერესელიძე 1925 წელს, ორგანიზაციის შექმნიდან რამდენიმე თვეში, მიიწვიეს „თეთრი გიორგი“-ს ლიდერად, - მთავარ მდივნად (იხ.: ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის, გვ. 170).

2. ჩეკისტური ცილისწამების „მარგალიტები“

გ. სულაძე ყურადღებას ამახვილებს გრიგოლ ფერაძის მოღვაწეობაზე. მას მოაქვს ნოე ჟორდანიას 1942 წლის 29 აგვისტოს წერილი შალვა ბერიშვილისადმი, რომელშიც მითითებულია, რომ ორი ქართველი ემიგრანტი დახვერტამდე მიიყვანა გრ. ფერაძემ, რომელიც „აღმოჩნდა ბოლშევიკების დიდი ხნის აგენტი და დაპატიმრებულია“ (გვ. 435). ამის შემდეგ გ. სულაძე აღნიშნავს: „ამ წერილიდან ჩანს, რომ ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციას დიდი ხანია ექვეები ჰქონდა გაჩენილი საბჭოთა დაზვერვასთან გრ. ფერაძის კონტაქტების თაობაზე. ამ უკანასკნელს ბრალდებოდა ასევე ტიტე ბერიშვილის, იესე კეკელიძის და ვასილ ათაბეგაშვილის დაბეზღება, რასაც 1939 წელს მათი დახვერტა მოჰყვა“ (გვ. 435).

ბ-ნ ამბროსი გრიშკაშვილის მიერ მოხმობილი მასალები ზედმიწევნით ადასტურებს ამ ბრალდების სრულ უსაფუძვლობას (იხ.: ამბროსი გრიშკაშვილი. ქართველები პოლონეთში).

განსახილველი წიგნის ავტორი არად დაგიდევთ თუნდაც იმ ფაქტს, რომ არქიმანდრიტი გრიგოლ ფერაძე მოწამეობრივად აღესრულა საკონცენტრაციო ბანაკში და იგი კანონიზებულია პოლონური და ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიების მიერ... გ. სულაძემ არც კი შეიწუხა თავი, რომ სხვა მრავალრიცხოვან წყაროებთან შეუჯერებია ზემოთ მოხმობილი ბინძური დეზინფორმაცია... თუმცა, ეს ხომ არ შედიოდა მის ინტერესებში...

ნიშანდობლივია, თუ როგორ წარმოაჩენს გ. სულაძე საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების პირისხილიან შეფს ნ. რუხაძეს: „ვეტერანი ქართველი ჩეკისტები მიანიშნებენ ნ. რუხაძის ისეთ დადებით თვისებებზე, როგორებიც იყო: კომუნიკაბელურობა, შესანიშნავი მახსოვრობა, თანამშრომელთა მიმართ ყურადღებისა და მზრუნველობის გამოჩენის უნარი“ (გვ. 469). კომენტარი ზედმეტია!...

ამაზრუნია ის, თუ როგორ წარმოაჩენს ავტორი გამოჩენილ ქართველ მეცნიერს და მამულიშვილს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთ დამაარსებელს, აკადემიკოს შალვა ნუცუბიძეს (გვ. 470-472). იგი ყოფილა საბჭოთა სპეცსამსახურების აგენტი, რომელსაც ბრალდებოდა 1945-1946 წლებში ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის ცნობილი მოღვაწეების (შემდგომში შინსახკომის მიერ დახვერტა) ტიტე მარგველაშვილის, ვალერიან ტოგონიძის და კორნელი ხომტარიას საზღვარგარეთიდან გამოტყუება. შ. ნუცუბიძის აგენტურული ფსევდონიმი ყოფილა „შმიდტი“.

ნიშანდობლივია, რომ ერთ-ერთი მთავარი ინფორმატორი, თუ რას აკეთებდა საბჭოთა სპეცსამსახურების დავალებით „შმიდტი“, იყო საბჭოთა საგარეო დაზვერვის ბინძური თანამშრომელი დავით მატარაძე. ყოველივე ამის შესახებ მას დაკითხვაზე ალუნიშნავს 1952 წელს. ამის შემდეგ, 1956 წელს, დაკითხეს შ. ნუცუბიძე, რომელსაც, რაღა თქმა უნდა, წინ დაუდეს დ. მატარაძის პროვოკაციული ჩვენება. ყოველივე ეს მოხდებოდა ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ზემოქმედების თანხლებით... ტერორის ქვეშ მყოფი აკადემიკოსი აიძულეს ხელი მოეწერა საბჭოთა უშიშროების კარნახით შედგენილ ჩვენებაზე... სავსებით მარტივი და ლოგიკური სქემა!.. თავად გ. სულაძემაც შესანიშნავად უწყის, რომ სწორედ ასეა და არა სხვაგვარად, მაგრამ...

როგორც ღრმადეროვნული მოღვაწე, 1917-1919 წლებში საქართველოს ეროვნული საბჭოს, ხოლო 1919-1921 წლებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრი, 1918 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი, შალვა ნუცუბიძე ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის პირველივე დღეებიდან დევნას განიცდიდა საოკუპაციო რეჟიმის მხრიდან. 1920-იანი წლების დამდეგს და 1938-1940 წლებში იყო დაპატიმრებული, 1949 წელს ჩამოართვეს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსობა (რაც მოგვიანებით აღუდგინეს), წლების მანძილზე გაძევებული გახლდათ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან...

საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს ეგიდით მიმდინარე 2011 წელს შეიქმნა შესანიშნავი დოკუმენტური ფილმი შალვა ნუცუბიძეზე „დატყვევებული გონი“ (ავტორი: შსს საარქივო სამმართველოს უფროსის მოადგილე, ქ-ნი თამარ ბელქანია). ფილმი მთლიანად შსს საარქივო სამმართველოს მასალების საფუძველზეა შექმნილი. რაც მთავარია, ფილმის შინაარსთან სრულ წინააღმდეგობაშია გ. სულაძის მსჯელობა დიდი მეცნიერისა და მამულიშვილის შესახებ...

განსახილველი წიგნის ავტორი მოგვითხრობს ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის და ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“-ს თვალსაჩინო წარმომადგენლის ირაკლი ლორთქიფანიძის შესახებ:

„საბჭოთა საგარეო დაზვერვისთვის ცნობილი იყო, რომ ი. ლორთქიფანიძე მეორე მსოფლიო ომის დროს თანამშრომლობდა გესტაპოსთან და მასთან ურთიერთობით გარკვეული ქონებაც კი დააგროვა. არსებობდა მონაცემები, რომ ლორთქიფანიძე გერმანელ ნაცისტთა განადგურების შემდეგ იმალებოდა იტალიაში, შემდეგ დაბრუნდა პარიზში და ხელი მიჰყო ბიზნესს... საბჭოთა იდეოლოგიამ, ირაკლი ლორთქიფანიძეზე, როგორც ჩანს, მაინც მოახდინა ზეგავლენა და ის 1947 წლს დაბრუნდა საქართველოში. 1951 წლის ნოემბერში იგი დაპატიმრებულ იქნა“ (გვ. 473).

ირაკლი ლორთქიფანიძე გახლდათ ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის და „თეთრი გიორგი“-ს თვალსაჩინო მოღვაწის, შესანიშნავი მკვლევარის, პირველი თაობის პოლიტემიგრანტის სვიმონ არჩილის ძე ციციშვილის სიძე. სვიმონი

მანამდე შეძლებული მრეწველი იყო. ასე, რომ ირ. ლორთქიფანიძეს არ დაჰირვებია გარეშე ძალის დახმარებით ქონების დაგროვება...

ირ. ლორთქიფანიძე თანამშრომლობდა „ქართულ სამოქალაქოო შტაბთან“ და შესაძლოა რაიხის აღმოსავლეთის საქმეთა სამინისტროს კავკასიის განყოფილებასთან, იყო „თეთრი გიორგი“-ს აქტიური წევრი... ასეთი გახლდათ მისი მოღვაწეობა მეორე მსოფლიო ომის წლებში.

სასაცილოა იმაზე ლაპარაკი, რომ მასზე, დაჯერებულ ანტიკომუნისტზე, რაიმე ზეგავლენა მოახდინა საბჭოთა იდეოლოგიამ. მის სამშობლოში დაბრუნებას სხვა მიზეზი ჰქონდა: ექვთიმე თაყაიშვილის გავლენით და იმ იმედით, რომ საბჭოთა რეჟიმი დაიცავდა რევოლუციურულთათვის მიცემულ „გარანტიებს“, 1947 წელს გარკვეული რაოდენობა პოლიტემიგრანტებისა დაბრუნდა სამშობლოში. მათ შორის იყვნენ სვიმონ ციციშვილი, მისი ასული, - ელენე ციციშვილი-ლორთქიფანიძისა, სიძე, - ირაკლი ლორთქიფანიძე და შვილიშვილები. 1951 წელს სვიმონიც, ელენე და ირაკლიც გაასამართლეს: სვ. ციციშვილს მიუსაჯეს დახვეწა, რომელიც შემდეგ 25-წლიანი გადასახლებით შეუცვალეს; გადასახლება მიესაჯათ მის ქალიშვილს და სიძეს. 7 წლის შემდეგ ისინი გაათავისუფლეს. მათი საქმე დაცულია საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს ყოფ. სუკ-ის ფონდში.

გ. სულაბის თვალსაწიერში დიდი ქართველი მწერალი და მამულიშვილი გრიგოლ რომაქიძეც მოხვდა.

1947 წელს, საბჭოთა უშიშროების მითითებით, მწერალს ჟენევაში ეახლა უშიშროების აგენტი, ემიგრანტი აკაკი მეუნარგია. „გრ. რომაქიძემ საუბარში საბჭოთა კავშირში დაბრუნების ვარაუდიც კი გამოთქვა, მაგრამ შიშობდა, რომ სსრ კავშირში მას არ ექნებოდა შემოქმედებითი თავისუფლება“ (გვ. 478). ეს კი ისეთი აბსურდია, რომ აბსურდების „წითელ წიგნშია“ შესატანი... აშკარაა, რომ ბ-ნი გ. სულაძე ან საერთოდ არ იცნობს, ან იცნობს, მაგრამ მეტად ზედაპირულად, სახელოვანი მამულიშვილის მოღვაწეობას.

1954 წლის სექტემბერში რადიო „თავისუფლების“ ქართულმა რედაქციამ გადასცა გრიგოლ რომაქიძის მიმართვა ქართველი ახალგაზრდობისადმი. გთავაზობთ ამონარიდს ამ მიმართვისა:

„შემეკითხებით: რატომ დავტოვე საქართველო, ჩვენი მამული და დედული ეგზომ მშვენიერი და ტკბილი? მოგითხრობთ.

ბოლშევიკები გაჰყვირიან: „ხალხურ დემოკრატია“ ვამყარებთო. სიყალბე მათი ამ სახელდებამაც ჩანს: „დემო“ ნიშნავს ბერძნულად ხალხს; მაშასადამე, „ხალხური დემოკრატია“ ასე უნდა იკითხებოდეს: „ხალხური, ხალხო-კრატია“. ვამყარებთ დემოკრატიათ. უფრო მართებული იქნებოდა ეთქვათ: „ვამყარებთ დემონოკრატიათ“. ეს არაა ხუმრობა. ადამიანისთვის უკანასკნელი საყრდენი 106

უზენაესია, - ღმერთი. საბჭოეთში ყოველი რწმენა ზებუნებრივისა დადავულია ლენინის ქებაში სიტყვით: „ტრუჰოლოჟესტო“.

ყურები გვაქვს გამოკედილი, ხალხთა კეთილდღეობისთვის ვიბრძვითო. ამავე დროს, ხალხს როგორც ცოცხალ კრებულს, ბასრი დანით სახსრებს უხსნიან. ხალხის ალაგს მასაა გამეფებული, რომელშიაც პიროვნება, ეს უღვთიერესი მოვლენა, სრულიად ითქვიფება. არავითარი სახე აქ არაა და მამასადამე, არავითარი სახიერი. დილითგან შუალამემდე გაისმის: „დავეწიოთ, გავუსწროთ!“ ხალხი წელზე ფეხს იდგამს და ჰაპან-წყვეტამია. ყოველი ცალკეული ნუმერია მხოლოდ და ნუმერი - ნაკელი, ეგრედ წოდებულ „სოციალისტური მშენებლობისათვის.“ ვამეტებ? დღევანდელი მოდგმა ნაკელად ეფინება ხვალინდელს, ხვალინდელი ასევე უნდა ეფინებოდეს მომავალს და ასე დაუსრულებლად. რაც ნოყიერდება ნაკელით, არის მხოლოდ კოლექტივი - ბნელი და უსახელო.

ხალხისთვის რჩეული თავის თავს სწირავდა და როგორც გმირი, სახელი მისი ნათელით იფინებოდა მთელი ისტორიის კიდევანით. საბჭოეთში ქანცმოლულელი „სტახანოვეცი“, კოლექტივისთვის განწირული, ამოტოვებულა ბოლშე გაზეთების ფურცლებზე და ამ ფურცლებთან ერთად, რომელთაც სხვა მიზნისათვის ხმარობენ, ივიწყება ისე, რომ მისი სახსენებელიც აღარ რჩება“ (იხ.: „გრიგოლ რომაქიძე“. კრებული, მიუნხენი, 1984, გვ. 6).

და ეს ადამიანი ფიქრობდა საბჭოთა საქართველოში დაბრუნებაზე?..

„საზოგადოებრივი მაუწყებლის“ პროგრამის „ვახო სანაიას რეპორტაჟი“ 2011 წლის 26 თებერვლის გამოშვება მიეძღვნა მეორე მსოფლიო ომის წლებში მესამე რაიხის გერმანიაში მოღვაწე ქართველებს. გასაოცარი იყო აგდებული და ცინიკური დამოკიდებულება გრიგოლ რომაქიძისადმი, რაც განაპირობა მწერლის წიგნებმა პიტლურზე და მუსოლინიზე.

გრიგოლ რომაქიძემ შექმნა სტალინის და ლენინის ფსიქოლოგიური პორტრეტებიც... სწორედ ამ კონტექსტში უნდა განვიხილოთ ფაშისტი ლიდერებისადმი მიძღვნილი ნაშრომებიც, რომელთა ქართული თარგმანები მცირე ხნის წინ გამოსცა გამომცემლობამ „არტანუჯი“.

კომიკური იყო ბ-ნი ლაშა ბაქრაძე, რომელმაც სტილი დაუწუნა დიდ მწერალს, უწოდა რა მას მდაბიო და ვულგარული... საქმე გვაქვს ქართულ თარგმანებთან, რომლებიც არ ეკუთვნის ავტორს. ამდენად, სტილთან დაკავშირებული პრეტენზიების ადრესატი უნდა იყოს მთარგმნელი და არა გრიგოლ რომაქიძე...

ნიმანდობლივი იყო ისიც, რომ გადაცემის მონაწილეთა შორის იყო ბ-ნი გ. სულაძე.

საუბრობს რა ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის გამოჩენილ მოღვაწეზე, პროფესორ ალექსანდრე ნიკურაძეზე, გ. სულაძე აღნიშნავს:

...გ. გაბლიანის მიერ მოწვეულ იქნა ქართული კომიტეტის ყოფილი წევრი ალექსანდრე ნიკურაძე, რომელმაც 1944 წელს, გერმანელთა დავალებით, გამოსცა ანტისაბჭოთა ხასიათის წიგნი „კავკასია“. მასში ავტორი ასაბუთებდა გერმანიაში სსრკ-ის წინააღმდეგ მიმართული ქართული კომიტეტის, ქართული ლეგიონებისა და საპეციალური დანიშნულების დანაყოფების შექმნის აუცილებლობას“ (გვ. 489).

სავსებით ცხადია, რომ ავტორს არ აქვს ნანახი ალ. ნიკურაძის ხსენებული წიგნი. „კავკასია“ გამოიცა მიუნხენში, არა 1944, არამედ 1942 წელს. ოგი წარმოადგენს კავკასიის პოლიტიკურ ისტორიას. ამ 350-გვერდიანი მონოგრაფიიდან საბჭოთა პერიოდს შეეხება მხოლოდ 307-312 გვერდები. აქ ერთ სიტყვასაც ვერ ვხვდებით არც ქართული კომიტეტის, არც ქართული ლეგიონის და არც საცეცხლეთა დანიშნულების დანაყოფების შესახებ.

ერთ-ერთი ქართველი პოლიტემიგრანტი, რომელიც გერმანიაში მოღვაწეობდა და, რომლის საქმიანობასაც მიმოიხილავს გ. სულაძე, არის ცნობილი პოლიტოლოგი (სოვეტოლოგი), პროფესორი მიხეილ ახმეტელი.

„საქესამსახურების მხედველობის არეში იყო მოხვედრილი საზღვარგარეთ მცხოვრები ქართველი მიხეილ ახმეტელი, ფილოსოფოსი და პოლიტოლოგი, პროფესორი, რომელმაც ყურადღება მიიქცია როგორც საბჭოთა კავშირის და კავკასიის საკითხების მკვლევარმა-მეცნიერმა და ანტისაბჭოთა თეორეტიკოსმა“-ო, მიუთითებს გ. სულაძე (გვ. 479) და აგენტურულ შეტყობინებას იმეორებს.

მიხეილ ახმეტელი არასდროს ყოფილა ფილოსოფოსი: მას მინიჭებული ჰქონდა ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი (Ph.D.) აგრარული ეკონომიკის დარგში. მისი სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის უმთავრეს სფეროს შეადგენდა საბჭოთა იმპერიის და აღმოსავლეთ ევროპის აგრარული პოლიტიკა, აგრეთვე, კავკასიის რეგიონში მიმდინარე პროცესები (იხ.: ლევან ურუშაძე, ევროპა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, გამომცემლობა „ენა და კულტურა“, თბილისი, 2005, გვ. 7-9; ჟურნ. „ზედი ქართლისა“, პარიზი, N 47, 1964, გვ. 46).

„სწავლობდა თბილისის ერთ-ერთ გიმნაზიაში, დამთავრებული ჰქონდა ხარკოვის უნივერსიტეტი. 1918 წელს იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პროპაგანდისტი კახეთში. 1919 წელს ნ. ჟორდანის მთავრობის რეკომენდაციით, სხვებთან ერთად, მივლინებულ იქნა ევროპაში სწავლის გასაგრძელებლად... მიხ. ახმეტელმა ცოდნის ასამაღლებლად გოტტინგენის, ჰალეს, მიუნხენისა და ბერლინის უნივერსიტეტები აირჩია. ამ უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლის შედეგად მან მიიღო ფილოსოფიის და პოლიტიკურ მეცნიერებათა დოქტორის დიპლომი და სამეცნიერო ხარისხი... სამეცნიერო ზესვლა მიხ. ახმეტელისთვის ადვილი არ აღმოჩნდა. თუმცა, შრომისმოყვარეობა, მიზანდასახულობა და სიბეჯითე იმის გარანტიას იძლეოდა, რომ მისგან საინტერესო მკვლევარი უნდა დამდგარიყო. ის პოლიტიკურ საქმიანობაში ჩააბა მისმა მეგობარმა, ნაცისტური გერმანიის მომავალმა 108

მინისტრმა როზენბერგმა ომამდე რამდენიმე წლით ადრე, როდესაც ის ჯერ კიდევ ემიგრანტი იყო.

მიხ. ახმეტელი, როგორც მეცნიერი და ორგანიზატორი უფრო მეტად წარმოიჩინდა ომის დაწყების წინა პერიოდში, როდესაც მას საშუალება მიეცა ბერლინში სათავეში ჩადგომოდა „აღმოსავლეთის ინსტიტუტს“. ამ მომენტიდან მიხ. ახმეტელი გახდა ნაციონალ-სოციალისტური გერმანიის სრულუფლებიანი მოქალაქე და ახალი იდეოლოგიის ერთგული მიმდევარი, უფრო სწორედ, თავისი ორთოდოქსულ-მარქსისტული შეხედულებები ნაცისტური მრწამსით ჩაანაცვლა,“- აღნიშნულია გამსახილველ წიგნში (გვ. 479).

ახლა კი, ვნახოთ, თუ როგორია ისტორიული რეალობა:

მიხეილ ახმეტელმა 1914 წელს დაამთავრა თბილისის ქართული სათავადაზნაურო გიმნაზია, რომელიც ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებასთან არსებობდა. მას არ დაუმთავრებია ხარკოვის უნივერსიტეტი: მხოლოდ ორი წელი (1915-1917) სწავლობდა ამ უნივერსიტეტში. 1919 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორატის (და არა ნ. ჟორდანია მთავრობის) რეკომენდაციით, სხვა ახალგაზრდებთან ერთად, გაიგზავნა გერმანიაში, უმაღლესი განათლების მისაღებად. 1924 წელს დაამთავრა იენის შილერის სახელობის უნივერსიტეტი. 1925 წელს მიენიჭა ამ უნივერსიტეტის ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი აგრარული ეკონომიკის დარგში. 1927-1934 წლებში დოქტორი მიხეილ ახმეტელი გახლდათ ბრესლაუს (ახლანდელი ვროცლავის) აღმოსავლეთ ევროპის შემსწავლელი ინსტიტუტის მკვლევარი და ბრესლაუს უნივერსიტეტის დოცენტი. 1928 წელს მას მიენიჭა ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი პოლიტიკურ მეცნიერებათა დარგში. 1934 წელს, ჰაბილიტაციის შედეგად ქართველმა მეცნიერმა მიიღო სრული დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი ეკონომიკის დარგში. 1935-1939 წლებში მ. ახმეტელი იყო ბრესლაუს უნივერსიტეტის პროფესორი, 1937-1939 წლებში - ბრესლაუს აღმოსავლეთ ევროპის შემსწავლელი ინსტიტუტის დირექტორი. 1939-1945 წლებში იგი მოღვაწეობდა ბერლინში, როგორც ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის ორდინარული პროფესორი და კონტინენტური ევროპის შემსწავლელი ე.წ. „ვანზეეს ინსტიტუტის“ დირექტორი.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულებისთანავე, ქართველი პროფესორი გადავიდა მიუნხენში, სადაც 1945 წელსვე მიიწვიეს უნივერსიტეტის პროფესორად. ამ მოვალეობას ასრულებდა იგი 1960 წლამდე. იმავდროულად, ჩვენი თანამემამულე იყო მიუნხენის აღმოსავლეთ ევროპისა და საბჭოთა კავშირის შემსწავლელი ინსტიტუტის (დირექტორი - პროფესორი ალექსანდრე ნიკურაძე) დირექტორის მოადგილე. 1960 წელს, პენსიაზე გასვლის შემდეგ, მიხ. ახმეტელი იყო აღნიშნული ინსტიტუტის მეცნიერ-კონსულტანტი. (იხ.: ლევან ურუშაძე, ევროპა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, გვ. 7-9; ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, N47, გვ. 46).

მიხეილ ახმეტელი არასდროს ყოფილა „ნაციისტური იდეოლოგიის ერთგული მიმდევარი“. ემიგრაციაში იგი მთელი თავისი მრწამსით და შეგნებით ემსახურებოდა ერთ სანუკვარ მიზანს, საბუღალეს საბჭოთა იმპერიის მარწყუებიდან საქართველოს გამოსხნას. სწორედ ამიტომ, მეოთხედი საუკუნის მანძილზე გახლდათ ეროვნული ერთობის დარაზმულობა „თეთრი გიორგი“-ს წევრი, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მეცნიერი აირჩიეს „ანტიბოლშევიკ ერთა ბლოკის“ (A.B.N.) წევრად. აღსანიშნავია, რომ ამ საერთაშორისო ლიგის ერთ-ერთი ფუძემდებელი და გენერალური მდივანი იყო ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწე, წლების მანძილზე გერმანიის ქართული სათვისტომოს თავმჯდომარე, დოქტორი ნიკოლოზ (ნიკო) ნაკაშიძე. ამ უკანასკნელმა 1960 წელს მიუნხენში ინგლისურ ენაზე გამოსცა საყურადღებო წიგნი „The Truth About A.B.N.“. (იხ.: ლევან ურუშაძე. ევროპა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, გვ. 5-6).

გ. სულაძე აღნიშნავს, რომ ომის შემდეგ მიხ. ახმეტელი უმუშევარი იყო და დიდ გაკირვებას განიცდიდა (გვ. 481-482). როგორც ზემოთ იქნა ნაჩვენები, ეს მტკიცება არ შეესაბამება რალობას. პენსიაზე გასვლის შემდეგაც, 1960-1963 წლებში, ქართველი პროფესორი იყო მიუნხენის აღმოსავლეთ ევროპისა და საბჭოთა კავშირის შემსწავლელი ინსტიტუტის მეცნიერ-კონსულტანტი. როგორც პროფესორ-ემერიტუსს, მას დანიშნული ჰქონდა საკმაოდ მაღალი პენსია...

გარდაცვალებამდე ორი თვით ადრე, მძიმედ სნეული პროფესორი მოინახულეს ქართველმა პოლიტიკომიგრანტებმა, მათ შორის ნინო და კალისტრატე სალიებმა, რომლებსაც ახლო მეგობრობა აკავშირებდათ მიხეილ ახმეტელთან. „არასოდეს არ მქონია ასეთი სურვილი ჩემი კახეთის ნახვისა. ახლა სული ჩემი სულ იქითკენ მიიწევს“-ო, უთქვამს სვედით აღსაცემ მასპინძელს სტუმრებისთვის (იხ.: ჟურნ. „მედი ქართლისა“, პარიზი, N 47, 1964, გვ. 46).

ჩვენი გაოცება (რბილად რომ ვთქვათ) გამოიწვია იმ ფაქტმა, რომ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის გამოჩენილ მოღვაწეზე, „თეთრი გიორგი“-ს აქტიურ წევრზე, დიდი ბრიტანეთის საგარეო დაზვერვის გადამდგარ პოლკოვნიკზე, რადიო „ამერიკის ხმის“ ქართული რედაქციის ერთ-ერთ ხელმძღვანელზე მერაბ კვიტაშვილზე საუბრისას ზ-ნი გ. სულაძე შემოიფარგლა მარტოოდენ თეირანის კონფერენციით, სადაც ჩვენი თანამემამულე გახლდათ დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრის, სერ უინსტონ ჩერჩილის დაცვის სამსახურის უფროსის მოადგილე (გვ. 483-484). ისეთი სპეციფიკის გამოცემის ავტორისთვის, როგორიც არის განსახილველი წიგნი, დიდად საინტერესო უნდა ყოფილიყო მერაბ კვიტაშვილის ბიოგრაფიის დიდი ნაწილი... მაგალითად, მეორე მსოფლიო ომის წლებში მის სახელს უკავშირდება დიდი ბრიტანეთის სამხედრო დაზვერვის კუთხით საქართველოსთან და კავკასიასთან დაკავშირებული ერთი ღირსშესანიშნავი მოვლენა. ვნახოთ, რას ამბობს ამის შესახებ ცნობილი ქართველი მეცნიერი და მოღვაწე, პროფესორი გიორგი გამყილაძე, რომელიც პირადად შეხვდა მ. კვიტაშვილს:

... ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა 1939 წლის ზაფხულში ჩამალეს მოლაპარაკება მოსკოვში და მნიშვნელოვნად შეუწყვეს ხელი საბჭოთა იმპერიისადმი ფინეთის დაპირისპირებას. როგორც ერთმა, ისე მეორე ქვეყანამ მნიშვნელოვანი დახმარება აღმოუჩინა ფინეთს (ამ მხრივ არცთუ უმნიშვნელო როლს ასრულებდა აშშ).

ამ ფრონტზე წარუმატებლობისთანავე ყურადღება გადატანილ იქნა კავკასიის რეგიონზე და განსაკუთრებით იმ უმნიშვნელოვანეს პუნქტებზე (გროზნო, ბაქო, ბათუმი), რომლებიც ნავთობის წარმოებასთან იყო დაკავშირებული. გუმბის მიხედვით, ან უნდა მომხდარიყო ინგლის-საფრანგეთის მიერ ამ რეგიონისა და, უპირველეს ყოვლისა, ხსენებული პუნქტების ოკუპაცია, ან, უკიდურეს შემთხვევაში, მწყობრიდან უნდა ყოფილიყო გამოყვანილი ნავთობგადამამუშავებელი ცენტრები... ეს გეგმა ჩამალა 1940 წლის მაისში საფრანგეთზე გერმანიის თავდასხმამ.

1941-1942 წწ. მოგონაზე, როდესაც დღის წესრიგში დადგა გერმანიის მიერ კავკასიის ოკუპაციის საკითხი, ამასთან, საფრანგეთისა და ბრიტანეთისთვის ცნობილი გახდა რა აღმოსავლეთისადმი, კერძოდ, კავკასიისადმი დამოკიდებულების საკითხში ჰიტლერისადმი ოპოზიციურად განწყობილი ზემოხსენებული მეტად სერიოზული დაჯგუფების პოზიცია, ოფიციალური ლონდონისა და პარიზის წინაშე წამოიჭრა კავკასიის პრობლემა.

სწორედ იმ ხანებში დიდი ბრიტანეთის უმაღლესმა სარდლობამ ინგლისის სამხედრო უწყებაში (პირველყოვლისა კი სამხედრო დაზვერვის სისტემაში) მომუშავე კავკასიელ ოფიცრებს დაუზავნა 16 პუნქტისგან შემდგარი საიდუმლო ანკეტა. სარდლობის მიზანი იყო გარკვევა იმისა, თუ როგორ შეხედებოდნენ კავკასიის ხალხები გერმანელებს, დაიწყებოდა თუ არა პარტიზანული ბრძოლები ამ უკანასკნელთა წინააღმდეგ და ა.შ.

ერთ-ერთი პიროვნება, რომელმაც მიიღო ხსენებული ანკეტა, იყო ბრიტანეთის სამხედრო დაზვერვის ოფიცერი, შემდგომში... ინტელოჯენტ სერვისის პოლკოვნიკი, აწ განსვენებული მერაბ კვიტაშვილი.

გამოკითხვის შედეგად სწორედ ზ-ნ კვიტაშვილის პასუხები საუკეთესოდ იქნა მიჩნეული და ჩვენი თანამემამულის ეს ვრცელი პასუხი წარედგინა პირადად უინსტონ ჩერჩილს.“ (იხ.: მასალები ამერიკული დღიურიდან, თბილისი, 1991, გვ. 24-29).

ჯობდა, ღირსეულ ქართველ მამულიშვილთა მოღვაწეობის განქიქებისა და მათ მიმართ არა ერთი ცილისწამების ნაცვლად, ზ-ნ გ. სულაძეს ასეთი მნიშვნელოვანი მომენტებისთვის მიექცია ყურადღება...

ბოლოთქმა

სამწუხაროდ, ვაანალიზებთ რა გელა სულაძის 623-გვერდიან წიგნს „ქართული ანტისაბჭოთა ემიგრაცია და სპეესამსახურები (1918-1953 წ.წ.)“, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ავტორი, არა თუ არ ცდილობს პირუთენელად წარმოაჩინოს ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის ეროვნული ფრთის თავდადება, არამედ ჩეკა-ს ბნელ აგენტთა ბინძური ნაბოღვარის, ხშირად კი ზეპირი გადმოცემების საფუძველზე ლაფში სვრის ეროვნულ მოღვაწეთა ნათელ ხსოვნას. შედეგი გ. სულაძისეული „კლევისა“ გახლავთ არა საქართველოს უახლესი ისტორიის ე.წ. „თეთრი ლაქების“ აღმოფხვრა, არამედ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიის სულაძისეული დამახინჯებები და ისტორიული სიმართლის მიზანმიმართული იგნორირება.

სამწუხაროდ, განსახილველი წიგნის ავტორმა ვერ გააცნობიერა ქართული პოლიტიკური ანტიბოლშევიკური ემიგრაციის ეროვნული ფრთის ის დიდი სატკივარი, რომელიც ზედმიწევნითაა გადმოცემული დიდებული მეცნიერის, პოლიტიკოსის და მამულებელის, პროფესორ მიხეილ (მიხაკო) წერეთლის სიტყვებში: „მახსოვს, პირველი დიდი ომის დროს, ჩემ მოხსენებათა შემდეგ ბერლინში, საზოგადოების წინაშე, რომელთაც ესწრებოდნენ საკმაოდ რჩეულნი, რა კითხვებით მომმართავდა ზევრი: სად არის საქართველო? თქვენი ან-ბანი ხომ „კირილიცა“ და როდის შემოიღეთ? თბილისში რამდენი მეჩეთია, საინტერესო უნდა იყოს ეს აღმოსავლური ქალაქი და სხვ. რამოდენიმე წუთის წინ კი დამთავრებული მქონდა დიდი მოხსენება საქართველოს მდებარეობაზედ, ისტორიაზედ, სარწმუნოებაზედ, ერთობ კულტურაზედ და სხვ.! - ხოლო, გამოცხადდა თუ არა საქართველოს დამოუკიდებლობა და გაჩნდა საქართველოს დელეგაცია ბერლინში, უცნაურად ათასობით იგოდა ხალხმა საქართველოს გეოგრაფიაც, კულტურაც, ეკონომიკაც და ყველაფერი, გადაჩხრეკილი ჰქონდათ უკვე ლექსიკონები და წიგნები, ბევრი და ახალი, და თხოულობენ ვიზებს იქ გასამგზავრებლად „საქმეთათვის“. „ინტერესი“ იყო... მაგრამ, როდესაც საქართველომ დამოუკიდებლობა დაჰკარგა, კვლავ მთაინთქა იგი დავიწყების უფსკრულში უცხოეთის საზოგადოებათა უმეტესი ნაწილისათვის. „ინტერესი“ აღარ არის და ჩვენი „პროპაგანდის“ შედეგიც 1921 წლითგან ისევ არარაობას უდრის. მიუხედავად ყოველივე ამისა, ეს პროპაგანდაც საჭირო იყო, აუცილებელი“ (იხ.: მიხეილ წერეთელი. გრიგოლ რობაქიძის გამოსათხოვარი. - ჟურნ. „მედი ქართლისა“, პარიზი, N 47, 1964, გვ. 14).

გ. სულაძისეული დამოკიდებულება საკითხისადმი გამოაგნებელია სწორედ დღეს, როდესაც სუვერენული საქართველოს ხელისუფლება ესოდენ დიდ ყურადღებას უთმობს უახლესი ისტორიის „თეთრი ლაქების“ აღმოფხვრას, როდესაც ერი პატივს

მიაგებს სამშობლოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მებრძოლი და წამებული გმირების, ემიგრაციაში საქართველოს გათავისუფლებისთვის თავდადებით მებრძოლ მამულიშვილთა ხსოვნას.

მათეს სახარების (10,28) მიხედვით: „ნუ გეშინიათ მათი, ვინც სხეულს კლავს, სულის მოკვლა კი არ ძალუძთ. უფრო მეტად მისი გეშინოდეთ, ვისაც სულის დაღუპვა შეუძლია...“

ბოროტების საბჭოთა იმპერიის წითელი დიქტატურა ადამიანებს ართმევდა არა მარტო კეისრისას, არამედ ღმრთისასაც, სულიერებასაც. ვინც სულიერება და თავისი ეროვნული მრწამსი არ დათმო, ან გაანადგურეს, ან გადაასახლეს. ფიზიკურად გადარჩნენ მხოლოდ ისინი, ვინც 1920-იან წლებში და მეორე მსოფლიო ომის დროს შეძლო უცხოეთში გაღწევა. სწორედ ისინი, - ქრთული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის მემარჯვენე (ეროვნული) ფრთის მოღვაწენი, სიცოცხლის ბოლომდე თავდადებით და უანგაროდ იღვწოდნენ საბჭოთა იმპერიის მარწყხებიდან სამშობლოს გამოსნისათვის.

საბჭოთა სპეცსამსახურების რაობაზე ნათელ წარმოდგენას იძლევა კომპარტიის და საბჭოთა საგანგებო კომისიის (ჩეკა-ს) ცნობილი ფუნქციონერის მარტინ ლაგისის წერილი, რომელიც გამოქვეყნდა გაზეთის „Красная зvezda“ (ერთ რამედ ღირს თუნდაც ამ ოდიოზური გაზეთის სახელწოდება...) 1918 წლის 1 ოქტომბრის ნომერში. გთავაზობთ ორ მცირე ამონარიდს ამ ბოლშევიკური მარაზმიდან:

„ჩვენ არ ვაწარმოებთ ომს ცალკეულ პირთა წინააღმდეგ; ჩვენ ვანადგურებთ ბურჟუაზიას, როგორც კლასს“;

„გამოძიებისას ნუ ეძებთ მასალებს და მტკიცებულებებს იმისა, რომ ბრალდებული სიტყვით და საქმით მოქმედებდა საბჭოების წინააღმდეგ. პირველი კითხვა, რომლითაც უნდა მიმართოთ მას, არის, თუ რომელ კლასს ეკუთვნის ის, რა წარმომავლობის, აღზრდის, განათლების და პროფესიისა... ამ კითხვამ უნდა განსაზღვროს ბრალდებულის ბედი... ამამია წითელი ტერორის აზრი და არსი“.

ამ სიტყვებს ზედმიწევნით მიესადაგება საკონცენტრაციო ბანაკების შექმნის მთავარი ინიციატორის, - ლენინის, ცნობილი ფრაზა: „მსხვერპლის მიმართ უგულობა საქმეები თავშეკავებაა, ხოლო სისასტიკე და არაადამიანობა - მოვალეობა“.

აქ მსურს, მკითხველის ყურადღება გავამახვილო ისტორიული სიმართლის გაყალბების ერთ ბოლოდროინდელ მაგალითზე.

გაზეთის „საქართველოს რესპუბლიკა“ 2010 წლის 22 სექტემბრის ნომერში გამოქვეყნდა გაზეთის მთავარი რედაქტორის, ზ-ნ ალექო ასლანიშვილის ელემენტარულ ეთიკას მოკლებული სტატია: „რატომ მონათლა სააკაშვილმა ანტიფაშისტთა ფაშისტად?!“. ეს პასკვილი ეხება 2010 წლის 13 სექტემბერს

საქართველოს პრეზიდენტის, ბატონ მიხეილ სააკაშვილის გამოსვლას ქუთაისში, კადეტთა კორპუსის გახსნაზე. პრეზიდენტმა პატივი მიაგო ემიგრაციაში მოღვაწე ქართველ სამხედროთა ხსოვნას. მათ შორის დასახელებულ იქნა ესპანეთში მოღვაწე პოლკოვნი ამილახვარი.

„მაგრამ ეს ასე არ არის, არც ერთი ფაქტი, გარდა იმისა, რომ ამილახვარი ქართველი და მამაცი იყო, მართალი არ არის, მეტიც თუ სულაც სიმართლეს ვიტყვით, თავანკარა სიგრუვა, ოღონდ არ ვიცი, სათავეს საიდან იღებს: არცოდნიდან თუ შეგნებული გაყალბებიდან. ალბათ, მაინც არცოდნიდან,- ეტყობა პრეზიდენტს მოსწავლეობის წლებში რაღაც-რაღაცეებისთვის ყური მოუკრავს. შემდეგ აღარაფერი დაუმატებია, დროის გასვლის პარალელურად პირიქით, ზოგი რამ დაავიწყდა, ზოგი რამ აურია და მაინც, სადაც არ ეზარება, მაშინვე გადმოალაგებს ხოლმე“-ო, აღნიშნავს პრეზიდენტის „მხილების“ ეინით ანთებული ბ-ნი ასლანიშვილი. იმაში ღრმად დარწმუნებული, რომ პრეზიდენტი პოლკოვნიკ დიმიტრი ამილახვარს გულისხმობდა, დიდაქტიკური ტონით გვაცნობს ამ უკანასკნელის ბიოგრაფიას და მისი ოჯახის ზედს...

„დაბოლოს: თუ ბატონი პრეზიდენტი თავისი მდიდარი, სხვისთვის ხელმოუწედიელი წყაროებიდან მაინც ფლობს საიდუმლო ინფორმაციას ვინმე „ესპანელი ამილახვრის“ შესახებ, გულწრფელად მოვუხდით ზოდის მის აღმატებულებას და მადლობას ვეტყვი ქართული ემიგრაციის ამ უცნობი გმირის წარმოჩენისთვის. ოღონდ, წინდაწინ ვიტყვი: ამის იმედი არა მაქვს!“- ასე ამთავრებს ალ. ასლანიშვილი თავის წერილს.

უპირველესად ყოვლისა, ვიტყვით, რომ ქართულ პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის ცნობილი მოღვაწე გახლდათ პოლკოვნიკი ალექსანდრე ვლადიმერის ძე ამილახვარი, რომელიც 1930-იან წლებში მოღვაწეობდა ესპანეთში, ირიცხებოდა ესპანეთის უცხოურ ლეგიონში (იხ.: <http://www.warandgame.com/2008/03/19/russians-fighting-for-the-nationalists-in-the-spanish-civil-war>).

გაზეთის „24 საათი“ 2011 წლის 16 თებერვლის ნომერში გამოქვეყნდა საინტერესო სტატია: „რამდენიმე შენიშვნა გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკა“-ში გამოქვეყნებულ, ალგო ასლანიშვილის სტატიაზე „რატომ მონათლა სააკაშვილმა ანტიფაშისტის ფაშისტად?“. მას ხელს აწერენ: „ქარტია 2010“-ის სახელით ქ-ნი მედეა თუმშალიშვილი და დიმიტრი ამილახვრის ოჯახის სახელით, ბ-ნი მიკა კობიაშვილი. წერილში საქმის ღრმა ცოდნით სრულად არის გაქარწყლებული ბ-ნ ასლანიშვილის ყალბი ბრალდება და ნაჩვენებია, რომ ეს უკანასკნელი თავად ვერ ერკვევა მის მიერ განხილულ საკითხებში.

სავსებით ვეთანხმებით მ. თუმშალიშვილის და მ. კობიაშვილის მიერ თქმულს, რომ ალექსანდრე ამილახვარი და ესპანეთში მასთან ერთად მებრძოლი სხვა ქართველი ოფიცრები (ელიზბარ ვაჩნაძე, მერაბ ჯორჯაძე, ნიკოლოზ ჩხობტა და სხვანი) იყვნენ 114

არა „ფაშისტები“, არამედ როიალისტები და იბრძოდნენ ესპანეთში მონარქიის გადასარჩენად“. ავტორები მიუთითებენ ერთ საყურადღებო ისტორიულ ფაქტზე:

„1937 წელს ესპანეთში მძიმედ დაჭრილი იტალიის ტახტის მემკვიდრე გაეტან დე ბურბონი გადაურჩენია ალექსანდრე ამილახვარს და საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად ესპანეთიდან იტალიაში ჩაუყვანია“.

სრულად ვიზიარებთ ავტორების ამ სიტყვების სულისკვეთებას: „ეფიქრობთ, ბატონ ასლანიშვილს ისდა დარჩენია, „სრულიად საქართველოს“ წინაშე ზოდიში მოუხადოს საქართველოს პრეზიდენტს და მადლობა უთხრას „უენობი გმირის“ წარმოშენისათვის. ჩვენ კი, დიდი მოწიწებით ვიხრით თავს ქართული ემიგრაციის ისტორიაში კარგად ცნობილ ალექსანდრე ამილახვრისა და მისი თანამებრძოლების ხსოვნის წინაშე“.

დავუბრუნდებით ბ-ნ ალ. ასლანიშვილის წერილს. იგი მცდარად წარმოგვიჩენს ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის გამოჩენილი მოღვაწის, ნიკოლოზ (ნიკი) ჩხოტუას (1905-1984) ბიოგრაფიის დეტალურსავე. მისი თქმით, ნ. ჩხოტუა ყოფილა „იუსტიციის გენერალი, ესპანეთის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი“ ჩილესა და მალტაში. სინამდვილეში, ჩვენი თანამემამულე არასდროს ყოფილა „იუსტიციის გენერალი“ და „ესპანეთის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი“... ნიკოლოზ ჩხოტუა გახლდათ მალტის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი კოსტა-რიკაში, ჩილეში, პერუში, ესპანეთში და მალტის ორდენის რაინდი. მისი მეუღლე იყო კეროლ მარმონი, მარმონების საავტომობილო კომპანიის ფუძემდებლის და მფლობელის ჰოვარდ მარმონის ასული. სწორედ მეუღლეს მიუძღვნა ნიკი ჩხოტუამ თავისი ბიოგრაფიული რომანი „Timeless“ (გამოიცა აშშ-ში, 1949 წელს), რომლის ქართული თარგმანი „მარადიული“ 2009 წელს გამოსცა ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობამ (ნ. ჩხოტუას მოღვაწეობის შესახებ იხ.: პიტერ ნეისმიტი. წინასიტყვაობა.- ნიკოლოზ ჩხოტუა. მარადიული, თბილისი, 2009, გვ. 3-11).

ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიის საკითხებზე მომუშავე მკვლევარნი ვალდებულნი არიან წარმოაჩინონ ჭეშმარიტი ისტორია. ჩვენი წმინდა მოვალეობაა სამშობლოს თავისუფლებისთვის დამამგრალ მამულიშვილთა ღირსეულად დაბრუნება, დაბრუნება ადამიანებისა, რომლებსაც საქართველოს კვლავ ბილვის ნატვრაში ამოხდათ სული...

ნიშანდობლივია გ. სულაძის დამოკიდებულება მისი ჩვეისტური წარსულისადმი, რომელიც არაერთგზის გამოსჭვივის მის წიგნში: იგი ამაყობს ამ წარსულით!..

სამწუხაროდ, გ. სულაძის წიგნი არის თვალსაჩინო მაგალითი იმისა, თუ როგორ არ უნდა იწერებოდეს ისტორია.

წყაროები და ლიტერატურა

1. ზურაბ ავალიშვილი. საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში, გამ-მა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990.
2. ბესიკ ალადაშვილი. მსტოვრობის ისტორია საქართველოში.- ჟურნ. „არსენალი“, თბილისი, N 4 (33), 2007.
3. ბესიკ ალადაშვილი. მსტოვრობის ისტორია საქართველოში.- ჟურნ. „არსენალი“, თბილისი, NN 6 (35) – 7 (36), 2007.
4. ალმანახი „მსგეფსი“, თბილისი, N 18, 1994.
5. გიორგი ანთელავა. კონფლიქტი აფხაზეთში და ევრაზიის ენერგო-უსაფრთხოება: ისტორიული ალტერნატივები, გამ-მა „უნივერსალი“, თბილისი, 2010.
6. ალექო ასლანიკაშვილი. რატომ მონათლა სააკაშვილმა ანტიფაშისტის ფამისტად?! ანუ ამილახვარი, რომელიც ის არ იყო, ვინც სინამდვილეში იყო.- გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, N 177 (22 სექტემბერი), 2010.
7. აჯანყება - 1924. საქმე საქართველოს ანტისაბჭოთა პარტიების პარიტეტული კომიტეტის შესახებ (საზრალმდებლო დასკვნა), თბილისი, 1994.
8. თეიმურაზ ზაგრატიონ-მუხრანელის პირადი ფონდი, საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნული ბიბლიოთეკა. უცნობი პოლიტემიგრანტის 1942 წლის 16 ივნისის წერილი თეიმურაზ ზაგრატიონ-მუხრანელისადმი (დედანი, რუსულ ენაზე).
9. გაზ. „დამოუკიდებელი საქართველო“, პარიზი, N 42, 1929.
10. გაზ. „თეთრი გიორგი“, პარიზი, N 29, 1930.
11. გაზ. „კომუნისტი“, თბილისი, N 115, 1923.
12. გაზ. „სახალხო განათლება“, თბილისი, 14.01.1990.
13. ამბროსი გრიშკაშვილი. ქართველები პოლონეთში.- <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0001/000023/Gartvelebi%20Polonetchi.pdf>.
14. ვახტანგ გურული. ქართველების მონაწილეობა პარტიზანულ ბრძოლებში საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის წლებში, თსუ-ის გამ-მა, თბილისი, 1985.
15. ვახტანგ გურული. საქართველოს კომპარტიის მოღვაწეობა ისტორიულ-პარტიული მეცნიერების ჩამოყალიბებისა და განვითარებისათვის (1921-1941), თსუ-ის გამ-მა, თბილისი, 1988.
16. ვახტანგ გურული. ქართული სოციალ-დემოკრატია 1892-1904 წლებში. ისტ. მეცნ. დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის ავტორეზერატი, თბილისი, 1997.
17. რუსუდან დაუშვილი. ქართული ემიგრაცია 1921-1939 წლებში, გამ-მა „რაეო“, თბილისი, 2007.

18. რემონ დიუგე. მოსკოვი და წამებული საქართველო, ფრანგულიდან თარგმნეს მზია და აკაკი ბაქრაძეებმა, გამ-ბა GCI, თბილისი, 1994.
19. დავით ვაჩნაძე. სამშობლოს სამსახურში (მოგონებანი), ნაწ. I- ჟურნ. „ივერია“, პარიზი, N 35, 1990.
20. მედეა თუშმალიშვილი, მიკა კობიაშვილი. რამდენიმე შენიშვნა გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკა“-ში გამოქვეყნებულ, ალექო ასლანიშვილის სტატიაზე „რატომ მონათლა სააკაშვილმა ანტიფაშისტისტი ფანისტად?“. - გაზ. „24 საათი“, 16 თებერვალი, 2011.
21. ალექსანდრე კარგარეთელი. „ქაქუცა ჩოლოყაშვილი“, პარიზი, 1981.
22. სპირიდონ კედია. მასალები პირადი არქივიდან, ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნული ბიბლიოთეკის გამოცემა, თბილისი, 2007.
23. გენ. ლეო კერესელიძე. 22 ივნისი.- ჟურნ. „ქართველი ერი“ (ქართული ეროვნული კომიტეტის ორგანო), ბერლინი, N 1-2, 1943.
24. რევაზ კვერენჩილაძე. საქართველოს მწერალთა კავშირი (1917-1982), გამ-ბა „მერანი“, თბილისი, 1983.
25. გენ. გიორგი კვინიტაძე. ჩემი პასუხი, საქართველოს მეცნ. აკად. „მეცნ“-ს ისტორიის სერიის დმატება, გამ-ბა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990.
26. კომუნისტური გადატრიალება და საქართველოს ოკუპაცია. კომუნისტური აგრესიის შესახებ საგანგებო კომიტეტის სპეციალური ანგარიში N 6. აშშ-ის წარმომადგენელთა პალატა, ოთხმოცდამესამე კონგრესი, მეორე სხდომა. 1954 წლის 31 დეკემბერი. ქართული თარგმანი, თბილისი, 2007.
27. დავით კუხალაშვილი. უცხო ქვეყნების მტრული საქმიანობა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ 1918-1921 წლებში.- ჟურნ. „საისტორიო ვერტიკალები“, თბილისი, N 7, 2005, გვ. 35-43.
28. გიორგი მაზნიაშვილი. მოგონებანი, ბათუმი, 1990.
29. ალექსანდრე მანველიშვილი. პოლონეთის მწარე ბედი.- ჟურნ. „კავკასიონი“, პარიზი, XXI, 1986.
30. მასალები ამერიკული დღიურიდან. მერაბ კვიტაშვილი. წინასიტყვაობა და კომენტარები გ. გაჩეილაძისა, თბილისი, 1990.
31. თამარ პაპავა. გაზნეული საფლავები, გამ-ბა „მეცნიერება“, თბილისი, 1990.
32. ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 11, 1952.
33. ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 16, 1954, გვ. 17-18.
34. ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 47, 1964
35. ჟურნ. „ივერია“, პარიზი, N 4, 1952, გვ. 37-42
36. ჟურნ. „მხედარი“, პარიზი, N 2, 1929.
37. ჟურნ. „სამშობლო“, პარიზი, N 21-22, 1937.
38. ჟურნ. „ქართლოსი“, პარიზი, N 2-3, 1937.
39. ჟურნ. „პროლეტარული მწერლობა“, თბილისი, N 12, 1930.

40. აკაკი რამიშვილი. ჩვენი შეცდომები (1918-1921), ქართულ-ინგლისური ხელოვნებისა და კულტურის ასოციაცია Gaia-ს გამოცემა, თბილისი, 2006.
41. „გრიგოლ რომაქიძე“. კრებული, კ. ინასარიძის გამოცემა, მიუნხენი, 1984.
42. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში (ავტორთა კოლექტივი), გამ-ბა „უნივერსალი“, თბილისი, 2008.
43. ვიქტორ რეხილაძე. ქართველები გერმანული დროშის ქვეშ, თბილისი, 1994.
44. კალისტრატე სალია. პროფ. მიხეილ წერეთელი.- ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 3, 1948.
45. საქართველოს ეროვნული არქივის ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 157, აღწ. 1, საქ. 320.
46. საქართველოს ეროვნული არქივის ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 13, აღწ. 27, საქ. 5412.
47. ავთანდილ სონღულაშვილი. დაზვერვის ისტორიიდან, გამ-ბა „უნივერსალი“, თბილისი, 2008.
48. ალექსანდრე სულხანიშვილი. ჩემი მოგონებანი, სან-ფრანცისკო, 1981.
49. ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. პროფესორთა საბჭოს ოქმები (1917-1926), გამ-ბა „უნივერსალი“, თბილისი, 2006.
50. ლევან ზ. ურუშაძე. ევროპა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, გამ-ბა „ენა და კულტურა“, თბილისი, 2005.
51. ლევან ზ. ურუშაძე. საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა და ევროპის ზოგიერთი სახელმწიფოს სადაზვერვო საქმიანობა კავკასიაში 1900-იან-1910-იან წლებში.- ჟურნ. „ამირანი“, მონრეალი-თბილისი, XX, 2008, გვ. 125-151.
52. ლევან ზ. ურუშაძე. ქართული პატრიოტული პოლიტიკური ორგანიზაციის „თეთრი გიორგი“-ს ისტორიისათვის (მონოგრაფიული გამოკვლევა).- ჟურნ. „ამირანი“ მონრეალი-თბილისი, XXI, 2009, გვ. 166-204.
53. აპოლონ ურუშაძე.- http://ka.wikipedia.org/wiki/აპოლონ_ურუშაძე.
54. ქართლის ცხოვრება. ანა დედოფლისეული ნუსხა, სიმ. ყაუხჩიშვილის რედაქციით, საქართველოს მეცნ. აკად. გამ-ბა, თბილისი, 1942.
55. ნინო ყაუხჩიშვილი. მცირე მოგონება- ჟურნ. „თანამემამულე“, ლონდონი, N 2, 2008.
56. გურამ შარაძე. ერის ისტორიული მესხიერების დაბრუნება, თბილისი, 1998.
57. ნიკოლოზ ჩხატა. მარადიული (რომანი), ინგლისურიდან თარგმნეს ირაკლი თოფურიაშვილი და კახა ჯამბურიაშვილი, ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბილისი, 2009.
58. მიხეილ წერეთელი. გიორგი მაჩაბელი.- გაზ. „თეთრი გიორგი“, პარიზი, N 86, 1935.
59. მიხეილ წერეთელი. გრიგოლ რომაქიძის გამოსათხოვარი.- ჟურნ. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, N 47, 1964.

60. ვახტანგ ხარაილაშვილი. სიხლადი ქრონიკები, გამ-ბა „მერაბი“, თბილისი, 1991.
61. Ж. «Объединенный Кавказ», Мюнхен, № 1-3, 1954, стр. 25-28.
62. А.Г. Авторханов. О себе и времени (Мемуары), изд-во «Дика-М», Москва, 2003.
63. А.Г. Атанелишвили. Против буржуазной фальсификации истории Советской Грузии, изд-во «Мецниереба», Тбилиси, 1983.
64. Без линии фронта, изд-во «Мерани», Тбилиси, 1982.
65. В.К. Былинкин, А.А. Зданович, В.И. Коротаев. Организация «Прометей» и «прометейское» движение в планах польской разведки по развалу России/СССР.- Труды Общества изучения истории отечественных спецслужб, т. 3, Москва, 2007, стр. 318-414.
66. Горели. Г.П.У. и эмигранты в Истамбуле, Париж, 1935.
67. Документы внешней политики СССР, т. 3, Москва, 1959.
68. Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии, Тифлис, 1919.
69. Л. Кидиаშвили, Г. Аვალიшвили. Военные приготовления СССР в Грузии в начальном периоде «холодной войны» (1949-1970 г.г.).- Ж. «Самосторო ვერტიკალეა», Тбилиси, № 5, 2003, стр. 39-54.
70. Г. Люсмарин. Кубанская чрезвычайка.- Сб.: ЧЕКА. Материалы по деятельности чрезвычайных комиссий, Берлин, 1922.
71. Г. Мамулия. Грузинский легион в борьбе за свободу и независимость Грузии в годы второй мировой войны, Тбилиси, 2007.
72. А.М. Ментешаშвили. Октябрьская революция и национально-освободительное движение в Грузии (1917-192), изд-во «Ганатлеба», Тбилиси, 1987.
73. А. Цагарели. Непрекращаемые права Грузии на признание ее независимости и восстановление ее Государственных границ, Тбилиси, 1919.
74. А. Чумаков. «Корабль смерти».- Сб.: ЧЕКА. Материалы по деятельности чрезвычайных комиссий, Берлин, 1922.
75. А.Р. Юсупов. Стамбул, Москва, 1970.
76. Dumbadze Vasili Davidovich. The Caucasian Republics: the little democracies the world forgot, F.Hubner & Co., New York, 1925.
77. The Crimes of Khrushchev, Part 7. Consultations with Mr. Guivy Zaldastani, Mr. George Nakashidze, Mr. Dimitar K. Petkoff, Mrs. Catherine Boyan Choukanoff. Committee on UN-American Activities, House of Representatives, Eighty-Sixth Congress, 2nd Session. Jan. 8, 1960. Government Printing Office, Washington, 1960.
78. Iia Odishelidze.- http://en.wikipedia.org/wiki/Iia_Odishelidze.
79. David Marshall Lang. A Modern History of Soviet Georgia, Greenwood Press, Westport, Connecticut (USA), 1975.

80. Louis Le Four. საქართველო და საერთაშორისო უფლება (თარგმანი ფრანგულიდან), „დამოუკიდებელი საქართველო“-ს გამოცემა N 3, პარიზი, 1933.
81. http://legioncavalerie.free.fr/fr/historique_officers2.htm.
82. National Republic of Georgia. Hearings before the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, Sixty-Ninth Congress, First Session. April 1 and 2, 1926. Government Printing Office, Washington, 1926.
83. Unending Battle by H.C. Armstrong, Longmans, London-New York-Toronto, 1936.
84. A. Sanders. Kaukasien. Geschichtlicher umriss, Hoheneighen Verlag, Munchen, 1942.
85. The truth about A.B.N. by Niko Nakashidze, Munich, 1960.
86. "Vatan", 20.04.1954.

HOW HISTORY SHOULD NOT BE WRITTEN

Summary

The work deals with the critical review of the book of the former officer of the Soviet Security (KGB), of the retired Colonel, Mr. Gela Suladze "The Georgian Anti-Soviet Emigration and the Intelligence Agencies (1918-1953)" (the Publishing House "Erovnuli Mtserloba", Tbilisi, 2010, 623 pp.). The Scientific Editor of the book is Prof. Vakhtang Guruli, the specialist in so-called "History of the Communist Party of the Soviet Union" before the 1990, i.e. beginning from 1970-ies to 1990 he actively falsified the new and newest history of Georgia. The author was consulted by the retired high-ranking officers of the KGB under guidance of the retired Major-General Anzor Maisuradze.

Very tendentious approach to history of the Georgian Political Anti-Soviet Emigration and in general to the newest history of Georgia is presented in this book of both G. Suladze and the editor and the consultants; it is shown here how history should not be written, particularly on such delicate subject as history of the Georgian Political Emigration.

It is significant that the author hasn't any contiguity with historical science (he graduated from the Moscow F. Dzerzhinski Higher School of the KGB) and he doesn't know the methods of the historical investigation and the source studies, the analysis of the documents. All of this very negatively affected the book's whole contents. G. Suladze often adopted as the authentic sources and without any critical analysis referred to the very tendentious documents (the accounts and memoranda) compiled by the representatives of the former KGB, with vast aspersions on many well-known and worthy figures of the Georgian Political Anti-Soviet Emigration. Moreover, not infrequently the author uses the rumours walking among the representatives of the KGB without any argumentation and proof.

Among the great number of mistakes made in the considered book, we focus on especially flagrant errors. In addition we direct one's attention to some questions closely connected with the subjects of the book but willy-nilly remained out of the author's notice.

As the reviewed book is dedicated to attitude of the Soviet Intelligence Agencies to the Georgian Political Emigration and because we often encounter, to put it mildly, the author's non-adequate approach to the security bodies of the Soviet occupational regime in this book, we emphasize on one principal circumstance. Of course, any sovereign state must have effective Intelligence Agencies, but as to the former "Soviet Georgia" it was the colony of the Soviet Russia, which occupied and actually annexed the Democratic Republic of Georgia in 1921. The KGB and preceded it bodies (the "Extraordinary Commission" – "Cheka"), the "Main Political Management" ("GPU"), the "Peoples Commissariat of Internal Affairs" ("NKVD") were the repressive structures of the occupational regime, one of the major problems of which was suppression of the national self-consciousness and interests of the conquered peoples by means of very strict control of their everyday life. This control was implemented with the barbarian, draconic methods, categorically unacceptable for the civilized world. Therefore it cannot be regarded as noble act to whitewash in any aspect chekists who worked in the KGB.

Today, when considerable attention is paid to fill the gaps the so-called "white stains" in the new and newest history of Georgia and to establish the historical justice, G. Suladze's bulky book (623 pp.) on the contrary helps to multiply the "white stains" and besides to misrepresent the historical reality.

ლევან ზურაბის ძე ურუშაძე დაიბადა თბილისში, 1964 წლის 7 თებერვალს. 1981 წელს წარჩინებით დაამთავრა თბილისის მე-18 საშ. სკოლა (ამჟამად დავით აღმაშენებლის სახელობის მე-18 საჯარო სკოლა). თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის ქვეყანათმცოდნეობის (ისტორიის) განყოფილებისა (1986) და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ასპირანტურის (1989) დასრულების შემდეგ სხვადასხვა დროს მუშაობდა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის წყაროთმცოდნეობის განყოფილების მეცნიერ თანამშრომლად (1989-1995) და უფროს მეცნიერ თანამშრომლად (2003-2006). 1995-2003 წლებში იყო საინფორმაციო-ანალიტიკური ბიულეტენის „ადამიანის უფლებები“ მთავარი რედაქტორი. 2006 წლიდან არის საქართველოს ეროვნული მუზეუმის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმის კურატორი. მისი მონაწილეობით დაარსდა საბჭოთა ოკუპაციის მუზეუმი 2006 წლის 26 მაისს და საქართველოს პარლამენტის შენობაში ქართველ იუნკერთა ხსოვნისადმი მიძღვნილი მუდმივმოქმედი მემორიალური ექსპოზიცია 2010 წლის თებერვალში. 1990 წელს მიენიჭა ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატის, ხოლო 2006 წელს ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხები. არჩეულია ხელოვნებისა და მეცნიერების მსოფლიო აკადემიის (WAAS, აშშ) და სხვა სამეცნიერო ორგანიზაციების წევრად. გამოქვეყნებული აქვს 130-მდე სამეცნიერო შრომა (მათ შორის 8 მონოგრაფია) საქართველოს ისტორიის წყაროთმცოდნეობის, საქართველოს XVIII-XX საუკუნეების ისტორიის, ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის ისტორიის საკითხებზე.

სარჩევი

რელაქტორის წინათქმა	3
1. ორიოდ სიტყვით წიგნის შესავალი ნაწილის შესახებ	10
2. გ. სულაძის წინათქმის შესახებ	20
3. „ქატო იქა, ფეკილი აქა...“, ანუ მეზღაპრეობა და სპეცსამსახურები	22
4. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921) და ბოლშევიკური რუსეთის ძირგამომთხრელი საქმიანობა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საერთაშორისო ცნობა	31
5. 1921-1924 წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა	47
6. საბჭოთა სპეცსამსახურების მოქმედება ქართული პოლიტიკური ანტისაბჭოთა ემიგრაციის წინააღმდეგ 1920-იან-1930-იან წლებში	53
7. ნოე რამიშვილის მკვლელობა. გერმანია და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია მეორე მსოფლიო ომის წინ	87,
8. „ქართული ლეგიონი“, „ქართული კომიტეტი“, „თეთრი გიორგი“	96
9. ჩეკისტური ცილისწამების „მარგალიტები“	104
ბოლოთქმა	112
წყაროები და ლიტერატურა	116
Levan Z. Urushadze. How History Should not Be Written. Summary	121
ავტორის შესახებ	123

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. შავადაშვილის ბაზა 19, ☎: 22 36 09, 8(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge